School of Theology at Claremont
1001 1398952

The Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՊՕՂՈՍԻ (ՓՕԼ) Է. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

ՍԻՐԱԶԵՂ ՆՈՒԻՐԵՆ

ԿՈՂԱԿԻՑ ԵՒ ԶԱՒԱԿՈՒՆՔ ՀԱՆԳՈՒՑԵԼՈՑՆ

TO THE MEMORY

-Of-

PAUL A. MOSESIAN

AFFECTIONATELY DEDICATED

-By-

HIS WIDOW AND CHILDREN

ՓՕԼ ԷԿՕԲ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

PAUL A. MOSESIAN

1871—1929

The

Most Rt. Rev. Bishop B. W. Stevens

With most affectionate brotherly love and remembrance to your Grace, the most Rt. Rev. Bishop B. W. Stevens.

By

Bishop Hovsep Garabedian

March 18. 1938

L. A.

Copyright

1932

By REV. THEOD. ISAAC

All Rights Reserved

ՕՐՀՆԱԳԻՐ

Համար—524|192 Ֆրէզնօ, 1 Դեկտ. 1931

Արժանաշնորհ

Տ. Թէոդորոս Աւագ քահանայ Խսահակեան, Վ. Ա.
(Զուղայեցի)

Ֆրէզնօ, Գալիֆ.

Արժ. սիրելի ի Քրիստոս.

Առաջնորդարանիս փափաքին եւ յանձնարարութեան համաձայն եւ հանգ. Պ. Մովսէսեանի ընտանեաց նիւթական օժանդակութեամբ հրապարակ հանելով, նոր եւ բազմաբովանդակ տպագրութեամբ եւ հայերէն բնագրին հետ ձեռնհասօրէն կատարուած անգլիերէն թարգմանութեամբ, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ «*Խորհրդատետր*»ը կամ «*Պատարագամատոյց*»ը, դուք կը մատուցանէք բարձրօրէն գնահատելի ծառայութիւն մը ալ, նախ՝ եկեղեցւոյն եւ ապա ու մանաւանդ՝ այդ եկեղեցւոյ զաւակ անգլիախօս նոր սերունդին։

Աւետարանի կենդանի ոգին եւ Քրիստոնէական գեղարուեստի հայեցի շունչը՝ կրօնական խորհրդազգացութեամբ և երկնային նառագայթներով են ընդելուզուած այս Ս. Խորհրդատետրին մէջ։ Աստուածային անարիւն զոհին գաղափարական թրթռացումներն են որ կը պատկերացնեն հոն խորհուրդը սշխարհի փրկագործութեան։ Մարդկային հոգին, ըլլայ ան փորձառութեամբ ակաղձուն ծերին թէ անփորձ ու փորձութեանց ծովին վրայ մարտնչող երիտասարդին մէջ, այս ոսկեմատենիկէն ներս պիտի *կրնայ* գտնել վերնիտ ակնաղբիւրը բարձրագոյն ներշնչումներու եւ խորագոյն ապրումներու։ Այս կարելիութիւնը, սակայն, պայմանաւորուած է բարոյական արիութեան հետ լծորդ այն *հաւատաւոր կամեցողութեամբ*, որով այդ հոգին կը յաջողի թօթափել իր

վրայէն սեղմող ու խեղդող կապանքները դարուս ու միջա-
վայրիս ծայրայեղօրէն նիւթապաշտ-մեքենապաշտ ձգտումնե-
ներուն։

Երանի՜ թէ Ձեր՝ յօրինողիդ եւ մեր իղձն ու առաջադը-
րութիւնը գտնէին իրենց իրականացումը, այս գիրքէն՝ Աս-
տուծոյ օրհնութեան ցօղին հետ աղօթքի փոքր ինչ վերացը-
նող շող եւ երգի մի քիչ սրբազան դող կաթեցնելով հոգեւոր
շինութեան, վերածնութեան եւ խաղաղութեան կարօտ մեր
սիրելի համայնքին եւ երիտասարդութեան հոգւոյն, մտքին
եւ սրտին մէջ։

Սէր և օրհնութիւն՝ աշխատաւոր մշակիդ, վաստակիդ
սատարողներուն եւ զայն վայելողներուն։

Գոհութիւն եւ փառք բաշխողին անսպառ շնորհաց։

Աղօթակից

Առաջնորդ Հայոց Գալիֆոռնիոյ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿ. ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ

A Word of Blessing

ARMENIAN PRELACY
of
CALIFORNIA

No. 524|192

Fresno, California.
December 1, 1931

Rev. Theodoros Archpriest Isaac, Lic. D.
(of Choogha)
Fresno, California.

Rev. Beloved in Christ:

In accordance with the wishes and recommendations of our Prelacy and the financial assistance rendered by the family of the late Paul A. Mosesian, with the publication of this new and multipartite Missal of the Church of Armenia, both in the Armenian text and the carefully rendered English version, you have rendered a highly appreciable service, first to our Church then especially to the English speaking youth of our Church.

The living spirit of the Gospel and the Armenian breath of Christian Fine Arts, namely music, are interlaced in this Book of Liturgy with religious mysticism and heavenly radiance. The idealistic vibrations of the Divine and Bloodless Sacrifice portrays therein the Sacramental mystery of the Redemption of the world. The human soul, be it either in the old, full of experience, or in the experienced youth struggling on the sea of temptations, will be able to find within this Golden Book, the limpid source of the highest inspirations and deepest meditations. This possibility, how-

ever, is conditioned with the believing will in conjunction with a moral fortitude by which that spirit succeeds to shake itself from the constringent and strangling chains imposed by the excessive materialistic and mechanistic tendencies peculiar to our age and general environment.

May it be, that your wishes and purpose, and our own, find a realization through the dripping of this Book of a few exalting beams of prayer and a few sacred tremors of song together with the dew of God's benediction, into the souls, minds and hearts of our beloved people and youth, who are greatly in need of spiritual edification, renaissance and peace.

May love and blessing rest upon yourself the faithful worker, upon those who have helped the work and those who will enjoy it.

Thanks and glory to Him who dispenseth inexhaustible grace.

Prayerfully yours

BISHOP KH. KAREKIN
of Trebizond

Prelate of the Church of Armenia
in California, U. S. A.

TRANSLATED BY BISHOP KH. KAREKIN

ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ

MISSAL

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

կամ

ԲՈՒԼՈՒԹԵՏՈՒ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՏ ԾԻՍԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Դասաւորեալ, եւ թարգմանեալ յանգլիական բարբառ,

հանդերձ ձայնագրութեամբ երգոց Ս. Պատարագի

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՅ

ՏԷՐ ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՏԷՐ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ, Վ. Ա.

(Ամբարչեանց)

ԽԱՉԱԿԻՐ-ԱՒԱԳ ՔԱՀԱՆԱՅ

Յանձնարարութեամբ Քալիֆորնիոյ Առաջնորդութեան

Կրօնական Ժողովոյ

ՖՐԷԶՆՕ

«ԱՍՊԱՐԷԶ» ՏՊԱՐԱՆ

1932

BX
27
A4
1932

The Missal

—Or—

The Divine Liturgy

According to the rite of the Church of Armenia.

Arranged and translated into English,

together with the music of the melodies sung at Mass.

-By-

THEODOROS ISAAC, Lic. D.

Archpriest

With the approval of the Ecclesiastical Synod of the

Armenian Diocese of California.

FRESNO

All Rights Reserved.

1932

THE ... LIBRARY
CLAREMONT, CALIF.

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Ամերիկահայ գաղութը քրիստոնէական առաքելութեան նոր ասպարէզ մը բացած է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ առջեւ։ Դարերէ ի վեր մոռացութեան տրուած՝ Աւետարանը տարածելու Քրիստոսաւանդ պատգամը ուժգնօրէն կը հնչէ մեր ականջին այս երկրին մէջ, այն ալ ոչ թէ հեթանոս ազգաց քարոզելու համար, այլ այստեղ մեծցող մեր արենակից նոր սերունդին, որ հետզհետէ կը զարգանայ եւ կ՚ստուարանայ, սակայն առանց ազգային կատարեալ գիտակցութեան, եւ ամերիկեան զօրաւոր հոսանքներէն մղուած՝ օրըստօրէ կ՚օտարանայ բնատոհմիկ աւանդութիւններէն, որով շաղախուած է մեր սուրբ կրօնը։ Սակայն եկեղեցին պէտք չէ որ ընկճի այսպիսի օտարացուցիչ ազդեցութեանց առջեւ։ Անիկա պէտք է շարունակէ իր աւետարանական գործունէութիւնը ամէն հանգամանքի ներքոյ։ Այլեւս պէտք չէ անտեսել այն իրողութիւնը՝ որ այսօր իսկ մեր ամերիկահայ գաղութներուն մէջ հայագէտները փոքրամասնութիւն կը կազմեն, եւ ստուգօրէն մեզ յաջորդող սերունդը բոլորովին անդլիախօս պիտի դառնայ։ Այս անխուսափելի կացութեան հանդէպ, իմաստութիւն չէ «ին երազներով տարուիլ, կամ «ընդդէմ խթանի աքացելով» Աւետարանի առաքելութեան գործը բարձի թողի ընել։ Եթէ կ՚ուզենք այս նոր սերունդը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ փարախին մէջ պահել, պէտք է անոր հետ իր հասկցած լեզուաւը խօսիլ, և Աւետարանը ըստ կարելւոյն անոր մտայնութեան եւ ճաշակին յարմար ձեւովը ներկայացնել։ Ներկայ

հրատարակութիւնը սոյն նպատակին ծառայելու դուզնաքեայ փորձ մըն է։

Սուրբ Պատարագն՝ իբրեւ փրկագործութեան իւրացման միջոց, եւ մեր Փրկչէն իսկ հաստատուած եւ իւր աշակերտաց պարտադրուած խորհուրդ՝ բնականաբար առաքելական դարէն սկսեալ քրիստոնեայ համայնքներու մէջ առհասարակ ամենէն նուիրական հանրային պաշտամունքը նկատուած է։ Այս պատճառաւ բոլոր հին եկեղեցիներու պատարագամատոյցները միմեանց հետ սերտ առընչութիւն ունին. էական մասերը ամենու մէջ համանման են, եւ միայն տեղական հանգամանքով եւ երկրորդական ծիսակատարութեամբ իրարմէ անկախ։ Սոյնպէս եւս մեր պատարագը, որ դարերու ընթացքին բազմաթիւ բառական եւ ծիսական փոփոխութիւններ կրած է, էապէս պահպանած է առաքելական դրոշմը եւ մեր ազգի Լուսաւորիչ Ս. Գրիգորի աւանդութիւնը։

Ներկայ հրատարակութեան նպատակն երկու է։ Նախ՝ բարեպաշտ ժողովրդեան դիւրամատչելի ընել լիակատար եւ միանգամայն դիւրատար Ս. Պատարագի աղօթագիրք մը, որ պարունակէ ամէն ինչ որ Ս. Պատարագի միջոցին կը կատարուի լրոնելեայն կամ բարձրաձայն. աղօթք, երգ, սաղմոս եւայլն, թէ սովորական պաշտամանց եւ թէ արտասովոր եւ թէ հանդիսաւոր առիթներով կատարուելիքները, ի բաց առեալ ճաշոց գրքի մէջ արդէն ամփոփուած՝ Ս. Գրոց ընթերցուածները եւ մի քանի երկարաբան աղօթքներ ու ճառեր, որոնք մատեանս ստուարացնելն մեր նպատակէն դուրս եւ աւելորդ համարուեցաւ։ Երկրորդ՝ ամերիկահայ անգլիախօս կամ գրաբառը չհասկացող մեր եկեղեցւոյ զաւակաց՝ Ս. Պատարագի խորհուրդը հասկանալու եւ գիտակցաբար պաշտելու դիւրութիւն ընծայել։

Այս թարգմանութեանց մէջ ջանացած ենք պարզ՝ այլ անգլիական եկեղեցական լեզուաւ արտայայտուիլ, հետեւելով ըստ կարելւոյն անգլիական Աստուածաշունչի եւ Անկլիկան եկեղեցւոյ հանրային պաշտամանց աղօթագրքի ոճին: Հայերէն բնագիրն առնուած է ի Ս. Էջմիածին 1880-ին տպագրեալ խորհրդատետրէն, հանդերձ բաղդատութեամբ ի Ս. Երուսաղէմ 1927-ին հրատարակեալ պատարագամատոյցին: Իսկ շարականները եւ սաղմոսներն առնուած են նոյնպէս Ս. Երուսաղէմի տպագրուածներէն:

Սաղմոսներու անգլիերէնը առած եմ Անգլիական Աստուածաշունչէն, որ ուղղակի եբրայականէն թարգմանուած ըլլալով՝ թէ բառերու եւ թէ իմաստի տեսակէտով տեղտեղ կը տարբերի մերինէն, որ առնուած է Եօթանասնից թարգմանութենէն. եւ որովհետեւ թէ մերը եւ թէ անգլիերէնը յաճախ գործածութեամբ այլեւս տարբացած են երկու եկեղեցեաց եւ ազգաց մէջ՝ դուն ուրեք բառ մը փոխած կամ տեղափոխած եմ խրթնութիւնը փարատելու կամ երկոքին թարգմանութիւնք մասամբ համաձայնեցընելու համար:

Դիւրութեան համար մատեանս երեքի բաժնուած է: Առաջինը կը պարունակէ Ս. Պատարագի սովորական ասացուածները, որ ամէն ժամանակ կը կատարուին. երկրորդը՝ ըստ պատշաճի աւուր փոփոխական երգելիքները, ինչպէս, մեղեդի, սըրբասացութիւն, ճաշու սաղմոս, շարական եւայլն: Այս երկրորդ մասին մէջ դրուած են նաեւ Ս. Պատարագի հետ առընչութիւն ունեցող պատահական կարգեր, ինչպէս, հանդիսաւոր վերաբերում, հոգեհանգիստ, ջրօրհնէք, խաղողի օրհնութիւն եւայլն: Ի վերջոյ աւելցուած է ընդհանուր խոստովանութեան համառօտ կարգ մը, եւ Ս. Հաղորդու-

թեան ի պատրաստութիւն՝ տպաշխարանաց սաղմոսք, Տէր Ամենակալ եւ Հաւատով Խոստովանիմ աղօթքը։

Իսկ երրորդ մասն կը պարունակէ Ս. Պատարագի գլխաւոր երգերի եւրոպական ձայնագրութեամբ ներդաշնակեալ եղանակներն, զորս համառօտած եմ Ամենայն Հայոց Կաթուղիկոսէն յանձնարարեալ եւ արդէն ամերիկահայոց մէջ սովորաբար գործածուած՝ Եկմալեանի հրատարակութենէն։ Այս մասին մէջ հայերէն բառերէն զատ նօթայի ներքեւ գրուած է արեւմտեան հնչումներով հայերէն բառերի արտասանութիւնը անգլիական գրերով ի դիւրութիւն հայերէն կարդալ չգիտցող երգեցողաց։ Բացառաբար աւելցուած է՝ Քալիֆորնիոյ եկեղեցեաց մէջ յաճախ երգուած Տէր ողորմեայի եղանակ մը, որ առնուած է գերմանացի երաժիշտ Հէնտելի Յուդաս Մակաբայեցի սրբազան թատերգութենէն, որ թէպէտեւ սկզբնապէս յաղթական երգի մը եղանակն է, սակայն ծանր եւ աղերսական առոգանութեամբ Տէր ողորմեային յարմարցուած է։ Յիշատակութեան արժանի է որ այս փոքրիկ երգը առաջին նմոյշն է մեր եկեղեցւոյ մէջ եւրոպական երաժշտութեան՝ փոխ առնուած անուանի երգահանի մը շարադրածէն եւ, չենք գիտեր որո՛ւ կողմէ, ներմուծուած այս նահանգի Հայ եկեղեցեաց մէջ։

Վերջին տարիներ շատ խօսուեցաւ եւ գրուեցաւ եկեղեցական բարեկարգութեան կամ բարեփոխութեան շուրջ, եւ եկեղեցական պաշտամանց ընդհանրապէս, եւ Ս. Պատարագի արարողութեան ի մասնաւորի, կրճատումն կամ թեթեւացումն եւ ժողովրդականացումն՝ կարեւորներէն մին կը համարուի։ Անձնապէս պիտի սիրէի ջնջուած տեսնել բոլոր լռելեայն աղօթքներ, օրհնեա Տէրեր, աւելորդ

ամեններ, ալելուիաներ, Տէր ողորմեաներ. ծանր ստեղիներու տեղ թեթեւ եւ պարզ եղանակներով երգեր դնել՝ ժողովուրդին միաբերան երգել սորվեցնել, եւ մանաւանդ՝ ամէն պաշտամունք եւ կարգ ժողովուրդի հասկցած լեզուաւը կատարել։ Եկեղեցւոյ բարեփոխութեան խնդիրներու մէջ մենք կրնանք անհատաբար առաջարկներ եւ թելադրութիւններ ընել. սակայն 1600 տարիներու կազմակերպեալ եկեղեցւոյ կարգ ու կանոնը բարեփոխելու եւ արդիացնելու գործը՝ Հայաստանեայց Եկեղեցին ներկայացնող ընդհանրական ժողովի մը կը պատկանի։

Քալիֆորնիոյ Առաջնորդութեան կրօնական ժողովը երկու եւ կէս տարի յառաջ ինձ յանձնարարած էր մեր պատարագի անգլիական թարգմանութիւն մը պատրաստել. եւ այն ատեն պզտիկ փորձ մ'եւս ըրի Ս. Ներսէս Շնորհալիի Հաւատով Խոստովանիմ աղօթքի երկլեզուեան հրատարակութեամբը։ Սակայն տպագրական ծախուց անապահովութիւնը զիս կասեցուց՝ մեծագոյն գործը աւելի թափով յառաջ տանելու։ Ուստի հիմա որ երկնային օժանդակութեամբ այս սուրբ ձեռնարկն ի կատար հասած է, պարտք կը զգամ մասնաւորապէս շնորհակալութիւն յայտնել հանգուցեալ Փօլ է. Մովսէսեանի ընտանեաց, որոց առատաձեռնութեամբ այս հրատարակութիւնը հնարաւոր եղած է։

Եթէ Պատարագամատոյցիս հրատարակութիւնը ծառայէ որեւէ կերպիւ մեր ազգի զաւակաց բարեպաշտութեան եւ հոգեւոր մխիթարութեան խրթան ըլլալու, թարգմանիչս ինքզինքն լիուլի վարձատրուած պիտի համարի։

Թ. Քէշ.

PREFACE

The Church of Armenia on the American continent is at present faced by a long-forgotten and yet, in some respects, a new missionary problem, which concerns the evangelization, not of the gentiles, but of the children of our own kin and race. Owing to the circumstances of education and language, the American-born Armenians, as well as those of our people who have emigrated in childhood, are gradually drifting away from the benign influence of their mother-church and of those national traditions which have been, for centuries, identified with the church itself. Now, the problem before us is, either to break off partly from those old traditions of language and custom, and present the claims of our church in a more acceptable form to this new generation of Armenians in this country, or to allow this new generation to pass out of existence, as far as their adherence to the religion of their forefathers and to their national heritage is concerned, and in the near future close the doors of our churches on this hemisphere. This latter course, we are obviously not prone to take. There is, therefore, no alternative for us but to tackle the problem in a new and unprejudiced spirit, and more or less in conformity with the methods and practices in vogue in this our adopted country. This book is intended to be an effort and a first-step in that direction.

The holy Eucharist, or the service of the holy Communion, which was ordained by Christ himself as

a means of uniting his followers with himself, has been handed down to us by his apostles and their successors as the central act of Christian worship. Hence, notwithstanding the division of Chirstianity into various national churches, that service has preserved its original character; and it is, to this day, materially the same both in practice and design in all the ancient churches. The difference in ritual and even in doctrinal definition cannot in any way gainsay the redemptive purpose of that sacred act. Therefore, we can truthfully say that our liturgy, as presented in this book, in spite of the many changes it has undergone in the course of centuries, and of the elaborate expansion it has assumed, is in fact the institution of the Lord's Supper, and represents at the same time the peculiarities and tradition of our church as they have come down to us from St. Gregory and his successors.

The object of the present publication is twofold. First, to put in the hands of the devout worshipper, in a compact form and in ecclesiastical language, a manual of the complete missal, which will comprise both those portions which are audibly recited and sung, as well as the silently offered prayers of the celebrant, together with all the rubrics relating to the ritual of the service. The lections from Holy Scripture, and some of the lengthy occasional prayers and homilies, as given in the lectionary, have been purposely omitted, as their inclusion would have made this volume unnecessarily cumbersome. Secondly, to supply a long-felt want, in this country, of a complete translation of our liturgy for the benefit of American readers in general, and of those members of our church who do not understand the ancient Armenian sufficiently to be able intelligently

to take part in the service of the church, as well as of many others who have already been estranged therefrom, in consequence of a lack of such understanding.

Several English versions of our Liturgy have been published in England, the earliest of which, namely, that by R. W. Blackmore, is a re-translation from the Russian translation of Hovsep Arghoutiantz, Armenian Archbishop of Russia in 1799. Blackmore's version has been reprinted from time to time with various changes and improvements by Neal, Malan, Fortesque and Astwatzadourian, and has formed the groundwork for Brightman's excellent version, which he has prepared with the help of Dr. Baronian, and published in his Eastern Liturgies at the Clarendon Press, Oxford. Miss Amy Apcar of Calcutta has published in three volumes the "Melodies of the Liturgy of the Church of Armenia," which comprise not only the harmonized melodies as sung in some parts of Persia and India, but also the entire service with prayers, psams, and hymns in Armenian and English, and the transliteration of the words of the music according to the Indo–Persion pronunciation. From this version I have borrowed the words of the **Kyrie** or **Der Voghormia,** both text and translation with Miss Apcar's kind permission.

The users of this book will owe a debt of gratitude to the family of the late Paul A. Mosesian, through whose generosity its publication was made possible. Furthermore, if this volume should in any degree prove a help to a better understanding of the divine service of our church, and thereby bring Christian souls to God, the editor's and translator's labors will have been amply rewarded.

T. I.

A FOREWORD

The purpose of a prayer book is to provide a medium through which the members of a congregation may act together in offering their common praises to Almighty God.

Early in its existence, the Christian Church, following the traditions of our Lord and His Apostles, developed a form of worship centering about the supreme act of fellowship and devotion instituted by Our Saviour and known from apostolic times as the Holy Eucharist.

This form of worship, so far as its essential features are concerned, was the same in all parts of the Church, but in language and phrasing was colored by the temperaments and emphasis of differing racial cultures. So the great liturgies of early days, uniform in purpose and general characteristics, have come down through the channel of national churches, bequeathing to their generation the rich treasures of the religious experience of the ages. Among these standard forms of worship is that preserved in the Church of Armenia.

When the liturgies were first committed to writing, they were in the tongue of the people who used them. As time went on the speech of the people changed, but, partly from the natural conservatism of the churches, partly from the affection in which the sacred words themselves were held, the older language of the service was retained, until there developed a marked difference between the language of the holy rites and the common speech of the faithful. The contrast widened after the great migrations in which so many descendants of ancient races moved to other lands and adopted the tongue of their new homes.

ՆԱԽԱԲԱՆ

Որեւէ աղօթագրքի մը նպատակն ըլլալու է՝ միջոց մը հայթայթել, որով համայնքի մը անդամները կարենան իրենց հասարակաց փառաբանութիւնները միասնաբար մատուցանել առ Ամենակալն Աստուած:

Քրիստոնէական Եկեղեցին, իր սկզբնաւորութեան միջոցին իսկ, Տեառն մերոյ եւ անոր Առաքելոց աւանդութեան հետեւելով, կազմակերպեց այն պաշտամունքը զոր մեր Փրկիչն ինքն հաստատեց եղբայրակցութեան եւ բարեպաշտութեան գերագոյն խորհուրդի վրայ, եւ որ առաքելական դարերէ ի վեր Սուրբ Պատարագ կը կոչուի:

Պաշտամունքի այս ձեւը, իր էական յատկութեանց տեսակէտով, բոլոր եկեղեցեաց մէջ նոյնն էր. բայց լեզուի ու ոճի տեսակէտով՝ տարբեր ցեղային զարգացման խառնուածքի և ազդեցութեանց ենթակայ էր: Այնպէս որ նախկին ժամանակաց պաշտամանց կարգերը, ինչքան որ և նպատակաւ ու ընդհանուր յատկանիշերով միայար միանման են, մեր ձեռքը հասած են ազգային եկեղեցեաց տուչութեամբ, աւանդելով մէն մի սերունդին՝ դարերու կրօնական փորձառութեան ճոխ գանձերը: Պաշտամունքի այս կարեւոր ձեւերէն մին է այն՝ որ պահուած է Հայկական Եկեղեցւոյ մէջ:

Ի սկզբանէ անտի սրբազան պաշտամանց գրքերը գրուած էին անձնիւր ժողովուրդի խօսած լեզուաւն: Իսկ հետզհետէ երբ ժողովրդի լեզուն փոխուեցաւ, բայց մասամբ եկեղեցեաց բնական պահպանողականութեան շնորհիւ եւ մասամբ եւս նոյնիսկ ընտելացուած նուիրական բառերի սիրոյն համար, պաշտամունքի նախկին լեզուն շարունակաբար պահուեցաւ, մինչև զգալի տարբերութիւն մը յերեւան եկաւ՝ նուիրական ծէսերու լեզուի եւ հաւատացելոց հասարակ խօսակցութեան միջեւ: Տարբերութիւնը աւելի ընդլայնացաւ այն ոտուար տեղափոխութեանց հետեւանօք որով հնադարեան ցեղերու բազմաթիւ սերունդներ օտար երկիրներ գաղթեցին եւ գաղթավայրի լեզուն որդեգրեցին:

There are reasons, which may not be enumerated here, why national churches transplanted to new climes should not abandon the devotional medium of their forefathers. And yet it is imperative that the worshippers in this land and generation should understand the meaning of the words with which priest and people approach the Altar. To meet this compelling need the following translation of the Armenian rite has been compiled. It presents in chaste and dignified English, side by side with the old language, the devotional treasures of the ancient liturgy so that the English adherent of the Armenian church may worship not only with the life but with the heart and mind.

Father Isaac, in publishing this translation of the Missal and its associated devotions has performed a work of importance and has placed under a debt of gratitude not only the authorities of the Church of Armenia, who are thus enabled to extend the influence of its great past, and the English speaking members of that communion, who will profit by this new aid to worship, but all devout students of the Catholic liturgies. It cannot fail to be of substantial value in promoting that sympathetic understanding of each other which lies at the foundation of the spiritual unity of Christian folk in the bond of peace and righteousness of life.

LOUIS CHILDS SANFORD

Bishop of the San Joaquin

Lent. 1932

Աւելորդ կը համարիմ թուել այն պատճառներն ըստ ո-
րոց՝ օտար երկիրներ փոխադրուող ազգային եկեղեցիք ի-
րենց հայրերու պաշտամունքի ձեւէն պէտք չէ որ շեղին։ Այ-
սու հանդերձ հարկ անհրաժեշտ է որ այս երկրի եւ դարու
մէջ ապրող աստուածապաշտներ կարող ըլլան հասկնալ միտ-
քըն այն բառերու որով քահանայ եւ ժողովուրդ Տաճարին կը
մօտենան։ Այս բուռն պահանջն կատարելու մտօք Հայկա-
կան ծէսի սոյն թարգմանութիւնը պատրաստուած է։ Մա-
քուր եւ վայելուչ անգլիերէնով, հին բնագիր լեզուին հետ
զուգընթաց, ներկայացուած են աստ հին աստուածպաշտու-
թեան հոգեւոր գանձերը, որպէսզի անգլիախօս զաւակն Հա-
յաստանեայց եկեղեցւոյ կարենայ աղօթել ոչ թէ միայն իր
կեանքով այլ նաեւ սրտով եւ մտօք։

Հայր Իսահակեան՝ Ս. Պատարագի եւ յարակից պաշ-
տամանց սոյն թարգմանութիւնը հրատարակելով՝ կարեւոր
գործ մը գործած է, որով իրեն երախտապարտ կացուցած է
ոչ թէ միայն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ղեկավարները, ո-
րոնք այլեւս կարող պիտի ըլլան տարածելու այդ եկեղեցւոյ
վսեմ անցեալի աղդեցութիւնը, որպէս եւ անգլիախօս ան-
դամները այդ եկեղեցւոյն, որոնք պիտի օգտուին պաշտա-
մունքի այս նոր ձեռնտուութեամբը. այլ նաեւ Կաթուղիկէ ե-
կեղեցւոյ պաշտամունքն ուսումնասիրող ամէն բարեպաշտ
անհատ։

Տարակոյս չկայ որ այս գիրքը իրական արժէք մը պիտի
ունենայ նաեւ յառաջ բերելու համար այն փոխադարձ համա-
կրական հասկացողութիւնը, որ հիմնաքարն է հոգեւոր
միութեան Քրիստոնեայ ժողովուրդներու՝ խաղաղութեան
կապով եւ կենաց արդարութեամբ։

ԼՈՒԻՍ ՉԱՅԼՏՍ ՍԱՆՖԸՐՏ

Եպիսկոպոս Սան Վաֆին Թեմի

Յաւուրս Մեծի Պահոց. 1932

ՅԱՆԿ

Յառաջաբան	VII—IX
Նախաբան Գեր. Տ. Սանֆիրբրտ Եպիսկոպոսի	XV—XVIII
Յանկ եւ Յուցակ	XXI—XXX

ՄԱՍ Ա.

1. Զգեստաւորութիւն	2—8
2. Սկիզբն պաշտաման (Օրէնք Սրբոյ Պատարագի)	10
3. Շարական հանդերձի	10—12
4. Լուացումն	12—14
5. Խոստովանութիւն	16—18
6. Մուտք եւ Երկրպագութիւն	18—22
7. Նարեկեան աղօթք	22—26
8. Ընտրեալդ	26—28
9. Կանոն սպաս դնելոյ	28—32
10. Խնկարկութիւն	32—36
11. Ժամամուտ	36
12. Վերաբերումն Ս. Աւետարանի եւ Երգ երեքսրբեան	38—42
13. Քարոզ համաշխարհական	42—44
14. Ընթերցուածք ի Ս. Գրոց եւ Հանդանակ	46—48
15. Քարոզ եւ աղօթք խաղաղական	50—54
16. Արձակումն երախայից	54
17. Սրբասացութիւն եւ վերաբերումն ընծայից	54—60
18. Արձակումն անհաղորդից	60
19. Ողջոյն	60—62
20. Սրբերգութիւն եւ կանոն (Նուիրագործութեան)	68
21. Ցիշատակութիւն տնօրէնութեանց Փրկչին	68—70
22. Մատուցումն Ս. Պատարագի	70
23. Կոչումն Հոգւոյն Սրբոյ	72
24. Աղօթք միջնորդութեան	74
25. Ցիշատակութիւն սրբոց հանգուցելոց	76—78
26. Ցիշատակութիւն հաւատացելոց կենդանեաց	78
27. Ընդհանուր զոհաբանութիւն	80
28. Մասնաւոր յիշատակութիւնք	82
29. Քարոզ յիշատակութեանց	84
30. Աղօթք Տէրունական	86
31. Վերացուցումն	88
32. Խառնումն	90

CONTENTS

Preface	XII—XIV
Foreword by Rt. Rev. Bishop Sanford	XV—XVIII
Tables of Contents and Indexes	XXI—XXX

PART I

1. Order of Vesting	3—9
2. Commencement of the Liturgy	11
3. Hymn of Vesting	11—13
4. Ablution	13—15
5. Confession	17
6. Entrance and worship	19—23
7. Prayers of St. Gregory of Narek	23—27
8. Undrial	27—29
9. Anaphora, or preparation of the elements	29—33
10. Censing	33—35
11. Introit	37
12. Entrance of the Gospal, and Trisagion	39—43
13. Litany of universal intercession	42—45
14. Scripture Lessions and the Creed	47—51
15. Litany and Prayer for peace	51—55
16. Dismissal of Catechumens	55
17. Hagiology and Great Entrance	57—59
18. Dismissal of Non-Communicants	61
19. Salutation or the Kiss of peace	61—63
20. Sanctus and Canon of Consecration	65—69
21. Commemoration of the Savior's Ministry	69—71
22. The Offering of the Holy Sacrifice	71
23. Epiclesis or Invocation of the Holy Ghost	73
24. Intercessory prayer	75
25. Commemoration of the saints departed	77
26. Commemoration of the living	79
27. General Thanksgiving	81
28. Special Commemorations	83
29. Litany of Commemorations	85
30. The Lord's prayer	87
31. The Elevation	89
32. The Intinction	91

33. *Տէր ողորմեա* 92—96
34. *Մաղմոսերգութիւն* 96—97
35. *Բեկումն* 98
36. *Աղօթք Ս. Ոսկեբերանի* 100
37. *Հաղորդութիւն* 102—104
38. *Գոհաբանութիւն զկնի հաղորդութեան* 106
39. *Աղօթք ընդհանրական* 108—110
40. *Ի սկզբանէ էր Բանն* 110
41. *Պահպանիչ եւ արձակումն* 112—114
42. *Բաշխումն նշխարի* 114—116

ՄԱՍՆ Բ.

ՇԱՐԱԿԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏԱՀԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

1. Շարականք
(1) *Թափօրի* 118—126
(2) *Ճաշու* 126—158
(3) *Ս. Հաղորդութեան* 158—160
2. Մեղեդիք 162—166
3. Ժամամուտք 168—190
4. Ալէլուիայք ճաւու 190—196
5. Սրբասացութիւնք 196—198
6. Կարգ Հանդիսաւոր Վերաբերութեան 200—202
7. Կարգ Պենտէկոստէի 204—206
8. Պաստօն Հոգեհանգստեան 208—216
9. Կարգ խաղողոյ օրհնութեան կամ գոհաբանութիւն հնձոց 218—222
10. Կարգ ջրօրհնեաց ի տօնի Աստուածայայտնութեան 224—236
11. Կարգ ընդհանուր խոստովանութեան
(1) *Մեղայ եւ Արձակումն* 238—240
(2) *Ողորմեա ինձ Աստուած* 240—244
(3) *Տէր ամենակալ* 244—250
(4) *Հաւատով խոստովանիմ* 252—263

33. Kyrie Eleison, or Lord, have mercy 93—95
34. Psalmody 97
35. Fraction 99
36. Prayer of St. Chrysostom 101—103
37. The Communion 103—105
38. Thanksgiving after Communion 107—109
39. Universal Prayer 109—111
40. In the beginning was the Word 111—113
41. Benediction and Dismissal 113—115
42. Distribution of Blessed Bread 115—117

PART II

HYMNS AND OCCASIONAL SERVICES

1. Hymns
    (1) Processional 119—126
    (2) Jashou, or mid-day hymn 127—159
    (3) Holy Communion hymn 159—161
2. Megheti or Anthems 163—167
3. Introits 169—191
4. Jashou Psalms 191—197
5. The Hagiologies 197—199
6. The Great Entrance (For special occasions) 201—203
7. Pentecostal Service 205—207
8. Requiem, or Office for the dead 209—217
9. Order of blessing the grapes or harvest thanksgiving 218—222
10. Order of blessing the water on Epiphany Day 225—237
11. General form of Confession of Sins
    (1) Confession and Absolution 239—241
    (2) Have mercy upon me, O God 241—245
    (3) The Prayer of King Manases 245—240
    (4) Prayers of St. Nerses the Graceful 253—263

ՄԱՍՆ Գ.

ԵՂԱՆԱԿԲ ԵՐԳՈՑ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ 266—335

1. Խորհուրդ Խորին (վասն հասարակ աւուրց) 266
» » (վասն հանդիսաւոր աւուրց) 268
2. Ցայս յարկ 270
3. Բարեխօսութեամբ 275
4. Այսօր Ժողովեալք 276
5. Մեղեդի Ցարութեան (Այսօր մեռեալք) 277
6. » Աստուածածնի (Աչքն ծով) 280
7. Ընտրեալ 283
8. Սուրբ Աստուած 286
9. Վասն խաղաղութեան (Տէր ողորմեա) 286
10. Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր 287
11. Մի ոք 287
12. Մարմին (թեթեւ) 288
» (ծանր) 289
13. Սաղմոս (ծանր) 290
14. Սրբասացութիւն.—Հրեշտակային 290
15. » Ով է որպէս 293
16. » Բազմութիւնք 295
17. Քրիստոս ի մէջ 298
18. Առ քեզ Աստուած 299
19. Եւ զբստոյգ 300
20. Սուրբ սուրբ 302
21. Ամէն Հայր երկնաւոր 303
22. Ցամենայնի 304
23. Որդի Աստուծոյ 305
24. Հոգի Աստուծոյ 307
25. Առաքելոց (Ցիշեա Տէր եւ ողորմեա) 308
26. Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քում 310
27. Հայր մեր (առաջին եղանակ) 313
» » (երկրորդ եղանակ) 314
28. Միայն սուրբ 315
29. Ամէն Հայր սուրբ (առաջին եղանակ) 316
» » » (երկրորդ եղանակ) 318
30. Տէր ողորմեա (առաջին եղանակ) 319
» » (երկրորդ եղանակ) 321
» » (երրորդ եղանակ) 323

PART III

MELODIES OF THE HOLY EUCHARIST 266—335

1. Khorhoort Khorin (for common days) 266
" " (for festivals) 268
2. Hais Harg 270
3. Parekhosootiamp 275
4. Aisor zhoghovial 276
5. Megheti (ai-sor merhialk) 277
6. Megehti of the Blessed Virgin (achkun dsov) 280
7 Undrial 283
8. Soorp Asdvadz 286
9. Vasen khaghaghootian (Der voghormia) 286
10. Parhk kez der Asdvadz mer 287
11. Mi vok 287
12. Marmin (first tune) 288
" (second tune) 289
13. Saghmos 290
14. Hagiology:—Hureshdagayin 290
15. " Ov e vorbes 293
16. " Pazmootiunk 295
17. Chrisdos i mech 298
18. Arh kez Asdvadz 299
19. Yev zusduyk 300
20. Soorp, soorp 302
21. Amen Hair yergnavor 303
22. Hamenai-ni 304
23. Vorti Asdoodzo 305
24. Hoki Asdoodzo 307
25. Arakelotz (Hi-shia der-yev-voghormia) 308
26. Amen yev unt hokuyt koom 310
27. Hair mer (first tune) 313
" " (second tune) 314
28. Miain soorp 315
29. Amen Hair soorp (first tune) 316
" " " (second tune) 318
30. Der voghormia (first tune) 319
" " (second tune) 321
" " (third tune) 323

31. *Օրհնեալ է Աստուած* 324
32. *Աստուած մեր* 326
33. *Լցաք* 326
34. *Գոհանամք* 327
35. *Ամէն եղիցի* 328
36. *Զանճառելի* (Ճրագալուցի Ս. Ծննդեան) 330
37. *Սուրբ զԱստուածածինն* (Ս. Ծննդեան աւուր) 331
38. *Գովեա* (Ս. Զատկի) 333
39. *Օրհնութիւն երից մանկանց* 334

31. Ornial e Asdvadz 324
32. Asdvadz mer 326
33. Lutzak 326
34. Kohanamk 327
35. Amen yeghitzi 328
36. Zanjarheli (**for Christmas Eve**) 330
37. Soorp Zasdvadzadzin (**Christmas Day**) 331
38. Kovia (**Easter**) 333
39. Ornootiun yeritz mangantz 334

ՑՈՒՑԱԿ ՇԱՐԱԿԱՆԱՑ

Այսօր երկնայինքն (38) 148
Այսօր ժողովեալ (8) 124
Այսօր խընդրի պատուական (46) 156
Այսօր կանգնեցաւ (21) 136
Այսօր հրեշտակք (6) 122
Այսօր ձայնն հայրական 232
Այսօր յարեաւ ի մեռելոց (5) 120
Անսկիզբն Աստուած 210
Անսկիզբն Բանն Հօր (20) 134
Անթառամ ծաղիկ (42) 152
Առաքելոյ աղաւնւոյ (40) 150
Աստուած անեղ 212
Արարիչ եւ մարդասէր 214
Արեգակն արդարութեան (47) 156
Բանն որ ընդ Հօր (20) 128
Դթա Տէր ի հոգիս 208
Զանճառելի լուսոյ մայր (12) 128
Զդալուստ քո Քրիստոս (34) 146
Զթագաւորն փառաց (23) 136
Զթագաւորն Քրիստոս (27) 140
Էջ Միածինն ի Հօրէ (43) 154
Ընտրեալդ յԱստուծոյ 26
Թագաւորեաց Աստուած ի վերայ (24) 138
Թագաւոր դոլով քո յաշխարհ (4) 120
Թագաւորին յաւիտենից (25) 138
Թագաւոր Քրիստոս էակից (29) 142
Իշխանութիւնք երկնից (33) 144
Լոյս ի լուսոյ 224
Լուսով աստուածութեան քո (28) 140
Խաչի քո Քրիստոս 219
Խորհուրդ մեծ (3) 120
Խորհուրդ խորին 10
Կենդանարար Աստուած (36) 146
Հրաշակերտ եւ զօրեղ (11) 126
Հրաշափառ Աստուած (1) 118
Ցաղթող եւ զնոր օրհնութիւն (44) 154
Ցայս յարկ նուիրանաց 34
Ցարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց (22) 136

Որ անբաւելի (30) 142
Որ արարեր զօրութեամբ (17) 132
Որ ըզխորհուրդ քո զալստեան (19) 134
Որ ի վերայ բըղխեալ (39) 150
Որ ի հարաչարժ (35) 146
Որ համբարձաւն (31) 142
Որ ողորմութեամբ քո (32) 144
Որ պատուիրան ճշմարտութեան (18) 132
Ով զարմանալի 232
Ուրախացիր պսակ կուսից (41) 152
Ուրախ լեր (2) 118
Սարսափելի հողմոյ նման (37) 148
Սուրբ զԱստուածածինն (13) 128
Վերաձգողն երկնից (49) 158
Ցընծա այսօր փառօք (7) 122
Փառաբանութիւն առաքեմք (48) 158
Քեզ Քրիստոսի կաթուղիկէ (45) 154
Օրհնեմք զքեզ անըսկիզբն (16) 130
Օրհնութիւն ի բարձունս (26) 140

Նա զմեղս մեր բառնայ և վասն մեր չարչարի.
եւ նորա վիրօքն բժշկեցաք։—Ես. ԾԳ. 4,5։

ՄԱՍ Ա.

ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

Ըստ հասարակ աւուրց

PART I

CELEBRATION OF THE HOLY EUCHARIST

In Ordinary

ԿԱՆՈՆ ԶԳԵՍՏԱՒՈՐԵԼՈՅ ՊԱՏԱՐԱԳԻՉ ՔԱՀԱՆԱՅԻ

Մտցէ քահանայն յաւանդատունն հանդերձ սարկաւագօք եւ դպրօք, եւ նախ զգեցեալ սարկաւագացն եւ այլ պաշտօնէից, ասասցեն զայս Սղոմոս (ՃԼԱ) տուն առ տուն։

(Սրկ.) *Ալէլուիա, ալէլուիա։*

(Քահ.) *Քահանայք քո զգեցցին զարդարութիւն, եւ սուրբք քո ցնծալով ցնծասցեն։*

(Սրկ).—1. *Ցիշեա Տէր զԴաւիթ եւ զամենայն հեզութիւն նորա։*

2. *Որպէս երդուաւ Տեառն, եւ ուխտս եղ Աստուծոյ Յակոբայ։*

3. *Թէ ոչ մտից ի յարկս տանս իմոյ, եւ թէ ելից յանկողինս մահճաց իմոց։*

4. *Թէ տաց քուն աչաց իմոց կամ նինջ արտեւանաց իմոց կամ հանգիստ իրանաց իմոց, մինչև գտից զտեղի յարկի Տեառն Աստուծոյ Յակոբայ։*

5. *Ահա լուաք զնմանէ յԵփրաթայ, եւ գտաք զնա ի դաշտս մայրեաց։*

6. *Մտցուք ի յարկս նորա, երկիրպագցուք ի տեղւոջ ուր կացեալ են ոտք նորա։*

7. *Արի՛ Տէր ի հանգիստ քո, դու եւ տապանակ կտակի սրբութեան քո։*

8. *Երիցունք քո զգեցցին զարդարութիւն, եւ սուրբք քո ցնծալով ցնծասցեն։*

9. *Վասն Դաւթի սիրելւոյ քո՝ մի դարձուցաներ զերեսս քո յօծելոյ քումմէ։*

10. *Երդուաւ Տէր Դաւթի ճշմարտութեամբ եւ ոչ ստեաց նմա, ի պտղոյ որովայնի նորա նստուցանել յաթոռ նորա։*

ORDER OF VESTING OF THE CELEBRANT PRIEST

The Priest enters the vestry together with the deacons and clerks, and these latter having first put on their appropriate vestments, Psalm CXXXII will be recited thus in antiphon.

(*Deacon*:) Alleluia, alleluia.

(*Priest*:) Let thy priests be clothed with righteousness; and let thy saints shout for joy.

(*Deacon*:) 1. Lord, remember David, and all his humility.

2. How he sware unto the Lord, and vowed unto the mighty God of Jacob.

3. Surely I will not come into the tabernacle of my house, nor go up into my bed:

4. I will not give sleep to mine eyes, or slumber to mine eyelids, until I find out a place for the Lord, an habitation for the mighty God of Jacob.

5. Lo, we heard of it at Ephratah: we found it in the fields of the wood.

6. We will go into his tabernacles: we will worship at his footstool.

7. Arise, O Lord, into thy rest; thou, and the ark of thy strength.

8. Let thy priests be clothed with righteousness; and let thy saints shout for joy.

9. For thy servant David's sake turn not away the face of thine anointed.

10. The Lord hath sworn in truth unto David; he will not turn from it; of the fruit of thy body will I set upon thy throne.

11. Թէ պահեսցեն որդիք քո զօրէնս իմ, եւ զվկայութիւնս իմ զոր ուսուցից նոցա,

12. Որդիք նոցա նստցին յաւիտեանս յաւիտենից յաթոռ քո:

13. Հաճեցաւ Տէր ընդ Սիոն եւ ընտրեաց բնակիլ ի նմա, ասէ՝ այս է հանգիստ իմ յաւիտեանս յաւիտենից, ի սմա բնակեցայց զի հաճեցայ ընդ սա:

14. Զայրիս սորա օրհնելով օրհնեցից, եւ զաղքատս սորա լցուցից հացիւ:

15. Երիցանց սորա զգեցուցից զփրկութիւն, եւ սուրբք սորա ցնծալով ցնծասցեն։

16. Անդ ծագեցից զեղջիւր ի Դաւիթ, պատրաստ արարից զճրագ օծելոյ իմոյ:

17. Թշնամեաց նորա զգեցուցից զամօթ, եւ ի վերայ նորա ծաղկեսցի սրբութիւն իմ:

Փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ:

Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սրկ.)—Եւ ևս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք: Խնդրեսցուք հաւատով միաբանութեամբ ի Տեառնէ, զի զողորմութեան զշնորհս իւր արասցէ ի վերայ մեր: Ամենակալ Տէր Աստուած մեր կեցուսցէ եւ ողորմեսցի։

Քահանայն ասասցէ երկոտասան Տէր ողորմեայս, եւ զաղօթս զայս ի ծածուկ.

Որ զգեցեալ ես զլոյս որպէս հանդերձ, Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, անճառելի խոնարհութեամբ յերկրի երեւեցար եւ ընդ մարդկան շրջեցար. որ եղեր քահանայապետ յաւիտենից ըստ կարգին Մելքիսեդեկի եւ զարդարեցեր զեկեղեցի քո սուրբ: Տէր ամենակալ, որ պարգեւեցեր մեզ զնոյն զերկնային հանդերձ զգենուլ, արժանի արա՛ և զիս ի ժամուս յայսմիկ զանպիտան ծառայս քո, որ հաւարձակիմ եւ մերձենամ ի նոյն հոգեւոր պաշտօն փառաց քոց. որպէս զի զամենայն ամբարշտութիւնս մերկացայց, որ է հանդերձ պղծութեան, և զարդարեցայց լուսով քով: Ընկեա՛ յինէն զչարիս իմ և թօ-

11. If thy children will keep my covenant and my testimony that I shall teach them,

12. Their children shall also sit upon thy throne for evermore.

13. For the Lord hath chosen Zion; he hath desired it for his habitation, saying, "This is my rest forever: here will I dwell; for I have desired it."

14. I will abundantly bless her widows: I will satisfy her poor with bread.

15. I will also clothe her priests with salvation: and her saints shall shout aloud for joy.

16. There will I make the horn of David to bud: I have ordained a lamp for mine anointed.

17. His enemies will I clothe with shame: but upon himself shall my holiness flourish.

Glory be to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost; Now, and ever, and unto unending times. Amen.

(*Deacon*:) And again in peace we pray to the Lord. Let us unanimously beseech the Lord in faith, that he bestow on us the grace of his mercy. May the almighty Lord our God save us and have mercy upon us.

(*The Priest shall now say twelve times* "Lord have mercy," *and shall then offer in silence the following prayer*:)

Jesus Christ our Lord, who art clothed with light as with a garment, who in unspeakable humility didst appear on earth and walk among men, who didst become eternal highpriest according to the order of Melchisedec and didst adorn thy holy church. Lord almighty, who hast granted us to put on that same heavenly garment, make me, thine unprofitable servant, worthy at this hour, as I venture to approach that same spiritual ministry of thy glory, to put off all mine ungodliness, which is a garment of defilement, and be adorned with thy light. Remove my wickedness from me, and shake off my trans-

թափեա զյանցանս իմ, որպէս զի արժանի եղէց հանդերձեալ լուսոյդ առ ի քէն։ Շնորհեա՛ ինձ քահանայական փառօք մտանել ի պաշտօն սրբութեանց քոց ընդ այնոսիկ՝ որք անմեղութեամբ պահեցին զպատուիրանս քո. զի եւ ես պատրաստ գտայց երկնաւոր սուգաստիդ ընդ իմաստուն կուսանսն փառաւորել զքեզ Քրիստոս որ բարձեր զմեղս ամենեցուն. զի դու ես սրբութիւն անձանց մերոց, եւ քեզ բարերարիդ Աստուծոյ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

Եւ մատուցեալ կիսասարկաւագացն զգեցուսցեն զհանդերձսն ասելով վասն իւրաքանչիւրոցն. *Եւ ես խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք։* Քահանայն խաչակնքելով ի վերայ իւրաքանչիւրոցն՝ ասասցէ. *Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Նախ դիցէ Քահանայն գեղջրն ի գլուխ իւր ասելով.

Դի՛ր, Տէր, սաղաւարտ փրկութեան ի գլուխ իմ՝ զնչան խաչի քո պատերազմել ընդ գօրութիւնս թշնամւոյն, շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

Շապկին

Զգեցո՛, Տէր, ինձ հանդերձ փրկութեան եւ պատմուճան ուրախութեան, եւ շուրջ պատեա՛ զզգեստովս փրկութեան. շնորհօք Տեառն մերոյ եւայլն։

Փորուրարին

Զգեցո՛, Տէր, պարանոցի իմոյ զարդարութիւն, եւ սրբեա՛ զսիրտ իմ յամենայն աղտեղութենէ մեղաց. շնորհօք Տեառն մերոյ եւայլն։

Թաշկինակին

Սրբեա՛ Տէր զձեռս իմ յամենայն աղտեղութենէ մեղաց. շնորհօք Տեառն մերոյ եւայլն։

gressions, that I may become worthy of thy light which is near at hand. Grant me with priestly dignity to enter the ministry of thy holy things in company with those who have blamelessly kept thy commandments, so that I also be found prepared for the heavenly marriage-feast with the wise virgins, to glorify thee, O Christ, who didst bear the sins of all men. For thou alone art our holiness and unto thee, our beneficent God, are due glory, dominion, and honor, now and ever, and unto unending times. Amen.

> (*The subdeacons, drawing near, shall present the vestments one by one, saying each time* "And again in peace we pray to the Lord." *The Priest shall make the sign of the cross over each vestment and shall say in response,* "Blessing and glory to the Father and to the Son and to the Holy Ghost, now and ever, and unto unending times." Amen. *And first he puts the coronet upon his head saying,*

Place, O Lord, upon my head the helmet of salvation for a sign of thy cross to fight against the powers of the enemy; by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are due glory, dominion, and honor, now and ever, and unto unending times. Amen.

For the Alb (*Shapik*)

Clothe me, O Lord, in garments of redemption and in vesture of joyfulness, and encompass me with this robe of salvation; by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are due, etc.

For the Stole (*Porourar*)

Cover my neck, O Lord, with righteousness, and cleanse my heart from all defilement of sin: by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are due, etc.

For the Towel (*Tashkinak*)

Cleanse my hands, O Lord, from all defilement of sin: by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are due, etc.

Գոտուոյն

Շուրջ պատեսցէ կամար հաւատոյ զմէջս սրտի իմոյ եւ զմտացս, եւ չիջուսցէ ի սոցանէ զխորհուրդս աղտեղիս. եւ զօրութիւն շնորհաց քոց յամենայն ժամ բնակեսցէ ի սոսա. շնորհօք Տեառն մերոյ եւայլն:

Բազպանին (յաջ ձեռն)

Տուր Տէր զօրութիւն աջոյ ձեռին իմոյ, եւ լուա՛ զամենայն աղտեղութիւնս իմ, որպէս զի կարող լինիցիմ սպասաւորել քեզ անախտութեամբ հոգւոյ եւ մարմնոյ. շնորհօք Տեառն մերոյ եւայլն:

Բազպանին (յահեակ ձեռն)

Տուր Տէր զօրութիւն ձախոյ ձեռին իմոյ, եւ լուա՛ զամենայն աղտեղութիւնս իմ, որպէսզի կարող լինիցիմ սպասաւորել քեզ անախտութեամբ հոգւոյ եւ մարմնոյ. շնորհօք Տեառն մերոյ եւայլն:

Վակասին (Վարշամակին)

Դիր Տէր վարշամակ փրկութեան պարանոցի իմոյ եւ մաքրեա զիս աստուածային զօրութեամբդ. շնորհօք Տեառն մերոյ եւայլն:

Շուրջառին (Նափորտին)

Տէր ողորմութեամբ քով զգեցո՛ ինձ զգեստ պայծառ, եւ պարսպեա՛ ընդ դէմ ներգործութեան չարին, զի արժանի եղէց փառաւորել զքո փառաւորեալ անունդ. շնորհօք Տեառն մերոյ եւայլն:

Եւ ապա ասասցէ

Ցնծասցէ անձն իմ ի Տէր, զի զգեցոյց ինձ հանդերձ փրկութեան եւ պատմուճան ուրախութեան. իբրեւ փեսայի եդ ինձ պսակ, եւ որպէս զհարսն զարդու զարդարեաց զիս. շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

For the Girdle (Goti)

Let the girdle of faith encircle my heart and mind, and extinguish in them thoughts of impurity; and let the power of thy grace dwell in them at all times: by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are due, etc.

For the Right Hand Maniple (Bazpan)

Grant, O Lord, strength to my right hand, and wash away all my impurities, that I may be enabled to serve thee in cleanness of mind and body: by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are due, etc.

For the Left Hand Maniple (Bazpan)

Grant, O Lord, strength to my left hand, and wash away all my impurities, that I may be enabled to serve thee in cleanness of mind and body: by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are due, etc.

For the Ephod (Vakas) or Varshamak (Napkin)

Cover my neck, O Lord, with the napkin of righteousness, and cleanse me with thy divine power: by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are, etc.

For the Chasuble or Cope (Shourdchar)

Lord, of thy mercy, clothe me with radiant garment, and protect me against the influence of the evil one, that I may be fit to magnify thy glorious name: by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are due, etc.

Then he shall say:

My soul shall rejoice in the Lord, for he hath clothed me with a garment of righteousness and with a raiment of gladness: he hath put upon me a crown as upon a bridegroom, and hath adorned me like a bride with her jewels: by the grace of our Lord Jesus Christ, unto whom are due glory, dominion, and honor, now and ever, and unto unending times. Amen.

ՕՐԷՆՔ ՍՐԲՈՅ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

Մինչ քահանայն զգեցեալ հանդերձսն յաւանդատան անդ՝ խորհուրդ Ս. Պատարագի սկսանի ի փոքր ատենի եկեղեցւոյն այսպէս.

Օրհնեալ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս. ամէն:

Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո: Եկեսցէ արքայութիւն քո, եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր: Եւ թող մեզ զպարտիս մեր որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտապանաց: Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէ: Զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն:

Զսաղմոսերգութիւնս եւ զաղաչանս ընկալցի մարդասէրն Աստուած ի հաճոյս բարերար կամաց իւրոց, մեր մեղաց եւ բազում յանցանացն թողութիւն շնորհեսցէ, ի չարեաց փրկեսցէ, ի մեղաց պահեսցէ, ննջեցելոց մերոց հանգիստ եւ արքայութիւն պարգեւեսցէ, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

Շարական հանդերձի յորժամ զգեցուս Քահանայն

Խորհուրդ խորին անհաս անսկիզբն որ զարդարեցեր զվերին պետութիւնդ՝ ի յառագաստ անմատոյց լուսոյն, գերապանծ փառօք զդասս հրեղինաց:

Անճառահրաշ զօրութեամբ ստեղծեր զԱդամ

ORDER OF THE HOLY EUCHARIST

While the Celebrant is vesting in the vestry, the service proper will commence in the chancel on this wise.

Blessed be our Lord Jesus Christ. Amen.

Our Father which art in heaven, hallowed be thy name. Thy kingdom come, thy will be done in earth as it is in heaven. Give us this day our daily bread. And forgive us our trespasses, as we forgive them that trespass against us. And lead us not into temptation, but deliver us from evil. For thine is the kingdom, the power, and the glory, forever. Amen.

May God the lover of man accept our psalms and supplications as a pleasing offering to his benevolent will, granting us forgiveness of our sins and of our many misdeeds, delivering us from evil influences, shielding us from wrong-doing, and bestowing on our departed brethren rest and heavenly kingdom. And to him be ascribed glory forever. Amen.

Hymn sung during the vesting of the priest.

O mystery, deep, inscrutable, without beginning, who hast adorned thy supernal realm in the abode of the inaccessible light, and, with consummate splendor, the choirs of angels.

With inexpressible power didst thou create Adam in

պատկեր տիրական, եւ նազելի փառօք զգեստաւորեցեր, ի դրախտն Ադենի տեղի բերկրանաց:

Զարշարանօք քո սուրբ Միածնիդ՝ նորոգեցան արարածք ամենայն. եւ վերստին մարդն անմահացաւ, զարդարեալ ի զգեստ անկողոպտելի:

Անձրեւածին բաժակ հրահոսան, որ հեղար յառաքեալսն ի սուրբ վերնատանն. հե՛ղ եւ ի մեզ, Հոգիդ Սուրբ Աստուած, ընդ պատմուճանին զքո զիմաստութիւն:

Տան քում վայելէ սրբութիւն, որ զգեցար զվայելչութիւն՝ սրբութիւն փառաց ընդ մէջ քո ածեալ. պատեա՛ զմէջս մեր ճշմարտութեամբ:

Որ զարարչագործ բազուկս քո տարածեցեր ընդդէմ աստեղաց, հաստատեա՛ զբազուկս մեր կարողութեամբ համբարձմամբ ձեռաց առ քեզ միջնորդել:

Իւիւմամբ թագ ի գլուխ՝ պատեսցես զմիտս, եւ զդայարանս, խաչանիշ ուրարամբ ըստ Ահարովնի, ծաղկեալ յոսկեթել՝ ի զարդ խորանին:

Բամից բոլորից տիրապէս աստուածպետական, նափորտապատ սիրով զմեզ զգեստաւորեցեր, քում սուրբ խորհրդոյդ լինել սպասաւոր:

Թագաւոր երկնաւոր, զեկեղեցի քո անշարժ պահեա՛, եւ զերկրպագուս անուանդ քում պահեա՛ ի խաղաղութեան:

Ժողովուրդն կանգնի:

Յորժամ դպիրքն երգեն զՅորհուրդ Խորին, Քահանայն հանդերձ սարկաւագօք եկեսցէ առաջի բեմին եւ լուսացէ ըզձեռս ասելով ի ծածուկ Սաղմոս Իե.:

(Քահ. կցորդ)—Լուսացից սրբութեամբ զձեռս իմ, եւ շուրջ եղէց զսեղանով քով Տէր:

(Սրկ. փոխ.)—1. Դատ արա՛ ինձ Տէր, զի ես յանբծութեան իմում գնացի. ի Տէր յուսացայ եւ զի մի՛ եղէց հիւանդ:

thine own image, and with sumptuous glory thou didst clothe him in the garden of Eden, which was the home of delights.

Through the sufferings of thy holy only-begotten, all creation was revived and man was again made immortal, and was clad in garments inviolate.

Fire-showering generous chalice, that didst flow upon the apostles in the upper-chamber, shed thou upon us also, O Holy Spirit of God, in union with this vestment, thy divine wisdom.

Holiness becometh thine house; thou hast clothed thyself with majesty, and hast girded thy loins with the glory of holiness; gird thou our loins with truth.

O Lord, who didst stretch forth thy creating arms towards the stars, strengthen thou our arms to intercede with thee, as we lift up our hands in prayer.

Encompass thou our minds with the encircling crown upon the head, and our senses, with the cross-emblazoned stole, like the gold-embroidered vesture of Aaron, in adornment of thy sanctuary.

Divine sovereign of all peoples, thou hast vested us with thy love, as now with the chasuble, in order to minister worthily thine holy mysteries.

Heavenly King, keep thy church immovable, and keep the worshippers of thy holy name in peace.

Congregation to stand.

(*While the choir is singing the* Khorhourt Khorin, *the Priest being vested, together with his deacons, steps in front of the sanctuary and washes his hands, reciting silently in antiphon with the deacon Psalm XXVI*):

(*Priest*:) I will wash my hands in innocency; and so will I compass thine altar, O Lord.

(*Deacon*:) 1. Be thou my judge, O Lord, for I have walked in mine integrity. I have trusted also in the Lord; therefore I shall not ail.

2. Փորձեա՛ զիս Տէր եւ քննեա՛ զիս. փորձեա՛ զերիկամունս իմ եւ զսիրտ իմ։

3. Ողորմութիւն քո Տէր առաջի աչաց իմոց. եւ հաճոյ եղէց ճշմարտութեան քում։

4. Ոչ նստայց ես յաթոռս նանրաց. եւ ընդ անօրէնս ես ոչ մտից։

5. Ատեցի ես զժողովս չարաց, եւ ընդ ամբարիշտս ես ոչ նստայց։

6. Լուացիցս սրբութեամբ զձեռս իմ, եւ շուրջ եղէց զսեղանով քով Տէր։

7. Լսել ինձ զձայն օրհնութեան քո, եւ պատմել զամենայն սքանչելիս քո։

8. Տէր սիրեցի զվայելչութիւն տան քո, եւ զտեղի յարկի փառաց քոց։

9. Մի՛ կորուսաներ ընդ ամբարիշտս զանձն իմ, եւ մի՛ ընդ արս արիւնահեղս զկեանս իմ։

10. Որոց ձեռք իւրեանց յանօրէնութեան են. և աջ նոցա լի է կաշառօք։

11. Ես յամբծութեան իմում գնացի, փրկեա՛ զիս Տէր և ողորմեա՛ ինձ։

12. Ոտն իմ կացցէ յուղղութեան։

13. Ցեկեղեցիս մեծս օրհնեցից զքեզ։

Փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ.

Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

[Ի հանդիսաւոր աւուրս յորժամ եպիսկոպոս իցէ պատարագողն, զկնի զգեստաւորելոյ՝ *Խորհուրդ Խորին* ընդհատի եւ *Հրաշափառ* (էջ 118) երգի՝ մինչ պատարագիչն հանդերձ սարկաւագօք ելեալ յառաջանայ ի մեծ ատեանն, ուրանօր ի դադարել երգոց՝ լուանայ զձեռս սաղմոսելով բարձրաձայն (*Լուացիցս սրբութեամբ*) կցորդ ընդ նախասարկաւագին որպէս ի վերոյ. եւ յաւարտելն դպիրք երգեն *Թագաւոր երկնաւոր*, եւայլն ըստ կարգին։]

(Քահ.)—*Վասն սրբուհւոյ Աստուածածնի բա-*

2. Examine me, O Lord, and prove me; try my reins and my heart.

3. For thy loving kindness is before mine eyes; and I have walked in thy truth.

4. I have not sat with vain persons, neither will I go in with dissemblers.

5. I have hated the congregation of evil doers; and will not sit with the wicked.

6. I will wash my hands in innocency; so will I compass thine altar, O Lord.

7. That I may hear the voice of thy blessing, and tell of all thy wondrous works.

8. Lord, I have loved the comeliness of thy house, and the place where thine honor dwelleth.

9. Gather not my soul with sinners, nor my life with bloody men.

10. In whose hands is mischief, and their right hand is full of bribes.

11. But as for me, I have walked in mine integrity: redeem me, and be merciful unto me.

12. My foot standeth in an even place:

13. In the congregations will I bless the Lord.

Glory be to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost. Now, and ever, and unto unending times. Amen.

[*On special occasions, when a bishop is the celebrant, after vesting, the singing of* Khorhourt Khorin *is intermitted and verses of* Hrashaparh (Glorious God) *are sung,* (see p. 119) *during which the celebrant together with his deacons will proceed to the main choir, whereat, the singing having ceased, he will wash his hands, at the same time reciting aloud the Psalm* (I will wash my hands) *as above in antiphon with the proto-deacon, at the conclusion of which, the choir will sing* Thakavor yergnavor (Heavenly King) *and the rest in order.*]

(*Priest*:) And for the intercession of the holy mother

բեխօսութեան, Տէր, ընկալ զաղաչանս մեր եւ կեցո զմեզ:

(Սարկ.)—*Սուրբ զԱստուածածինն եւ զամենայն սուրբս բարեխօս արասցուք առ Հայր 'ի յերկինս, զի կամեցեալ ողորմեսցի եւ գթացեալ կեցուսցէ զարարածս իւր. ամենակալ Տէր Աստուած մեր կեցո՛ եւ ողորմեա՛:*

(Քահ.)—*Ընկա՛լ, Տէր, զաղաչանս մեր բարեխօսութեամբ սուրբ Աստուածածնի՝ անարատ ծնողի միածնի Որդւոյ քոյ, եւ աղաչանօք ամենայն սրբոց քոց եւ որոց այսօր է յիշատակ (կամ աւուրս շնորհիւ). լուր մեզ Տէր եւ ողորմեա՛, ներեա՛ քաւեա՛ և թող զմեղս մեր. արժանաւորեա՛ գոհութեամբ փառաւորել զքեզ ընդ Որդւոյ եւ ընդ Սրբոյ Հոգւոյդ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Ապա դարձեալ առ ժողովուրդն ասասցէ.

Խոստովանիմ առաջի Աստուծոյ եւ սրբուհւոյ Աստուածածնի, եւ առաջի ամենայն սրբոց, եւ առաջի ձեր, հարք եւ եղբարք, զամենայն մեղս զորս գործեալ եմ. քանզի մեղայ խորհրդով բանիւ եւ գործով եւ ամենայն մեղօք զոր գործեն մարդիկ. մեղայ, մեղայ, աղաչեմ զձեզ, խնդրեցէք վասն իմ յԱստուծոյ զթողութիւն:

Ժամօրհնողն կամ աւագագոյնն ի բահանայից ասասցէ.

Ողորմեսցի քեզ Աստուած հզօրն եւ թողութիւն շնորհեսցէ ամենայն յանցանաց քոց՝ անցելոյն եւ այժմուս, եւ յառաջակայէն փրկեսցէ, եւ հաստատեսցէ յամենայն գործս բարիս, եւ հանգուսցէ զքեզ ի հանդերձեալ կեանս:

(Քահ.)—*Ազատեսցէ եւ զձեզ մարդասէրն Աստուած եւ թողցէ զամենայն յանցանս ձեր. տացէ ժամանակ ապաշխարելոյ եւ գործելոյ զբարիս. ուղ-*

of God, O Lord, accept our supplications, and preserve us.

(*Deacon*:) Let us ask the holy mother of God and all his saints to intercede with the Father in heaven, that he may be pleased to have mercy, and compassionately preserve his creatures. Almighty Lord our God, save and have mercy.

(*Priest*:) Accept, O Lord, our supplications through the intercession of the holy mother of God, the immaculate birth-giver of thine only begotten Son, and through the entreaties of all thy saints, and of those who are commemorated this day (*or* by the grace of this solemn day). Hear us, O Lord, and have mercy: forgive, purge off, and remit our sins; make us worthy with gratitude to glorify thee with the Son and the Holy Ghost; now, and ever, and unto unending times. Amen.

Then turning toward the congregation, he says:

I confess before God, and before the holy mother of God, and before all his saints, and before you, fathers and brethren, all the sins which I have committed: for I have sinned in thought, word, and deed, and with all the sins which men commit: I have sinned, yea, I have sinned: I pray you to ask God's pardon in my behalf.

The dean or senior priest shall answer:

May God almighty have mercy upon thee and grant thee forgiveness of all thy sins, past and present, and shield thee from future (temptations), confirm thee in all good works, and give thee rest in the life to come.

(*Priest*:) May God the lover of man set you also free, and forgive all your trespasses, give you time to repent, and to do good works, and guide you in your future life,

ղեսցէ եւ զառաջակայ կեանս ձեր շնորհօք Սուրբ Հոգւոյն, հզօրն եւ ողորմածն, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

Ժամօրհնողն կամ մի ոմն ի դպրաց ասասցէ.

Յիշեսջիր զմեզ առաջի անմահ Գառինն Աստուծոյ:

(Քահ.)—*Յիշեալ լիջիք առաջի անմահ Գառինն Աստուծոյ:*

Փոխասացք ասասցեն տուն առ տուն Սաղմ. ՂԹ. փոխ.

1. *Աղաղակեցէք առ Տէր ամենայն երկիր. ծառայեցէք Տեառն ուրախութեամբ:*

2. *Մտէք առաջի նորա ցնծութեամբ. ծանեարուք զի նա է Տէր Աստուած մեր:*

3. *Նա արար զմեզ եւ ոչ մեք էաք. մեք ժողովուրդ եւ խաչն արօտի նորա:*

4. *Մտէք ընդ դրունս նորա խոստովանութեամբ, եւ օրհնութեամբ ի յարկս նորա:*

5. *Խոստովան եղերուք Տեառն, եւ օրհնեցէք զանուն նորա:*

6. *Քաղցր է Տէր, յաւիտեան է ողորմութիւն նորա. յազգէ մինչև յազգ է ճշմարտութիւն նորա:*

Փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ.

Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սարկ.)—*Սուրբ եկեղեցեաւս աղաչեսցուք զՏէր, զի սովաւ փրկեսցէ զմեզ ի մեղաց, եւ կեցուսցէ շնորհիւ ողորմութեան իւրոյ. ամենակալ Տէր Աստուած մեր, կեցո՛ եւ ողորմեա՛:*

(Քահ.)—*Ի մէջ տաճարիս եւ առաջի աստուածընկալ եւ պայծառացեալ սուրբ նշանացս եւ սուրբ տեղւոյս խոնարհեալ երկիւղիւ երկիրպագանեմք, զսուրբ՝ զհրաշալի եւ զյաղթող զտերութիւնդ քո*

through the grace of his Holy Spirit, the mighty and merciful, unto whom be glory forever. Amen.

The dean or the bystanders:

Remember us also before the immortal Lamb of God.

(*Priest:*) Ye shall be remembered before the immortal Lamb of God.

The acolytes will then recite in antiphon Psalm C.

1. Make a joyful noise unto the Lord, all ye lands: serve the Lord with gladness.

2. Come before his presence with joyfulness: know ye that the Lord he is God.

3. It is he that hath made us, and not we ourselves: we are his people and the sheep of his pasture.

4. Enter into his gates with confession: and into his courts with praise.

5. Acknowledge the Lord, and bless his holy name.

6. For the Lord is gracious; his mercy is everlasting; and his truth endureth from generation to generation.

Glory be to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost; now, and ever, and unto unending times. Amen.

(*Deacon:*) Through the holy church, let us beseech the Lord, that through her he may save us from our sins, and preserve us by the grace of his mercy. Almighty Lord and God, save us and have mercy upon us.

(*Priest:*) In the midst of this temple and before these God-accepted and glorified tokens and of this holy place, with humility and awe we worship thee, O Lord; thy holy wondrous and supreme *majesty* we glorify. And

փառաւորեմք, եւ քեզ մատուցանեմք զօրհնութիւն եւ զփառս ընդ Հօր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ի տէրունական տօնս ասաց՝ որպէս և *Ի յարկի քում սրբութեան՝* բառս *Տէրութիւնդ* փոխեսցի ի *Ս. Ծնունդ, Ցարութիւն, Համբարձում, Գալուստ* եւ այլն ըստ պատշաճի առուր:

Քահանայն սաղմոսելով ընդ նախասարկաւագին՝ ընդ հիւսիսային աստիճանսն ելցէ ի բեմն առաջի սեղանոյն:

(Քահ.)—*Մտից առաջի սեղանոյ Աստուծոյ առ Աստուած՝ որ ուրախ առնէ զմանկութիւն իմ:*

(Սարկ.)—*Դատ արա ինձ Աստուած, եւ իրաւ արա՛ ինձ ի դատաստանի իմում:*

(Քահ.)—*Ցազգէ՝ որ ոչ է սուրբ, ի մարդոյ մեղաւորէ՝ նենգաւորէ՝ փրկեա՛ զիս:*

(Սարկ.)—*Դու Աստուած հզօրիչ եմ ես, ընդէ՞ր մոռացար զիս. ընդէր տրտում գնամ ես ի նեղել թշնամւոյ իմոյ:*

Առաքեա՛ Տէր զլոյս քո եւ զճշմարտութիւն քո. զի առաջնորդեսցեն ինձ, եւ հանցեն զիս ի լեառն սուրբ եւ ի յարկս քո:

Մտից առաջի սեղանոյ Աստուծոյ առ Աստուած որ ուրախ առնէ զմանկութիւն իմ:

Խոստովան եղէց քեզ օրհնութեամբ Աստուած, Աստուած իմ:

Արդ ընդէ՞ր տրտում ես անձն իմ, կամ ընդէ՞ր խռովես զիս. յուսա՛ առ Աստուած, խոստովանեա՛ նմա. փրկիչ երեսաց իմոց Աստուած է:

Փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ.

Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

unto thee, with the Father and the Holy Ghost, we offer blessings and glory, now, and ever, and unto unending times. Amen.

On Dominical festivals, here, as well as in i hargi surpootian (within these thy holy courts p. 23) Holy Birth, Glorious Resurrection, Ascension, advent, *etc., may be substituted for* Majesty, *as the occasion should require.*

The Priest, then, reciting the following Psalm (*XLIII*) *with the Protodeacon antiphonally, will ascend the sanctuary by way of the north steps, and will stand before the holy altar*:

(*Priest*:) I will go unto the altar of God: unto God who giveth joy unto my youth.

(*Deacon*:) 1. Judge me, O God, and absolve me in my judgment.

2. Against an ungodly nation, and from a deceitful and unjust man deliver me.

3. For thou art the God of my strength: why dost thou cast me off? Why go I mourning because of the oppression of the enemy?

4. O send out thy light and thy truth; let them lead me; let them bring me unto thy holy hill and to thy tabernacles.

5. I will go unto the altar of God: unto God who giveth joy unto my youth.

6. I will confess thee with praise, O God, my God.

7. Why art thou cast down, O my soul? and why art thou disquieted within me? hope in God: acknowledge him, who is the health of my countenance and my God.

Glory be to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost.

Now, and ever, and unto unending times. Amen.

(Սարկ.)—*Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք: Օրհնեսցուք զՀայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ արժանի արար զմեզ կալ ի տեղւոջս փառաբանութեան եւ երգել զերգս հոգեւորս. ամենակալ Տէր Աստուած մեր կեցուսցէ եւ ողորմեսցի:*

(Քահ.)—*Ի յարկի քում սրբութեան և ի տեղւոջս փառաբանութեան, հրեշտակաց բնակարանիս եւ մարդկան քաւարանիս, առաջի աստուածընկալ եւ պայծառացեալ սուրբ նշանացս եւ սուրբ սեղանոյս խոնարհեալ երկիւղիւ երկիրպագանեմք. զսուրբ եւ զհրաշալի եւ զյաղթող զՏէրութիւնդ քո օրհնեմք եւ փառաւորեմք. և քեզ ընդ երկնային զօրսն մատուցանեմք զօրհնութիւն եւ զփառս ընդ Հօր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Եթէ եպիսկոպոս իցէ խորհրդածուն, յաւարտ աղօթիցս, նախ քան զծածկել վարագուրին, ի ծունկս անկեալ առաջի սեղանոյն ասասցէ լռելեայն զաղօթս սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն. եւ յաղօթելն՝ դպիրքն երգեսցեն զԸնտրեալն:

Ժողովուրդն նստի:

ԱՂՕԹՔ ՍՐԲՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ՆԱՐԵԿԱՑԻՈՅ

Գլ. ԼԳ. 4-5.

Ամենակալ բարերար մարդասէր Աստուած բոլորից, յօրինող երեւութից եւ աներեւութից, փրկող և հաստատող, խնամող եւ խաղաղարար, Հօր հզօր Հոգի, հայցեմք բազկատարած մաղթանաց գոչմամբ հեծութեան յանդիման եղեալ քեզ ահաւորիդ: Մատչիմք մեծաւ դողութեամբ՝ սաստիկ երկիւղիւ մատուցանել նախ զբանականս զայս պատարագ՝ քում անզնին զօրութեանդ՝ իբր աթոռակցի՝ փառակցի եւ արարչակցի հայրենի անկապուտ պատուոյդ, եւ քննողի ծածկութեան խորոց խորհրդոց ամենակատար կա-

(*Deacon*:) Again in peace let us beseech the Lord. Let us bless the Father of our Lord Jesus Christ, who has counted us worthy to stand in this place of glorification, and to sing spiritual songs. May the almighty Lord our God preserve us, and have mercy upon us.

(*Priest*:) Within these thy holy courts and in this place of glorifying, the dwelling of angels and expiatory of men, in presence of these God-accepted and glorious tokens and before this holy altar, we worship thee in humility and awe, and we glorify thy holy, wondrous, and supreme *majesty*; and in company with the heavenly hosts, we offer unto thee, with the Father and the Holy Ghost, blessing and glory; now, and ever, and unto unending times. Amen.

If the celebrant be a bishop, at the close of this prayer, before the curtain is drawn to, he kneels before the altar, and silently offers the following prayers of St. Gregory of Narek, the choir in the meanwhile singing the hymn "Elect of God!" (Page 27).

Congregation to sit.

PRAYERS OF ST. GREGORY OF NAREK

(Chapter XXXIII. 4-5)

O almighty, beneficent, lover of man, God of all, maker of all things visible and invisible, saviour and strengthener, provider and author of peace, mighty spirit of the Father, we entreat thee with open arms and cry with lamentations in thine awful presence. We approach with great trembling and utmost fear to offer first of all this prayerful sacrifice to thine inscrutable power, being as thou art sharer in throne, in glory, and in creation, of the inalienable majesty of the Father, and searcher of the secrets of the deepest mysteries of

մաց Հօրդ Էմմանուէլի՝ զքեզ առաքչի՝ փրկչի եւ կենդանատուի եւ արարչի ամենայնի։ Ի ձեռն քո ծանուցաւ մեզ երրեակ անձնաւորութիւն միասնական Աստուածութեանդ, յորոց մի եւ դու ճանաչիս անհաս։ Քեւ եւ ի ձեռն քո առաջինք նահապետական տոհմին շառաւիղք՝ տեսանողք անուանակոչեալք, զանցեալսն և զգալոցսն, զեղեալսն և զոչ գոյացեալսն անստուերաբար բարբառով բանի վերապատմեցին։ Ոգի Աստուծոյ քարոզեալ զքեզ Մովսէսի, որ ի գնալն քո ի վերայ Ջրոցն անպարագիր զօրութիւն, ահեղ շրջարկութեամբ տաճողականաւ, թեւապարփակ պաշտպանողօրէն դթասիրեալ ի ծնունդս նորոգս՝ զաւազանին խորհուրդ ծանուցեր։ Յոր կերպարան օրինակութեան՝ նախ քան զկառուցանել զլոյծդ մածուած վերջնում վարագուրիդ՝ յօրինեցեր կարող տիրապէս զբովանդակ բնութիւնս ամենից բնաւից բոլորից գոյից ամենայն էից՝ յանէից։ Քեւ ստեղծանին ի նորոգութիւն յարութեան ամենայն եղեալքս առ ի քէն՝ յայնմ ժամանակի, որ է օր վերջին՝ այսմ կենցաղի, եւ օր առաջին՝ երկրին կենդանեաց։ Քեզ հնազանդեցաւ միութեամբ կամացն՝ որպէս Հօրն իւրում, ազգակիցն քո՝ էակիցն Հօր՝ անդրանիկն Որդի մերովս կերպիւ, զքեզ աւետարանեաց ճշմարիտ Աստուած հաւասար եւ համագոյ Հօր իւր հզօրի, եւ զառ ի քեզ հայհոյութիւնն անքաւելի քարոզեաց, եւ իբր զստուածամարտից զքո հեստելոցն՝ չարաբանական բերանս կարկեաց։ և զիւրն չնորհեաց արդարն եւ անարատն՝ գտիչն ամենայնի, որ վասն մեղաց մերոց մատնեցաւ, եւ յարեաւ վասն զմեզ արդարացուցանելոյ։ Նմա փառք ի ձեռն քո, եւ քեզ բարեբանութիւն ընդ Հօր ամենակալի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

Աղաչեմք եւ ազերսեմք արտասուալից հառաչմամբ յամենայն անձնէ՝ զփառաւորեալ արարչութիւնդ՝ անեղծ եւ անըստեղծ անժամանակ հոգւոյդ զթածի, որ բարեխօսդ ես վասն մեր յանմոռունչ հեծութիւնս՝ առ ողորմածդ Հայր, որ զսուրբսն պահես, եւ զմեզուցեալս մաքրես եւ տաճարս կազմես կենդանի եւ կեցուցիչ էամաց բարձրելոյդ Հօր։ Արդ ա-

the most perfect will of the Father of Emmanuel, who did send thee, and who is the saviour, lifegiver, and creator, of all things. Through thee was revealed unto us the triune personality of the only Godhead, whereof thou, O incomprehensible, art known as one. By thee and through thee did the ancients, the offspring of the patriarchal family, called seers, solemnly declared in clear language the past and the future, those things that had existed and those things that had not yet come into existence. Moses had declared thee as the Spirit of God moving on the surface of the waters, O unbounded power, by thine immense provident brooding; protecting with love and pity, as it were under thy wings, the newborn ones, thou didst reveal the mystery of the font. Who, in like manner, before forming the liquid element as a veil on high, didst create, O thou might absolute, out of nothing, the complete natures of all things that exist. By thee, all things made by thee, shall be created anew unto the resurrection at that period of time, which will be the last day of this life, and the first day of the land of the living. The first-born Son, through the oneness of will with thee as well as with the Father, being related to thee and of the same essence with the Father, in our likeness did obey thee, announcing thee as true God, co-equal and consubstantial with his mighty Father, and declared the blasphemy against thee as unpardonable, and stopped the profane mouths of those that disobey thee as of such that fight against God, while he the just and the immaculate, finder of all (stray souls) forgave his own (blasphemers), even he who was delivered for our sins and rose again for our justification. To him be glory through thee, and unto thee be praise with the Father almighty, unto unending times. Amen.

We beg and entreat thee with tearful sighs from the depths of our souls, O thou author of this glorious creation, indissoluble, uncreated, timeless, merciful Spirit, who art our advocate with the Father of mercies when we grieve silently, who keepest the saints and cleansest the sinners, and formest living and life-giving temples of the will of the heavenly Father. And now do thou save us from all impure deeds

զատեա՛ զմեզ յամենայն անմաքուր գործոց, որ ոչ է հաճոյ քումդ ընակութեան, և մի՛ շլիջցին առ ի մէնջ՝ լուսոյդ շնորհաց փայլմունք ի տեսականացս աչաց իմաստից, վասնզի զքեզ ուսաք միանալ ի մեզ ի ձեռն աղօթից եւ ընտիր վարուց խնկելոց։ Եւ քանզի մինդ յերրորդութենէդ պատարագի, եւ միւսդ ընդունի՝ հաճեալ ընդ մեզ հաշտարար արեամբ անդրանկի իւրոյ, իսկ դու ընկալցիս զմեր պաղատանս, եւ յարդարեսցես զմեզ օթեւանս պատուականս ամենայն պատրաստութեամբ ի վայելումն ճաշակման երկնաւոր գառինդ, առանց պատժոց դատապարտութեան ընդունել զայս անմահացուցիչ մանանայս կենաց նորոյ փրկութեան։ Եւ հալեսցի ի հրոյս յայսմանէ գայթակղութիւնս մեր, որպէս մարգարէին կենդանախարոյկ կայծակամբն՝ ի ձեռն ունելեացն մատուցման, զի յամենայնի քոյդ քարոզեսցի գթութիւն, որպէս Որդւովդ Աստուծոյ՝ Հօր քաղցրութիւն, որ զանառակ որդին մերձեցոյց ի հայրենի ժառանգութիւնն, եւ զպոռնիկսն յառաջեցոյց յերկնային արքայութիւնն՝ արդարոցն երանութեան։ Այո՛, այո՛, և ես մի եմ ի նոցանէ, և զիս ընկա՛լ ընդ նոսին իբր մարդասիրութեան կարօտեալ մեծի, շնորհօք քո ապրեալ, զարեամբ Քրիստոսի ստացեալս։ Զի յայսմ ամենայնի յամենայնում ծանիցի քո աստուածութիւնդ՝ ընդ Հօր փառաւորեալ համապատուարար ի մի կամս՝ եւ ի մի իշխանութիւն գովութեան։

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ տէր։*

(Եպիսկոպոսն)—*Զի քո է գթութիւն եւ կարողութիւն, մարդասիրութիւն, զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

ԸՆՏՐԵԱԼ

(Զոր երգեն դպիրք ընդ լռելեայն աղօթելն եպիսկոպոսին.)

Ընտրեալդ յԱստուծոյ, ով երջանիկ սուրբ քահանայ։ Նմանեալ Ահարոնի, և Մովսէսի մարգարէ-

which are not agreeable to thy dwelling, and let not the resplendence of the light of thy grace be extinguished in us from the inner vision of our understanding, for we have learnt to become united with thee by means of prayer and of the incense of a pure life. And since one person of the Trinity is being offered and another accepts the same, being pleased with us through the reconciling blood of his first-born, do thou accept our supplications and make us worthy habitation (for thee) and prepare us for the partaking of the supper of the heavenly lamb, and for receiving without condemnation this immortalizing manna of the new salvation of life. And may our every offence be melted in the presence of this fire, like as was the prophet's by the scorching live coal brought in the tongs, in order that in every respect thy mercy be proclaimed, as was the Father's lovingkindness manifested by the Son of God, who brought the prodigal son into his paternal inheritance, and led forth the harlots into the kingdom of heaven, the bliss of the righteous. Yea, yea, I also am one of them; receive me then with them as being in need of great commiseration, living as I do only through thy grace, and bought by the blood of Christ; that in all things thy godhead may be made manifest to all, being glorified in like honour with the Father in one will and in one power of praise.

(Deacon:) Bless Master.

(Bishop:) For thine is compassion and might, love of mankind, power and glory for ever and ever. Amen.

ELECT (UNDRIAL)

Hymn sung during the silent prayer of the Bishop.

Elect of God, O happy and blessed priest. Likened unto Aaron and the prophet Moses, who devised the vest-

ին։ Այնմ, որ զգեստուցն էր յօրինող, զոր Ահարոն միշտ զգենոյր։ Յօրինէր զպատմուճանն, զոր ի չորից կազմեալ նիւթոյ։ Ի կարմրոյ, ի կապուտոյ, ի բեհեզոյ, ի ծիրանւոյ։ Թել զթելն յօրինէր, կարգն առաջին էր կարկեհան։ Եւ զօծումն գրապանին շուրջանակի բոլորաշէն։ Եւ յընթացս գարշապարին հնչէր երկիր, ցնծայր խորան։

Արդ ի նոյն նմանութեան Քրիստոս զմեր տէրս յօրինէ։

Յորժամ մտցես ի սուրբ խորանն, անդ յիշեսցես զմեր ննջեցեալսն։ Յորժամ առնես զպատարագն յիշեա եւ զիս զբազմամեղս։ Զի և մեզ ողորմեսցի ի միւսանգամ իւր գալստեանն։ Հօրըն փառք, Որդւոյն պատիւ, եւ Սուրբ Հոգւոյն այժմ յաւիտեան։

Յաւիտեանս յաւիտենից Քրիստոս օրհնեալ ի համայնից։

Ապա ձգեսցի վարագոյրն, եւ դպիրքն երգեսցեն զՅայս յարկ շարական կամ զՄեղեդի (էջ 34, 162)։ Իսկ պատարագիչն զկնի ընթերցման Նարեկեան աղօթիցն, գնացեալ ի խորհրդանոցն, նախասարկաւագն մատուցէ զնշխարն ասելով. *Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք.* զոր առեալ քահանային ի ձեռս ասասցէ. *Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։* Եւ դիցէ ի մաղզմայն ասելով.

Յիշատակ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ բազմաեալ հանդչի յանարուեստ աթոռ. զմահ խաչի յանձն էառ վասն ազգի մարդկան։ †Օրհնեցէք զովեցէք եւ բարձր արարէք զնա յաւիտեան։

Եւ ապա մատուցէ նախասարկաւագն զգինին ասելով. *Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք։* Զոր առեալ քահանային՝ ասասցէ. *Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ*

ments which Aaron always wore. He contrived the robe which consisted of four elements: of red and blue, of byssus and purple, which was embroidered, thread upon thread, with a ruby in the first row, and the hem of the amice beautifully embroidered around. At the motion of the heels the earth resounded, and the tabernacle rejoiced.

So likewise Christ ordains our master.

When thou enterest the holy sanctuary, there remember our departed ones. When thou offerest the sacrifice, remember me a great sinner.

That Christ may be merciful to us at his second coming. Glory be to the Father, honor to the Son, and to the Holy Ghost, now and ever, and unto unending times.

Christ is blessed of all people for ever and ever.

(*Now the curtain is drawn to. Meanwhile the Choir sings a* meghedi *or the "Hymn of Censing* (page 35; 163) *during which the celebrant, after reciting the prayers of Narek, rises and steps to the table of gifts, where the protodeacon presents the wafer* (nushkhar) *saying*:

"Again in peace let us beseech the Lord."

(*The celebrant taking it in his hand says*:

"Blessing and glory to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost; now, and ever, and unto unending times. Amen.

and placing it on the paten, says:

"Memorial of our Lord Jesus Christ, who sits resting upon a throne not made by hands, and who died upon the cross for mankind: bless, praise, and magnify him for ever.

(*The proto-deacon will next present the wine, saying*:

"Again in peace let us beseech the Lord, (*which the celebrant taking, says*:) Blessing and glory to the Father, and to the Son, and to

Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Եւ հեղցէ զգինին խաչանիշ ի սկիհն ասելով.

Յաղագս յիշատակի փրկագործ տնօրէնութեան Տեառն Աստուծոյ և Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Որ ի կողահոս արեան աղբերէն նորոգեցան արարածք եւ անմահացան. †օրհնեցէք, գովեցէք եւ բարձր արարէք զնա յաւիտեան:

Առեալ քահանային ի ձեռս զմաղզմայն հանդերձ նշխարաւն՝ ասասցէ ի ծածուկ զաղօթս Յովհաննու Ոսկեբերանին.—

Տէր Աստուած մեր, որ զերկնաւոր հացդ զՏէրն մեր Յիսուս Քրիստոս զկերակուրդ ամենայն աշխարհի առաքեցեր փրկիչ եւ կեցուցիչ եւ բարերար, օրհնել եւ սրբել զմեզ. ինքնին դու Տէր օրհնեա՛ † եւ այժմ զառաջադրութիւնս դայս: (Դիցէ զմաղզմայն հանդերձ նշխարաւ ի վերայ սկհոյն ասելով) *Ընկալ զսա յերկնային քո սեղանդ. յիշեա՛ որպէս բարեբար եւ մարդասէր զմատուցողս եւ վասն որոց մատուցանի, եւ զմեզ անդատապարտ պահեա ի քահանայագործութիւն աստուածային խորհրդոց քոց: Զի սուրբ եւ փառաւոր է ամենապատիւ մեծ վայելչութիւն փառացդ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Եւ սքօղեսցէ Քահանայն զսկիհն՝ ասելով ընդ Սարկաւագին տուն առ տուն Սաղմոս ՂԲ.

Ալէլուիա, ալէլուիա.

(Քահ.)—1. *Տէր թագաւորեաց, վայելչութիւն զգեցաւ. զգեցաւ Տէր, զօրութիւն ընդ մէջ իւր էած:*

(Սարկ.)—2. *Հաստատեաց զաշխարհ զի մի սասանեսցի. պատրաստ է աթոռ քո, ի սկզբանէ յաւիտեանս դու ես:*

3. *Ամբարձան գետք Տէր, եւ ամբարձին գետք զձայնս իւրեանց. եւ յարիցեն գետք ի գնացս իւրեանց:*

the Holy Ghost; now, and ever, and unto unending times.

(*He pours the wine cross-wise into the chalice saying*:

"In remembrance of the saving dispensation of our Lord, through whose blood, flowing from his side, his creatures have been renewed and made immortal. Bless, praise, and magnify him forever."

(*Then the Priest, taking the paten containing the wafer in his hand, will offer silently this prayer of St. John Chrysostom*:

"O Lord our God, who didst send down the heavenly bread, our Lord Jesus Christ, to be the food of the whole world, to be a Saviour, preserver, and benefactor, to bless and to sanctify us; so now thyself, O Lord, bless this our oblation.

(*Here he places the paten with the wafer upon the chalice and continues*:)

Accept this at thy heavenly altar; remember, beneficent and lover of man as thou art, both those who offer it to thee, and those for whom it is offered. And keep us blameless in the sacerdotal office of these thy divine mysteries, for holy and glorious is the most honorable majesty of the glory of the Father, of the Son, and of the Holy Ghost; now, and ever, and unto unending times. Amen.

(*After this prayer, the Priest covers the chalice with a veil, reciting at the same time Psalm XCIII in antiphon.*

"Alleluia, Alleluia.

(*Priest*:) 1. The Lord is king and hath put on glorious apparel: the Lord hath put on his apparel, and girded himself with strength.

(*Deacon*:) 2. He hath made the round world so sure: that it cannot be moved. Ever since the world began hath thy seat been prepared: thou art from everlasting.

3. The floods are risen, O Lord, the floods have lift up their voice and the rivers have risen in their course.

4. *Ի ձայնէ ջուրց բազմաց զքանչելի եղեն զբօսանք ծովու:*

5. *Զքանչելի ես դու Տէր ի բարձունս. վկայութեանց քոց մեք յոյժ հաւատացաք:*

6. *Տան քում վայելէ սրբութիւն Տէր ընդ երկայն աւուրս:*

(Քահ.)—*Փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ.*

(Սարկ.)—*Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Սարկաւագն մեղմ ձայնիւ ասէ երիցս. *Օրհնեա Տէր.*

Քահանայն խաչակնքէ ի վերայ սկիհոյն ասելով երիցս.

Հոգին Սուրբ † եկեսցէ ի քեզ, եւ զօրութիւն բարձրելոյն հովանի լիցի ի վերայ քոյ:

Նախասարկաւագն բերցէ զբուրվառն, եւ քահանայն արկցէ զխունկն եւ առ սկիհն խնկարկելով՝ ասասցէ.

Խունկ մատուցանեմ առաջի քո, Քրիստոս, բուրումն հոգեւորական: Ընկա՛լ ի սուրբ յերկնային եւ յիմանալի քո մատուցարանդ ի հոտ անուշից: Առաքեա՛ առ մեզ փոխարէն զշնորհս եւ զպարգեւս Հոգւոյդ Սրբոյ. եւ քեզ մատուցանեմք զփառս ընդ Հօր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ, այժմ եւ միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ժողովուրդն կանգնի:

Բացցի վարագոյրն, եւ դպիրքն սկսանիցին զշարականն խնկոցն «*Բարեխօսութեամբ.*» մինչ նոքա երգեն, քահանայն առաջի իւր ունելով զնախասարկաւագն՝ շուրջ դարձցի զսուրբ սեղանովն, եւ եկեալ խնկարկեսցէ առաջի սեղանոյն, եւ իջցէ ի վայր ընդ հիւսիսային աստիճանս բեմին. եւ խընկարկեալ որոց իցեն ի դասու՝ ելցէ ի բեմն ընդ հարաւային աստիճանսն: Իսկ եթէ թափօր լինիցի, դպիրքն երգելով զ«Բարեխօսութեամբ»ն, կամ այլ երգս եւ շարականս ըստ պատշաճի աւուր (տես էջ 118) մտցեն ի մէջ ժողովրդեանն,

4. The waves of the sea are mighty, and rage horribly:

5. But yet the Lord, who dwelleth on high, is mightier. Thy testimonies, O Lord, are very sure:

6. Holiness becometh thine house forever.

Glory be to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost;

Now and ever, and unto unending times. Amen.

(*Deacon, in a soft voice:*) Bless, Master.

The Priest makes the sign of the cross over the oblation saying softly: "The Holy Ghost shall come upon thee, and the power of the Highest shall overshadow thee (*to be repeated thrice.*) *He then censes the table of gifts, saying:*

I offer incense unto thee, O Christ, a spiritual fragrance. Receive it as a sweet-smelling savour into thy holy and heavenly and immaterial place of offering. Do thou send us in return the grace and gifts of the Holy Ghost. And we offer glory unto thee with the Father and the Holy Ghost; now, and ever, and unto unending times. Amen.

Congregation to stand.

The curtain being withdrawn, the choir will sing Parekhosootiamp, *while the Priest goes round the altar censing the same and the whole sanctuary and, descending by the north steps, continues to cense the choir and the clergy, and then returns by the south steps. But when there is to be a procession, the choir will continue to sing the hymn of censing or some other hymn appropriate to the festival of the day* (see p. 119) *and proceeding through the aisles, the*

եւ քահանայն զկնի նոցա. խնկարկելով առ ժողովուրդն շուրջանակի, եւ ապա դառնայ ի Ս. Սեղանն որպէս ասացաւ ի վերոյ։

ՇԱՐԱԿԱՆ ԽՆԿՈՑՆ

Գկ.

Ցայս յարկ նուիրանաց ուխտի Տեառն տաճարիս. ժողովեալ աստանօր ի խորհուրդ պաշտամանն պաղատանաց առաջիկայ սուրբ պատարագիս. խընկօք անուշիւք խումբ առեալ պարեմք ի վերնայարկ սրահս խորանիս։ Ուղղութեամբ ընկալ զաղօթս մեր որպէս բուրումն անուշահոտ խնկոց տաշխից եւ կինամոնաց. եւ զմատուցողս պահեա՛ սրբութեամբ, միշտ եւ հանապազ քեզ սպասաւորել։ Բարեխօսութեամբ մօր քոյ եւ կուսին, ընկալ զաղաչանս քոց պաշտօնէից։

Որ գերագոյն քան զերկինս պայծառացուցեր սուրբ զեկեղեցի արեամբ քո Քրիստոս. եւ ըստ երկնայնոցն կարգեցեր ի սմա զդասս առաքելոց եւ մարգարէից, սուրբ վարդապետաց։ Այսօր ժողովեալ դասք քահանայից, սարկաւագաց, դպրաց եւ գղերիկոսաց. խունկ մատուցանեմք առաջի քո Տէր յօրինակ ըստ հնումն Զաքարիայ։ Ընկալ առ ի մէնջ զխնկանուէր մաղթանս, որպէս զպատարագն Աբելի զնոյի եւ զԱբրահամու, բարեխօսութեամբ վերին քո զօրացդ միշտ անչարժ պահեա՛ զաթոռ Հայկազնեայս։

Խնդա՛ յոյժ դուստր լուսոյ, մայր սուրբ կաթուղիկէ մանկամբ քո Սիոն, զարդարեալ պճնեա հարսն պանծալի երկնանման լուսաճեմ խորան։ Զի օծեալն Աստուած էնն ի յէէն անծախապէս ի քեզ

choristers will return to their places, while the Priest, after censing the congregation, will ascend the sanctuary as described above.

HYMN OF CENSING

In this sacred court of the temple of the Lord, being assembled together in solemn worship, in order to offer our supplications for the holy sacrifice which is about to be celebrated, with sweet-smelling incense we thus joyfully draw near in procession to the sanctuary. Graciously accept our prayers as the perfume of fragrant incense, myrrh, and cinnamon, and grant that we who are offering may serve thee in holiness, now and ever; through the intercession of thy virgin Mother, accept the prayers of thy servants.

O Christ, who with thy blood hast made the holy church brighter than the heavens, and, as after the pattern of the heavenly hosts, thou hast ordained within her orders of apostles, prophets, and holy teachers, so also today we, orders of priests, deacons, acolytes, and clerks assembled here, offer unto thee, O Lord, incense, as Zachariah did of old. Therefore, accept from us our incense-like prayers, as thou didst the sacrifice of Abel, of Noah, and of Abraham; and, through the intercession of the heavenly hosts, maintain ever firm the throne of Armenia.

Rejoice greatly, O Zion, daughter of light, holy and catholic mother, together with thy children. Fair bride, adorned as thou art, embellish this heaven-like sanctuary, for the anointed God, very God of very God, is ever

միշտ պատարագի. Հօր ի հաշտութիւն, մեզ ի քաւութիւն բաշխէ զմարմին եւ զարիւն իւր սուրբ: Վասն իւր կատարմանն սուրբ տնօրէնութեանն, շընորհեա՛ զթողութիւն կանգնողի տաճարիս:

Զանապական կոյսն Մարիամ աստուածածին խոստովանի սուրբ եկեղեցի. ուստի տուաւ հացն անմահութեան եւ բաժակ մեզ ուրախարար. տուք օրհնութիւն նմա հոգեւոր երգով:

Ցաւարտ շարականի խնկոցն ասասցէ նախասարկաւագն բարձրաձայն.

Օրհնեա տէր.

Քահանայն ի ձայն.

Օրհնեալ թագաւորութիւնն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Դպիրքն ասասցեն ժամամուտս զայս, կամ ըստ պատշաճի աւուր (զոր տես էջ 168).

Միածին որդի եւ բանդ Աստուած եւ անմահ էութիւն, որ յանձն առեր մարմնանալ ի սրբուհւոյ աստուածածնէն և ի միշտ կուսէն. անփոփոխելիդ մարդ եղեալ խաչեցար, Քրիստոս Աստուած մեր. մահուամբ զմահ կոխեցեր, մինդ ի սրբոյ Երրորդութենէն՝ փառաւորակից ընդ Հօր եւ Սրբոյ Հոգւոյն՝ կեցո՛ զմեզ:

Եւ ապա նախասարկաւագն յաւելցէ.

Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք. ընկալ կեցո եւ ողորմեա. Օրհնեա, տէր:

(Քահ.)—*Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

†*Խաղաղութիւն ամենեցուն:*

(Դպ.)—*Եւ ընդ հոգւոյդ քում:*

(Սարկ.)—*Աստուծոյ երկրպագեսցուք:*

offered in thee unconsumed; and in reconciliation of the Father, and for the remission of our sins, he dispenses his holy body and blood. For the sake of his holy passion, may he grant forgiveness of sins to the builder of this temple.

Our holy church acknowledges the pure virgin Mary as the mother of God, from whom was given to us the bread of immortality and the cup of rejoicing. Render ye, therefore, unto her, blessings with spiritual songs.

After the Hymn of Censing the Proto-deacon will say aloud: "Bless, Master."

(Priest:) Blessed is the Kingdom of the Father, of the Son, and of the Holy Ghost; now, and ever, and unto unending times. Amen.

(The Clerks will recite this Introit, or the special one for the day, which see page 169.)

O only-begotten Son and Word of God and Immortal Being, who didst vouchsafe to become incarnate from the holy mother of God and ever-virgin; O Christ our God, who art unchangeable, who didst become man and wast crucified; Thou, who art one of the Holy Trinity, and art glorified with the Father and the Holy Ghost, save us.

(Deacon, aloud) Again in peace let us pray to the Lord. Accept (our prayers), save (us) and have mercy (upon us). Bless, Master.

(Priest:) Blessing and glory to the Father and to the Son and to the Holy Ghost; now and ever, and unto unending times. Amen.

(Priest:) † Peace be to all.

(Choir:) And with thy spirit.

(Deacon:) Let us worship God.

(Դպ.)—*Առաջի քո Տէր:*

(Քահ.)—*Տէր Աստուած մեր, որոյ կարողութիւնդ անքնին է եւ փառքդ անհասանելի, որոյ ողորմութիւնդ անչափ է, եւ զթութիւնդ անբաւ: Դու՝ ըստ առատ մարդասիրութեանդ քում՝ նայեաց ի ժողովուրդս քո եւ ի տաճարս յայս սուրբ: Եւ արա՛ ընդ մեզ եւ ընդ աղօթակիցս մեր առատապէս ողորմութիւն քո եւ զթութիւն: Զի քեզ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Ժողովուրդն ասի:

Եւ ասացեն դպիրքն զնաշու սաղմոս եւ զշարական ըստ աւուր պատշաճի (էջ 126). եւ յերգելն նոցա Քահանայն ասասցէ զաղօթս զայս ի ծածուկ.

Տէր Աստուած մեր, կեցո՛ զժողովուրդս քո, եւ օրհնեա՛ զժառանգութիւնս քո, զլրումն եկեղեցւոյ քո պահեա՛. սրբեա՛ զսոսա որք ողջունեցին սիրով զվայելչութիւն տան քո: Դու զմեզ փառաւորեա՛ աստուածային զօրութեամբ քով, եւ մի թողուր զյուսացեալս ի քեզ: Զի քո է կարողութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն:

†Խաղաղութիւն ամենեցուն:

Որ հասարակաց զայս եւ միաձայն մեզ ամենեցուն ուսուցեր աղօթել, եւ զերկուց եւ զերից միաձայնելոց յանուն քո զինդրուածս պարգևել խոստացար, դու և այժմ զծառայից քոց խնդրուածս առ ի յօգուտն կատարեա՛, շնորհելով մեզ յայսմ յաւիտենիս զգիտութիւն քումդ ճշմարտութեան, եւ ի հանդերձեալն զկեանսն յաւիտենականս պարգեւելով: Զի բարերար եւ մարդասէր ես Աստուած, եւ քեզ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Եւ ի վերջին տան շարականին՝ Քահանայն երկրպագելով սեղանոյն՝ առցէ զսուրբ աւետարանն ի ձեռս, և ասասցէ զաղօթս զայս ի ծածուկ.

Տէր Աստուած մեր, որ կարգեցեր յերկինս զդասս եւ

(Choir:) In thy presence, O Lord.

(Priest:) O Lord our God whose power is unsearchable and whose glory is incomprehensible, whose mercy is immeasurable and whose compassion is unbounded. Do thou, according to the abundance of thy love for mankind, look down upon thy congregation and upon this holy temple. And plenteously show thy mercy and compassion to us and to those that worship with us. For unto thee are due glory, dominion, and honour, now and ever, and unto unending times. Amen.

(The Choir will here sing the proper psalm and hymn for the day which find on page 127.)

The Priest will in the meanwhile offer this prayer in silence:

O Lord our God, preserve thy people and bless thine inheritance, maintain the fulness of thy church; hallow those that love the comeliness of thy house, do thou glorify us by thy divine power, and forsake not us, who have put our trust in thee. For thine is the power and the dominion, and the glory, for ever and ever. Amen.

† Peace be to all.

(O Lord God) who hast taught us to pray in common and with one accord, and hast promised to grant the petitions of two or three gathered in thy name, do thou now fulfill the prayers of thy servants as may be expedient, granting us in this world the knowledge of thy truth, and in the world to come life everlasting: for thou, O God, beneficent and lover of man art thou, and unto thee are due glory, dominion, and honour; now and ever, and unto unending times. Amen.

Congregation to sit.

While the above prayer is being offered in silence by the Celebrant, the Choir sings the Tjashou Psalm and Hymn for the day, and when the Glory is given before the last verse, he bows before the Altar and takes up the Holy Gospel and says in silence:

(Priest:) O Lord, our God, who hast established in heaven the

զգինուորութիւնս հրեշտակաց եւ հրեշտակապետաց ի սպասաւորութիւն փառաց քոց, արա՛ եւ այժմ ընդ մուտս մեր մտանել եւ սրբոց հրեշտակաց, եւ լինել պաշտօնակից մեզ եւ փառաբանակից քում բարերարութեանդ։

(Սարկ.)—*Օրհնեա, տէր.*

(Քահ.)—*Զի քո է կարողութիւն և զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն։*

Նախասարկաւագն գոչեսցէ բարձր ձայնիւ.

Ժողովուրդն կանգնի։

Պռօսխումէ։

(Դպ.)—*Սուրբ Աստուած, սուրբ եւ հզօր, սուրբ եւ անմահ, որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեա մեզ.* (երիցս կրկնեա.)

Ի տօնի Աւետման, Ծննդեան եւ Անուանակոչութեան

Որ ծնար եւ յայտնեցար վասն մեր։

Տեառնընդառաջի եւ Ծաղկազարդի.

Որ եկեր եւ գալոց ես։

Զատկի եւ Յարութեան կիրակէից.

Որ յարեար ի մեռելոց։

Համբարձման.

Որ համբարձար փառօք առ Հայր։

Հոգեգալստեան.

Որ եկիր եւ հանդիսցիս յառաքելսն։

Վարդավառի.

Որ յայտնեցար ի Թաբոր լերին։

Վերափոխման.

Որ եկիր ի փոխումն մօր քոյ եւ կուսին։

Իսկ Քահանայն համբուրելով զսուրբ Աւետարանն տացէ սարկաւագին, որ բարձրացուցեալ վերաբերեսցէ շուրջ զսեղանովն ի հիւսիսոյ ընդ հարաւ։ Եւ ի վերաբերելն՝ Քահանայն ասասցէ զաղօթս ի ծածուկ։

Աստուած սուրբ՝ որ ի սուրբս հանգուցեալ ես, եւ երեք-

orders and companies of angels and archangels for the service of thy glory, grant that now, on our entrance, thy holy angels may come among, and worship with us, and glorify thy goodness.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) For thine is the power, and the dominion, and glory, for ever and ever. Amen.

Congregation to stand.

Protodeacon, in a loud voice: Proskhoume.

(Choir:) Holy God, holy and mighty, holy and immortal, who (wast crucified for us) have mercy upon us. *(Repeat thrice.)*

On the days of the Anunciation, Nativity, and Circumcision:

Holy . . . . . who wast born and manifested for us.

On the Purification and Palm-Sunday:

Who didst come and who art to come.

On Easter, and on ordinary Resurrection Sundays:

Who didst rise from the dead.

On Ascension Day:

Who didst ascend to the Father with glory.

On Pentecost:

Who didst come and rest on the Apostles.

On the Transfiguration:

Who wast revealed on mount Tabor.

On the Assumption:

Who didst come at the assumption of thy Virgin Mother.

The Priest having kissed the Holy Gospel, hands it to the Deacon, who in turn will hold it up and carry it around the altar from north to south. In the meanwhile the Priest shall say the following prayer in silence:

Holy God, who dwellest among the saints, and with trisagial cry

սրբեան ձայնիւ սերովբէք զովեն զքեզ՝ եւ քերովբէք փառաբանեն, եւ ամենայն երկնային զօրութիւնք քեզ երկիրպագանեն. որ ի չգոյէ ի գոյ ածեր զամենայն արարածս. որ աբարեր զմարդն ըստ պատկերի քում և նմանութեան, և ամենայն շնորհիւ քով զնա զարդարեցեր եւ ուսուցեր խնդրել զիմաստութիւն և զգօնութիւն, եւ ոչ անտես արարեր զմեղուցեալն, այլ եղեր ի վերայ նորա ապաշխարութիւն փրկութեան: Որ արժանի արարեր զմեզ զնուաստացեալ եւ զանարժան ծառայքս քո ի ժամուս յայսմիկ կալ առաջի փառաց սրբութեան սեղանոյ քո, եւ զօրհնաւոր պաշտօն՝ զերկրպագութիւն եւ զփառաբանութիւն մատուցանել քեզ: Դու Տէր ընկալ ի բերանոյ մեղաւորացս զերեքսրբեան օրհնութիւնս, եւ պահեա՛ զմեզ քոյին քաղցրութեամբդ. Թող զամենայն յանցանս մեր զկամայ եւ զակամայ. սրբեա՛ զհոգի զմիտս եւ զմարմինս մեր, եւ շնորհեա սրբութեամբ պաշտել զքեզ զամենայն աւուրս կենաց մերոց բարեխօսութեամբ սրբուհւոյ աստուածածնին եւ ամենայն սրբոց քոց որք յաւիտենից քեզ բարեհաճոյացան: Զի սուրբ ես Տէր Աստուած մեր, և քեզ վայելէ փառք՝ իշխանութիւն և պատիւ, այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սարկ.)—Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա:

(Սարկ.)—Վասն խաղաղութեան ամենայն աշխարհի եւ հաստատութեան սրբոյ եկեղեցւոյ զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա:

(Սարկ.)—Վասն ամենայն սուրբ եւ ուղղափառ եպիսկոպոսաց զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա:

(Սարկ.)—Վասն հայրապետին մերոյ տեառն (այս անուն) Կաթուղիկոսին կենաց՝ եւ փրկութեան հոգւոյ նորին զՏէր աղաչեսցուք:

the seraphim praise thee, and the cherubim glorify thee, and all the heavenly powers worship thee; who, out of nothing, didst bring forth all creatures; who madest man after thine own image and likeness, and adorned him with thine every grace, and taught him to seek wisdom and understanding; nor hast thou disregarded the sinner, but hast appointed repentance unto salvation; who hast deigned that we, thy lowly and unworthy servants, at this hour, should stand before the glory of thy holy altar, there to offer unto thee the befitting service of worship and doxology. Therefore, O Lord, do thou receive from the mouth of us, sinners, the hymn of the trisagion, and keep us by thy loving mercy, and forgive us all our transgressions, both voluntary and involuntary; sanctify our souls and our minds, and our bodies, and grant that we may in holiness serve thee all the days of our lives, through the intercession of the holy mother of God, and of all thy saints that have ever pleased thee. For thou art holy, our Lord God, and to thee are due glory, dominion, and honor, now and ever, and unto unending times. Amen.

(Deacon:) And again in peace let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) For the peace of the whole world, and for the establishment of the holy church, let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) For all holy and orthodox bishops let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) For the health of our Patriarch, Lord N N, and for the salvation of his soul, let us beseech the Lord.

(Դպ.)—*Տէր ողորմեա։*

(Սարկ.)—*Վասն վարդապետաց՝ քահանայից՝ սարկաւագաց՝ դպրաց, եւ ամենայն ուխտի մանկանց եկեղեցւոյ զՏէր աղաչեսցուք։*

(Դպ.)—*Տէր ողորմեա։*

(Սարկ.)—*Վասն բարեպաշտ թագաւորաց եւ աստուածասէր իշխանաց, զօրավարաց եւ զօրաց նոցին զՏէր աղաչեսցուք։*

(Դպ.)—*Տէր ողորմեա։*

(Սարկ.)—*Վասն հոգւոցն հանգուցեալոց որք ճշմարիտ եւ ուղիղ հաւատով ի Քրիստոս ննջեցին զՏէր աղաչեսցուք։*

(Դպ.)—*Յիշեա Տէր եւ ողորմեա՛։*

(Սարկ.)—*Եւ եւս միաբան վասն ճշմարիտ եւ սուրբ հաւատոյս մերոյ զՏէր աղաչեսցուք։*

(Դպ.)—*Տէր ողորմեա։*

(Սարկ.)—*Զանձինս մեր և զմիմեանս Տեառն Աստուծոյ ամենակալին յանձն արասցուք։*

(Դպ.)—*Քեզ Տեառնդ յանձն եղիցուք։*

(Սարկ.)—*Ողորմեաց մեզ, Տէր Աստուած մեր, ըստ մեծի ողորմութեան քում, ասասցուք ամենեքեան միաբանութեամբ։*

(Դպ.)—*Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա։*

Եւ Քահանայն բազկատարած ասասցէ զաղօթս ի ծածուկ։

Տէր Աստուած մեր, զբազկատարած զաղաչանս ծառայից քոց վերընկալցիս, եւ ողորմեացիս ըստ մեծի ողորմութեան քում։ Զդթութիւն քո առաքեա՛ ի վերայ մեր եւ ամենայն ժողովրդեանս որք ակն ունին առ ի քէն առատ ողորմութեանդ։

(Սարկ.)—*Օրհնեա, տէր։*

(Քահ.)—*Զի ողորմած եւ մարդասէր ես Աստ-*

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) For preachers, priests, deacons, acolytes, and for the whole membership of the church, let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) For pious kings and godly princes, their generals and their armies, let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) For the souls of the departed, who are fallen asleep in Christ in true and orthodox faith, let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord remember them, and have mercy.

(Deacon:) Let us again in unison beseech the Lord for our true and holy faith.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) Let us commit our own selves and one another unto the Lord, the almighty God.

(Choir:) Unto thee, O Lord, we commit ourselves.

(Deacon:) Have mercy upon us, O Lord our God, according to thy great mercy; let us all say with one accord

(Choir:) Lord have mercy, Lord have mercy, Lord have mercy.

Meanwhile the Priest shall say this prayer privately with outstretched arms:

(Priest:) O Lord our God, accept the supplication of us, thy servants, which we offer up unto thee with extended arms, and be merciful unto us according to thy great mercy; and pitifully look down upon us and upon all thy people who are expecting the rich mercy that cometh from thee.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) For a merciful God and a lover of man art thou,

ուած գոլով, եւ քեզ վայելէ փառք՝ իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ժողովուրդն նստի։

Յետ այսորիկ պատարագիչն, եթէ եպիսկոպոս իցէ եւ առաջնորդ վիճակի, երկրպագեսցէ սեղանոյն և եկեալ բազմեսցի յաթոռն: Դպիրք ըստ խուրիրդոյ աւուրն ընթերցցին զմարգարէական եւ զառաքելական զգիրս: Եւ ապա Ալէլուիա սաղմոս, զոր տես էջ 190:

Ժողովուրդն կանգնի։

(Սարկ.)—*Օրթի.*

Պատարագիչն խաչակնքէ ի վերայ ժողովրդեան ասելով.

†*Խաղաղութիւն ամենեցուն:*

(Սարկաւագն դառնալով առ ժողովուրդն)—

Սրբոյ Աւետարանի Յիսուսի Քրիստոսի որ ըստ...

(Դպ.)—*Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր:*

(Սարկ.)—*Պռոսխումէ.*

(Դպ.)—*Ասէ Աստուած:*

Սարկաւագն ընթերցցի զԱւետարանն սուրբ, եւ յաւարտմանն դպիրք ասասցեն եղանակաւ.

Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր:

Սարկաւագն դարձցի յարեւելս եւ բարձրացուցեալ զսուրբ Աւետարանն՝ ասասցէ զնիկիական դաւանութիւնն ի լման եւ ժողովուրդն ընդ նմին:

ՆԻԿԻԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿ ՀԱՒԱՏՈՅ

Հաւատամք ի մի Աստուած է Հայրն ամենակալ, յարարիչն երկնի եւ երկրի, երեւելեաց եւ աներեւութից: Եւ ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս՝ յՈրդին Աստուծոյ ծնեալն յԱստուծոյ Հօրէ՝ միածին, այսինքն յէութենէ Հօր: Աստուած յԱստուծոյ՝ լոյս ի լուսոյ՝ Աստուած ճշմարիտ յԱստուծոյ ճշմարտէ, ծնունդ եւ ոչ արարած, նոյն ինքն ի բնու-

and to thee are due glory, dominion, and honor now and ever, and unto unending times. Amen.

Congregation to sit.

If the celebrant be a bishop or prelate of the diocese, he will bow before the altar and take his seat on the throne.

The congregation also being seated, the choir will recite the Jashou psalms and the lector will read the lessons from the Old Testament and the Epistle, after which the proper psalm before the Gospel lesson will be sung preceded by Alleluia, Alleluia, *(see page 191.)*

Congregation to stand.

(Deacon:) Orthi (arise).

(Priest, making the sign of the cross over the congregation): Peace be to all.

(Choir:) And with thy spirit.

(Deacon:) Let us hearken with fear.

(Proto-deacon, turning towards the congregation): The Gospel of Jesus Christ according to .....

(Choir:) Glory be to the Lord our God.

(Deacon:) Proschume (let us attend).

(Choir:) God speaks.

The Deacon shall then read the portion of the Holy Gospel appointed for the day, at the conclusion of which all shall say:

Glory be to thee, O Lord our God.

Then the Deacon shall turn towards the East and, lifting up the Holy Gospel, he alone, or together with the whole congregation, shall recite the Nicene Creed.

THE NICENE CREED

We believe in one God the Father almighty, maker of heaven and earth, of things visible and invisible. And in one Lord Jesus Christ, the Son of God, only-begotten of God the Father, that is to say, of the substance of the Father. God of God, Light of Light, very God of very God, born and not created. Being of the very nature of the Father, by whom

թենէ Հօր, որով ամենայն ինչ եղեւ յերկինս եւ ի վերայ երկրի, երեւելիք եւ անտեսանելիք. որ յաղագս մեր մարդկան եւ վասն մերոյ փրկութեան իջեալ յերկնից, մարմնացաւ, մարդացաւ, ծնաւ կատարելապէս ի Մարիամայ սրբոյ կուսէն՝ Հոգւովն Սրբով. որով էառ մարմին հոգի եւ միտք եւ զամենայն որ ինչէ ի մարդ՝ ճշմարտապէս եւ ոչ կարծեօք: Զարչարեալ, խաչեալ, թաղեալ, յերրորդ աւուր յարուցեալ, ելեալ ի յերկինս նովին մարմնով նստաւ ընդ աջմէ Հօր: Գալոց է նովին մարմնովն եւ փառօք Հօր ի դատել զկենդանիս եւ զմեռեալս, որոյ թագաւորութեանն ոչ գոյ վախճան: Հաւատամք եւ ի Սուրբ Հոգին յանեղն եւ ի կատարեալն, որ խօսեցաւ յօրէնս եւ ի մարգարէս եւ յաւետարանս, որ էջն ի Յորդանան, քարոզեաց յառաքեալսն եւ բնակեցաւ ի սուրբսն: Հաւատամք եւ ի միմիայն ընդհանրական եւ առաքելական եկեղեցի, ի մի մկրտութիւն, յապաշխարութիւն, ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց, ի յարութիւն մեռելոց, ի դատաստանն յաւիտենից հոգւոց եւ մարմնոց, յարքայութիւնն երկնից եւ ի կեանսն յաւիտենականս:

Իսկ որք ասեն՝ էր երբեմն յորժամ ոչ էր Որդին, կամ էր երբեմն յորժամ ոչ էր Սուրբ Հոգին, կամ թէ յոչէից եղեն, կամ յայլմէ էութենէ ասեն լինել զՈրդին Աստուծոյ եւ կամ զՍուրբ Հոգին, եւ թէ փոփոխելիք են կամ այլայլելիք, զայնպիսիսն նզովէ կաթուղիկէ եւ առաքելական սուրբ եկեղեցի:

(Սարկ.)—Օրհնեա, տէր:

Քահանայն համբուրեսցէ զաւետարանն եւ ասասցէ ի ձայն (զասացեալն սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին).

Իսկ մեք փառաւորեսցուք որ յառաջ քան զյաւիտեանս, երկիրպագանելով սրբոյ Երրորդութեան եւ միոյ Աստուածութեան Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգ-

all things in heaven and on earth came into existence, both visible and invisible. Who for us, men, and for our salvation, having come down from heaven, became incarnate and was made man, and was perfectly born of the holy virgin Mary by the Holy Ghost. Of whom he took body, soul, and mind and everything which is in man, truly and not by conjecture. He suffered, he was crucified and was buried; on the third day, he rose again, and having ascended up into heaven with the same body, he sat down at the right hand of the Father. He is to come with the same body and with the glory of the Father to judge the quick and the dead, to whose kingdom there is no end.

We also believe in the Holy Ghost, the uncreated and the perfect, who spoke in the law and in the prophets and in the gospels, who descended at the river Jordan, and preached through the apostles, and dwelt among the saints.

We believe also in the only universal and apostolic church, in one baptism, in repentance, in the remission and forgiveness of sins, in the resurrection of the dead, in the eternal judgment of souls and bodies, in the kingdom of heaven, and in the life everlasting.

But those who say there was a time when the Son was not, or there was a time, when the Holy Ghost was not, or that they were created of nothing, or that the Son of God and the Holy Ghost came into being from some other substance, or that they are interchangeable or alterable, such people does the catholic and apostolic and holy church anathematize.

(Deacon:) Bless, Master.

(The Priest will at this time kiss the Gospel book and say aloud the declaration of St. Gregory the Illuminator.)

And now we glorify him who was before all eternity, worshipping the holy Trinity and one godhead of the Father, of

ւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սարկ.)—Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա:

(Սարկ.)—Եւ եւս հաւատով աղաչեսցուք եւ խնդրեսցուք ի Տեառնէ Աստուծոյ եւ ի Փրկչէն մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ ի ժամուս պաշտաման եւ աղօթից. զի արժանի ընդունելութեան արասցէ, լուսաւորեսցէ Տէր ձայնի աղաչանաց մերոց, ընկալցի զխընդրուածս սրտից մերոց, թողցէ զյանցանս մեր, ողորմեսցի ի վերայ մեր: Աղօթք մեր եւ խնդրուածք յամենայն ժամ մատցեն առաջի մեծի տէրութեան նորա, եւ նա տացէ մեզ միաբան միով հաւատով եւ արդարութեամբ վաստակիլ ի գործս բարեաց. զի զողորմութեան զչնորհս իւր արասցէ ի վերայ մեր. Տէրն ամենակալ, կեցուսցէ եւ ողորմեսցի:

(Դպ.)—Կեցո Տէր:

(Սարկ.)—Զժամս սուրբ պատարագիս եւ զառաջիկայ օրս խաղաղութեամբ անցուցանել ի Տեառնէ խնդրեսցուք:

(Դպ.)—Շնորհեա Տէր:

(Սարկ.)—Զհրեշտակ խաղաղութեան պահապան անձանց մերոց, ի Տեառնէ խնդրեսցուք:

(Դպ.)—Շնորհեա Տէր:

(Սարկ.)—Զքաւութիւն եւ զթողութիւն յանցանաց մերոց, ի Տեառնէ խնդրեսցուք:

(Դպ.)—Շնորհեա Տէր:

(Սարկ.)—Զսրբոյ խաչին մեծ եւ կարող զօրութիւն յօգնութիւն անձանց մերոց, ի Տեառնէ խընդրեսցուք:

(Դպ.)—Շնորհեա Տէր:

(Սարկ.)—Եւ եւս միաբան վասն ճշմարիտ եւ սուրբ հաւատոյս մերոյ, զՏէր աղաչեսցուք:

the Son and of the Holy Ghost, now and ever, and unto unending times. Amen.

(Deacon:) Again in peace let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord, have mercy.

Let us again beseech and ask the Lord God and our Saviour Jesus Christ at this hour of service and prayer, that he will make us worthy of acceptance, that the Lord will hear the voice of our supplications, will accept the requests of our hearts, and will forgive us our sins, and will have mercy upon us. Our prayers and supplications may at all times enter into the presence of his great majesty, and may he grant us unitedly and with one faith and holiness to labour in good deeds, that the Lord almighty may send down upon us the gifts of his mercy, to preserve us and to have mercy upon us.

(Choir:) Preserve, O Lord.

(Deacon:) Let us ask in faith that we may pass in peace this hour of holy sacrifice and the day now before us.

(Choir:) Grant, O Lord.

(Deacon:) Let us ask of the Lord for the angel of peace to protect our persons.

(Choir:) Grant, O Lord.

(Deacon:) Let us ask of the Lord for the remission and forgiveness of our sins.

(Choir:) Grant, O Lord.

(Deacon:) Let us ask the Lord for the great and mighty power of the holy Cross to protect our persons.

(Choir:) Grant, O Lord.

(Deacon:) Let us again in unison beseech the Lord for our true and holy faith.

(Դպ.)—Տէր ողորմեա:

(Սարկ.)—Զանձինս մեր եւ զմիմեանս Տեառն Աստուծոյ ամենակալին յանձն արասցուք:

(Դպ.)—Քեզ Տեառնդ յանձն եղիցուք:

(Սարկ.)—Ողորմեաց մեզ Տէր Աստուած մեր, ըստ մեծի ողորմութեան քում. ասասցուք ամենեքեան միաբանութեամբ:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա:

Մինչ նոքա երգեն Քահանայն ասասցէ զաղօթս ի ծածուկ.

Տէր մեր եւ փրկիչ Յիսուս Քրիստոս, որ մեծդ ես ողորմութեամբ, եւ առատ պարգեւօք բարերարութեան քո, որ դու քոյին կամաւ ի ժամուս յայսմիկ համբերեցեր չարչարանաց խաչի եւ մահու յաղագս մեղաց մերոց, եւ պարգեւեցեր առատապէս զպարգեւս Հոգւոյդ Սրբոյ երանելի առաքելոցն: Հաղորդս արա եւ զմեզ, Տէր, աղաչեմք զքեզ՝ աստուածային պարգեւացդ, թողութեան մեղաց և ընդունելութեան Հոգւոյդ Սրբոյ:

(Սարկ.)—Օրհնեա, տէր:

(Քահ.)—Որպէս զի արժանաւոր եղիցուք գոհութեամբ փառաւորել զքեզ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյդ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

†Խաղաղութիւն ամենեցուն:

(Դպ.)—Եւ ընդ հոգւոյդ քում:

(Սարկ.)—Աստուծոյ երկիրպագեսցուք:

(Դպ.)—Առաջի քո Տէր:

(Քահ.)—Խաղաղութեամբ քով Քրիստոս Փրկիչ մեր, որ ի վերս է քան զամենայն միտս եւ զբանս, ամրացո՛ զմեզ եւ աներկիւղ պահեա՛ յամենայն չարէ. հաւասարեա՛ զմեզ ընդ ճշմարիտ երկրպագուս քո որք հոգւով եւ ճշմարտութեամբ քեզ երկիրպա-

(Choir:) Lord, have mercy.

(Deacon:) Let us commit our own selves and one another unto the Lord God almighty.

(Choir:) Unto thee, O Lord, we commit ourselves.

(Deacon:) Have mercy upon us, O Lord our God, according to thy great mercy; let us all say with one accord:

(Choir:) Lord, have mercy, Lord have mercy, Lord have mercy.

While they sing this litany, the Priest will say in silence:

Our Lord and Saviour Jesus Christ, who art great in mercy and abundant in gifts of well-doing; who voluntarily at this hour didst endure the sufferings of the cross and of death on account of our sins; and didst abundantly bestow the gifts of thy Holy Spirit upon the blessed apostles. Make us also partakers, O Lord, we pray thee, of thy divine gifts, of the forgiveness of sins, and of the gift of the Holy Ghost.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) That we may be made worthy thankfully to glorify thee with the Father and the Holy Ghost; now and ever, and unto unending times. Amen.

† Peace be to all.

(Choir:) And with thy spirit.

(Deacon:) Let us worship God.

(Choir:) Before thee, O Lord.

(Priest:) With thy peace, O Christ our Saviour, which is beyond all understanding and speech, strengthen us and keep us fearless from all evil; number us among thy true worship-

զանեն. վասն զի ամենասուրբ Երրորդութեանդ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից:

Օրհնեալ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս. ամէն:

(Սարկ.)—*Օրհնեա, տէր:*

(Քահ.)—*Տէր Աստուած † օրհնեսցէ զամենեսեան:*

(Դպ.)—*Ամէն:*

Քահանայն հանցէ զխոյրն եւ զհողաթափսն. իսկ եթէ եպիսկոպոս իցէ՝ զքազն եւ զեմիփորոնն եւ այլ զարդս:

(Սարկ.)—*Մի՛ ոք յերեխայից, մի՛ ոք ի թերահաւատից, եւ մի՛ ոք յապաշխարողաց եւ յանմաքրից մերձեսցի յաստուածային խորհուրդս:*

(Դպ.)—*Մարմին տէրունական եւ արիւն փրկչական կայ առաջի: Երկնային զօրութիւնքն յանեռեւոյթս երգեն եւ ասեն անհանգիստ բարբառով, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Տէր զօրութեանց:*

(Սարկ.)—*Սաղմոս ասացէք Տեառն Աստուծոյ մերում, դպիրք, ձայնիւ քաղցրութեամբ զերգս հոգեւորս:*

Դպիրքն երգեն զՍրբասացութիւն ըստ աւուրն պատշանի (էջ 196) եւ մինչ սարկաւագն վերաբերեսցէ ի խորհրդանոցէն զնուիրեալ հացն եւ զգինին՝ Քահանայն խոնարհեցուցեալ զգլուխն առաջի սուրբ սեղանոյն աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Ժողովուրդն ծունր դնէ:

Ոչ ոք արժանի է յըմբռնելոցս մարմնաւոր ախտիւք եւ ցանկութեամբ՝ մատչել ի սեղան քո, կամ սպասաւորել արքունական փառաց քոց: Քանզի պաշտել զքեզ՝ մեծ եւ ահաւոր երկնաւոր զօրութեանդդ իսկ է. սակայն վասն անչափ բարերարութեան քոյ՝ անպարագրելի Բանդ Հօր, եղեր մարդ եւ քահանայապետ մեր երևեցար, եւ իբրեւ Տէր ամենեցուն՝ այսմ սպասաւորութեան եւ անարիւն զենման՝ զքահանայութիւն աւանդեցեր մեզ: Վասնզի դու ես Տէր Աստուած մեր,

pers, who worship thee in spirit and in truth. For unto the most holy Trinity are due glory, dominion, and honor, now and ever, and unto unending times. Blessed be our Lord Jesus Christ. Amen.

(Deacon:) Bless, Master.

(Preist:) † The Lord God bless you all.

(Choir:) Amen.

The celebrant will now put away his coronet and sandals, and if he be a bishop, his mitre and emiphoron.

(Deacon:) Let none of the catechumens and no one of weak faith, none of the penitents, nor the unclean, draw near to this divine mystery.

(Choir:) The Lord's Body, and the Saviour's Blood, are before us; the heavenly powers invisibly sing, and say with unceasing voice, Holy, Holy, Holy, Lord of hosts.

(Deacon:) Sing a psalm unto the Lord our God, ye ministers, in a voice of sweetness, sing spiritual songs.

The Choir will sing the Hagiologion according to the celebration of the day (see page 197). The Deacon will bring in procession from the sacristy the oblations of bread and wine. In the meanwhile the Priest will bow before the holy altar and pray in silence.

Congregation to kneel.

None is worthy among those that are bound with fleshly vices and passions to approach thy holy table or to minister to thy kingly glory; for to serve thee is great and fearful, even for the heavenly powers themselves. Nevertheless through thy measureless beneficence, thou, unbounded Word of the Father, didst become man, and assume for us the office of highpriest, and as Lord of all, thou didst commit unto us the priesthood of this service and unbloody sacrifice. Because thou art Lord our God, who rulest over such as

որ տիրես երկնաւորաց եւ երկրաւորաց. որ ի վերայ քերովբէական աթոռոյ բազմիս, սերովբէից Տէր եւ Թագաւոր Իսրայէլի: Որ միայն սուրբ ես եւ ի սուրբս հանգուցեալ, աղաչեմ զքեզ՝ միայն բարերար եւ հեշտալուր, նայեա՛ յիս ի մեզուցեալ եւ յանպիտան ծառայս քո, եւ սրբեա զհոգի եւ զմիտս իմ յամենայն պղծութենէ չարին. եւ բաւականացո՛ զիս զօրութեամբ Սուրբ Հոգւոյդ, որ զգեցեալ եմ զքահանայականս շնորհ, կալ առաջի սրբոյ սեղանոյս եւ քահանայագործել զքո անարատ մարմինդ եւ զպատուական արիւնդ: Քեզ խոնարհեցուցեալ զպարանոցս իմ մաղթեմ՝ մի՛ դարձուցաներ զերեսս քո յինէն, եւ մի՛ մերժեր զիս ի ծառայից քոց, այլ արժանի արա՛ մատուցանել քեզ զընծայս զայս յինէն ի մեղուցեալ եւ յանարժան ծառայէս քումմէ, վասն զի դու ես որ մատուցանես եւ մատչիս եւ ընդունիս եւ տաս, Քրիստոս Աստուած մեր: Եւ քեզ փառս մատուցանեմք հանդերձ անբասկիզբն քո Հարրդ եւ ամենասուրբ եւ բարերար Հոգւովդ. այժըմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն:

ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄՆ ԸՆԾԱՅԻՑ

Ի հասարակ աւուրս վերաբերումն ընծայիցն կատարի այսպէս: Մինչ քահանայն աղօթէ սարկաւագապետն զկնի խնկարկելոյ նախ սեղանոյն եւ ապա ընծայիցն որ ի խորհրդանոցին, առնու զբանկիին ասելով առանձինն (Սաղմ. ԺԸ. 6-7). *Յարեւու եհար զիւորան իւր եւ ինքն՝ որպէս փեսայ զի ելանէ յառագաստէ իւրմէ.* և դարձեալ շուրջ զսեղանովն ի հասանել յարևելեան կողմն՝ ասէ. *Ճանապարհ արարէք այնմիկ, որ նստի յերկնից յերկինս ընդ արևելս.* և ի հարաւ ժամանելն ասասցէ. *Աստուած ի հարաւոյ եկեսցէ և սուրբն ի Փառան լեռնէ։* Ապա դարձեալ ի հիւսիս՝ մատուցանէ զնծայսըն քահանային, որ խնկարկէ նախ սեղանոյն և ապա ընծայի յընն ասելով (առվորաբար) ցած ձայնիւ. *Ալէլուիա, Ալէլուիա:*

(Սարկ.)—*Համբարձէք, իշխանք, զդրունս ձեր ի վեր, համբարձցին դրունք յաւիտենից և մտցէ Թագաւոր փառաց:*

are of heaven, and such as are of earth; who sittest upon the cherubic throne, Lord of the seraphim and king of Israel, who only art holy and restest in the saints. Therefore, I implore thee, who alone art beneficent and ready to hear, look upon me thy sinful and unprofitable servant, and cleanse my soul and my mind from every defilement of the evil one, and by the power of thy Holy Ghost, qualify me, who am enrobed with the grace of the priesthood, to stand before this thy holy altar and minister sacrificially thy undefiled body and thy precious blood. I beseech thee with bowed neck, turn not away thy face from me, and do not reject me from among thy servants; but make me worthy to offer unto thee these gifts, and accept them at the hands of thy sinful and unworthy servant. For thou offerest and art offered, who both receivest and givest, Christ our God; and unto thee with thine eternal Father, and thy most holy and beneficent Spirit, we offer glory, now and ever, and unto unending times. Amen.

THE GREAT ENTRANCE

On ordinary occasions, while the celebrant offers the above prayer, the deacon, preceded by the thurifer and acolytes, takes up the oblations from the credence, reciting Ps. 18. 6-7. in silence.

(Deacon:) In the sun hath he set his tabernacle, and he like a bride-groom that cometh forward out of his bride-chamber.

And proceeding to the rear of the altar, he turns to the east and says (Ps. 67, 5.):

(Deacon:) Make way for him who is seated upon the heaven of heavens.

And on reaching the south end:

(Deacon:) God shall come from the south and his Holy One from mount Paran.

Then turning to the north, presents the oblations to the celebrant, who incenses first the altar and then the oblations, reciting with the deacon in antiphon, generally in a low voice:

(Priest:) Alleluia, Alleluia.

(Deacon:) Lift up your gates, O ye princes, and let the eternal gates be lifted up, and the king of glory shall enter.

(Քահ.)—Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց. Տէր հզօր զօրութեամբ, Տէր կարող ի պատերազմի:

(Սարկ.)—Համբարձէք, իշխանք, զդրունս ձեր ի վեր, համբարձցին դրունք յաւիտենից, և մտցէ թագաւոր փառաց:

(Քահ.)—Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց եւ Տէր զօրութեանց:

(Սարկ.)—Սա ինքն է թագաւոր փառաց:

Քահանայն առնու զընծայսն ի ձեռաց սարկաւագին եւ դառնալով բարձրացուցէ ի տես ժողովրդեան ասելով. Օրհնեալ եկեալ անուամբ Տեառն. օրհնեալ որ եկիր եւ գալոց ես. եւ ապա դարձցի եւ բազմեցուցէ ի սեղանն, եւ լուացէ զծայրս մատանց ձեռաց իւրոց՝ ասելով զմի տուն սաղմոս ի ծածուկ. Լուացից սրբութեամբ զձեռս իմ և չուրջ եղէց զսեղանով քով Տէր:

Զկարգ մեծի վերաբերման որ կատարի ի հանդիսաւոր աւուրս տես էջ 200:

Ժողովուրդն ասի:

(Սարկ.)—Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա:

(Սարկ.)—Եւ եւս հաւատով եւ սրբութեամբ կացցուք յաղօթս առաջի սրբոյ սեղանոյս Աստուծոյ, ահիւ, մի՛ խղճիւ եւ գայթակղութեամբ, մի՛ նենգութեամբ եւ խորամանկութեամբ, մի՛ պատրանօք եւ խաբէութեամբ, մի՛ երկմտութեամբ եւ մի՛ թերահաւատութեամբ, այլ ուղիղ վարուք, պարզ մտօք, միամիտ սրտիւ, կատարեալ հաւատով, լցեալ սիրով, լի եւ առաւելեալ ամենայն գործովք բարութեան, կացցուք յաղօթս առաջի սրբոյ սեղանոյս Աստուծոյ, եւ գտցուք զողորմութեան զշնորհս յաւուր յայտնութեան եւ ի միւսանգամ գալստեան Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի. կեցուսցէ եւ ողորմեսցի:

(Դպ.)—Կեցո՛, Տէր եւ ողորմեա:

(Priest:) Who is this king of glory? The Lord strong and mighty, the Lord mighty in battle.

(Deacon:) Lift up your gates, O ye princes, and let the eternal gates be lifted up, and the king of glory shall enter.

(Priest:) Who is this king of glory and Lord of might?

(Deacon:) He is himself the king of glory.

The Priest, bowing with fear and trembling, receives the oblations from the hands of the deacon and turning to the congregation, therewith makes the sign of the cross over them saying: Blessed is he that cometh in the name of the Lord. Blessed art thou that hast come and art to come. *Then returning to the altar he places them thereon and after incensing them washes his hands saying:* I will wash my hands in innocency, O Lord; and so will I go to thine altar.

For the order of the Great Entrance on festivals, see page 201.

Congregation to sit.

(Deacon:) Again in peace let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) And again with faith and holiness let us stand in prayer before this holy altar of God, in awe, not with scruple or offense, nor with deceit or fraud, nor with doubt or imperfect faith, but with an upright conduct, a pure mind, with a single heart, with perfect faith, being filled with love, and overflowing with works of charity; let us stand in prayer before this holy altar of God, and gain the grace of his mercy in the day of his appearing and at the second coming of our Lord and Saviour Jesus Christ; may he preserve us and have mercy upon us.

(Choir:) Preserve, O Lord, and have mercy.

Մինչ սարկաւագունք խաղոզեն, Քահանայն բազկատարած աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Տէր Աստուած զօրութեանց եւ արարիչ ամենայն լինելութեանց, որ յանէութենէ զբնաւս ի ցուցակութիւն ածեալ զոյացուցեր. որ եւ զմերս զհողեղէն բնութիւնս պատուեալ մարգասիրապէս՝ այսպիսի ահաւոր եւ անպատում խորհրդոյ կարգեցեր սպասաւորս։ Դու Տէր, որում պատարագեմք զպատարագիսս՝ ընկա՛լ առ ի մէնջ զառաջադրութիւնս զայս, եւ աւարտեա՛ զսա ի խորհրդականութիւն մարմնոյ եւ արեան միածնի քո։ Դեղ թողութեան մեղաց պարգեւեա՛ ճաշակողացս † զհացս զայս եւ զբաժակս։

Քահանայն բացցէ կիսով չափ գծածկոց սկհոյն, որպէս զի երեւեսցի սուրբ նշխարն ի վերայ մաղզմային ըստ եզերաց։

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ տէր.*

(Քահ.)—*Շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ որում քեզ Հօր՝ միանգամայն եւ Հոգւոյդ Սրբոյ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

† *Խաղաղութիւն ամենեցուն։*

(Դպ.)—*Եւ ընդ հոգւոյդ քում։*

(Սարկ.)—*Աստուծոյ երկրպագեսցուք։*

(Դպ.)—*Առաջի քո Տէր։*

Ժողովուրդն կանգնի։

Եւ նախասարկաւագն համբուրեալ զսեղանն առցէ ողջոյն ի քահանայէն եւ իջեալ տացէ աւագերիցուն, եւ սա ժողովրդեան, եւ նոքա միմեանց. ողջունողն ասէ. *Ողջոյն ընդ քեզ, Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ*, իսկ որ առնու զողջոյնն՝ պատասխանէ. *Օրհնեալ է յայտնութիւնն Քրիստոսի։*

Ողջոյն տուք միմեանց ի համբոյր սրբութեան. եւ որք ոչ էք կարող հաղորդիլ աստուածային խորհրդոյս՝ առ դրունս ելէք եւ աղօթեցէք։

(Priest, in silence, with open arms:)

Lord God of powers and creator of all beings, who out of nothing didst bring all things into visible existence, who also graciously didst honor our earthly nature by appointing us to the service of such an awful and ineffable mystery.

Thou, O Lord, to whom we offer this sacrifice, receive at our hands this oblation, and consummate it to the sacrament of the body and blood of thine only-begotten Son, and grant that those who partake of this bread and of this cup may obtain forgiveness of their sins.

The Priest will now remove the veil of the chalice by half, so as to permit the holy wafer to appear on the edge of the paten.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) Through the grace and loving-kindness of our Lord and Saviour Jesus Christ, with whom unto thee, O Father, together with the Holy Ghost are due glory, dominion and honor, now and ever, and unto unending times. Amen.

Peace † be with you all.

(Choir:) And with thy spirit.

(Deacon:) Let us worship God.

(Choir:) Before thee, O Lord.

Congregation to stand.

Then the deacon kisses the altar and, receiving the salutation from the celebrant, carries it to the dean, who communicates it to the rest of the congregation, and the faithful one to another; the one who passes the salutation saying: "Hail, Christ is revealed among us," *and the recipient answering:* "Blessed is the revelation of Christ."

(Deacon:) Salute one another with the kiss of holiness, and let those who are not able to partake of this divine sacrament go to the doors and pray.

(Դպ.)—Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ. որ էնն Աստուած աստ բազմեցաւ: Խաղաղութեան ձայն հնչեցաւ, սուրբ ողջունի հրաման տուաւ: Եկեղեցիս մի անձն եղեւ, համբոյրքս յօդ լըրման տըւաւ: Թըշնամութիւնըն հեռացաւ. սէրն յընդհանուրքս սըփռեցաւ: Արդ պաշտօնեայք բարձեալ ըղձայն՝ տուք օրհնութիւն ի մի բերան. միասնական Աստուածութեանն՝ որում սրովբէքն են սըրբաբան:

[Ոմանք եւ զայս ասեն ի հանդիսի Տօնի.—

(Սարկ.)— Որք հաւատով կայք յանդիման, սուրբ սեղանոյս արքայական, տեսէք բազմեալ զՔրիստոս արքայն, եւ շուրջ պատեալ զօրք վերնական:

(Դպ.)—Վեր համբառնամք զաչս ունելով, եւ պաղատիմք զայս ասելով՝ զմեղս մեր մի՛ յիշեսցես, այլ գըթութեամբ քո քաւեսցես ընդ հրեշտակաց օրհնեմք ըզքեզ, եւ ընդ սըրբոց քոց, Տէր, փառք քեզ:]

(Սարկ.)—Ահիւ կացցուք, երկիւղիւ կացցուք, բարւոք կացցուք, եւ նայեցարուք զգուշութեամբ:

(Դպ.)—Առ քեզ Աստուած:

(Սարկ.)—Պատարագ Քրիստոս մատչի անարատ Գառն Աստուծոյ:

(Դպ.)—Ողորմութիւն եւ խաղաղութիւն և պատարագ օրհնութեան:

(Սարկ.)—Օրհնեա՛ տէր:

(Քահ.)—Շնորհք, սէր, եւ աստուածային սըրբարար զօրութիւնն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սըրբոյ եղիցի † ընդ ձեզ ընդ ամենեսեան:

(Դպ.)—Ամէն. եւ ընդ հոգւոյդ քում:

(Սարկ.)—Զդրունս՝ զդրունս, ամենայն իմաստութեամբ եւ զգուշութեամբ. ի վեր ընծայեցուցէք զմիտս ձեր աստուածային երկիւղիւ:

(Choir:) Christ is revealed among us, God Jehova is here enthroned, the voice of peace doth resound, holy greeting is commanded, the church has become one person, and the kiss has been ordained as a bond of perfect union, enmity has been removed, and love has been spread abroad among us. Now, ye ministers, raise your voices, and with one accord glorify the united godhead, to whom the seraphim give praise.

[*On Festival days the following verses are also sung:*

(Deacon:) Ye, who with faith stand before the holy royal altar, behold Christ the king enthroned and surrounded by heavenly hosts.

(Choir:) We raise our eyes looking upwards and implore thus, saying, Do not mention our sins, but in thy compassion purge them away. With the angels we bless thee, and with thy saints we glorify thee.]

(Deacon:) Let us stand in awe, let us stand in fear, let us stand aright, let us look thoughtfully.

(Choir:) To thee, O God.

(Deacon:) Behold, Christ, the immaculate lamb of God, is offered here in sacrifice.

(Choir:) Mercy and peace and a sacrifice of praise.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest, turning to the people:) Grace, love and the divine, sanctifying power of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost be † with you all.

(Choir:) Amen, and with thy spirit.

(Deacon:) The doors, the doors; with wisdom and caution; lift up your minds with divine fear.

(Դպ.)—*Ունիմք առ քեզ Տէր ամենակալ:*

(Սարկ.)—*Եւ գոհացարուք զՏեառնէ բոլորով սրտիւ:*

(Դպ.)—*Արժան եւ իրաւ:*

Մինչ նոքա երգեն, քահանայն ձեռնամած աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Արժան է ստուգապէս եւ իրաւ՝ ամենայորդոր փութով միշտ երկիրպագանելով փառաւորել զքեզ, Հայր ամենակալ: Որ քոյին անգնելի բանիւդ զանիծիցն բարձեր զկրճիմն. որ ժողովուրդ ինքեան առեալ ղեկեղեցի սեփականեաց զհաւատացեալս ի քեզ: Եւ զննելի բնութեամբ՝ ըստ ի կուսէն տընտեսութեան՝ հաճեցաւ բնակիլ ի մեզ. եւ նորագործ աստուածապէս ճարտարապետեալ՝ զերկիրս երկին արար: Վասն զի որում սէն հանդուրժէին առաջի կալ զուարթնոցն ջոկք՝ զարհուրեալք ի փայլակնացայտ եւ յանմատոյց լուսոյ աստուածութեանդ, եղեալ այլպիսիդ մարդ՝ յաղագս մերոյ փրկութեան, չնորհեաց մեզ ընդ երկնայինսն պարել զհոգեղէն պարս.

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ Տէր:*

(Քահ.)—*Եւ ընդ սերովբէսն եւ ընդ քերովբէսն միաձայն սրբասացութեամբ յօրինել նուագս, եւ համարձակապէս գոչելով աղաղակել ընդ նոսին եւ ասել.*

Ի հանդիսի աւուրս սարկաւագունք երգեն եւ զայս ի սեղանոյ անտի նախ քան զՍուրբ սուրբն:

Եւ զբստոյդ փրկութեանն որ միշտ ընդ ամենայն տեղիս գոհութիւն մատուցանեմք քեզ Քրիստոս: Որով եւ զհրաշալի զՅարութիւնդ քո գովեն զօրութիւնք, սարսին սերովբէքն, զողան քերովբէքքն, եւ իշխանութիւնք վերին պետութեանցն պարառեալ քաղցր ձայնիւ եղանակեն եւ ասեն.

(Choir:) We do lift them up unto thee, Lord Almighty.

(Deacon:) And give thanks to the Lord whole-heartedly.

(Choir:) It is meet and right so to do.

While they sing, the Priest, with joined hands, will pray in silence.

It is meet, indeed, and right with diligent care always to worship and glorify thee, Father almighty, who didst remove the hindrance caused by the curse (on our first parents) through thy inscrutable and co-creative Word, who, making the church his own congregation, set apart for himself the believers in thee, and deigned to dwell amongst us in a visible and human form. He thereby vouchsafed to mankind the certain hope of eternal life, divinely ordaining a new creation and converting earth into heaven. Because he in whose presence the angelic hosts could not endure to stand, overawed by the resplendent and unapproachable light of the godhead, the same, becoming man for our salvation, granted us to join the heavenly choirs in spiritual concourse.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest continues aloud:) And with the seraphim and with the cherubim in united praise-giving to make music, and with them, confidently, to cry aloud and say:

On great feasts (Easter, Christmas, etc.) the sanctus is preceded by the following anthem sung from the chancel by the deacons and acolytes:

O Christ, we offer unto thee our thanks for the true redemption with those who, at all times and in all places praise thee, whereby the spiritual powers also glorify thy marvellous resurrection. The seraphim tremble and the cherubim shudder and the rulers of the celestial realms in concourse sing with sweet voices, saying:

(Դպ.)—*Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Տէր զօրութեանց. լի են երկինք եւ երկիր փառօք քո, օրհնութիւն ի բարձունս. օրհնեալ որ եկիր եւ գալոցդ ես անուամբ Տեառն. ովսաննա ի բարձունս:*

Մինչ նոքա երգեն, Քահանայն բազկատարած աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Սուրբ, սուրբ, սուրբ ես ճշմարտապէս եւ ամենասուրբ. եւ ո՞վ ոք պանծացի բովանդակել բանիւ զքո ի մեզ զանբաւ բարեգործութեանդ զեղմունս: Որ և անդէն իսկ ի նախնումն զանկեալն ընդ մեղօք զանազան եղանակօք խնամեալ սփոփեցեր, մարգարէիւք, օրինացն տուչութեամբ, քահանայութեամբ եւ ստուերակերպ երնջուցն մատուցմամբ: Իսկ ի վախճան աւուրցս այսոցիկ զբովանդակ իսկ զպարտեաց մերոց խզեալ զդատակնիք, ետուր մեզ զՈրդիդ քո միածին պարտապան եւ պարտս, զենումն եւ օծեալ, զառն եւ երկնաւոր հաց, քահանայապետ եւ պատարագ: Վասն զի ինքնդ է բաշխող, եւ նոյն ինքնդ բաշխի ի միջի մերում միշտ անծախապէս: Վասն զի եղեալ հաւաստեաւ եւ առանց ցնորիցմարդ, եւ անշփոթ միաւորութեամբ մարմնացեալ յաստուածածնէն և ի սուրբ կուսէն Մարիամայ, ճանապարհորդեաց ընդ ամենայն կիրս մարդկային կենցաղոյս առանց մեղաց, եւ յաշխարհակեցոյց եւ յառիթն փրկութեան մերոյ եկեալ կամաւ ի խաչն,

(Քահանայն երկրպագեալ սեղանոյն բացցէ զսկիհն եւ առցէ զնուիրեալ հացն ի ձեռս իւր եւ ասասցէ)

առեալ զհացն ի սուրբ, յաստուածային, յանմահ, յանարատ, եւ յարարչագործ ի ձեռս իւր † օրհնեաց, գոհացաւ, եբեկ, ետ իւրոց ընտրեալ սուրբ եւ բազմեալ աշակերտացն ասելով.

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ տէր.*

Քահանայն.—զսուրբ հացն մատամբք երկուց ձեռաց ի վեր ըմբռնեալ ասասցէ ի ձայն.

(Choir:) Holy, Holy, Holy, Lord of powers; heaven and earth are full of thy glory; blessing in the highest; blessed art thou who didst come and art to come in the name of the Lord; hosanna in the highest.

(Priest with outstretched arms, in silence:)

Holy, holy, holy, art thou truly and all-holy; and who will presume to put in words the fulness of thine immeasurable compassion upon us? Who also from the very beginning didst care for, and comfort, in divers ways, the fallen man through the prophets, by giving him the law, the priesthood, and the typical offering of kine. Moreover in these latter days thou didst wipe out our entire indebtedness by giving us thine only-begotten Son as debtor and debt, as victim and anointed, as lamb and heavenly bread, as high-priest and sacrifice. For he is the distributer, and he himself is distributed among us always without ever being consumed. Because, having assuredly and without delusion become man, and by unconfused union having taken flesh from the mother of God and the holy virgin Mary, he passed through all the passions of the human life without sin; and of his free will walked to the cross, by which he gave life to the world and wrought salvation for us.

The Priest will here bow to the altar and uncover the chalice; then taking the bread in his hands, he will say:

Taking the bread in his holy divine immortal pure and creating hands, he gave thanks and blessed and brake it and gave it to his chosen holy disciples who were sitting at supper with him, saying:

(Deacon:) Bless, Master.

The Priest taking the holy bread with the fingers of both hands will say aloud:

Առէ՛ք կերէ՛ք, ԱՅՍ Է ՄԱՐՄԻՆ ԻՄ, որ վասն ձեր եւ բազմաց բաշխի ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց:

(Դպ.)—*Ամէն.*

Քահանայն զուրբ մարմինն մաղզմայիւ եդեալ ի վերայ սեղանոյն, եւ առեալ ի ձեռս իւր զսկիհն՝ ասասցէ ի ծածուկ.

Նոյնպէս եւ զբաժակն առեալ, † օրհնեաց, զոհացաւ, էսարբ, ետ իւրոց ընտրեալ աւուրբ և բազմեալ աշակերտացն ասելով.

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ տէր.*

Քահանայն երկու ձեռամբ փոքր ինչ ի սեղանոյն վերացուցեալ զսկիհն ասասցէ ի ձայն.

Արբէք ի սմանէ ամենեքեան, ԱՅՍ Է ԱՐԻՒՆ ԻՄ ՆՈՐՈՅ ՈՒԽՏԻ, որ յաղագս ձեր եւ բազմաց հեղանի՝ ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց:

Աստանօր սկսանի կարգ Պէնտէկոստէի ի տօնի Հոգեգալստեան, զոր գտցես յէջ 204:

(Դպ.)—*Ամէն. Հայր երկնաւոր, որ զՈրդիդ քո ետուր ի մահ վասն մեր՝ պարտապան պարտեաց մերոց. հեղմամբ արեան նորա, աղաչեմք զքեզ, ողորմեա՛ քո բանաւոր հօտի:*

Քահանայն ասասցէ ի ծածուկ.

Եւ զսոյն միշտ իւր յիշատակ առնել պատուիրան աւանդեաց մեզ բարերար Որդիդ քո միածին, եւ ի՛ջեալ ի սուրբին վայրս մահու մարմնովն զոր ի մերմէս ընկալաւ յաղագակցութենէ, եւ զնիգս դժոխոցն աղարտեալ հզօրեղապէս, զքեզ միայն ծանոյց մեզ՝ ճշմարիտ Աստուած, զԱստուածդ կենդանեաց եւ մեռելոց:

Եւ առեալ զընծայս ի ձեռս ասասցէ ի ցած.

Եւ արդ մեք Տէր ըստ այսմ հրամանատրութեան յաւաջ բերեալ զայս խորհուրդ փրկական մարմնոյ եւ արեան

Take, eat, THIS IS MY BODY which is distributed for you and for many for the expiation and remission of sins.

(Choir:) Amen.

(Priest, in silence:) In like manner taking the cup, he gave thanks, blessed it, and drank of it, and gave it to his chosen holy disciples who sat at supper with him, saying:

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest, aloud:) Drink ye all of this: THIS IS MY BLOOD OF THE NEW COVENANT, which is shed for you and for many for the expiation and remission of sins.

(The Pentecostal rite on Whitsunday begins here; see Part II. Poge 205.)

(Choir:) Amen. Heavenly Father, who didst give thy Son unto the death for us as debtor of our debts; by the shedding of his blood, we pray thee, have mercy upon thy rational flock.

(Priest, silently:) And this always to do in memory of himself, thy beneficent and only-begotten Son gave us command. And descending to the lower depths of death with the body which he took of our nature, and having with might demolished the bolts of hell, declared unto us thee only as the true God, who art the God of the living and the dead.

At this point the priest takes up the oblations in his hand, and continues in silence:

And now, O Lord, according to this command, having brought forward this mystery of the saving body and blood of thine only-

միածնի քո, յիշեմք զդորա որ վասն մեր զիրկագործ չարչարանսն, զկենսատու խաչելութիւնն, զերեքօրեայ զթաղումն, զերանելի յարութիւնն, զաստուածապէս համբարձումն, զնստելն ընդ աջմէ քո, Հայր, զահաւոր եւ զփառաւորեալ զմիւսանգամ գալուստն խոստովանիմք եւ օրհնեմք:

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

(Քահ.)—զսուրբ խորհուրդն վերացուցեալ ի սեղանոյն սակաւ ինչ՝ մատուցէ առ Հայր ասելով ի ձայն.

Եւ զքոյս ի քոյոց քեզ մատուցանեմք ըստ ամենայնի եւ յաղագս ամենեցուն:

(Դպ.)—*Յամենայնի օրհնեալ ես Տէր. օրհնեմք զքեզ, գովեմք զքեզ, գոհանամք զքէն, աղաչեմք զքեզ Տէր Աստուած մեր:*

Մինչ նոքա երգեն՝ Քահանայն զսուրբ խորհուրդն եդեալ ի վերայ սեղանոյն, բազկատարած աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Զքեզ արդարեւ Տէր Աստուած մեր գովեմք, եւ զքէն գոհանամք հանապազ, որ զանց արարեալ զմերով անարժանութեամբս՝ այսպիսի ահաւոր եւ անպատում խորհրդոյ կարգեցեր սպասաւորս: Ոչ յաղագս մերոց ինչ բարեգործութեանց, յորոց յոյժ թափուր եմք, և միշտ ունայն գտանիմք հանապազ. այլ ի քո բազմաղեղ ներողութիւնդ ցանդ ապաւինեալ՝ համարձակիմք մերձենալ ի սպասաւորութիւն մարմնոյ եւ արեան միածնի քո Տեառնդ մերոյ եւ Փրկչիդ Յիսուսի Քրիստոսի. որում վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

(Քահ.)—†*Խաղաղութիւն ամենեցուն:*

(Դպ.)—*Եւ ընդ հոգւոյդ քում:*

(Սարկ.)—*Աստուծոյ երկրպագեսցուք:*

(Դպ.)—*Առաջի քո Տէր: Որդի Աստուծոյ, որ պատարագեալ Հօր ի հաշտութիւն, հաց կենաց բաշխիս ի մեզ, հեղմամբ արեան քո սուրբ, աղաչեմք զքեզ, ողորմեա՛ արեամբ քով փրկեալ հօտի:*

begotten Son, we do commemorate his redeeming sufferings, his life-giving crucifixion, his three days' burial, his blessed resurrection, and his godlike ascension, his sitting on thy right hand, O Father, and his awful and glorious second coming, we confess and bless.

(Deacon:) Bless, Master.

The Priest then raises the oblations a little, as an act of offering them unto the Father, and then places them upon the altar, and says aloud:

Thine own, of thine own, we offer unto thee in behalf of all and for all.

(Choir:) In all things thou art blessed, O Lord; we bless thee, we extol thee, we thank thee, and we pray unto thee, O Lord our God.

During the singing of the above chant by the choir, the Priest with extended arms shall say in silence:

Verily we extol thee, and render thanks unto thee at all times, O Lord our God, who hast overlooked our unworthiness and hast appointed us to the service of such awful and unspeakable mystery, not on account of any good deeds of our own, in which we are exceedingly wanting, and of which we have at all times proved ourselves destitute; but continually taking refuge in thine abundant forgiveness, we presume to approach the ministry of the body and blood of thine only-begotten Son, our Lord and Saviour Jesus Christ, unto whom are due glory, dominion, and honor, now and ever, and unto unending times. Amen.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) † Peace be with you all.

(Choir:) And with thy spirit.

(Deacon:) Let us worship God.

(Choir:) Before thee, O Lord. Thou Son of God, who wast sacrificed to the Father for our reconciliation, thou bread of life that art distributed among us; by the shedding of thy holy blood, we pray thee, have mercy upon thy flock, which has been redeemed by thy blood.

Մինչ նոքա երգեն՝ Քահանայն խոնարհեալ երկիր պագցէ սեղանոյն եւ ասասցէ զաղօթս ի ծածուկ.

Երկիր պագանեմք եւ ապաչեմք՝ եւ խնդրեմք ի քէն բարերա՛ր Աստուած, առաքեա՛ ի մեզ եւ յառաջի եղեալ ընծայս յայս՝ զմշտնջենաւորակից քո եւ զէակից Սուրբ Հոգիդ:

Ապա նախասարկաւագին կացեալ առընթեր խնկարկեսցէ երկիւղիւ եւ դողութեամբ մեծաւ եւ ասասցէ ի ցած.

Ամէն. օրհնեա՛ տէր:

Եւ քահանայն խաչակնքեսցէ և ասասցէ երիցս ի վերայ իւրաքանչիւր նուիրացն.

Որով զհացս օրհնեալ, մարմին ճշմարտապէս արասցես Տեառն մերոյ և փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի: (երիցս):

Եւ զբաժակս օրհնեալ, արիւն ստուգապէս արասցես Տեառն մերոյ և փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի: (երիցս):

Որով զհացս եւ զգինիս օրհնեալ, մարմին եւ արիւն ճշմարտապէս արասցես Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, փոխարկելով Հոգւովդ քով սրբով: (երիցս)

(Սարկ.)—*Ամէն.*

Ապա համբուրեալ քահանային զսեղանն, սփոփեսցէ զսկիհն:

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

(Քահ.)—*Որպէսզի եղիցի սա ամենեցուն մեզ մերձեցելոցս՝ յանդատապարտութիւն, ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց:*

(Դպ.)—*Հոգի Աստուծոյ, որ զփառակցի քո զմորհուրդ լիջեալ ի յերկնից կատարես ի ձեռս մեր.*

While they sing, the Priest, bowing, shall kiss the altar and say in silence:

We worship and beseech and request thee, O beneficent God; send thou upon us and upon these oblations which we now present unto thee, thy co-eternal and co-existent Holy Ghost.

In the meanwhile the deacon standing close to the Priest shall say in a low voice and with great fear and trembling:
Bless, Master.

And the priest making the sign of the cross upon the oblations shall say in silence, repeating each thrice:

Whereby thou wilt bless this bread and make it truly the body of our Lord and Saviour Jesus Christ. *(To be repeated thrice.)*

And this cup thou wilt bless and wilt really make it the blood of our Lord and Saviour Jesus Christ. *(To be repeated thrice.)*

Whereby blessing this bread and this wine thou wilt make them truly the body and blood of our Lord and Saviour Jesus Christ changing them by thine Holy Spirit. *(To be repeated thrice.)*

(Deacon:) Amen.

The Priest will now kiss the altar and cover the oblations with the veil.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) So that this shall be to us all who approach thereunto for release from condemnation, and for expiation and forgiveness of sins.

(Choir:) Spirit of God who, coming down from heaven, dost perform at our hands the mystery of him who is glori-

հեղմամբ արեան սորա աղաչեմք զքեզ, հանդո՛ զհոգիս մեր ննջեցելոցն։

Քահանայն ոչ եւս խաչակնքեսցէ այսուհետեւ ի վերայ խորհրդոյն. եւ զձեռն խոնարհագոյն քան զսկիհն տարածեսցէ, եւ զաչսն միշտ առ սուրբ խորհուրդն յառեալ ունիցի։

(Քահ.)—*Սովաւ շնորհեա՛ զսէր զհաստատութիւն եւ զրղձալի զխաղաղութիւն ամենայն աշխարհի, սրբոյ եկեղեցւոյ եւ ամենայն ուղղափառ եպիսկոպոսաց, քահանայից, սարկաւագաց, թագաւորաց աշխարհի, իշխանաց ժողովրդոց, ճանապարհորդաց, նաւելոց, կապելոց, վտանգելոց, աշխատելոց, եւ որք ի պատերազմունս բարբարոսաց։ Սովաւ եւ օդոց շնորհեա՛ զբարեխառնութիւն, եւ անդոց զպտղաբերութիւն, եւ ախտացելոց ի պէս պէս ցաւս՝ փութապէս զառողջութիւն։ Սովաւ հանդո՛ զամենեսեան յառաջագոյն ննջեցեալսն ի Քրիստոս, զնախահարս, զհայրապետս, զմարգարէս, զառաքեալս, զվկայեալս, զեպիսկոպոսունս, զերիցունս, զսարկաւագունս, եւ զբնաւ ուխտ եկեղեցւոյ քո սրբոյ, եւ զամենեսեան որք յաշխարհական կարգէ զարս եւ զկանայս հաւատով վախճանեալս։*

Ժողովուրդն ասէ։

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

(Քահ.)—*Ընդ որս եւ մեզ այց արասցես բարեբար Աստուած, աղաչեմք։*

(Դպ.)—*Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛։*

(Քահ.)—*Աստուածածնի սրբոյ կուսին Մարիամու, եւ Յովհաննու Մկրտչի, Ստեփանոսի նախավկայի եւ ամենայն սրբոց եղիցի յիշատակ ի սուրբ պատարագս, աղաչեմք։*

(Դպ.)—*Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛։*

Սարկաւագունք անցցեն յաջակողմն սեղանոյն եւ կացցեն կարգաւ. եւ նախասարկաւագին յառաջ մատուցեալ քարոզեսցէ.

Առաքելոց սրբոց, մարգարէից, վարդապետաց, մարտիրոսաց, եւ ամենայն հայրապետաց

fied with thee; through the shedding of his blood, we pray thee, grant rest to the souls of our departed brethren.

The priest henceforth shall not extend his hands beyond the oblations, but shall keep them below, and looking on them steadfastly shall pray thus in silence:

Through this offering grant love constancy and a desirable peace to the whole world, to the holy church and to all orthodox bishops, to priests, deacons, rulers of the land, princes of peoples, travellers on land, and that sail in ships, to prisoners and to those in any danger, and to those that labor and toil or who are at war with barbarians. Through this offering, grant us also propitious seasons and fertility of the land, and speedy recovery to sufferers from various diseases. Through this also, grant to all those who have already fallen asleep in Christ, patriarchs, prelates, prophets, apostles, martys, bishops, presbyters, deacons and the whole clergy of thy holy church, as well as all those who are of the lay community, both men and women, who have departed this life in the faith.

Congregation to sit.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) With whom, mayest thou visit us also, O gracious God, we pray.

(Choir:) Remember, O Lord, and have mercy.

(Priest:) That the mother of God, the holy virgin Mary, and John the Baptist, Stephen the proto-martyr, and all the saints be commemorated at this holy sacrifice, we pray.

(Choir:) Remember, O Lord, and have mercy.

The deacons will pass to the right side of the altar and will recite:

We pray that remembrance be made, in this holy sacrifice, of the holy apostles, prophets, doctors of the church,

սրբոց. առաքելագործ եպիսկոպոսաց, երիցանց, ուղղափառ սարկաւագաց, եւ ամենայն սրբոց. եղիցի յիշատակ ի սուրբ պատարագս. աղաչեմք:

(Դպ.)—Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛:

Ի տէրունական աւուրս

(Սարկ.)—Օրհնեալ, գովեալ եւ փառաւորեալ, հրաշալի եւ աստուածազարդ յարութեանն* Քրիստոսի երկիրպագանեմք:

*կամ ծննդեան, պայծառակերպութեան, զալստեան եւ այլն ըստ պատշաճի աւուր:

(Դպ.)—Փառք յարութեան (կամ տէրութեան) քո Տէր:

Ի տօնի Սրբոց զայս ասա.

Սուրբ եւ աստուածահաճոյ (այս անուն) (մարգարէին, հայրապետին, առաքելոյն, մարտիրոսին) որոյ այսօր զտօն կատարեցաք, եղիցի յիշատակ ի սուրբ պատարագս. աղաչեմք:

(Դպ.)—Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛:

(Սարկ.)—Առաջնորդացն մերոց եւ առաջին լուսաւորչացն սրբոց Թադէոսի եւ Բարդուղիմէոսի առաքելոցն, եւ Գրիգորի Լուսաւորչին, Արիստակէսի, Վրդանիսի, Յուսկանն, Գրիգորիսի, Ներսիսի, Սահակայ, Դանիէլի, եւ Խաղայ. Մեսրոպայ վարդապետին, և Գրիգորի Նարեկացւոյն եւ Ներսիսի Կլայեցւոյն, Յովհաննու Որոտնեցւոյն, եւ Գրիգորի եւ Մովսիսի Տաթեւացւոյն, եւ սրբոց Գրիգորիսեանց եւ Ներսիսեանց, հովուաց եւ հովուապետաց Հայաստանեայց. եղիցի յիշատակ ի սուրբ պատարագս. աղաչեմք:

(Դպ.)—Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛:

(Սարկ.)—Միանձնացելոց սրբոց, առաքինասէր եւ աստուածուսոյց կրօնաւորացն՝ Պօղոսի, Անտոնի, Պողայ, Մակարայ, Ոնոփրիոսի, Աբբայ

martyrs, and all the holy patriarchs, apostolic bishops, presbyters, orthodox deacons, and all the saints.

(Choir:) Remember, O Lord, and have mercy.

(Deacon:) (On dominical days) We praise and extol and glorify in worship the wonderful and divine *resurrection** of Christ.

*Holy Birth, Transfiguration, Second coming, etc., *may be substituted according to the feast of the day.*

(Choir:) Glory be to thy majesty, O Lord.

(Deacon:) (On saints' days) We pray that the holy and godly prophet, patriarch, apostle, martyr (N.N.) whose anniversary we celebrate this day, be commemorated in this holy sacrifice.

(Choir:) Remember, O Lord, and have mercy.

(Deacon:) Our spiritual guides and first illuminators, the saints, Thaddeus and Bartholomew the Apostles, and Gregory the Illuminator, Aristakes, Vertanes, Housik, Gregorius, Nerses, Sahak, Daniel and Khat, the Doctor Mesrope, Gregory of Narek, Nerses Clayezi, John Worotnetzi, Gregory and Moses Tathevatzi, as well as the saints Gregory and Nerses and their followers, the pastors and the chief bishops of Armenia; we pray that they may all be commemorated in this holy sacrifice.

(Choir:) Remember, Lord, and have mercy.

(Deacon:) For the holy hermits and God-inspired cenobites, Paul, Anthony, Paulus, Macarius, Onyphrius, the

Մարկոսի, Սրապիոնի, Նեղոսի, Աբսէնի, Եւագրի, Պարսամայ, Յովհաննիսեանց և Սիմէօնեանց սրբոց Ոսկեանց եւ Սուքիասանց. եւ ամենայն սրբոց հարց եւ աշակերտելոց նոցին ընդ տիեզերս, եղիցի յիշատակ ի սուրբ պատարագս. աղաչեմք:

(Դպ.)—*Ցիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛:*

(Սարկ.)—*Թագաւորաց հաւատացելոց՝ սրբոց Աբգարու, Կոստանդիանոսի, Տրդատայ եւ Թէոդոսիոյ, եւ ամենայն սուրբ եւ բարեպաշտ թագաւորաց եւ աստուածասէր իշխանաց, եղիցի յիշատակ ի սուրբ պատարագս. աղաչեմք:*

(Դպ.)—*Ցիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛:*

(Սարկ.)—*Ընդհանուր ամենայն հաւատացելոց, արանց եւ կանանց, ծերոց եւ տղայոց, եւ ամենայն չափու հասակի հաւատով եւ սրբութեամբ ի Քրիստոս ննջեցելոց, եղիցի յիշատակ ի սուրբ պատարագս. աղաչեմք:*

(Դպ.)—*Ցիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛:*

Մինչ սարկաւագունք քարոզեն զ*Առաքելոցն* Քահանայն ասացէ զաղօթս ի ծածուկ.

Ցիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛, եւ օրհնեա՛ զսուրբ կաթուղիկէ եւ զառաքելական եկեղեցի քո, զոր փրկեցեր պատուական արեամբ միածնի քո եւ ազատեցեր խաչիւն սրբով. շնորհեա՛ սմա զանշարժ զխաղաղութիւն: Ցիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛, և օրհնեա՛ զամենայն ուղղափառ եպիսկոպոսունս՝ որք ուղիղ վարդապետութեամբ համառօտեն ի մեզ զբանն ճշմարտութեան:

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ տէր.*

Եւ առաւել զեպիսկոպոսապետն մեր եւ զպատուական հայրապետն ամենայն Հայոց զՏէր (այս անուն) *Կաթուղիկոսն, նաև զառաջնորդ վիճակիս մե-*

Abbot Markus, Srapion, Nelus, Arsen, Evagrius, Barsumas, the martyrs with John and Simeon, the Saint Oski and Sukias and their disciples throughout the world, we pray that they may be commemorated in this holy sacrifice.

(Choir:) Remember, Lord, and have mercy.

(Deacon:) For the Christian kings, the holy Abgar, Constantine, Tirdates, Theodosius, and for all holy and pious kings and godly princes; we pray that they may be commemorated in this holy sacrifice.

(Choir:) Remember, Lord, and have mercy.

(Deacon:) For all believers in general, men and women, old and young, of all and of every age, who have fallen asleep in holiness and in the faith of Christ; we pray that they may be commemorated in this holy sacrifice.

(Choir:) Remember, Lord, and have mercy.

During the singing of the commemorations, the Priest will pray thus privately:

Remember, O Lord, and bless, and have mercy on thy holy, catholic and apostolic church, which thou hast saved by the precious blood of thy only-begotten Son, and hast set free by the holy Cross. Grant her unshaken peace. Remember, O Lord, and bless, and have mercy on all orthodox bishops, who convey to us in unerring doctrine the word of truth.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) And especially to our Chief Bishop and venerable patriarch of all Armenia (N.N.) our Catholicos, and

բոյ զՏէր (այս անուն) *եպիսկոպոսն՝ շնորհեսցես մեզ ընդ երկայն աւուրս ուղիղ վարդապետութեամբ։*

[Ի դէպս մահուան Հայրապետին այսպէս ասա. *Ցիշեա Տէր ողորմութեամբ քով զհանգուցեալ Հայրապետն մեր զտէր* (այս անուն) *Կաթուղիկոսն ամենայն Հայոց եւ հանգո զհոգի նորա այցելութեամբ ի լոյս երեսաց քոց։*]

(Դպ.)—*Ամէն։*

Սարկաւագունք համբուրեալ զսեղանն եւ անցանելով ի յետ կուսէ սեղանոյն՝ գնասցեն ի ձախակողմն սեղանոյն, եւ ասասցեն միաբան.

Գոհութիւն եւ փառաբանութիւն մատուցանեմք քեզ, Տէր Աստուած մեր, վասն սուրբ եւ անմահ պատարագիս որ ի վերայ սրբոյ սեղանոյս. զի զսա մեզ ի սրբութիւն կենդանութեան պարգեւեցեր։ Սովաւ շնորհեա զսէր, զհաստատութիւն եւ զըզձալի զխաղաղութիւն ամենայն աշխարհի. սըրբոյ եկեղեցւոյ եւ ամենայն ուղղափառ եպիսկոպոսաց, եպիսկոպոսապետին մերոյ եւ պատուական հայրապետին ամենայն Հայոց տեառն (այս անուն) *Կաթուղիկոսին, եւ առաջնորդին մերոյս վիճակին՝ տեառն* (այս անուն) *եպիսկոպոսին եւ քահանայիս որ զպատարագս մատուցանէ։*

Եւ վասն զօրութեանց եւ յաղթութեանց թագաւորաց քրիստոնէից եւ իշխանացն բարեպաշտից։ Աղաչեսցուք և խնդրեսցուք և վասն հոգւոցն հանգուցելոց։ Եւս առաւել վասն հանգուցեալ բարեւնապետացն մերոց, եւ շինողաց սուրբ եկեղեցւոյս, եւ որք ընդ հովանեաւ սորին են հանգուցեալ։ Ազատութիւն եղբարց մերոց գերելոց եւ շնորհ առաջիկայ ժողովրդեանս։ Հանգիստ հաւատով եւ սրբութեամբ ի Քրիստոս կատարելոցն. եղիցի յիշատակ ի սուրբ պատարագս, աղաչեմք։

to (N.N.) the bishop of this diocese, mayest thou grant a long life in orthodox doctrine.

In the event of the death of the Catholicos, the following form should be used:

Remember, O Lord, in thy mercy our departed Patriach (N. N.) Catholicos of all Armenia, and grant rest unto his soul, visiting him with the light of thy countenance.

(Choir:) Amen.

The proto-deacon and the acolytes will kiss the altar and return by the rear thereof to the left side of it, and will recite in unison:

We offer thanks and praise unto thee, O Lord our God, for the holy and immortal sacrifice which is on this holy altar, which thou hast vouchsafed to give us unto holiness of life. Hereby grant love, constancy and a desirable peace to the whole world, to the holy church and to all orthodox bishops, especially to our chief bishop and venerable patriarch of all Armenia (N.N.) and to (N.N.) the bishop of this diocese, and to the priest who is now offering this sacrifice. We pray also for strength and victory to Christian kings and godly princes. We also beseech and pray for the souls of the departed, particularly, for those of our chief doctors and of the builders of this holy edifice, and for those who are at rest under the shadow thereof. We also pray for our brethren who are in captivity, and for grace upon the congregation here present, and rest for those who have died in Christ in faith and holiness. We pray that all these may be remembered in this holy sacrifice.

(Դպ.)—*Ըստ ամենայնի և յաղագս ամենեցուն:*

Մինչ նոքա ասեն՝ Քահանայն աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛, եւ օրհնեա՛ † զքո առաջի կացեալ ժողովուրդս, եւ զպատարագիս մատուցողս, եւ պարգեւեա՛ սոցա զպիտոյսն եւ զօգտակարսն:

Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛, եւ օրհնեա՛ զուխտաւորս եւ զպտղաբերիչս եկեղեցւոյ քում սրբոյ, եւ որք յիշեն զաղքատս ողորմածութեամբ, եւ հատո նոցա զպարտս նոցա ըստ ընդարձոյս առատութեան քում հարիւրապատիկ աստ եւ ի հանդերձելումն:

Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛, եւ գթա՛ ի հոգիս հանգուցեալոցն: Հանգո՛ զնոսա եւ լուսաւորեա՛ եւ դասաւորեա՛ ընդ սուրբս քո յարքայութեանդ երկնից, եւ արժանի արա՛ ողորմութեան քում:

[*Յիշեա՛ Տէր եւ զհոգի ծառայիս քո* (այս անուն) *եւ ողորմեա՛ նմա ըստ մեծի ողորմութեան քում, եւ հանգո՛ այցելութեամբ ի լոյս երեսաց քոց: Եւ զկենդանիսն փրկեա՛ յամենայն որոգայթից հոգւոյ եւ մարմնոյ:*]

Յիշեա՛ Տէր եւ զայնոսիկ, որք յանձնեցին մեզ յիշատակել յաղօթս, զկենդանիս և զհանգուցեալս, եւ կառավարեա՛ զկամս հայցմանց նոցա եւ զմերս՝ ընդ ուղղորդն եւ որ լին է փրկութեամբ. եւ վարձատրեա՛ բոլորեցունց զանանց եւ զերանելի բարութիւնսդ. եւ զտեալ զխորհուրդս մեր տաճարացո՛ յընդունակութիւն մարմնոյ եւ արեան միածնի քո Տեառն մերոյ և Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ որում քեզ Հօր ամենակալի հանդերձ կենդանարար և ազատիչ Սուրբ Հոգւովդ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սարկ.).—*Օրհնեա՛ տէր.*

(Քահ.)— *Եւ եղիցի ողորմութիւն մեծիս Աստուծոյ եւ Փրկչիս մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ ձեզ † ընդ ամենեսեան:*

(Դպ.)—*Ամէն. եւ ընդ հոգւոյդ քում:*

(Choir:) In all and for all.

While they sing, the Priest shall say this prayer privately:

Remember, Lord, and bless and have mercy on the congregation standing before thee, and grant unto them whatsoever is necessary and profitable. Remember Lord and bless and have mercy on all pilgrims and those that have brought offerings to thy holy church, and who are charitably mindful of the poor, and give them their due reward according to thy wonted bounty a hundredfold here and in the world to come. Remember, Lord, and have mercy and pity on the departed souls; give them rest, and illuminate them, and number them with the saints in the kingdom of heaven, and make them worthy of thy mercy. [Remember also the soul of thy servant (N.) and have mercy upon him according to thy great mercy and grant him rest, and visit him with the light of thy countenance, and *(if he be living)* save him from all the snares of soul and body.] Remember, O Lord, those also who have commended us to remember in our prayers the living and the dead, and guide the desires of their and our requests in the right direction and in a manner abounding in salvation; and reward them all with thy everlasting and blessed benefaction. And purifying our minds, make us temples worthy to receive the body and blood of thine only begotten Son and our Lord and Saviour Jesus Christ, to whom with thee, Father almighty, together with thy life-giving and liberating Holy Spirit, are due glory, dominion and honor, now and ever, and unto unending times. Amen.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) May the mercy of the great God and our Saviour Jesus Christ (now present in this sacrament) be with you all.

(Choir:) Amen, and with thy spirit.

(Սարկ.)—Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա՛:

(Սարկ.)—Ամենայն սրբովք զորս յիշատակեցաք, եւս առաւելապէս զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա՛:

(Սարկ)—Վասն մատուցեալ սուրբ եւ աստուածային պատարագիս որ ի վերայ սրբոյ սեղանոյս, զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա՛:

(Սարկ)—Որպէս զի Տէր Աստուած մեր՝ որ ընկալաւ զսա ի սուրբ յերկնային եւ յիմանալի յիւր մատուցարանն, զփոխանակն առաքեսցէ առ մեզ զշնորհս եւ զպարգեւս Հոգւոյն Սրբոյ, զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա՛:

(Սարկ.)—Ընկալ կեցո եւ ողորմեա՛ եւ պահեա՛ զմեզ Տէր քոյին շնորհիւդ:

(Դպ.)—Կեցո՛ Տէր եւ ողորմեա՛:

(Սարկ.)—Զամենասրբուհի Աստուածածին ըզմիշտ կոյսն Մարիամ հանդերձ ամենայն սրբովք յիշելով, զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛:

(Սարկ.)—Եւ եւս մխաբան վասն ճշմարիտ եւ սուրբ հաւատոյս մերոյ զՏէր աղաչեսցուք:

(Դպ.)—Տէր ողորմեա՛:

(Սարկ.)—Զանձինս մեր եւ զմիմեանս Տեառն Աստուծոյ ամենակալին յանձն արասցուք:

(Դպ.)—Քեզ Տեառնդ յանձն եղիցուք:

(Սարկ.)—Ողորմեաց մեզ Տէր Աստուած մեր, ըստ մեծի ողորմութեան քում. ասասցուք ամենեքեան միաբանութեամբ.

(Deacon:) Again in peace let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) Moreover through all the saints whom we have commemorated, let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

Deacon: Through the holy and divine sacrifice just offered which is on this holy altar, let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) That the Lord our God, who hath received it into his holy, heavenly, and spiritual altar, may send to us in return the grace and gifts of his Holy Spirit, let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) Accept, save, and have mercy, and keep us, O Lord, by thy grace.

(Choir:) Preserve us, O Lord, and have mercy.

(Deacon:) Remembering the most holy Mother of God, the ever-virgin Mary together with all the saints, let us beseech the Lord.

(Choir:) Remember, O Lord, and have mercy.

(Deacon:) Let us again in unison beseech the Lord for our true and holy faith.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) Let us commit our own selves and one another unto the Lord God almighty.

(Choir:) Unto thee, O Lord, we commit ourselves.

(Deacon:) Have mercy upon us, O Lord our God, according to thy great mercy; let us all say with one accord:

(Դպ.)—*Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛:*

Մինչ քարոզէ սարկաւագն, Քահանայն բազկատարած աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Աստուած ճշմարտութեան եւ Հայր ողորմութեան, գոհանամք զքէն, որ ի վերս քան զերանելի նահապետացն՝ զմեզ պարտաւորելոցս առաւել մեծարեցեր զքնութիւն. վասն զի նոցա Աստուած կոչեցար, իսկ մեզ Հայր հաճեցար անուանիլ զթալով: Եւ այժմ Տէր աղաչեմք զքեզ, զայսպիսի առ ի քէն անուանադրութեանս չնորհ՝ օր ըստ օրէ պայծառացուցեալ ծաղկեցո ի մէջ եկեղեցւոյ քում սրբոյ:

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ տէր.*

(Քահ.)—*Եւ տուր մեզ համարձակաձայն բարբառով բանալ զբերանս մեր, կարդալ զքեզ երկնաւորդ Հայր, երգել եւ ասել.*

Դպիրքն բազկատարած հղանակեսցեն.

Ժողովուրդն կանգնի:

Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո: Եկեսցէ արքայութիւն քո, եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր: Եւ թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտապանաց: Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն. այլ փրկեա՛ ի չարէ:

Մինչ նոքա երգեն, Քահանայն աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Տէր տերանց, Աստուած աստուածոց, թագաւոր յաւիտենական, արարիչ ամենայն արարածոց, Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. մի՛ տար զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա՛ ի չարէ եւ ապրեցո՛ ի փորձութենէ:

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ տէր.*

(Քահ.)—*Զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

†*Խաղաղութիւն ամենեցուն:*

(Դպ.)—*Եւ ընդ հոգւոյդ քում.*

(Սարկ.)—*Աստուծոյ երկիրպագեսցուք:*

(Choir:) Lord have mercy, Lord have mercy, Lord have mercy.

During the chanting of the litany by the deacon, the Priest will pray with outstretched arms in silence:

God of truth and Father of mercy, we thank thee who hast exalted the nature of us thy guilty servants above that of the blessed patriarchs; for to them thou wast called God, but to us thou hast been pleased compassionately to be named Father. And now, O Lord, we pray thee, grant that the grace of this new and honorable title, by which thou hast privileged us to call thee, may flourish and shine more and more in thy holy church.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) And grant us with boldness of voice, to open our mouths and call upon thee, O heavenly Father, to sing and to say:

Congregation to stand.

(Choir and congregation, with open arms:) Our Father, who art in heaven, hallowed be thy name. Thy kingdom come, thy will be done on earth as it is in heaven. Give us this day our daily bread. And forgive us our trespasses, as we forgive them that trespass against us. And lead us not into temptation, but deliver us from evil.

While they sing, the Priest shall pray in silence:

Lord of lords, God of gods, eternal king, Creator of all creatures, Father of our Lord Jesus Christ; do not expose us to temptation, but deliver us from evil, and save us from temptation.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) For thine is the kingdom, and the power, and the glory, for ever and ever. Amen.

† Peace be to all.

(Choir:) And with thy spirit.

(Deacon:) Let us worship God.

(Դպ.)—*Առաջի քո Տէր:*

Ամենայն ժողովուրդն ի՛ջցէ ի ծունկս եւ Քահանայն խոնարհեցուցեալ զգլուխն (յաջ կողմն սկիզբն)՝ աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Որ աղբիւրդ ես կենաց եւ բղխումն ողորմութեան Հոգի Սուրբ, ողորմեա՛ ժողովրդեանս որք խոնարհեալ երկիրպագանեն առաջի աստուածութեանդ քո: Պահեա՛ զսոսա ամբողջս, տպաւորեա՛ յոգւոջ սոցա զձեւ մարմնոյ ցուցակի, առ ի ժառանգութիւն, եւ ի վիճակ հանդերձելոցդ բարեաց:

Ժողովուրդն ծունր դնէ:

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

Քրիստոսիւ Յիսուսիւ Տերամբ մերով, ընդ որում քեզ Հոգւոյդ Սրբոյ եւ Հօր ամենակալի վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սարկ.)—*Պռօսխումէ:*

Քահանայն բարձրացուցեալ ի վեր զսուրբ մարմինն ի տես ժողովրդեան, ասասցէ բարձր ձայնիւ.

Ի Սրբութիւն Սրբոց:

Դպիրք եղանակեն քաղցր ձայնիւ.

Միայն սուրբ, միայն Տէր, Յիսուս Քրիստոս ի փառս Աստուծոյ Հօր. ամէն:

Մինչ դպիրք եղանակեն *Յիսուս Քրիստոս* եւայլն, Քահանայն բարձրացուսցէ ի վեր զսկիհն ի տես ժողովրդեան:

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

(Քահ.)—*Օրհնեալ Հայր սուրբ Աստուած ճշմարիտ:*

(Դպ.)—*Ամէն:*

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

(Քահ.)—*Օրհնեալ Որդիդ սուրբ Աստուած ճըշմարիտ:*

(Choir:) Before thee, O Lord.

The Priest shall bow and say this prayer in silence, the choristers and congregation kneeling down:

O Holy Spirit, who art the spring of life and fountain of mercy, have pity upon this congregation who have bowed down in worship before thy divine majesty. Keep them whole and impress upon their souls the form signified by the body, for the inheritance and possession of good things to come.

Congregation to kneel.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) Through Christ Jesus our Lord, with whom to thee, O Holy Spirit, and to the almighty Father belong glory, dominion and honour, now and ever, and unto unending times. Amen.

The Priest taking up in his hands the holy bread, the deacon shall exclaim:

Proskoome (Let us attend).

The Priest holding it up in the sight of the whole congregation, will say aloud:

For the holiness of the holy.

(Choir:) Alone holy, alone Lord, Jesus Christ, in the glory of God the Father. Amen.

And as the Choir sings the words Jesus Christ, *the Priest will elevate the chalice containing the consecrated elements.*

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) Blessed be the Holy Father, true God.

(Choir:) Amen.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) Blessed be the Holy Son, true God.

(Դպ.)—*Ամէն:*

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

(Քահ.)—*Օրհնեալ Հոգիդ սուրբ Աստուած ճըշմարիտ:*

(Դպ.)—*Ամէն:*

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

(Քահ.)—*Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից:*

Դպիրք եղանակեսցեն.

Ամէն. Հայր սուրբ, Որդիդ սուրբ, Հոգիդ սուրբ. Օրհնութիւն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Եւ մինչ նոքա երգեն, Քահանայն խոնարհեսցի եւ աղօթեսցէ ի ծածուկ.

Նայեաց Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս յերկնից ի սրբութենէ քումմէ եւ յաթոռոյ փառաց թագաւորութեան քո. ե՛կ ի սրբել եւ ի կեցուցանել զմեզ, որ ընդ Հօր նստիս եւ աստ պատարագիս. արժանի արա՛ տալ մեզ յանարատ մարմնոյ քումմէ եւ ի պատուական արենէ, եւ ի հեռն մեր ամենայն ժողովրդեանս:

Ապա Քահանայն երկիր պագեալ համբուրեսցէ զսեղանն, և զմաղզմայն ի բաց առեալ ի սկիհոյն դիցէ ի վերայ սեղանոյն, եւ առեալ զսուրբ մսրմինն թացցէ ամբողջ յանապական արիւնն եւ ասասցէ ի ծածուկ.

Տէր Աստուած մեր, որ կոչեցեր զմեզ յանուն միածնի Որդւոյ քոյ քրիստոնեայս, եւ շնորհեցեր մեզ մկրտութիւն հոգեւոր աւազանաւն ի թողութիւն մեղաց, եւ արժանի արարեր զմեզ՝ հաղորդել սուրբ մարմնոյ եւ արեան միածնի քո: Եւ այժմ աղաչեմ զքեզ, Տէր, արա՛ զմեզ արժանի ընդունել զսուրբ խորհուրդս զայս մեզ ի մեղաց թողութիւն, եւ զոհու-

(Choir:) Amen.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) Blessed be the Holy Ghost, true God.

(Choir:) Amen.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) Blessing and glory to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost; now and ever, and unto unending times.

(Choir:) Amen: The Father Holy, the Son Holy, the Spirit Holy; blessings to the Father, to the Son and to the Holy Ghost; now and ever, and unto unending times. Amen.

While the Choir is singing this, the Priest bowing will say the following prayer in silence:

Look down (upon us), O Jesus Christ our Lord, from thy holy abode in heaven, and from the glorious throne of thy kingdom, come and purify and enliven us; thou, who sittest with the Father and art here sacrificed, deign to give us, of thine undefiled body and of thy precious blood, and through us to this congregation.

Having said this, he shall worship, and kiss the holy table. And taking the holy body, he shall dip it whole into the precious blood, and say in silence:

Lord our God, who hast called us Christians after the name of thine only-begotten Son, and hast granted us baptism by the mystical font for the remission of sins, and hast made us worthy to become partakers of the holy body and blood of thine only-begotten Son. And now we pray thee, O Lord, make us worthy to receive this holy sacrament for the remission of our sins, and with thankfulness

թեամբ փառաւորել զքեզ ընդ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյդ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

Քահանայն առեալ զսկիհն հանդերձ սուրբ մարմնովն ի ձեռս իւր, ասասցէ բարձր ձայնիւ.

Ի սուրբ ի սուրբ պատուական մարմնոյ եւ յարենէ Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի (դարձցի առ ժողովուրդն եւ փութիր ինչ յառաջ գնացեալ բարձրացուցցէ զսկիհն) *ճաշակեսցուք սրբութեամբ, որ իջեալ ի յերկնից բաշխի ի միջի մերում: Սա է կեանք, † յոյս, յարութիւն, քաւութիւն եւ թողութիւն մեղաց: Սաղմոս ասացէք Տեառն Աստուծոյ մերոյ, սաղմոս ասացէք երկնաւոր թագաւորիս մերում անմահի՝ որ նստի ի կառս քերովբէականս:*

Քահանայն վերադարձցի ի սեղանն, եւ ձգեսցի վարագոյրն: Սարկաւագունք համայն ի ձախակողմն սեղանոյն ժողովեալ սկսանիցին երգել զ*Տէր ողորմեայս*, եւ դպիրքն ի դասէն փոփոխակի.

Ա.

Սուրբ պատարագ հացըն կենաց,
Ողորմութեան մեզ դուռըն բաց.
Խոստովանիմք Քրիստոս Աստուած,
Փրկեա զաշխարհս ի փորձանաց:
Տէր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա
Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա՛:

Բ.

Արի Աստուած հարցըն մերոց,
Որ ապաւէնդ ես նեղելոց.
Հաս յօգնութիւն ծառայից քոց,
Լեր օգնական ազգիս Հայոց:
Տէր ողորմեա՛ եւայլն.

to glorify thee with thy Son and the Holy Ghost, now and ever, and unto unending times. Amen.

Then shall the Priest, turning to the congregation, raise the chalice and, making the sign of the cross with it, say aloud:

Of the holy, holy, and precious body and blood of our Lord and Saviour Jesus Christ, let us taste in holiness; Who, having come down from heaven, is now dispensed amongst us. This is life, hope, resurrection, expiation and forgiveness of sins. Sing psalms unto the Lord our God. Sing psalms unto our heavenly and immortal king, who rideth in cherubic chariots.

The curtain is drawn to and the choir (kneeling) and the acolytes from the sanctuary sing "Lord, have mercy" *alternately in this wise:*

(Choir:) Lord, have mercy; Lord, have mercy; Lord, have mercy; Lord, have mercy.

I

Holy Oblation, Bread of Life,
Open to us the door of mercy.
Christ our God we do confess,
Deliverance grant the world from sin.
Lord, have mercy. *(Repeat)*

II

God of our fathers, hasten, Lord,
Refuge of the afflicted, thou.
Unto thy servants aid vouchsafe,
Be helpful to the race of Haik.
Lord, have mercy, etc.

Գ.

Արդ անկանիմք առաջի քո,
Գոչեմք մեղայ Տեառնըդ մերոյ.
Դարձո՛ ի մէնջ զցասումն քո,
Վասն անբսպառ գըթութեան քո,
Տէր ողորմեա՛ եւայլն:

Դ.

Զի գիտացաք մեք հաւաստեաւ,
Որ չափ մեղաց մերոց լըցաւ.
Ուստի Տէրըդ մեր բարկացաւ,
Առ ի խրատել ըզմեզ զարթեաւ.
Տէր ողորմեա՛ եւայլն:

Ե.

Ամենասուրբ Երրորդութիւն,
Ի քէն հայցեմք մեզ օգնութիւն.
Տուր աշխարհի խաղաղութիւն,
Եկեղեցեաց հաստատութիւն.
Քահանայից ըզգաստութիւն,
Ժողովրդոց զարձ եւ զըղջում:
Հեռաւորաց
Գործոց բարեաց } յաջողութիւն,
Եւ նաւորդաց անդորրութիւն.
Եւ հիւանդաց առողջութիւն
Ննջեցելոց արքայութիւն,
Եւ մեր մեղացըն թողութիւն.
Տէր ողորմեա՛ եւայլն:

Զ.

Մի ջնորդութեամբ սըրբոյ խաչին,
Եւ անբարբառ բարեխօսին.

III

Bowing down before thee now,
Humbly we our sins confess.
Thy wrath from us, Lord, turn aside
Thou boundlessly compassionate,
Lord, have mercy, etc.

IV

With certainty we now have learned,
Overflowed the measure of our sins.
The Lord hath therefore in his wrath
Arisen to admonish us.
Lord, have mercy, etc.

V

Help, we beseech, unto ourselves
O thou all-holy Trinity;
Unto this world, O grant thou peace,
Unto thy Church stability,
Unto thy priests sobriety,
Unto thy flock repentance grant,
To travellers, to well-doers, prosperity,
To seamen grant tranquility,
Upon the sick bestow thou health,
Unto our sleeping brethren, heaven,
And ,for our sins, forgiveness grant.
Lord, have mercy, etc.

VI

Lord, have mercy; Lord, have mercy, etc.
By thy holy cross, our silent mediator (*or* through the

(կամ եւ անարատ քում ծընողին.)
Յիշեա՛ զհեղումն արեան Փըրկչիդ,
Եւ ի խընդիր փոքու հօտիդ.
Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛,
(Ի վերջին տան)
Շնորհիւ աւուրս կամ Յիսուս Փըրկիչ } մեզ ողորմեա՛ :
Սուրբ եւ անմահ պատարագիս միջնորդութեամբ.
Յիշեա՛ Տէր եւ ողորմեա՛ :

Եւ յաւարտիլն, նախասարկաւագն ձայնէ առ դպիրսն՝ բարձր ի թիւ.

Սաղմոս ասացէք Տեառն Աստուծոյ մերոյ, դըպիրք, ձայնիւ քաղցրութեամբ զերգս հոգեւորս: Զի սմա վայելեն սաղմոսք եւ օրհնութիւնք, ալէլուք եւ երգք հոգեւորք: Պաշտօնեայք, հանդերձ երգովք սաղմոս ասացէք, եւ զՏէր յերկինս օրհնեցէք:

Ժողովուրդն կանգնի:

Եւ դպիրքն եղանակեսցեն.

Օրհնեալ է Աստուած.

Քրիստոս պատարագեալ բաշխի ի միջի մերում Ալէլուիա:

Զմարմին իւր տայ մեզ կերակուր, եւ սուրբ զարիւն իր ցօղէ ի մեզ. Ալէլուիա:

Մատիք առ Տէր եւ առէք զլոյս. Ալէլուիա:

Ճաշակեցէք եւ տեսէք զի քաղցր է Տէր. Ալէլուիա:

Օրհնեցէք զՏէր յերկինս, Ալէլուիա:

Օրհնեցէք զնա ի բարձունս. Ալէլուիա:

Օրհնեցէք զնա ամենայն հրեշտակք նորա, Ալէլուիա:

intercession of thine immaculate birth-giver), remember the shedding of thy precious blood, O Saviour, and come to the rescue of thy small flock.

(After the last verse say)

Through the grace of this day,

or

Jesus, our Saviour,

Lord, have mercy; Lord, have mercy, etc.

(Deacon:) Through the mediation of this holy and immortal (perpetual) sacrifice,

(Choir:) Remember, Lord, and have mercy.

At the close of this litany, the deacon shall say aloud:

Sing psalms unto the Lord our God, ye choristers, sing spiritual songs in sweet voices, for unto him (who is now present upon this altar) pertain psalms and blessings, alleluias and spiritual songs. O ye ministers, sing psalms together with songs, and bless the Lord who is in heaven.

Congregation to stand.

The Choir (rising) will sing:

Christ, who was sacrificed, is now dispensed amongst us, Alleluia.

He gives us his body for food, and with his holy blood he bedews our souls, Alleluia.

Draw near unto the Lord, and accept the light, Alleluia.

Taste and see that the Lord is sweet, Alleluia.

Praise the Lord in heaven, Alleluia.

Praise the Lord on high, Alleluia.

Praise him all his angels, Alleluia.

Օրհնեցէք զնա ամենայն զօրութիւնք նորա. Ա-լէլուիա:

Մինչ դպիրքն երգեն, Քահանայն առցէ զսուրբ մարմինն ի ձեռս եւ համբուրելով ասասցէ արտասուօք ի ծածուկ.

Զո՛ր օրհնութիւն կամ գո՛ր գոհութիւն ի վերայ հացիս և բաժակիս ասասցուք. այլ Յիսուս զքեզ միայն օրհնեմք հանդերձ Հարրդ եւ ամենասուրբ Հոգւովդ այժմ եւ միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Քահանայն յառեալ զաչս իւր ի սուրբ խորհուրդն՝ ասասցէ.

Խոստովանիմ եւ հաւատամ, զի դու ես Քրիստոս Որդի Աստուծոյ, որ բարձեր զմեղս աշխարհի:

Եւ բեկեալ զսուրբ մարմինն ի չորս մասունս, արկցէ ի բաժակն ասելով.

Լրումն Հոգւոյն Սրբոյ:

Եւ ապա զմի մասն միայն ասեալ ի ձեռս, աղօթեսցէ ի ծածուկ արտասուօք եւ գոհութեամբ առ Հայր և Որդի:

Հայր Սուրբ, որ անուանեցեր զմեզ անուանակցութեամբ միածնի քոյ, եւ լուսաւորեցեր մկրտութեամբ հոգեւոր աւազանին, արժանի արա ընդունել զսուրբ խորհուրդս զայս մեզ ի մեղաց թողութիւն: Տպաւորեա՛ ի մեզ զշնորհս Հոգւոյդ Սրբոյ՝ որպէս ի սուրբ առաքեալսն, որք ճաշակեցին, եւ եղեն մաքրիչք ամենայն աշխարհի։ Եւ արդ, Տէր Հայր բարերար, զհաղորդութիւնս զայս մասնաւորեա ճաշակման երեկոյին աշակերտացն՝ բառնալով զխաւար մեղաց խմոց: Մի հայիր յանարժանութիւնս իմ, եւ մի՛ արգելուր զշնորհս Հոգւոյդ Սրբոյ: Այլ ըստ անբաւ մարդասիրութեան քում, պարգեւեա զսա քաւիչ մեղաց, լուծիչ յանցանաց. որպէս խոստացաւ եւ ասաց Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, թէ ամենայն որ ուտէ զմարմին իմ եւ ըմպէ զարիւն իմ, կեցցէ յաւիտեան: Արդ արա՛ զսա մեզ ի քաւութիւն, զի որք կերիցեն եւ արբցեն ի սմանէ, հանցեն զօրհնութիւն եւ զփառս Հօր եւ

Praise him all his powers, Alleluia.

While they sing the Priest takes the holy body in his hands and kisses it with tears, saying privately:

What blessing and what thanksgiving shall we render unto thee for this Bread and for this Cup! But, O Jesus, we bless thee alone with the Father and the All-holy Spirit, now and ever, and unto unending times. Amen.

The Priest, keeping his eyes fixed on the holy mysteries, shall say,

I confess and believe that thou art Christ the Son of God, who didst take away the sins of the world.

Then breaking the holy body into four parts, he puts them into the chalice saying:

The fulness of the Holy Ghost.

Then taking one piece of the holy bread in his hand, he prays in silence with tears and with thanksgiving to the Father and to the Son.

Holy Father, who hast called us by the name of thine only-begotten, and hast enlightened us through the baptism of the spiritual font. Make us worthy to receive this holy sacrament for the forgiveness of our sins; imprint upon us the grace of the Holy Ghost, as thou didst upon the holy apostles, who tasted of it and became cleansers of the whole world. And now, O Lord and beneficent Father, make this communion a part of the supper of the disciples by removing the darkness of my sins. Do not look upon my unworthiness, and do not hinder the grace of thy Holy Spirit, but according to thy immeasurable love for man, endue it with the power of expiating our sins, and absolving of our trespasses, as our Lord Jesus Christ has promised and said that whosoever shall eat of my body and drink of my blood, he shall live forever. And now make it to be to us for an expiation (of sins), that those who eat and drink of it, may send forth blessing and glory to the Father and to the

Որդւոյ եւ Հոգւոյդ Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

† Խաղաղութիւն ամենեցուն:

Գոհանամ զքէն Քրիստոս Թագաւոր, որ արժանի արարեր զանարժանս հաղորդիլ սուրբ մարմնոյ և արեան քո: Եւ այժմ աղաչեմ զքեզ Տէր, մի՛ լիցի սա ինձ ի դատապարտութիւն, այլ ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց, յառողջութիւն հոգւոյ եւ մարմնոյ եւ ի կատարումն ամենայն գործոց առաքինութեան: Որպէսզի սրբեսցէ սա զչունչս իմ, եւ զհոգի եւ զմարմին իմ, եւ արասցէ զիս տաճար եւ բնակարան ամենասուրբ Երրորդութեանդ: Զի ընդ սուրբս քո արժանի եղէց փառաւորել զքեզ ընդ Հօր եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյդ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԱՂՕԹՔ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆԻ

Գոհանամ եւ մեծացուցանեմ եւ փառաւորեմ զքեզ Տէր Աստուած իմ, զի զիս զանարժանս արժանացուցեր յաւուր յայսմիկ հաղորդակից լինել աստուածային եւ սոսկալի խորհրդոյ քո անարատ մարմնոյդ եւ պատուական արեանդ: Վասն այսորիկ զսոսա ի բարեխօսութիւն ունելով, աղաչեմ՝ յամենայն աւուրս եւ ի ժամանակս կենաց իմոց ընդ սրբութեան քում պահեա զիս. որպէսզի յիշելով զբարեգթութիւնս քո եւ կենդանի եղէց ընդ քեզ, որ վասն մեր չարչարեցար եւ մեռար եւ յարեար: Մի մերձեսցի Տէր իմ և Աստուած՝ խորտակիչն, կնքելով անձին իմոյ պատուական արեամբդ քով: Ամենակարող, մաքրեա՛ զիս սոքօք յամենայն մեռելոտի գործոց իմոց, որ միայնդ ես անմեղ: Ամրացո զկեանս իմ Տէր, յամենայն փորձութենէ, եւ զպատերազմողն իմ դարձո յինէն յետս՝ պատկառեալ եւ ամաչեցեալ՝ որչափ յառնէ ի վերայ իմ: Ամրացո զգնացս մտաց եւ լեզուի իմոյ, եւ զամենայն ճանապարհս մարմնոյ իմոյ: Լեր հանապազորդ ընդ իս՝ ըստ անսուտ խոստման քո, թէ որ ուտէ զմարմին իմ եւ ըմպէ

Son and to the Holy Ghost; now and ever, and unto unending times. Amen.

† Peace be to all.

I thank thee, O king Christ, who hast made me (thy unworthy servant) worthy to partake of thy holy body and blood. And now, I pray thee, O Lord, let it not be to me for condemnation, but for expiation and forgiveness of sins, for health of soul and body and for the fulfillment of all works of virtue. So that it shall purify my spirit and my soul and my body, and make me a temple and abode of the all-holy Trinity, in order that I may be reckoned worthy with thy saints to glorify thee with the Father and with the Holy Ghost, now and ever, and unto unending times. Amen.

PRAYER OF ST. JOHN CHRYSOSTOM

I thank and magnify and glorify thee, Lord my God, that thou hast made me worthy, unworthy as I am, on this day to have communion of thy divine and awful mystery of thine immaculate body and precious blood. Wherefore, having these as intercessors, I beseech thee to keep me in thy holiness during all the days and times of my life, so that, remembering thy tender mercies, I may live with thee, who for our sake didst suffer and die and rise again. Keep away from me, my Lord and God, the destroyer by sealing my soul with thy precious blood. O Almighty, cleanse me with these from all my deadly works, for thou alone art without sin. Fortify my life, O Lord, against all temptation, and let my adversary turn back from me abashed and ashamed so often as he rises against me. Strengthen the course of my mind and of my tongue, and all the ways of my body. Be thou with me always according to thy unfailing promise, that whosoever eateth my flesh and drinketh my blood dwelleth in

զարիւն իմ, նա յիս բնակեսցի եւ ես ի նմա։ Դու ասացեր մարդասէր, կացո զքանս ստուածային անլուծանելի հրամանաց քոց, քանզի դու ես Աստուած ողորմութեան եւ զբաթութեան եւ մարդասիրութեան եւ պարգեւիչ ամենայն բարեաց, և քեզ վայելէ փառք հանդերձ Հարրդ և ամենասուրբ Հոգւովդ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից։ ամէն։

Եւ ապա տեառնագրեսցէ զնիմն. եւ խնդրեսցէ ի ճշմարտէն Աստուծոյ զպէսպէս հայցուածս անձին իւրոյ եւ ժողովրդեան և աշխարհի, և թողութիւն խնդրեսցէ իւրոց յանցաւորացն թշնամեաց եւ ատելեաց, եւ անդէն ասասցէ.

Հաւատով հաւատամ յամենասուրբ Երրորդութիւնդ ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի Սուրբ Հոգի։

Եւ ապա ահիւ եւ դողութեամբ ճաշակեսցէ զմասն որ ի ձեռին իւրում, եւ արբցէ ի բաժակէն ասելով.

Հաւատով ճաշակեմ զսուրբ եւ զկենարար եւ զփրկագործ մարմինս քո, Քրիստոս Աստուած իմ Յիսուս, ի թողութիւն մեղաց իմոց։

Հաւատով ըմպեմ զսրբարար եւ զմաքրիչ արիւնս քո Քրիստոս Աստուած իմ Յիսուս, ի թողութիւն մեղաց իմոց։

Եւ յետ ճաշակելոյ ի մարմնոյ և յարեանէ Տեառն, ասասցէ.

Մարմին քո անապական լիցի ինձ ի կեանս, եւ սուրբ արիւն քո ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց։

Եւ սարկաւագն և նոր ձեռնադրեալն հաղորդեսցին. և եթէ իցեն արժանաւորք յայլոց եկեղեցականաց՝ հաղորդեսցին եւ նոքա ի սեղանն ի ներքին կողմն վարագուրին, բայց ոչ ի բերանն այլ յափն տալով զՍրբութիւնն. եւ ապա բացցի վարագոյրն եւ նախասարկաւագն գոչեսցէ առ ժողովուրդն բարձր ձայնիւ.

Երկիւղիւ եւ հաւատով յառաջ մատիք եւ սրբութեամբ հաղորդեցարուք։

Ասացէք մեղայ Աստուծոյ. հաւատամք ի Հայր

me and I in him. Thou didst say so, O lover of man; establish the words of thy divine and immutable commands. For thou art the God of mercy, and of compassion and of love towards mankind and giver of all good things; and to thee pertain glory with the Father and thine allholy Spirit, now and ever and unto unending times. Amen.

Then the Priest signs himself with the sign of the cross, and prays to the true God for the sundry things he desires for himself, for the congregation and for the whole world. He also shall pray for the pardon of them that have offended him, for his enemies and for them that hate him, saying ..at the same time,

In faith I believe in the allholy Trinity, the Father the Son and the Holy Ghost.

And then with fear and trembling he partakes of the body and drinks of the chalice saying:

In faith I taste of thy holy life-giving and redeeming body, O Christ my God Jesus, for the forgiveness of my sins.

In faith I drink thy sanctifying and cleansing blood, O Christ my God Jesus, for the forgiveness of my sins.

And after partaking of the body and blood of the Lord, he will say: May thine incorruptible body be unto me for life and thy holy blood be unto me for expiation and forgiveness of sins.

Then the deacon and the newly-ordained will communicate, and if among the other clergy any others should be prepared, they will also communicate at the altar at the inner side of the curtain, and receive the holy elements not in the mouth but in the palm of the hand, after which the curtain will be withdrawn and the deacon will proclaim aloud to the congregation,

With fear and faith draw near and partake of this sacrament in holiness; [and say I have sinned against God. I believe in the Holy Father as true God, I believe in the Holy

սուրբ Աստուած ճշմարիտ, հաւատամք եւ յՈրդին սուրբ Աստուած ճշմարիտ, հաւատամք եւ ի Հոգին Սուրբ Աստուած ճշմարիտ. խոստովանիմք եւ հաւատամք զի սա է ճշմարիտ, կենդանի եւ կենդանարար մարմին և արիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի որ բառնայ զմեղս աշխարհի:

Քահանայն ունելով զսուրբ խորհուրդն ի ձեռին դարձցի առ ժողովուրդն եւ յառաջ գնացէ փոքր ինչ, եւ եթէ իցեն արժանաւորք, Քահանայն ի ծունկս իջեալ ի բեմին հաղորդեսցէ զնոսա, եւ սարկաւագն կալցէ զսկիհն դաստառակաւ և ի հաղորդելն ասասցէ ի ցած. *Մարմին եւ արիւն Յիսուսի Քրիստոսի եղիցի քեզ ի քաւութիւն եւ ի թողութիւն մեղաց:*

Կամ

Ահաւադիկ մերձեցաւ ի շրթունս քո եւ հանցէ ի քէն դանօրէնութիւնս քո և զմեղս քո սրբեսցէ ի քէն:

Ի ժամ հաղորդութեան դպիրքն երգեսցեն տունս ինչ ըստ պիտոյից ի *Վերաձգօղն երկնից* շարականէն (տես էջ 158) կամ *յԱյսօր անճառէն*: Յետ հաղորդութեան, յորժամ կանգնի Քահանայն, դպիրքն եղանակեսցեն քաղցր ձայնիւ.

Աստուած մեր եւ Տէր մեր երեւեցաւ մեզ. օրհնեալ եկեալ անուամբ Տեառն:

Քահանայն ունելով զսկիհն ի ձեռին օրհնեսցէ զժողովուրդն ասելով.

Կեցո՛ Տէր զժողովուրդս քո, եւ օրհնեա՛ զժառանգութիւնս քո, հովուեա՛ եւ բարձրացո՛ զսոսա յայսմ հետէ մինչև յաւիտեան:

Եւ ապա դարձցի ի սեղանն. և ձգեսցի վարագոյրն:

Քահանայն նաշակեսցէ զմնացեալս ի մարմնոյ եւ յարենէն եւ մաքրեսցէ զսկիհն ջինջ ասելով զաղօթս ի ծածուկ.

Գոհանամք զքէն, Հայր ամենակալ, որ պատրաստեցեր մեզ նաւահանգիստ սուրբ զեկեղեցի՝ տաճար սրբութեան, ուր փառաբանի սուրբ Երրորդութիւնդ. Ալէլուիա:

Son as true God, I believe in the Holy Ghost as true God. I confess and believe that this is the true, living, and life-giving body and blood of our Lord Jesus Christ, who taketh away the sins of the world.]

The celebrant will now turn toward the congregation holding in his hand the chalice with the holy sacrament and proceeding to the edge of the chancel, he will kneel down, the deacon assisting by holding the chalice with a corporal, and in administering the holy communion to the worthy believers one by one, he will say in a low voice:

The body and blood of our Lord and Saviour Jesus Christ be unto thee for expiation and forgiveness of sins.

Or

Lo, this hath touched thy lips and thine iniquities are taken away, and thy sins are purged (Is. 6, 7.).

During the communion the Choir will sing as many verses as necessary, of hymn 49, page 159 or of Aisor *anjar.*

After the communion of the Congregation the Choir will sing,

Our God and our Lord hath appeared among us; blessed is he that cometh in the name of the Lord.

The celebrant will now make the sign of the cross over the congregation with the oblations in his hands, saying,

Preserve, O Lord, thy people, and bless thine inheritance; tend them and lift them up from henceforth and for ever.

He will then return to the altar, when the curtain is drawn to, and will consume the remainder of the oblations and wipe the chalice dry, after which he will offer the following prayer in silence:

We thank thee, O Father almighty, who hast prepared for us the holy church for a haven and a temple of holiness, in which the holy Trinity is glorified, Alleluia.

Գոհանամք զքէն, Քրիստոս թագաւոր, որ պարգեւեցեր մեզ կենդանութիւն կենարար մարմնով եւ արեամբ քով սրբոյ. շնորհեա զքաւութիւն եւ զմեծ զողորմութիւն. Ալէլուիա:

Գոհանամք զքէն Հոգիդ ճշմարիտ, որ նորոգեցեր սուրբ զեկեղեցի. անարատ պահեա զսա հաւատով երրորդութեանդ յայսմ հետէ մինչև յաւիտեան. Ալէլուիա:

(Դպ.)—*Լցաք ի բարութեանց քոց, Տէր. ճաշակելով զմարմին քո եւ զարիւն. փառք ի բարձունս կերակրողիդ զմեզ: Որ հանապազ կերակրես զմեզ, առաքեա՛ ի մեզ զհոգեւոր քո զօրհնութիւն. փառք ի բարձունս կերակրողիդ զմեզ:*

Եւ սարկաւագն քարոզէ.

Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք.

(Դպ.)—*Տէր ողորմեա:*

(Սարկ.)—*Եւ եւս հաւատով ընկալեալք յաստուածային, սուրբ, երկնային, անմահ, անարատ, և անապական խորհրդոյս, զՏեառնէ զոհացարուք:*

(Դպ.)—*Գոհանամք զքէն, Տէր, որ կերակրեցեր զմեզ յանմահական սեղանոյ քոյ. բաշխելով զմարմինդ եւ զարիւնդ ի փրկութիւն աշխարհի, եւ կեանք անձանց մերոց:*

Ապա յաւելու զայս աղօթս ի ծածուկ.

Գոհանամք զքէն Քրիստոս Աստուած մեր, որ զայսպիսի ճաշակումն բարութեան շնորհեցեր մեզ ի սրբութիւն կենդանութեան. սովիմբ պահեա զմեզ սուրբս եւ անարատս, ընակեալ զմեօք քո աստուածային խնամօքդ: Հովուեա զմեզ յանդաստանի կամաց քոց սրբոց եւ բարեսիրաց, որով ամրացեալք յամենայն բանսարկուին ընդդիմութեանց՝ քում եւեթ արժանի եղիցուք լսել ձայնի, եւ քեզ միայնոյ քաջայաղթ եւ ճշմարիտ հովուիդ հետեւիլ, եւ առ ի քէն ընդունիլ զպատրաստեալ տեղի յարքայութեանդ երկնից, Աստուած մեր եւ Տէր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս, որ ես օրհնեալ ընդ

We thank thee, O king Christ, who didst grant unto us life by thy holy quickening body and blood; forgive us our sins and endue us with thy great mercy, Alleluia.

We thank thee, O true Spirit, who hast renewed the holy church. Keep her spotless by faith in the Trinity henceforth and forever. Amen.

In the meanwhile the Choir will sing this chant:

We are filled with thy goodness, O Lord, having tasted of thy body and of thy blood; glory be on high to thee that hast fed us. Thou who daily feed us, send to us thy spiritual blessings; glory be on high to thee that hast fed us.

(Deacon:) Again in peace let us beseech the Lord.

(Choir:) Lord have mercy.

(Deacon:) Again having partaken with faith of this divine holy heavenly immortal immaculate and incorruptible sacrament, let us thank the Lord.

(Choir:) We thank thee, O Lord, who hast fed us at thine immortal table, distributing thy body and blood for the salvation of the world and for our own selves.

While the choir sings, the Priest will say in silence:

We thank thee, Christ our God, who hast granted us this taste of thy goodness unto holiness of life. Keep us herewith holy and without sin, and do thou dwell among us and grant unto us thy divine protection. Tend us in the pasture of thy holy and benevolent will, with which, being fortified against all the wiles of the adversary, we may be made worthy to hear thy voice alone, and to follow thee, our only victorious and true shepherd, and to obtain from thee the peace prepared for us in thy kingdom of heaven, our God and our Lord and Saviour Jesus Christ, who art blessed

Հօր եւ ընդ Սուրբ Հոգւոյդ, այժմ եւ միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

† Խաղաղութիւն ամենեցուն,

Անքնին, անհաս, երբեակ ինքնութեանդ, հաստիչ, ընդունող և անբաժանելի, միասնական սուրբ Երրորդութեանդ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սարկ.)—*Օրհնեա տէր.*

Քահանայն լուացեալ զձեռս՝ դիցէ զվոյրն եւ ագանի գոռոգաթափսն. եւ եթէ եպիսկոպոս իցէ՝ զթագն եւ զեմիփորոնն զգեցցի. ապա բացցի վարագոյրն:

Եւ Քահանայն երկրպագեալ սուրբ սեղանոյն՝ առցէ զսուրբ Աւետարանն ի ձեռս, եւ ընդ հարաւային աստիճանսն իջանելով ի դասն, ասասցէ ի ձայն.

Որ օրհնես զայնոսիկ՝ ոյք օրհնեն զքեզ Տէր, եւ սուրբ առնես զյուսացեալս ի քեզ:

(Դպ.)—*Օրհնեալ է Աստուած:*

Կեցո՛ զժողովուրդս քո եւ օրհնեա՛ զժառանգութիւնս քո. զլրումն եկեղեցւոյ քո պահեա:

(Դպ.)—*Ամէն:*

Սրբեա՛ զսոսա որք ողջունեցին սիրով զվայելչութիւն տան քո. դու զմեզ փառաւորեա՛ աստուածային զօրութեամբ քով, եւ մի՛ թողուր զյուսացեալս ի քեզ:

(Դպ.)—*Ամէն:*

Զխաղաղութիւն պարգեւեա՛ ամենայն աշխարհի, եկեղեցեաց, քահանայից, թագաւորաց քրիստոնէից, հանրապետութեանց Հայաստան աշխարհի եւ Միացեալ Նահանգաց Ամերիկայի, եւ զինուորեալ մանկանց նոցա եւ ամենայն ժողովրդեանս:

(Դպ.)—*Ամէն:*

Զի ամենայն տուրք բարիք եւ ամենայն պար-

with the Father and the Holy Ghost, now and ever and unto unending times. Amen.

† Peace be to all.

To thee, O unsearchable, inscrutable, triune existence, creator, protector, and indivisably united holy Trinity, are due glory dominion, and honour, now and ever, and unto unending times. Amen.

(Deacon:) Bless, Master.

The Celebrant, after washing his hands, will put on the coronet (the mitre and emiphoron, if he be a bishop) and take in his hands the holy Gospel, and will descend by the south steps into the choir, and will say aloud:

(Priest:) O Lord, who blessest those that bless thee, and sanctifiest those that put their trust in thee;

(Choir:) Blessed is God.

(Priest:) Save thy people and bless thine inheritance, preserve the fullness of thy church;

(Choir:) Amen.

(Priest:) Sanctify those who in love greeted the comeliness of thine house; do thou glorify us by thy divine power, and forsake not them that put their trust in thee.

(Choir:) Amen.

(Priest:) Grant peace to the world, to the Churches, to the priests, to Christian kings, (to the republics of Armenia and of the United States of America), to their armed forces, and to all thy people.

(Choir:) Amen.

(Priest:) For every good gift and every perfect benefac-

գեւք կատարեալք ի վերուստ են իջեալ առ ի քէն, որ ես Հայր լուսոյ, եւ քեզ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Դպիրքն երգեսցեն երիցս.

Եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ յայսմ հետէ մինչեւ յաւիտեան:

(Քահ.)—Կատարումն օրինաց եւ մարգարէից դու ես Քրիստոս Աստուած Փրկիչ մեր, որ լցեր զամենայն հայրական տնօրէնութիւնս քո, լից և զմեզ Հոգւովդ քով սրբով:

(Սարկ.)—Օրթի.

Քահանայն դառնալով առ ժողովուրդն՝ ասասցէ.

† Խաղաղութիւն ամենեցուն.

(Դպ.)—Եւ ընդ հոգւոյդ քում.

(Սարկ.)—Երկիւղածութեամբ լուարուք:

(Քահ.)—Սրբոյ Աւետարանիս Յիսուսի Քրիստոսի որ ըստ Յովհաննու.

(Դպ.)—Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր.

(Սարկ.)—Պռօսխումէ.

(Դպ.)—Աստ Աստուած:

(Քահ.)—Ի Հօրէ լուսոյ:

Ի սկզբանէ էր Բանն, եւ Բանն էր առ Աստուած, եւ Աստուած էր Բանն:

Նա էր ի սկզբանէ առ Աստուած:

Ամենայն ինչ նովաւ եղեւ, եւ առանց նորա եղեւ եւ ոչինչ որ ինչ եղեւն:

Նովաւ կեանք էր, եւ կեանքն էր լոյս մարդկան: Եւ լոյսն ի խաւարի անդ լուսաւորէր, եւ խաւար նմա ոչ եղեւ հասու:

Եղեւ այր մի առաքեալ յԱստուծոյ՝ անուն նը-

tion comes from above, and is sent down from thee, who art the Father of light; and to thee is fitting glory, dominion, and honor now and ever, and unto unending times. Amen.

(Choir:) The Lord's name be praised from this time forth and for evermore. *(To be repeated thrice.)*

(Priest:) Thou art the fulness of the law and the prophets, O Christ our God and Saviour, who didst fulfill all the dispensations ordained by the Father: fill us also with thine Holy Spirit.

(Deacon:) Orthi (arise).

(Priest:) † Peace be to all.

(Choir:) And with thy spirit.

(Deacon:) Hearken ye in fear.

(Priest:) To the holy Gospel of Jesus Christ according to St. John.

(Choir:) Glory be to thee, O Lord our God.

(Deacon:) Pros-Khoume (Let us attend).

(Choir:) God speaks.

(Priest:) From the Father of light!

1. In the beginning was the Word, and the Word was with God, and the Word was God.

2. The same was in the beginning with God.

3. All things were made by him; and without him was not any thing made that was made.

4. In him was life; and the life was the light of men.

5. And the light shineth in darkness; and the darkness comprehended it not.

6. There was a man sent from God, whose name was John.

մա Յովհաննէս. սա եկն ի վկայութիւն զի վկայեսցէ վասն լուսոյն, զի ամենեքին հաւատասցեն նովաւ:

Ոչ էր նա լոյսն, այլ զի վկայեսցէ վասն լուսոյն:

Էր լոյսն ճշմարիտ, որ լուսաւոր առնէ զամենայն մարդ, որ գալոց է յաշխարհ:

Յաշխարհի էր, եւ աշխարհ նովաւ եղեւ, և աշխարհ զնա ոչ ծանեաւ:

Յիւրսն եկն, եւ իւրքն զնա ոչ ընկալան: Իսկ որք ընկալանն զնա, ետ նոցա իշխանութիւն որդիս Աստուծոյ լինել, որոց հաւատասցեն յանուն նորա:

Ոյք ոչ յարենէ, եւ ոչ ի կամաց մարմնոյ, եւ ոչ ի կամաց առն, այլ յԱստուծոյ ծնան:

Եւ Բանն մարմին եղև, եւ բնակեաց ի մեզ, եւ տեսաք զփառս նորա՝ զփառս իբրեւ զմիածնի առ ի Հօրէ, լի շնորհօք եւ ճշմարտութեամբ:

(Դպ.)—Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր:

(Սարկ.)—Սուրբ խաչիս աղաչեսցուք զՏէր, զի սովաւ փրկեսցէ զմեզ ի մեղաց եւ կեցուսցէ շնորհիւ ողորմութեան իւրոյ, ամենակալ Տէր Աստուած մեր կեցո եւ ողորմեա:

(Քահ.)—Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա. Պահպանեա՛ զմեզ Քրիստոս Աստուած մեր ընդ հովանեաւ սուրբ եւ պատուական խաչի քո ի խաղաղութեան. փրկեա՛ յերեւելի եւ յաներեւոյթ թշնամւոյն. արժանաւորեա զոհութեամբ փառաւորել զքեզ ընդ Հօր եւ ընդ Սրբոյ Հոգւոյդ, այժմ և միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

(Սարկ.)—Օրհնեցիս զՏէր յամենայն ժամ. յամենայն ժամ օրհնութիւն նորա ի բերան իմ:

Եւ Քահանայն խաչակնքեսցէ սուրբ Աւետարանաւն ի վերայ ժողովրդեան ասելով.

7. The same came for a witness, to bear witness of the Light, that all men through him might believe.

8. He was not that Light, but was sent to bear witness of that Light.

9. That was the true Light, which lighteth every man that cometh into the world.

10. He was in the world, and the world was made by him, and the world knew him not.

11. He came unto his own, and his own received him not.

12. But as many as received him, to them gave he power to become the sons of God, even to them that believe on his name:

13. Which were born, not of blood, nor of the will of the flesh, nor of the will of man, but of God.

14. And the Word was made flesh, and dwelt among us, (and we beheld his glory, the glory as of the only begotten of the Father,) full of grace and truth.

(Choir:) Glory be to thee, O Lord our God.

(Deacon:) Through his holy cross let us beseech the Lord, that he may thereby save us from sins and preserve us by the grace of his mercy. Almighty Lord our God, save us and have mercy upon us.

(Priest:) Keep us in peace, O Christ our God, under the shadow of thy holy and precious cross; save us from enemies visible and invisible, and make us worthy with thanksgiving to glorify thee with the Father and the Holy Ghost, now and ever, and unto unending times. Amen.

(Deacon:) I will always bless the Lord; his praise shall ever be in my mouth.

The priest will now make the sign of the cross over the people with the Gospel book or with the cross, and will pronounce the benediction of dismissal thus:

Օրհնեալ եղերուք ի շնորհաց Սուրբ Հոգւոյն, երթայք ի խաղաղութիւն. եւ Տէր Յիսուս եղիցի ընդ ձեզ ընդ ամենեսեան. ամէն:

Ժողովուրդն մատուցեալ մի ստ մի համբուրեսցեն ըզսուրբ Աւետարանն ասելով. *Յիշեսցէ Տէր զպատարագս քո և զուխտս քո ընդունելի արասցէ.* կամ *Մեղայ Աստուծոյ.* առ որ պատասխանի տացէ պաստարագիչն. *Տացէ Տէր ըստ սրտի քում եւ զամենայն խորհուրդս քո նա կատարեսցէ:* Կամ *Աստուած թողութիւն շնորհեսցէ:*

Եւ մինչ դպիրքն ասեն *Ի Տէր պարծեսցի*, բաշխեսցի Մասրն ամենայն ժողովրդեան: Եւ Քահանայն դարձցի յարևելս և երկրպագցէ առաջի բեմին. եւ մտեալ յաւանդատուն մերկասցի ի զգեստուցն, եւ երթիցէ խաղաղութեամբ:

ՍԱՂՄՈՍ ԼԳ 2-21

2. *Ի Տէր պարծեսցի անձն իմ, լուիցեն հեզք եւ ուրախ եղիցին:*

3. *Մեծ արարէք զՏէր ինեւ. եւ բարձր արասցուք զանուն նորա ի միասին:*

4. *Խնդրեցի ի Տեառնէ եւ լուաւ ինձ, յամենայն նեղութենէ իմմէ փրկեաց զիս:*

5. *Մատիք առ Տէր եւ առէ՛ք զլոյս, եւ երեսք ձեր մի՛ ամաչեսցեն:*

6. *Այս աղքատ կաչղաց առ Տէր, եւ Տէր լուաւ սմա, յամենայն նեղութենէ սորա փրկեաց զսա:*

7. *Բանակք հրեշտակաց Տեառն շուրջ են զերկիւղածովք իւրովք եւ պահեն զնոսա:*

8. *Ճաշակեցէ՛ք եւ տեսէ՛ք զի քաղցր է Տէր, երանեալ է այր որ յուսայ ի նա:*

9. *Երկերուք ի Տեառնէ ամենայն սուրբք նորա, զի ոչինչ է պակասութիւն երկիւղածաց նորա:*

Be ye blessed through the grace of the Holy Ghost, and depart in peace, and may the Lord Jesus be with you all. Amen.

The Priest will now turn to the East and, bowing three times before the altar, will say, "O Lord Jesus my God, have mercy upon me," *and then retire into the vestry and taking off his vestments will depart in peace.*

Meanwhile the Choir will chant the following Psalm XXXIV. during which Neshkhar or blessed bread is distributed among those of the congregation who have not communicated.

PSALM XXIV

2. My soul shall make her boast in the Lord: the humble shall hear thereof, and be glad.

3. O magnify the Lord with me, and let us exalt his name together.

4. I sought the Lord and he heard me, and delivered me from all my troubles.

5. They looked unto him, and were lightened, and their faces were not ashamed.

6. This poor man cried, and the Lord heard him, and saved him out of all his troubles.

7. The angel of the Lord encampeth round about them that fear him, and delivereth them.

8. O taste and see that the Lord is good: blessed is the man that trusteth in him.

9. O fear the Lord, ye his saints: for there is no want to them that fear him.

10. Մեծամեծք աղքատացան եւ քաղցեան, բայց ոյք խնդրեն զՏէր, մի՛ պակասեսցի ի նոցանէ ամենայն բարութիւն:

11. Եկա՛յք, որդեակք իմ, լուարո՛ւք ինձ, եւ զերկիւղ Տեառն ուսուցից ձեզ:

12. Ո՞վ է մարդ որ կամի զկեանս, եւ սիրէ զաւուրս տեսանել ի բարութեան:

13. Լռեցո՛ զլեզու քո ի չարութենէ եւ շրթունք քո մի խօսեսցին զնենգութիւն:

14. Խոտորեա ի չարէ եւ արա զբարի, խնդրեա՛ զխաղաղութիւն եւ ե՛րթ զհետ նորա:

15. Աչք Տեառն ի վերայ արդարոց, եւ ականջք նորա ի վերայ աղօթից նոցա:

16. Երեսք Տեառն ի վերայ չարագործաց, սատակել յերկրէ զյիշատակս նոցա:

17. Կարդացին արդարքն առ Տէր, եւ Տէր լուաւ նոցա. յամենայն նեղութենէ նոցա փրկեաց զնոսա:

18. Մերձ է Տէր առ այնոսիկ որք մաշեալ են սրտիւք, եւ զխոնարհս հոգւով կեցուցանէ:

19, 20. Բազում նեղութիւնք են արդարոց, յամենայնէ փրկէ զնոսա Տէր, եւ պահէ զամենայն ոսկերս նոցա, եւ մի ի նոցանէ մի փչրեսցի:

21. Մահ մեղաւորին չար է, բայց որ ատէ զարդարն զղջասցի:

22. Փրկէ Տէր զանձինս ծառայից իւրոց, մի՛ զղջասցին ամենեքեան՝ որք յուսացեալ են ի նա:

Փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ.

Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

10. The rich became poor and suffered hunger: but they that seek the Lord shall not want any good things.

11. Come, ye children, hearken unto me: I will teach you the fear of the Lord.

12. What man is he that desireth life, and loveth many days, that he may see good?

13. Keep thy tongue from evil, and thy lips from speaking guile.

14. Depart from evil and do good; seek peace and pursue it.

15. The eyes of the Lord are upon the righteous, and his ears are open unto their cry.

16. The face of the Lord is against them that do evil, to cut all the remembrance of them from the earth.

17. The righteous cry and the Lord heareth, and delivereth them out of all their troubles.

18. The Lord is nigh unto them that are of a broken heart; and saveth such as be of a contrite spirit.

19. Many are the afflictions of the righteous; but the Lord delivereth him out of them all.

20. He keepeth all his bones; not one of them is broken.

21. Evil shall slay the wicked: and they that hate the righteous shall be desolate.

22. The Lord redeemeth the soul of his servants: and none of them that trust in him shall be desolate.

Glory be to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost; now and ever, and unto unending times. Amen.

ՄԱՄՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

PART II

ՇԱՐԱԿԱՆՔ
HYMNS

ՇԱՐԱԿԱՆՔ

ԹԱՓՕՐԻ

Շրկն. 1.—Ս. Լուսաւորչին

ԴՁ.—Հրաշափառ Աստուած եւ միշտ բարեխնամող, որ յառաջգիտութեամբ ըզփրկութիւն Հայաստանեայց ըսկըզբնաւորեալ, ի պարթեւական մեղապարտ ազգէն լուսաւորիչ մեզ շնորհեցեր. վասն որոյ բարեխօսութեամբ սորա Փրկիչ կեցո ըզմեզ, այժմ եւ ի քո յահաւոր գալըստեանն:

Հրաշալի զարմացմամբ երանելին սուրբ Գրիգոր զանտանելի ըզչարչարանս ի յանձն էառ. եւ երիւք հընգօք ամօք ի մէջ Թուանաւորացըն բնակէր՝ անդընդային տանջանօք ի վիրապին. վասն որոյ բարեխօսութեամբ սորա Փրկիչ կեցո ըզմեզ այժմ եւ ի քո յահաւոր գալըստեանն:

Հրաշագործ քո բանիւդ եւ մեծ ողորմութեամբըդ, ելեալ բրժըշկէր ըզհարուածեալսն ի դիւաբախ սատիցն, երկրպագուս առնելով զամենեսեան սուրբ Երրորդութեանդ. վասն որոյ բարեխօսութեամբ սորա Փրկիչ կեցո՛ ըզմեզ այժմ եւ ի քո յահաւոր գալըստեանն:

Շրկն. 2.—Եկեղեցւոյ

ԴՁ.—Ուրախ լեր սուրբ եկեղեցի, քանզի Քրիստոս արքայն երկնից այսօր պըսակեաց ըզքեզ խաչիւն իւրով, եւ զարդարեաց զամուրըս քո սքանչելի փառօքն իւրովք:

Խընդա՛ յոյժ դուստրը Սիոնի, քանզի երկիրս երկինք եղեն այսօր վերըսային քո նորոգմամբ, եւ

HYMNS

Processional

Hymn 1—*Feast of the Illuminator (Fourth Tone)*

Glorious and ever-protecting God, who didst by foreknowledge ordain the salvation of the Armenian nation, and didst grant unto us an illuminator from the sinful Parthian race, therefore, through his intercession, O Saviour, preserve us now and at thine awful second coming.

With marvelous fortitude did the blessed Saint Gregory endure intolerable sufferings, and for thrice five years did he dwell among poisonous reptiles in the infernal torments of the deep dungeon; therefore through his intercession, O Saviour, preserve us now and at thine awful second coming.

By thy wonder-working word and thy great mercy he came up and healed those who were stricken with satanic influence, converting them all into worshipers of thy holy Trinity; therefore, through his intercession, O Saviour, preserve us now and at thine awful second coming.

Hymn 2—*Feast of the Church (Third Tone)*

Rejoice, O holy church, for Christ the king of heaven has this day crowned thee with his cross, and has adorned thy bulwarks with his wondrous glory.

Let thy heart be glad, O daughter of Zion, for the earth has this day been changed into heaven through thy revival,

թագաւորն երկնաւոր հաճեցաւ բընակիլ ի քեզ։

Ընդ դասս երկնաւոր զօրացըն վերառեալ տօնեմբք քեզ այսօր զանդադար փառատրութիւնս. ուրախ լեր հարսն անարատ անքրննին քո խորհրդով։

Շրկն. 3.—Ծնունդեան

ԴԿ.—Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի որ յայսմ աւուր յայտնեցաւ. հովիւքն երգեն ընդ հրեշտակս տան աւետիս աշխարհի։

Ծնաւ նոր արքայ ի Բեթլեհեմ քաղաքի. որդիք մարդկան օրհնեցէք զի վասն մեր մարմնացաւ։

Անբաւելին երկնի եւ երկրի ի խանձարուրս պատեցաւ. ոչ մեկնելով ի Հօրէ ի սուրբ յայրին բաղմեցաւ։

Շրկն. 4.—Ծաղկազարդին

ԴԶ.—Թագաւոր գոլով քո յաշխարհ՝ մըտեր ի քաղաքն Երուսաղէմ, նըստեալ ի վերայ հողեղէն նոր յաւանակի՝ կոչել զհեթանոսս յերկրպագութիւն։

Ծերքն ոստովք ձիթենեօք եւ տղայքն ոստովք արմաւենեօք. և երամ երամ դասուքն աղաղակէին՝ ովսաննա օրհնեալ եկեալ ի յանունն Տեառն։

Ցընծացաւ սուրբ Սիովն, բերկրեցան սուրբ եկեղեցիք, և խնդութեամբ բաղմաւ ելին ընդ առաջ. օրհնէին զգալուստ քո, Փրրկիչ, յաշխարհ։

Շրկն. 5.—Զատկի Ա. Աւուր

ԱԶ.—Այսօր յարեաւ ի մեռելոց փեսայն անմահ եւ երկնաւոր. քեզ աւետիք խնդութեան, հարսն ի յերկրէ եկեղեցի. օրհնեա ի ձայն ցընծութեան զԱստուած քո Սիովն։

Այսօր անճառ լոյսն ի լուսոյ լուսաւորեաց զմանկունսն քո. լուսաւորեա՛ Երուսաղէմ, քանզի

and the heavenly king has been pleased to dwell in thee.

With the choirs of the angelic hosts we raise our voices and celebrate thy feast on this day with unceasing praise; rejoice, O bride immaculate, in thy inscrutable mystery.

Hymn 3—*Christmas (Fourth Mode)*

Great and mervellous is the mystery, which on this day was revealed unto us; the shepherds sing with the angels, and deliver good news to the world.

A new king is born in the city of Bethlehem; O ye sons of men, bless him, for he has become incarnate for our sake.

He, whom heaven and earth cannot contain, is this day wrapped in swaddling clothes; though inseparable from his Father, he is this day enthroned in the holy manger.

Hymn 4—*Palm Sunday (Fourth Tone)*

The Lord is king.

When thou camest into this world as a king, thou didst enter the city of Jerusalem, sitting upon a new earthly colt, in order to typify the call of the heathen to thy worship.

Old men with olive branches and children bearing palm leaves formed a procession, and, together with the crowds that followed, cried aloud: hosannah, blessed is he that cometh in the name of the Lord.

Holy Zion rejoiced and the holy churches were gladdened, and with great joy went out to meet thee, glorifying thine advent into this world, O Saviour.

Hymn 5—*Easter 1 (First Tone)*

The immortal and heavenly bridegroom on this day is risen from the dead; rejoice and be glad, O thou bride from the earth, holy church; bless thy God with joyful voice, O Zion.

On this day the ineffable light of light did illumine thy children; be thou illumined, O Jerusalem, for Christ, thy

յարեաւ լոյս քո Քրիստոս. օրհնեա ի ձայն ցընծութեան զԱստուած քո Սիովն:

Այսօր խաւարն անգիտութեան հալածեցաւ. երբեակ լուսովն, և քեզ ծագեաց լոյս գիտութեան. օրհնեա ի ձայն ցընծութեան զԱստուած քո Սիովն:

Շրկն. 6.—Զատկի Բ. Աւուր

Դկ.—Այսօր հրեշտակք ի յերկինս ուրախանան ընդ մարդկան, որք իջեալ ի յերկնից տան աւետիս աշխարհի. ցընծացէք այսօր՝ Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:

Այսօր զուարթունն ի վիմին խընկաբերից սուրբ կանանցն փողէր ձայնիւ ցընծութեամբ պատմել աշակերտացն ասելով. ցընծացէք այսօր՝ Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:

Այսօր վիմին հաւատոյ եւ Յովհաննու սիրելւոյ, ընդ հակառակս ընթացեալ ի գերեզման յարուցելոյն, զոր տեսեալ պատմէին՝ Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:

Այսօր եւ մեք զուարճացեալք՝ պայծառասցուք տօնիւս. ընդ հաշտութեան Աստուծոյ միմեանց արկցուք գիրկս սիրով, եւ միաբան գոչեսցուք՝ Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց:

Շրկն. 7.—Վարդավառին

Դզ.—Ցընծա այսօր փառօք Միածնին, լեառնն Թաբոր հանդերձ Հերմոնիւ՝ բարձրացեալ գերագոյն Սինայ, եւ էջք Աստուծոյ դուռն երկնից ի նմա:

Ցընծան այսօր լերինք Աստուծոյ, արարողին ելեալք ընդ առաջ, պարակցեն յաւիտենական լերանցն՝ դասք առաքելոց եւ մարգարէից:

light, is risen from the dead; bless thy God with joyful voice, O Zion.

On this day was the darkness of ignorance dispelled by the threefold light, and the light of knowledge was shed upon thee; bless thy God with joyful voice, O Zion.

Hymn 6—*Easter 2 (Fourth Mode)*

Today the angels in heaven have joined mankind in exultation, and, having descended from heaven, are imparting good news to the world: rejoice, Christ is risen from the dead.

Today the guardian angel, sitting upon the sepulchral rock, did joyfully direct the incense-bringing holy women to announce to the disciples and say: rejoice, Christ is risen from the dead.

Today (Peter) the rock of faith and John the beloved rivalled to reach the sepulcher of the risen Lord, and having seen it (empty) they proclaimed: Christ is risen from the dead.

Today we also are filled with joy and gladness on this festal occasion, and, for the reconciliation of God with us, let us embrace each other in love and sing in unison: Christ is risen from the dead.

Hymn 7—*Transfiguration (Fourth Tone)*

This day Mount Tabor rejoiceth together with Hermon in the glory of the only-begotten Son, and is raised up far above Sinai; it is the spot whereon God descended; it is the gate of heaven.

The mountains of God are rejoicing today, having come forward to meet their maker, and the company of apostles and prophets join in concourse with the mountains of eternity.

Ցընծայ այսօր լեառնն վերին Սիովն, հարսնարան անմահ արքային, տեսանելով զերկնաւոր փեսայն՝ զարդարեալ լուսով հայրական փառօք:

Շրկն. 8.—Վերափոխման

ԴՁ.—Այսօր Ժողովեալ սրբոցն ի միասին, երանելի առաքեալքն եւ սուրբ կուսանքն, ջահազգեստուք պայծառացեալ լուցանէին ըզլապտերս իւրեանց, եւ միաձայնեալ ասէին. օրհնեալ ես ամենօրհնեալդ ի կանայս:

Այսօր դնելով ըզսուրբ Կոյսն առ դրանն գերեզմանին, սպասէին եւ ակն ունէին Տեառն իսկ ինքնին գալով. գեր ի վերոյ տեսեալ զարարիչն եկեալ բազում հրեշտակօք, եւ նոցա միաձայնեալ ասէին. օրհնեալ ես ամենօրհնեալդ ի կանայս:

Այսօր տեսեալ ըզսուրբ Կոյսըն թռուցեալ յօդս. եւ ամպեղէն կառօքն ի վեր համբարձեալ յերկինս, մըտանելով յերկնային խորանն ընդ իմաստուն կուսանսն. եւ նոցա միաձայնեալ ասէին. օրհնեալ ես ամենօրհնեալդ ի կանայս:

Այսօր ընդ բազմաչեայ քրովբէսն եւ ընդ վեցթեւեան սրովբէսն՝ մըտանելով յօթնաստեղեան խորանն, տեսանելով զանազան աթոռսըն զոր պատրաստեալ է քեզ տէրունւոյդ. երգեմք եւ մեք ասելով. օրհնեալ ես ամենօրհնեալդ ի կանայս:

Շրկն. 9.—Խաչի Ա.

ԴՁ.—Զօրութիւն սուրբ խաչի քո Քրիստոս, որ կանգնեցեր ի փրկութիւն աշխարհի. սա պահեսցէ ըզմեզ յամենայն փորձութենէ:

Քանզի ի սմա բարձրացար Աստուած, եւ ի սմա հեղեր ըզպատուական սուրբ զարիւնդ. սա պահեսցէ ըզմեզ յամենայն փորձութենէ:

The heavenly mount Zion, the bride-chamber of the immortal king, rejoiceth at the sight of the heavenly bridegroom, adorned as he is with the light of paternal glory.

Hymn 8—*Assumption (Fourth Tone)*

On this day were assembled together the blessed apostles and the holy virgins, who, being clad in gorgeous vestments, were lighting their lamps and chanting in unison: Blessed art thou, O most blessed among women.

On this day having placed the body of the holy virgin at the mouth of the sepulchre, they were waiting and expecting the advent of the Lord himself, when they beheld on high the Creator with multitudes of angels, and with them chanted in unison: Blessed art thou, O most blessed among women.

On this day the holy virgin was seen uplifted in the air and, in an ethereal chariot, ascending into heaven and entering the celestial mansions with the wise virgins who chanted in unison: Blessed art thou, O most blessed among women.

On this day, accompanied by many-eyed cherubim and by six-winged seraphim, thou didst behold the various thrones prepared for thee, O holy lady; therefore, we also sing and say: Blessed art thou, O most blessed among women.

Hymn 9—*Holy Cross 1 (Fourth Tone)*

Lo, the power of thy holy cross, O Christ, which thou hast set up, for the salvation of the world; may this holy sign preserve us from all temptation.

For thou wast lifted up thereon, O God, and on it thou didst shed thy precious blood; may this holy sign preserve us from all temptation.

Եւ ըզքո միւսանգամ ըղդալուստըդ նըշանաւ խաչի քո ցուցեր աշխարհի. սա պահեսցէ ըզմեզ յամենայն փորձութենէ։

Շրկն. 10.—Խաչի Բ.

ԱՂ.—Որ զանարատ բազուկըս քո ի խաչին տարածեցեր Քրիստոս Աստուած, եւ նըշան յաղթութեան ետուր մեզ. սովաւ ըզկեանըս մեր պահեա՛։

Որ զաշխարհակեցոյց բազկատարածութիւն խաչի քո Քրիստոս Աստուած՝ գաւազան զօրութեան ետուր մեզ. սովաւ ըզկեանըս մեր պահեա։

Որ ըզմեռեալն ի ճաշակմանէ փայտին յանցանաց՝ կենաց փայտիւըն կենագործեցեր. սովաւ ըզկեանըս մեր պահեա՛։

Շրկն. 11.—Գիւտ Խաչի

ԱՂ.—Հրաշակերտ եւ զօրեղ փայտ խաչի քոյ, Քրիստոս. գաւազան զօրութեան ի յերկրի երևեալ. եկայք ժողովուրդք երկրրպագեսցուք։

Զոր Հրէիցն ծածկեալ զանթագչելի ըզգանձըն, փափագմամբ թագուհւոյն փայտ կենաց յայտնեցաւ. եկայք ժողովուրդք երկրրպագեսցուք։

Սա է զէն յաղթութեան հաւատացելոց, ախոյեան եւ կնիք յաղթող ընդդէմ թշնամւոյն. եկայք ժողովուրդք երկրպագեսցուք։

ՃԱՇՈՒ ՇԱՐԱԿԱՆՔ

Շրկն. 12.—Ճրագալուցի Ս. Ծնընդեան

Մեծացուսցէ անձն իմ ըզՏէր եւ ցընծասցէ հոգի իմ Աստուծով փրկչաւ իմով.

And thy second coming hast thou presaged to the world by the sign of thy cross; may this holy sign preserve us from all temptation.

Hymn 10—*Holy Cross 2 (First Tone)*

By the stretching out of thine immaculate arms upon the cross, O Christ our God, thou didst give unto us a sign of victory; preserve our lives thereby.

By the world-redeeming extension of thine arms upon the cross, O Christ our God, thou didst give unto us a staff of power; preserve our lives thereby.

By means of that life-giving wood, thou didst bring to life him who had erstwhile died through the mortal taste of the wood; preserve our lives thereby.

Hymn 11—*Finding of the Holy Cross (First Tone)*

The marvellous and powerful wood of thy cross, O Christ, was revealed on earth as a staff of power; come, O ye people, let us adore.

The inconcealable treasure, which the Jews had hidden, was, at the queen's desire, disclosed as the life-giving wood; come, O ye people, let us adore.

It is an armour of victory for the faithful, a surety and irrefutable pledge against the enemy; come, O ye people, let us adore.

JASHOU (MEDIAL)

Hymn 12—*Christmas Eve (Third Tone)*

My soul doth magnify the Lord: and my spirit hath rejoiced in God my Saviour.

ԳՁ.—Զանճառելի լուսոյ մայր. եւ ըզբնակարան անըսկըզբնակից Որդւոյն. օրհնութեամբ մեծացուցանեմք։

Զանհաս տնօրէնութեան մայր. եւ զանձնաւոր տաճար Աստուծոյ Բանին. օրհնութեամբ մեծացուցանեմք։

Զբոլորից փրկութեան մայր. որ զանտանելին յէից ի յարգանդի եբարձ. ըզնա ամենեքեան օրհնութեամբ մեծացուցանեմք։

Շրկն. 13.—Ս. Ծնունդեան Աւուր.

ԳՁ.—Մեծացուսցէ անձն իմ ըզՏէր եւ ցընծասցէ հոգի իմ Աստուծով փրկչաւ իմով.

Սուրբ զԱստուածածինն օրհնութեամբ մեծացուցանեմք։

Աւետաւոր հրեշտակն աւետարանէր ըզծընեալ Փրկիչն ի սրբոյ Կուսէն։

Ասէ ուրախ լեր բերկրեալդ. քանզի Տէր տերանց է ընդ քեզ։

Շրկն. 14.—Ա. Կիրակեի Աղուհացից

ԴԿ.—Տէր թագաւորեաց վայելչութիւն ըզգեցաւ.—Բանն որ ընդ Հօր յէութեան եւ համագոյ Սուրբ Հոգւոյն. ըզպատկերն իւրական խառնեալ ընդ հողանիւթ բընութեանս. զոր զարդարեալ փառօք եդ ի դրախտին փափկութեան։

Յորում ցընծայր զուարճացեալ անտխրական խնդութեամբ. քանզի զԱստուած տեսանէր միշտ խոնարհեալ ի դրախտին. յորմէ զլուսոյն ճառագայթ տրպաւորէր ի յինքեան։

Վասն որոյ աղաչեա՛, մայր Աստուծոյ Մարիամ, զմիածին քո զՈրդին զի չնորհեսցէ 'ստ աւազակին, ժառանգել վերըստին մեզ ըզդրախտին վայելչութիւն։

The mother of the ineffable light and bearer of the co-eternal Son we bless and magnify.

The mother of unfathomable Providence and the human temple of the Word of God we bless and magnify.

The mother of the salvation of all mankind, who bore in her womb him whom the universe is not capable of containing; let us all bless and magnify her.

Hymn 13—*Christmas Day (Third Tone)*

My soul doth magnify the Lord.

The holy mother of God we bless and magnify.

The angelic harbinger announced as Saviour him who was born of the holy virgin.

He saith: Rejoice and be glad, because the Lord of lords is with thee.

Hymn 14—*First Sunday in Lent (Fourth Mode)*

The Lord is king, and hath put on glorious apparel.

The Word, being of the Father's substance, and co-existent with the Holy Ghost, united his image with our earth-born nature, which he gloriously adorned and placed in the garden of tenderness.

In which he (Adam) exulted and was happy in the enjoyment of unmixed delights, because he saw God perpetually in that garden below, from whom the rays of heavenly light were imprinted in his soul.

Therefore, pray for us, Mary, mother of God, to thine only-begotten Son that he may grant unto us, as unto the malefactor, that we also may again inherit the delights of paradise.

Շրկն. 15.—Բ. Կիրակէի Աղուհացից

ԴՁ.—Տէր թագաւորեաց վայելչութիւն ըզգեցաւ.—Որ զօրէնքս սրբութեան պահոց նախ ի դըրախտին աւանդեցեր, զոր ոչ պահելով նախաստեղծիցըն ճաշակմամբ պըտղոյն ճաշակեցին ըզդառնութիւն մեղաց եւ մահու. վասն որոյ չնորհեա մեզ Տէր ճաշակել ըզքաղցրութիւն քոց պատուիրանաց:

Որ զանազան վիրօք մեղաց հարաք յոգիս ի թըշնամւոյն, եւ ի բազմապատիկ հիւանդութիւնս կարօտացաք մարդասիրիդ բառնալոյ ըզցաւըս մեր. վասն որոյ բըժըշկեա ըզմեզ Քրիստոս որպէս մարդասէր:

Որ եկիր ի փըրկութիւն մարդկան ծննդեամբ կուսին Մարիամու. եւ կենդանարար քո յարութեամբդ հրաւիրեցեր ըզմահացեալքս ի յարութիւն անմահութեան. վասն որոյ աղաչանօք մօր քո կեցո զմեզ Փըրկիչ:

Շրկն. 16.—Գ. Կիրակէի Աղուհացից

ԳԿ.—Տէր թագաւորեաց.— Օրհնեմք ըզքեզ անբսկիզբըն Հայր Որդւոյդ միածնի, զոր առաքեցեր ի դարձումըն մոլորեալ ոչխարին. դարձո՛ եւ զմեզ ի մեղաց Որդւոյ քո չարչարանօք:

Գովեմք ըզքեզ Բան եւ լոյս որ զտիրական քո պատկեր լուսով ճրագի քո գըտեալ վերականգնեցեր. կանգնեա զանկեալքըս մեղօք քոյին սուրբ չարչարանօք:

Բարեբանեմք զփառակիցըդ Հօր զՀոգիդ ճըշմարիտ. որ նորոգեցեր ըզհնացեալքս մեղօք հընոյն Աղամայ. նորոգեա եւ զմեզ ի մեղաց նորոգութեամբ քո չնորհաց:

Ուրախացիր բարձրելոյն հովանացեալ զօրութեամբ եւ բնակարան Սուրբ Հոգւոյն որով ծընար

Hymn 15—*Second Sunday in Lent (Fourth Tone)*

The Lord is king, and hath put on glorious apparel.

In as much as thou didst at first in paradise ordain the law of holy fasting, which our first parents having disregarded, and having tasted of the forbidden fruit, they did taste in consequence the bitterness of sin and death; therefore grant unto us, O Lord, that we may taste the sweetness of thy commandments.

In as much as by sundry wounds our souls have been injured by the enemy, and in diverse diseases we are sorely in need of thee, O lover of man, to allay our pains; therefore, heal us, O Christ our Saviour.

In as much as thou didst come to save mankind by being born of the Virgin Mary, and by thy life-giving resurrection thou didst invite us, who were dead, to the resurrection of immortality; therefore, through the intercession of thy mother preserve us, O Saviour.

Hymn 16—*Third Sunday in Lent (Third Mode)*

The Lord is king, and hath put on glorious apparel.

We bless thee, O eternal Father of thy only-begotten Son. whom thou didst send to bring back the sheep that had gone astray; do thou bring us also back from our sins, through the sufferings of thy Son.

We praise thee, O Word and Light, who didst find and restore thy divine image by the power of thy light; raise us, who are fallen in sin, through thy sufferings.

We magnify thee, O Spirit of truth, so-equal in glory with the Father, who didst regenerate us who were wasted through the sin of the old Adam, revive us now also from sin by thy renewing grace.

Rejoice through the overshadowing power of the Highest, being as thou art the recipient of the Holy Ghost, by

զԲանն Աստուած. բարեխօսեա վասըն մեր Աստուածածին Մարիամ։

Շրկն. 17.—Դ. Կիրակէի Աղուհացից

ԳՁ.—Տէր թագաւորեաց.—Որ արարեր զօրութեամբ զիմանալեացն աշխարհ վերին, եւ ի նմա հաստատեցեր տընտես ըզպետրս հրեղինացն. օրհնեմք զանհասանելի զօրութիւնդ։

Որ տիրապէս մեծատունդ ստեղծեր երկրորդ աշխարհ զգալի. եւ ի դրախտն որ յաղէնի տընտես եղեալ զմարդն առաջին. օրհնեմք զանհասանելի զօրութիւնդ։

Որ չինեցեր բարձրագոյն զեկեղեցի քո խորհրդեամբ, եւ ի սմա կարդեալ տընտես զքարոզս Բանին ճըշմարտութեան. օրհնեմք զանհասանելի զօրութիւնդ։

Անտանելւոյն տաղաւար բարձող էիցըս բարձողին, որ ծընար զԱստուած մարմնով զանմարմնաբար ծընունդըն Հօր. բարեխօսեա վասըն մեր Աստուածածին Մարիամ։

Շրկն. 18.—Ե. Կիրակէի Աղուհացից

ԲԿ.—Տէր թագաւորեաց.— Որ պատուիրան ճըշմարտութեան աւանդեցեր եկեղեցւոյ քո Քրիստոս, անսահման ժամանակաւ աղօթել միշտ առ Աստուած հոգւով եւ մըտօք։

Որ ըզբան քո օրինաց հաստատեցեր գործով մեզ օրինակ՝ հանելով զգիշերն ի գլուխ յաղօթսն Աստուծոյ բնութեամբ մերով տնօրինաբար, որում կրկնի ծունր ամենայն։

Վասն որոյ եւ մեք պաղատեսցուք առ քեզ Քրիստոս, շնորհեա մեզ յամենայն ժամ լինել քեզ յանդիման մաքուր աղօթիւք ըստ անմարմնոցն որ յերկինս։

whom thou didst bear the Word of God; intercede for us, O Mary, mother of God.

Hymn 17—*Fourth Sunday in Lent (Third Tone)*

The Lord is king.

Thou hast created with power the immaterial world above, and in it hast thou established as stewards the orders of fiery spirits; we, therefore, praise thy boundless power.

Thou, who art absolutely rich, didst create the second world out of matter, and in the garden of Eden thou didst place the first man as a steward; we, therefore, praise thy boundless power.

Thou didst build thy church with a supreme purpose, and in it thou didst establish as stewards the preachers of the truth of thy Word; we, therefore, praise thy boundless power.

O thou tabernacle of the unlimited, the support of the supporter of the universe, who didst bodily give birth to God, who was begotten of the Father without body; therefore, intercede for us, O mother of God.

Hymn 18—*Fifth Sunday in Lent (Second Mode)*

The Lord is king.

O Christ, who hast committed to thy church a true commandment, always and unceasingly to pray to God in spirit and in mind.

Thou didst confirm the word of thy law in action, as an example to us, by spending the whole night in prayer to God in thy redemptive human nature; to thee all mankind bend the knee in worship.

Therefore, we also pray to thee, O Christ, grant us always to stand before thee in holy prayer like the spirits in heaven.

Աղաչանօք Աստուածածնին անապական քում ծընողին, զիմանալի աչքս սրբոյ մերոց բացցես ողորմութեամբ հայել ի լոյս քո Քրիստոս։

Շրկն. 19.—Զ. Կիրակէի Աղուհացից

ԲՁ.—Տէր թագաւորեաց.—Որ ըզխորհուրդ քո գալըստեանդ յառաջագոյն գուշակեցեր մարգարէիւքն Իսրայելի զորս ընտրեցեր յետ Մովսիսի, որք խօսեցան Հոգւով Սրբով բազմապատիկ օրինակօք. տուր մեզ Փրկիչ ողորմութիւն եւ ըզմեղաց ըզթողութիւն։

Ի մերձենալ ամաց վերջին զոր տեսանողքըն ծանուցին, ըզհասանել մեր փրկողիդ առ ի վախճան ժամանակին, երեւեցար ի մէջ մարդկան զգեցեալ ըզկերպ ծառայական. տուր մեզ Փրկիչ ողորմութիւն եւ ըզմեղաց ըզթողութիւն։

Ի վեցերորդ աւուր զԱդամ ստեղծեր ի տիպ քո տիրական, որ ոչ պահեալ ըզպատուիրանըն մերկացաւ ըզպատմուճանն. իսկ նոր Ադամդ ի վեց դարուն այց արարեր կորուսելոյն. տուր մեզ Փրկիչ ողորմութիւն եւ ըզմեղաց ըզթողութիւն։

Տաճար լուսոյ անբստուերի եւ առագաստ անճառ Բանին, որ ըզնախնոյ մօրն Եւայի բարձեր զանէծսըն տրրտմալի. հայցեա յՈրդւոյ քո միածնի՝ Հօր հաշտութեանըն միջնորդի, բառնալ ի մէնջ ըզխռովութիւն եւ տալ զոգւոց խաղաղութիւն։

Շրկն. 20.—Ծաղկազարդի

ԴԿ.—Տէր թագաւորեաց զվայելչութիւն զգեցաւ.

Անբսկիզբըն Բանըն Հօր որ ի վերայ քերովբէիցըն հանգչի, այսօր ի վերայ յաւանակի նորոյ նըստեալ. օ՛րհնեալ արքայ եկեալ անյաղթելի թագաւոր։

Through the prayers of the mother of God, thy saintly birthgiver, mercifully open thou the spiritual eyes of our hearts to behold thy light, O Christ.

Hymn 19—*Sixth Sunday in Lent (Second Tone)*

The Lord is king.

The mystery of thy second coming thou didst foretell through the prophets of Israel, whom thou hadst chosen after Moses, and who spake through the Holy Ghost in many and various parables; grant us, O Saviour, mercy and forgiveness of sins.

At the approach of the final years, which the seers had declared, when thou, our Saviour, wouldst arrive in the fulness of time, thou didst, indeed, appear among men, clothed in our servile form; grant us, O Saviour, mercy and forgiveness of sins.

On the sixth day thou didst create Adam in lordly form, who, nevertheless, by not keeping thy command, was divested of the (divine) robe; but thou, our new Adam, in the sixth dispensation, didst visit the lost one; grant, O Saviour, mercy and forgiveness of sins.

Temple of the unclouded light and bride-chamber of the inexpressible Word, who didst remove the sad curse on our first parent, Eve, pray to thine only-begotten Son, who is our advocate of reconciliation with the Father, to clear away from among us all turbulance, and to grant peace to our souls.

Hymn 20—*Palm Sunday (Fourth Mode)*

The Lord is king.

Eternal Word of the Father, that restest on the cherubim, this day didst thou sit upon a new colt; blessed is the king who cometh as an invincible sovereign.

Յառաջ քան զյաւիտեանս Որդին որ ի վերայ քառակերպիցըն բազմի, այսօր ի ծերոց եւ ի տղայոց փառատրեցաւ. օ՛րհնեալ արքայ եկեալ անյաղթելի Թագաւոր:

Եկայք նոր ժողովուրդք ընդ անմարմնոցն դասըս բազմութեան, ըզսա հընչմամբ երգով քաղցրը ձայնիւ փառատրեսցուք. օ՛րհնեալ արքայ եկեալ անյաղթելի Թագաւոր:

Շրկն. 21.—Աւագ Հինգշաբաթին

Ակ.—Համբարձի զաչս իմ ի լերինս, ուստի եկեսցէ ինձ օգնութիւն.—

Այսօր կանգնեցաւ աւազան մըկըրտութեան ի Թողութիւն մեղաց մերոց:

Այսօր Տէրն մեր լըւանայր զոտս աշակերտացն եւ պատուիրէր զայս ասելով:

Մի ոմն ի ձէնջ եղբարք մատնելոյ է զիս ի մահ և որոշի յաշակերտացդ:

Զայն լուեալ Պետրոսի ակնարկէր առ Յովհաննէս՝ հարցանել թէ ով իցէ:

Բանըն զոր ասաց Յիսուս տըրտմեցոյց զիւր զաշակերտսն, եւ խռովեցան ամենեքեան:

Շրկն. 22.—Զատկի

Ակ.—Գովեա՛ Երուսաղէմ ըզՏէր.

Յարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց. ալէլուիա:

Եկայք ժողովուրդք երգեցէք Տեառն. ալէլուիա:

Յարուցելոյն ի մեռելոց. ալէլուիա. որ զաշխարհս լուսաւորեաց. ալէլուիա:

Շրկն. 23.—Յարութեան Կիրակէից

Ակ.—Տէր Թագաւորեաց.

Զթագաւորըն փառաց Քրիստոս որ վասըն մեր

The Son, who was begotten before all times and is wont to sit upon the four-faced throne, is this day glorified by old men as also by children; blessed is the king who cometh as an invincible sovereign.

Come, O ye new people, let us join the host of angelic cohorts, and let us with resounding hymn and sweet voices glorify him; blessed is the king who cometh as an invincible sovereign.

Hymn 21—*Maundy-Thursday (First Mode)*

I will lift up mine eyes unto the hills: from whence cometh my help.

This day was established the laver of washing for the remission of sins.

This day did our Lord wash the feet of his disciples and declared saying:

One of you, O brethren, is about to betray me unto death, and is separated from you, my disciples.

On hearing that, Peter signified to John to ask who it was.

The answer which Jesus gave saddened the disciples, and they were all sorely agitated.

Hymn 22—*Easter Day (First Tone)*

Praise the Lord, O Jerusalem.

Christ is risen from the dead; Alleluia.

Come, O ye people, let us sing unto the Lord: Alleluia.

To him who is risen from the dead: Alleluia; who hath enlightened the world: Alleluia.

Hymn 23—*Resurrection Sunday I (First Tone)*

The Lord is king.

To Christ the king of glory, who for us became incarnate

մարմնացաւ ի սրբոյ Կուսէն՝ խաչի համբերելով. միաբանութեամբ երգով բարեբանեսցուք:

Որ զգթաղումն երեքօրեայ յանձն էառ՝ յարուցեալ ի մեռելոց իշխանութեամբ. միաբանութեամբ երգով բարեբանեսցուք:

Կարողապէս ըզդրունըս դըժոխոց խորտակեաց՝ եկեղեցւոյ իւրում զգեցոյց զմեծվայելչութիւն. միաբանութեամբ երգով բարեբանեսցուք:

Շրկն. 24.—Բ.

Ակ.—Տէր թագաւորեաց.

Թագաւորեաց Աստուած ի վերայ հեթանոսաց, եւ լուսազարդեալ պայծառացոյց սուրբ զեկեղեցի. ժողովուրդք զՔրիստոս բարեբանեցէք:

Զգեցաւ Տէր զօրութիւն ընդ մէջ իւր ածաւ, քանզի չիջոյց զխայթոց մահու խաչիւն իւրով սըրբով. ժողովուրդք զՔրիստոս բարեբանեցէք:

Յարեաւ Աստուած եւ տիեզերք ամենայն նորափետուր զարդարեցան. եւ մանկունք հաղորդեցան մարմնոյ եւ արեան կենարարին. ժողովուրդք զՔրիստոս բարեբանեցէք:

Շրկն. 25.—Դ.

Բզ.—Տէր թագաւորեաց.

Թագաւորին յաւիտենից մատուսցուք զօրհներգութիւն, որ ի Կուսէն մարմնացաւ հաստատեաց զաշխարհս ի հաւատս անսասանելի. փա՛ռք նմա այժմ եւ յաւիտեան:

Որ կամաւ համբեր մահու խաչի Աստուած Բանն, եւ եհեղ զարիւնն իւր սուրբ ի փրկութիւն տիեզերաց. փա՛ռք նմա այժմ եւ յաւիտեան:

Աստուածապէս յարուցեալ ի նորափոր ի վի-

of the holy Virgin, enduring (the sufferings of) the cross: let us offer praise in united song.

To him who deigned to be buried for three days, and rose from the dead with might: let us offer praise in united song.

To him who with might crushed the gates of hell, and adorned his church in majesty: let us offer praise in united song.

Hymn 24—*II (First Mode)*

The Lord is king.

God reigned over the heathen, and hath embellished the holy church with heavenly light: O ye people, glorify Christ.

The Lord hath put on (glorious apparel) and hath girded himself with strength, because he hath destroyed the sting of death by his holy cross: O ye people, glorify Christ.

God is risen and the whole universe is adorned anew, and the children (of men) have partaken of the body and blood of the life-giver; O ye people, glorify Christ.

Hymn 25—*III (Second Tone)*

The Lord is king.

Let us render hymns of praise to the eternal king, who became incarnate of the Virgin, and confirmed the world in unshaken faith: glory be unto him now and ever.

To him who willingly endured the death of the cross, being as he was, God the Word, and shed his holy blood for the salvation of the universe: glory be unto him now and ever.

To him, who, with divine power, arose from the newly-

մէն, լուսազարդեաց զեկեղեցի իւր սուրբ ի փառս և ի գովեստ անուան իւրոյ. փա՛ռք նմա այժմ եւ յաւիտեան:

Շրկն. 26.—Դ.

Բկ.—Տէր թագաւորեաց.

Օրհնութիւն ի բարձունս՝ տնօրինեցելոյն ի կուսէն թագաւորին մերոյ. ալէլուիա, ալէլուիա:

Օրհնութիւն ի բարձունս՝ անսասանելի և հաստատուն յուսոյն մերոյ. ալէլուիա, ալէլուիա:

Օրհնութիւն ի բարձունս՝ անբաժանելի և միասնական սուրբ Երրորդութեանն. ալէլուիա, ալէլուիա:

Շրկն. 27.—Ե.

Գզ.—Տէր թագաւորեաց.

Զթագաւորքն Քրիստոս օրհնութեամբ երգով բարեբանեցէք ամենայն երկիր:

Արարողին երկնի եւ երկրի մատուսցուք երգով գոհաբանութիւն ամենայն երկիր:

Երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն մատուսցուք պատիւ երկրպագութիւն յաւիտեանս ամէն:

Շրկն. 28.—Զ.

Գկ.—Տէր թագաւորեաց.

Լուսով աստուածութեան քո Քրիստոս լուսաւորեցեր սուրբ զեկեղեցի. պահեա զսա անշարժ յաւիտեան:

Տօնէ այսօր Երուսաղէմ հաւատացելոց բազմութեամբ զնաւակատիս սուրբ եկեղեցւոյ. պահեա զսա անշարժ յաւիտեան:

Բացան դրունքք հաւատոյ նոր Սիովնի՝ ընդունել զանմահ փեսայդ յառագաստ. բաշխէ զմարմին քո եւ զարիւն. պահեա զսա անշարժ յաւիտեան:

hewn rock, and illuminated his holy church to the glory and praise of his name: glory be unto him now and ever.

Hymn 26—*IV (Second Mode)*

The Lord is king.

Blessing in the highest to him who, being born of the Virgin, was destined to be our king, alleluia, alleluia.

Blessing in the highest to him who is our unshaken and firm hope, alleluia, alleluia.

Blessing in the highest to the indivisible and united holy Trinity, alleluia, alleluia.

Hymn 27—*V (Third Tone)*

The Lord is king.

Let all the earth glorify Christ the king with a song of blessing.

Let all the earth offer to the creator of heaven and earth thanksgiving with song.

To the Trinity and one godhead let us render honor and worship for ever. Amen.

Hymn 28—*VI (Third Mode)*

The Lord is king.

By the light of thy godhead, O Christ, thou hast enlightened thine holy church; keep her steadfast for ever.

This day doth Jerusalem celebrate through the multitude of believers the dedication of thy holy church; keep her steadfast for ever.

New Zion's gates of faith have opened to receive thee, O immortal bridegroom, into her bride-chamber, in which thy body and blood are dispensed; keep her steadfast for ever.

Շրկն. 29.—Է.

ԴՁ.—Տէր թագաւորեաց.

Թագաւոր Քրիստոս, էակից Հօր եւ Հոգւոյն, որ վասն մեր մարմնացար ի սուրբ Կուսէն. թագաւոր փառաց Քրիստոս՝ քեզ փառք:

Որ կամաւոր մահուամբ ըզմահ մեռուցեր, եւ անապական յարութեամբըդ քո նորոգեցեր զաշխարհս. թագաւոր փառաց Քրիստոս՝ քեզ փառք:

Որ կենդանարար արեամբդ քո լուսաւորեցեր սուրբ զեկեղեցի. երգեմք քեզ ընդ հրեշտակս ասելով. թագաւոր փառաց Քրիստոս՝ քեզ փառք:

Շրկն. 30.—Ը.

ԴԿ.—Տէր թագաւորեաց.

Որ անբաւելի յաղթող զօրութեամբ թագաւոր ես երկնի եւ երկրի, Քրիստոս Աստուած. օրհնաբանեմք ըզքեզ:

Որ փառակցութեամբ ընդ Հօր վերօրհնիս յանմահից. եւ խոնարհեալ մարմին ըզգեցար փառաց թագաւոր. օրհնաբանեմք ըզքեզ:

Որ կարողապէս ըզմահ կոխեցեր. եւ յարուցեալ լուսաւորեցեր սուրբ զեկեղեցի, անմահ էութիւն. օրհնաբանեմք ըզքեզ:

Շրկն. 31.—Համբարձման Ա. Աւուր

ԱՁ.—Որ համբարձաւն այսօր աստուածային իշխանութեամբ ի հայրական ի կաուս, սպասաւորելով ի հրեշտակական դասուցն. որք նուագէին ասելով. համբարձէք իշխանք ըզդրունըս ձեր ի վեր, եւ մտցէ թագաւոր փառաց:

Հիացան վերնական իշխանութիւնքն եւ սոսկալի ձայնիւ աղաղակէին առ միմեանս. ով է սա թա-

Hymn 29—*VII (Fourth Tone)*

The Lord is king.

O king Christ, co-existent with the Father and the Spirit, who for us became incarnate of the holy Virgin; O glorious king, to thee be ascribed glory.

Who by thy voluntary death didst vanquish death, and by thine incorruptible resurrection didst renew this earth; O glorious king, to thee be ascribed glory.

Who by thy life-giving blood didst illuminate thine holy church; we therefore sing with the angels: O glorious king, to thee be ascribed glory.

Hymn 30—*VIII (Fourth Mode)*

The Lord is king.

Thou art infinite, victorious in might, king of heaven and earth, O Christ our God, we glorify thee.

Thou who, being co-equal in glory with the Father, art extolled by the immortals, yet thou didst humble thyself, king of glory as thou art, by taking human body; O glorious King, we glorify thee.

Thou who with might didst trample death, and rising (from the dead) thou didst illuminate thine holy church; O immortal Being, we glorify thee.

Hymn 31—*Ascension I (First Tone)*

This day he ascended up by divine power in his Father's chariot, being ministered unto by the angelic orders, who celebrated and sang: Lift up your gates, O ye princes, and the king of glory shall enter.

The heavenly powers were amazed and with terror-stricken voices cried aloud one to another: who is this king of glory

գաւոր փառաց՝ եկեալ մարմնով եւ սքանչելի զորութեամբ. համբարձէք իշխանք ըզդրունսս ձեր ի վեր, եւ մտցէ թագաւոր փառաց:

Եղանակէին վերնական պետութիւնքդն հրաշալի ձայնիւ, երգէին երգ նոր ասելով. սա ինքն է թագաւոր փառաց, փրկիչ աշխարհի, եւ ազատիչ ազգի մարդկան. համբարձէք իշխանք ըզդրունսս ձեր ի վեր, եւ մտցէ թագաւոր փառաց:

Շրկն. 32.—Համբարձման Բ. Աւուր

Դկ.—Որ ողորմութեամբ քո հիմնեցեր զաշխարհս, եւ իջեալ փրկեցեր ի յանիծից Ադամայ. այսօր համբարձար փառօք յերկինսս Տէր ողորմեա՛ մեզ Աստուած:

Որ ելեր ի բարձրագիտակ քառաթեւին՝ առնելով զհեծելութիւն փրկութեան. այսօր համբարձար փառօք յերկինսս Տէր ողորմեա՛ մեզ Աստուած:

Որ երեքօրեայ թաղմամբ քո դատապարտեցեր ըզդաւաճանող վիշապն. այսօր համբարձար փառօք յերկինսս Տէր ողորմեա՛ մեզ Աստուած:

Շրկն. 33.—Համբարձման Գ. Աւուր

Դկ.—Իշխանութիւնք երկնից զարհուրեցան տեսանելով զելսս քո Քրիստոս. ընկեր առ ընկեր սարսեալ ասէին՝ ո՞վ է սա թագաւոր փառաց:

Սա է մարմնացեալ Բանն Աստուած որ ի խաչին ըզմեղս ըսպան. եւ վերասլացեալ փառօք գայ յերկինսս, Տէր հրզօր զօրութեամբ իւրով:

Սա է որ ի գերեզմանէն յարեաւ եւ աւերեաց ըզդըժոխս, եւ վերհամբարձեալ փառօք գայ առ Հայր, Տէր կարօղ ի պատերազմի:

that cometh in body and with marvellous power: Lift up your gates, O ye princes, and the king of glory shall enter.

The heavenly dominions made melody in a wonderful voice, singing a new song and saying: he is himself the king of glory, the saviour of the world and redeemer of the human race: Lift up your gates, O ye princes, and the king of glory shall enter.

Hymn 32—*Ascension II (Fourth Mode)*

Thou who in mercy built this earth and came down to save us from the curse of Adam; on this day thou didst ascend again with glory into heaven: O Lord God, have mercy upon us.

Thou didst ride upon the four-winged gibbet, equestrian-like, to grant us salvation; on this day thou didst ascend again with glory into heaven; O Lord God, have mercy upon us.

By thy three days' burial thou didst condemn the deceiving serpent; on this day thou didst ascend again with glory into heaven; O Lord, have mercy upon us.

Hymn 33—*Ascension III (Fourth Mode)*

The heavenly powers were amazed on beholding thy ascent, O Christ, and with trembling said one to another: Who is this king of glory?

This is the incarnate word of God, who upon the cross destroyed sin, and soaring up with glory, cometh into heaven as Lord, strong and mighty.

This is he who arose from the grave and destroyed hell, and, ascending up on high with glory, cometh to the Father as Lord, mighty in battle.

Շրկն. 34.—Երկրորդ Ծաղկազարդին

Դշ.—Զգալուստ քո Քրիստոս այսօր յԵրուսաղէմ նոր՝ եկեղեցի սուրբ յաղթական երգով բարեբանեմք. օրհնեալ եկեալ անուամբ Տեառն:

Որ վասըն մերոյ փրկութեան յաւանակի նըստիլ յանձն առեր, ընդ մանկունսըն բարեբանեմք. օրհնեալ եկեալ անուամբ Տեառն:

Թագաւոր երկնաւոր, զեկեղեցի քո անշարժ պահեա՛, եւ զերկրպագուս անուանըդ քում պահեա՛ ի խաղաղութեան:

Շրկն. 35.—Հոգւոյ Գալստեան Ա.

Բշ.—Որ ի հարաշարժ ի յաղբերէն յառաջ բըղխեալ անհատաբար ի յՈրդւոյ տիրապէս Սուրբ Հոգին այսօր ի յերկնից սաստիկ հեղեալ ի դասս առաքելոցըն լըցուցիչ բոլորից. ըզնա օրհնեսցուք երկրպագելով:

Որ յանըսկիզբն եւ ի միշտ յէէն նոյնագոյ բնութեամբ անորիչ բաժանմամբ ի յՈրդւոյ՝ արարչակից Սուրբ Հոգին այսօր հրով բաժանեալ լեզուս քարոզիցն՝ ի լոյս ածեալ զազգըս մարդկան բաժանմամբ պէս պէս չնորհաց. ըզնա օրհնեսցուք երկրրպագելով:

Որ ի վերայ ջուրցըն գոլով գոյացոյց զարարածս. անանջրրպետն ի Հօրէ և յՈրդւոյ՝ իշխանակից Սուրբ Հոգին այսօր վերածնեաց զազգս ամենայն ջրոյ կենդանւոյ բըղխեալ յԵրուսաղէմ, ըզնա օրհնեսցուք երկրրպագելով:

Շրկն. 36.—Հոգւոյ Գալստեան Բ.

Դշ.—Կենդանարար Աստուած, մարդասէր Հոգի, ըզժողովեալսըն միաբանական սիրով լուսաւորեցեր հրեղինօք լեզուօք, վասն որոյ եւ մեք այսօր տօնեմք ըզգալուստ քո սուրբ:

Hymn 34—*Second Palm Sunday (Fourth Tone)*

Thy entrance this day, O Christ, into New Jerusalem, the holy church, we glorify in triumphant song: Blessed is he that cometh in the name of the Lord.

To thee who, for our salvation, didst deign to sit upon a colt, we tender praise with the Hebrew children: Blessed is he that cometh in the name of the Lord.

Heavenly king, keep thy church immovable, and the worshippers of thy holy name preserve in peace.

Hymn 35—*Penticost I (Second Tone)*

The Holy Ghost, who truly proceedeth from the Father as the source of all and is co-eternal with the Son, this day was mightily poured upon the company of the apostles, filling them all with spiritual gifts; we bless him and worship him.

Proceeding from the unoriginated and eternal Jehovah, of the same substance, and indivisible and yet distinct from, the Son, the co-creator Holy Ghost, this day, dividing the tongues of the preachers with fire, brought to light the nations of the earth by the distribution of manifold gifts; we bless him and worship him.

Like as in the beginning, brooding over the waters, he brought to being all the creatures, so also this day the Holy Ghost, who is inseparable from the Father and the Son and is joint-ruler with them, did regenerate all nations by means of the living water which, through him, gushed forth in Jerusalem; we bless him and worship him.

Hymn 36—*Pentecost II (Fourth Tone)*

O life-giving God and man-loving Spirit, thou didst illuminate with fiery tongues the disciples, who were assembled in loving union; therefore, we celebrate to-day thy holy advent.

Զուարճացան քո զալըստեամբըն սուրբ առաքեալքն, կոչելով ի միասին ըզցրրուեալսն ի միմեանց բազմաձայն լեզուօք, վասն որոյ եւ մեք այսօր տօնեմք ըզգալուստ քո սուրբ:

Հոգեւորական սուրբ մըկըրտութեամբ՝ զարդարեցեր նոքօք ըզտիեզերս ի զգեստս լուսափայլս և նորափետուրս. վասն որոյ եւ մեք այսօր տօնեմք ըզգալուստ քո սուրբ:

Շրկն. 37.—Հոգւոյ Գալստեան Գ.

ԲԶ.—Սարսափելի հողմայ նըման ահեղագոչ սաստիկ հընչման, երեւեցար ի վերնատանն Հոգիդ՝ դասուն երկոտասան, որք առ ի քէն մըկըրտեցան որպէս զոսկի՝ հրով մաքրեցան. մաքրեա՛ ի մէնջ զմէջ մեղաց եւ ըզգեցո ըզլոյս փառաց:

Եկիր յերկիր աստուածաբար՝ դատել զաշխարհս իշխանաբար. 'նդ արդարութեան եւ ընդ մեղաց եւ ընդ չարին դատաստանաց, բացեր ըզգանձդ անհիւթական պարգեւս ետուր որդւոց մարդկան. մաքրեա՛ ի մէնջ ըզմէջ մեղաց և ըզգեցո ըզլոյս փառաց:

Մէրն ի սիրոյ զսէրդ առաքեաց, յինքըն զանդամս իւր քև յօդեաց, զնկեղեցի իւր զոր չինեաց եօ՛թըն սեամբ քո հաստատեաց. տընտես ի նմա եդ զառաքեալսն եօթնեակ չնորհօք քո զարդարեաց. մաքրեա՛ ի մէնջ ըզմէջ մեղաց եւ ըզգեցո ըզլոյս փառաց:

Շրկն. 38.—Դ.

ԲԿ.— Այսօր երկնայինքն ուրախացան ընդ երկրաւորացս նորոգման. քանզի նորոգողն էից՝ Հոգին էջ ի սուրբ վերնատանն, որով նորոգեցան դասք առաքելոցն:

The holy apostles were overjoyed at thy advent and called together all those who were separated from one another by reason of the multitude of tongues; we therefore celebrate to-day thy holy advent.

With spiritual and holy baptism thou didst adorn through them the universe with resplendent new garments; we therefore celebrate to-day thy holy advent.

Hymn 37—*Pentecost III (Second Tone)*

Like a rushing mighty wind with a roaring impetuous sound, thou, O Spirit, didst appear in the upper-chamber to the company of the twelve, who received thy baptism and were, like gold, refined with fire; purge away from us the mist of sin, and clothe us with the light of glory.

O Holy Ghost, who descendedst upon earth as God to judge the world with authority, to reprove it of sin, and of righteousness, and of judgment of the evil one, thou didst disclose thy immaterial treasure by conferring thy gifts upon the children of men; purge away from us the mist of sin, and clothe us with the light of glory.

He, who is eminently love, from him who is the supreme author of love, did send thee, who art truly love, and joined his members together through thee, and with the seven pillars did he establish the church which he had erected, in which he had placed the apostles as stewards, adorning them with thy sevenfold graces; purge away from us the mist of sin, and clothe us with the light of glory.

Hymn 38—*Pentecost IV (Second Mode)*

This day the heavenly beings rejoiced at the regeneration of us, earth-born mankind; for, on this day, the Holy Ghost, the regenerator, descended (on earth) in the upper chamber, and regenerated the company of apostles.

Այսօր հոգանիւթեայ բնութիւնս ցընծայ ընդ Հօր հաշտութեան. քանզի որ երարձ զՀոգին ի մարդկանէ՝ մարմին եղելոց՝ դարձեալ վերըստին ըզնոյն պարգեւէ:

Այսօր մանկունք եկեղեցւոյ տօնեն ցնծութեամբ զգալուստ Սուրբ Հոգւոյն, որով զարդարեցան ի զգեստըս լուսափայլս եւ գերապայծառս, երդեն ընդ արովբէսն զերեքսբրբենին:

Շրկն. 39.—Ե.

ԴՀ.—Որ ի վերայ բըղխեալ գաւազանին Յեսսեայ հանդերձեալ եօթնարփեռն շնորհօք, Հոգի Աստուծոյ եւ խորհրդոյ, Հոգի հեզութեան և զօրութեան, Հոգի իմաստութեան եւ գիտութեան, Հոգի երկիւղի աստուածպաշտութեան, աղաչեմք շնորհեա եւ մեզ ողորմութեամբ ի քոց պարգեւաց:

Որ զգուշակեալըն քո Եսայեաւ ելից օծեալն ի քէն մարմնով. ասէ՝ Հոգի Տեառն ի վերայ իմ, զոր ի տնօրէնութեանըն խոնարհութեամբ ընթերցեալ որ վասն իւր զբան մարգարէին. աղաչեմք շնորհեա եւ մեզ ողորմութեամբ ի քոց պարգեւաց:

Որ զառաքումն առ ի Հօրէ եւ ի Հոգւոյդ Բանին յաշխարհ՝ մարգարէիւրն ծանուցեր, զոր ի դիմաց մարդացելոյն բարբառէր առ մարդկութիւնս Տէր Տէր առաքեաց զիս և Հոգի նորա. աղաչեմք շնորհեա եւ մեզ ողորմութեամբ ի քոց պարգեւաց:

Շրկն. 40.—Զ.

Դզ.—Առաքելոյ աղաւնոյ, իջանելով մեծաձայն հընչմամբ ի բարձանց. ի նմանութիւն լուսոյ փայլման հրազինեաց անկիզելի զաշակերտսն, մինչ դեռ նըստէին ի սուրբ վերնատանն:

This day our earthly nature is gladdened at its reconciliation with the Father; for he who had erst taken away the divine spirit from men on account of their yielding to the flesh, has on this day granted us the same anew.

This day the children of the church celebrate the advent of the Holy Ghost, by whom they have been clothed in luminous and transcendent garments, and sing the trisagion with the seraphim.

Hymn 39—*Pentecost V (Fourth Tone)*

O Holy Ghost, who didst rest with thy sevenfold gifts upon him who came forth from the stem of Jesse, thou Spirit of God and of counsel, who art the spirit of humility and of power, the spirit of wisdom and understanding, the spirit of fear of the Lord and of godliness; we pray thee, mercifully to grant us also of thy gifts.

O Holy Ghost, whose foretelling through Isaiah was fulfilled by him who was anointed by thee in the flesh when he declared, the Spirit of the Lord is upon me, which passage of the prophecy concerning himself he read with humility during his redeeming dispensation; we pray thee, mercifully to grant us also of thy gifts.

O Holy Ghost, who didst announce through the prophet the sending of the Word by the Father and the Spirit, proclaiming to mankind on behalf of the incarnate one, Behold Lord God and his Spirit have sent me; we pray thee, mercifully to grant us of thy gifts.

Hymn 40—*Pentecost VI (Fourth Tone)*

The missive Dove, descending from above with a mighty sound, in the form of a resplendent light, inflamed without consuming the assembled disciples in the holy upper-chamber.

Աննիւթական աղաւնի, անքննելի որ քննէ զվսորս Աստուծոյ, զոր առեալ ի Հօրէ պատմէ զահաւոր եւ զմիւսանգամ գալուստն, զոր քարոզեցին համագոյական:

Օրհնութիւն ի բարձունս, ելողին ի Հօրէ Հոգւոյն Սրբոյ, որով առաքեալքն արբեցան անմահական բաժակաւն, եւ հրաւիրեցին զերկիրս ի յերկինս:

Շրկն. 41.—Վարդավառին

ԴԿ.—Ուրախացիր պըսակ կուսից, Տիրամայր, այսօր Որդին քո զհայրենի փայլեաց զփառս. Նըմա յաւէժ յանձն արա զանձինըս մեր:

Նըմա Մովսէս եւ Հեղիաս սպասեն. յանուն նորա ցընծան Թաբոր և Հերմոն. Նըմա յաւէժ յանձն արա զանձինըս մեր:

Եսայիաս ըզքեզ թեթեւ ամպ ետես, եւ Հայր յամպոյն զքո զՈրդին իւր դաւանեաց. Նըմա յաւէժ յանձն արա զանձինըս մեր:

Շրկն. 42.—Վերափոխման

ԲԶ.—Մեծացուսցէ. Անթառամ ծաղիկ, անդատապարտ շառաւիղ. վերաբուսեալ յարմատոյն Յեսսեայ. զքեզ Եսայիաս կանխաւ վերագոչեաց եօթնարփին շնորհաց Հոգւոյն ընդունարան գոլ. Աստուածածին եւ կոյս, զքեզ մեծացուցանեմք:

Համեղաճաշակ պըտղոյն բանաւոր բարունակ. յորմէ կթեցաւ մեզ ողկոյզն անսպառ յուրախութիւն տըրտմեցելոց ի ճաշակմանէ ծառոյն գիտութեան. Սրբուհի անարատ, ամենեքեան զքեզ մեծացուցանեմք:

Քաղաքավարեալ ի մարմնի անարատ վարուք. այսօր յառաքելոցն ամփոփեալ. վերին ակնարկութեամբն վերափոխեցար յարքայութիւն Որդւոյ քո

Dove immaterial, who, being himself unsearchable, yet searches the secrets of God, and, with knowledge obtained from the Father, relates the majestic second coming, concerning which the disciples preached throughout the world.

Blessing in the highest to the Holy Ghost, who proceedeth from the Father, through whom the apostles themselves, being filled with the immortal cup, invited the earth into heaven.

Hymn 41—*Feast of the Transfiguration (Fourth Mode)*

Rejoice, O mother of our Lord, crown of Virgins, today thy Son shone forth in his paternal glory; commend our souls unto him at all times.

Moses and Elijah do attend him this day, Tabor and Hermon rejoice in his name; commend our souls unto him at all times.

Isaiah beheld thee as a swift cloud, and (to-day) the Father from the cloud acknowledged him as his Son; commend our souls unto him at all times.

Hymn 42—*Assumption of the Blessed Virgin (Second Tone)*

My soul doth magnify the Lord, and my spirit hath rejoiced in God my Saviour.

Hail, unfading flower, guiltless scion, sprung up from the root of Jesse; Isaiah had aforetime proclaimed thee as the recipient of the sevenfold divine gifts of the Spirit: O mother of God and virgin, we magnify thee.

Hail, reasonable bough of the savoury fruit, from which was harvested for us the exhaustless cluster of grapes to cheer us, who were distressed by the taste of the tree of knowledge: O holy lady, with one accord we magnify thee.

Hail, holy virgin, who didst lead a blameless life in the flesh, having been on this day shrouded by apostolic hands, thou wast, at heaven's behest, translated to the kingdom of

եւ Աստուծոյ մերոյ, բարեխօս խոստովանողացս, զքեզ մեծացուցանեմք:

Շրկն. 43.—Էջմիածնի

Դկ.—Էջ Միածինն ի Հօրէ եւ լոյս փառաց ընդ նըմա. ձայնք հընչեցին սանդարամետք անդընդոց:

Տեսեալ ըզլոյս մեծ հայրապետին Գրիգորի, պատմէր ցընծութեամբ հաւատացեալ արքային:

Եկայք շինեսցուք սուրբ ըզխորանըն լուսոյ. քանզի ի սմա ծագեաց մեզ լոյս ի Հայաստան աշխարհի:

Շրկն. 44.—Խաչվերացի

Գկ.—Տէր Թագաւորեաց.—Ցաղթող եւ զնոր օրհնութիւն միշտ ի բարձունս երգեսցուք Թագաւորին Քրիստոսի, հաւատացեալ ժողովուրդք:

Որ եկն ի լուսաւորել զընտրեալ սուրբ զեկեղեցի, եւ պըսակեաց սուրբ խաչիւն նըմա ըզփառս երգեսցուք:

Այսօր եւ մեք տօնեսցուք զնաւակատիս սուրբ խաչին, եւ փըրկողին մատուցցուք փառք եւ պատիւ յաւիտեան:

Շրկն. 45.—Վարագայ Խաչին

Գզ.—Քեզ Քրիստոսի կաթուղիկէ եկեղեցւոյ չնորհողի, զյաղթական ըզպատուական զաստուածընկալ սուրբ նըշանս, մատուցանեմք զօրհներգութիւն միշտ ի բարձունս:

Սա կամաւ քո Քրիստոս թեւօք ամենազօր Սուրբ Հոգւոյն, եւ դասուք հրեշտակաց թռուցեալ եկաւորի, ի լեառըն Վարագայ բընակիլ ի նմա:

Եկայք ժողովուրդք՝ երկրպագեսցուք աստուածային սուրբ նըշանիս. համբարձէք միաբան ըզձեռս ձեր ի սըրբութիւն, եւ ըզբնակեալն ի սմա միշտ փառաւորեսցուք:

thy Son and our God: O intercessor of penitents, we magnify thee.

Hymn 43—*Etchmiatzine (Fourth Mode)*

The Lord is king.

The only-begotten Son descended from the Father, and the light of glory was with him; the depths of hades thundered forth in great tumult.

The venerable father Gregory, on beholding that great light, joyfully related the vision to the faithful king.

Let us then build (here) a holy sanctuary in honor of the Light of the world, for hereat shone forth the (heavenly) light upon us in the land of Armenia.

Hymn 44—*Exaltation of the Cross (Third Mode)*

O faithful people, let us incessantly send up a new and triumphant song of praise to Christ the king.

To him who came to illuminate his chosen holy church, and crowned her with the holy cross, let us sing praises.

Thus shall we this day celebrate the festival of the holy cross, and offer unto the Redeemer glory and honor for ever.

Hymn 45—*The Cross of Varag (Third Tone)*

Unto thee, O Christ, who hast granted to the Catholic church the triumphant, honorable, and God-accepted holy cross, we continually offer the song of glory.

This cross at thy behest, O Christ, flying with the wings of the all-powerful Holy Ghost, accompanied by hosts of angels, descended on mount Varag in order to dwell thereon.

Come, O ye people, let us bow down before this divine and holy sign, lifting up our hands unitedly in holiness and glorifying him who dwells therein.

Շրկն. 46.—Գիւտ Խաչի

ԲՁ.—Այսօր խընդրի պատուական փայտ խաչին աւանդեալն ի Գողգոթա ի ձեռն աստուածասէր դըշխոյին. եկայք հաւատացեալք երկըրպագեսցուք աստուածային սուրբ նշանիս:

Այսօր ընծայէ Գողգոթա ըզծածկեալն ի յերկրի վերաբերեալ անուշահոտ խընկովք ի ձեռն երանելւոյն Յուդայի. եկայք հաւատացեալք երկըրպագեսցուք աստուածային սուրբ նըշանիս:

Այսօր ի ձեռըն փըրկական սուրբ խաչին կենագործի պատանին մեռեալ, եւ ողբայ սատանայ ըզկործանումն իւր. իսկ մեք Քրիստոսի հաւատացեալք երկըրպագեսցուք աստուածային սուրբ նըշանիս:

Շրկն. 47.—Սրբոց Վարդանանց

ԴԿ.—Սիրեցի զի լուիցէ Տէր զձայն աղօթից իմոց.

Արեգակն արդարութեան ի Հայաստան ծագեալ՝ պայծառացուցեր սուրբ զեկեղեցի հեղմամբ արեան սըրբոցն. մաղթանօք սոցա խընայեա՛ ի մեզ պարգեւատու բարեաց, եւ ողորմեա քո արարածոց:

Պանծալի սուրբ դաւակօք հովիւքըն զըւարթունք, հրով Հոգւոյն չիջուցին ըզբոցն ըզկրակապաշտ պարսիցն. մաղթանօք սոցա խընայեա՛ ի մեզ պարգեւատու բարեաց, եւ ողորմեա քո արարածոց:

Պարթեւական տեսանողին յառաջագոյն ազդեցութեամբ, զհաւատոյ որդիս սըրբոյն Գրիգորի պըսակազարդ տեսեալ. մաղթանօք սոցա խընայեա՛ ի մեզ պարգեւատու բարեաց, եւ ողորմեա քո արարածոց:

Hymn 46—*The Finding of the Cross*

This day the precious wood of the cross committed unto Golgotha is sought by the godly queen; come, O ye faithful, let us bow down before this divine and holy symbol.

This day Golgotha presents that which had been concealed in the earth and is brought forth with the fragrance of sweet-smelling incense by the hand of the blessed Judas; come, O ye faithful, let us bow down before this divine and holy symbol.

This day through the saving holy cross the youth that was dead is restored to life, and Satan laments his discomfiture; but we believers in Christ will bow down before this divine and holy symbol.

Hoymn 47—*Feast of the Holy Vardans (Fourth Mode)*

I am well pleased that the Lord hath heard the voice of my prayer.

O sun of righteousness shone forth in Armenia, thou didst adorn thy holy church by the shedding of the blood of thy saints, through their prayers spare us, thou giver of (all) good things, and have mercy upon thy creatures.

Together with their illustrious and holy children, those watchful shepherds quenched the flames of the fire-worshiping Persians; through their prayers spare us, thou giver of (all) good things, and have mercy upon thy creatures.

Impelled by the prophetic inspiration of the Parthian seer, St. Gregory's children of the faith have adorned themselves with crowns of martyrs; through their prayers spare us, thou giver of all good things, and have mercy upon thy creatures.

Շրկն. 48.—Պահոց եւ Հանգստեան

Դկ.—Օրհնեցէք զՏէր ամենայն ազինք. գովեցէք զնա ամենայն ժողովուրդք:

Փառաբանութիւն առաքեմք քեզ Հայր երկնաւոր. յիշեա՛ զնընչեցեալսըն մեր եւ հանգո ընդ սուրբըս քո:

Որ էակիցդ ես Հօր եւ Հոգւոյ Որդիդ միածին. յիշեա զնընչեցեալսըն մեր եւ հանգո ընդ սուրբըս քո:

Որ փառակիցդ ես Հօր եւ Որդւոյ Հոգիդ ճըշմարիտ. յի՛շեա՛ զնընչեցեալսըն մեր եւ հանգո՛ ընդ սուրբըս քո:

Շրկն. 49.—Սուրբ Հաղորդութեան

Վերաձգողն երկնից մըշտընչենաւոր Հօր Որդին, ներգործեալ իմովս ի վեր քան ըզհրաշս. ծառայի առեալ ըզկերպ անկողոպտելի աստուածութեամբն:

Բանին զմաքրեցելոցն ջրով զոտըս լըւանայ, զի զիսոնարհութիւն ի նոսա տըպաւորեսցէ. Երրորդութեանն գոլ օթեվան:

Բաշխէ զմարմին իւր եւ զարիւն ը նոր ուխտ անուանեալ եւ յիշատակ կամաւոր մահուան մերձեցելոցս ի նա սրբութեամբ:

Որ մարմնով եւ արեամբ քո ցուցեր զթողութիւն մեզաց, որ ը միշտ պատարագիս ի մեզ անծախապէս. մաքրեա ի մէնջ զմէգ խաւարին խորհրդոյ եւ լուսաւորեա զմեզ:

Որ քաւիչ զայս նոր ուխտ ցուցեր յետ առաջնոյ քո՝ մահացելոցս ի ճաշակմանէ նախահօրն. մաքրեա ի մէնջ զմէգ խաւարին խորհրդոյ եւ լուսաւորեա զմեզ:

Hymn 48—*Fast Days and Requiem (Fourth Mode)*

O praise the Lord, all ye nations; praise him, all ye people.

Words of praise we offer up unto thee, O heavely Father; remember thou our departed brethren, and grant them rest with thy saints.

O thou only-begotten Son, who art co-existent with the Father and the Holy Ghost; remember thou our departed brethren, and grant them rest with thy saints.

O Spirit of truth, who art glorified with the Father and the Son; remember thou our departed brethren, and grant them rest with thy saints.

Hymn 49—*Holy Communion*

The spreader of the expanse of heaven, the eternal Son of the Father, performed in my (human) nature a greater marvel by assuming the form of a servant with godhead inviolate.

He washed with water the feet of his disciples, whom he had already cleansed through his word, in order to imprint in them humility, and to make them fit habitation for the Trinity.

As a new covenant, and in memory of his voluntary death, Christ distributes his body and his blood amongst those of us who approach him in holiness.

O thou, who through thy body and blood didst make known to us the forgiveness of sins, and who art continually being offered up among us without being consumed; clear away from us the mist of dark musings and enlighten us.

O thou, who hast appointed this new covenant for expiation of sins, in place of the former one, for the salvation of us, who have become mortal through the tasting of the forbidden fruit by our first parent; clear away from us the mist of dark musings and enlighten us.

Որ կազմեցեր սեղան խորհրդոյ եւ արբուցեր յանմահական բաժակէն սրբոց քոց առաքելոց այսօր ի սուրբ վերնատունն, աղաչեմք Փրկիչ ողորմեա:

Մաքրեա զմիտս եւ զխորհուրդս զի եւ մեք հաղորդեսցուք սրբութեամբ ընդ սրբոց քոց առաքելոց այսօր ի սուրբ վերնատունն, աղաչեմք Փրկիչ ողորմեա:

Բան Հօր եւ քահանայապետ ճշմարիտ, որ զաշխարհակեցոյց զմարմին եւ զարիւնդ քո բաշխեցեր յառաքեալսն. այսօր հաղորդին հողեղէնք աստուածային խորհրդոյդ, Որդի Աստուծոյ ողորմեա:

Այսօր վերըստին նորոգեցաք ի յանիծից նախահօրն. ճաշակելով զմարմին եւ զարիւն Որդւոյն Աստուծոյ. օրհնեցէք զնա հողևոր երգով:

O Saviour who didst ordain this sacred board and didst give on this day thy holy apostles in the upper-chamber to drink of the cup of immortality; we pray thee have mercy upon us.

O Saviour, purify our minds and thoughts that we may have communion in holiness with thy holy apostles who on this day were assembled in the upper-chamber; we pray thee have mercy upon us.

Word of the Father and true highpriest, who didst divide thy world-redeeming body and blood among the disciples, so also this day thy earth-born creatures are partaking of thy divine sacrament; O Son of God, have mercy upon us.

This day we have been released from the curse of our first parent by tasting of the body and blood of the Son of God. Praise him with a spiritual song.

ՄԵՂԵԴԻՔ

Ծննդեան եւ Աստուածածնի

Նոր ծաղիկ այսօր բղխէ յարմատոյն Յեսսեայ. եւ դուստրը Դաւթի ծնանի զՈրդին Աստուծոյ:

Տեառնընդառաջին

Քրիստոս փառաց թագաւորն այսօր եկեալ յընծայումն. Կատարելով նա զօրէնս քառասնօրեայ գալստեամբ:

Ծաղկազարդին

Աստ երբայեցւոց մանկունքն զերգ քերովբէիցն առեալ. Հեթանոսական դասուց տօնակից վեհիցն եղեալ:
Յիսուս Քրիստոս եմուտ այսօր ի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ ովսաննա երգով:

Յարութեան

(1) Այսօր մեռեալք ընդ կենդանեացս ձայնեն աւետիս՝ Քրիստոս յարեաւ:

(2) Յարեաւ Փրկիչն աշխարհի եւ աղատեաց զազգս մարդկան ի մահուանէ։

(3) Տօնեմք զքո յարութիւնդ (համբարձումնդ, Ս. Գալուստդ եւայլն)։

(4) Ի կոյս վիմէն յարեաւ այսօր և զգերեալսն ի գերողէն ազատեաց։

Եւ ձայն զառիւծուն ասեմ,
Որ գոչէր ի քառաթեւին,
Ի քառաթեւին գոչէր.
Ձայն առնէր ի սանդարամետոն:
Յարեաւ փառաց թագաւորն, աւետիս.
Զի՞ խնդրէք զանմահն ընդ մեռեալս. ձեզ եւ մեզ մեծ աւետիս:

ANTHEMS (MEGHETI)

Christmas and Feasts of the Holy Virgin

A new flower is sprung up this day from the root of Jesse, and the daughter of David brings forth the Son of God.

Purification

Christ the king of glory comes this day to be presented(to the Lord): he fulfills the law by his advent on the fortieth day (after his birth).

Palm Sunday

Here (on earth) the children of the Hebrews take up the song of the cherubim: and the choirs of the gentiles join in celebration with the angels above.

On this day did Jesus Christ enter the holy city of Jerusalem with the song of hosanna.

Easter-Tide

To-day the dead with the living sing the tidings: Christ is risen.

The Saviour of the world is risen and has redeemed from death the human race.

We celebrate thy resurrection (ascension, advent, etc.)

From virgin rock he arose to-day, and the captives he delivered from the hands of the captors.

I declare with the voice of the lion, which thundered through the four-winged angel; he thundered through the four-winged angel and resounded in the infernal regions.

The king of glory is risen: Rejoice!

Why do ye seek the immortal among the dead? Rejoice!

Good news for you and for us!

Այսօր նոր արեւ յարեալ
Ի նորահրաշ արեգակէն (կրկնեա) ։
Այսօր նոր շուշան ծաղկեալ
Ի նորատունկ բուրաստանէն ։

Համբարձման

Այսօր անդրանիկ Հօր միածին Որդին.
Ցերկինս սլանայ ադամային կերպիւ ։
Նուագ ներբողից եղանակեն այսօր
Հոյլք հոգեղինաց երկնաւորացն խմբից ։

Հոգւոյ Գալստեան

Նուագեմք Հոգւոյն նուագս վայելուչս ։
Վայելուչս բանիւ զարարչութիւնն նախ ասեմք ։

Վարդավառին

Գոհար վարդն վառ առեալ, (կրկնեա)
Ի վեհից վարսիցն արփենից.
Ի վեր ի վայր վարսիցն ։
Պղպջէր ծաղիկ ծովային ։ (Կրկնեա)
Լեառըն ցընծա՛ դու, Թաբոր,
Յարփիահրաշըս տօնի,
Քան զՍինա բարձրացար,
ԶԱստուած փառօք ընկալար ։

Փոխմանն

Այսօր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ,
Բերեալ զբարիոն պսակ յաղթող Կուսին ։
Այսօր կոչելով առ բոլորիցն Տէրն
Զտաճար բարձրելոյն և զբնակարան Հոգւոյն ։

Աչքըն ծով ի ծով ծիծաղախիտ
Ծաւալանայր յառաւօտուն՝
Երկու փայլակնաձեւ արեգական նման ։

On this day the marvellous Sun (of righteousness) shone forth its light anew.

On this day in the newly-planted flower-garden the lily bloomed.

Ascension

This day the first-born of the Father, the only-begotten Son, soars into heaven in Adamic form: vast multitudes of heavenly spirits unite in songs of praise.

Pentecost

We address the Holy Spirit in appropriate songs: in befitting words we extol first his creating power.

Transfiguration

The precious rose resplendent *(repeat)*
From sublime celestial rays,
Effulgent throughout the ether,
Bursting forth the flower of the sea *(repeat)*.

Rejoice thou, O Mount Tabor, on this brilliant festival. Thou hast risen above Sinai, having received God in glory.

Assumption

On this day the archangel Gabriel brings the victor's crown, a prize to the triumphant Virgin.

She, the temple of the Highest, and the abode of the Spirit, is this day called unto the Lord of all.

The twinkling eyes from sea to sea shone forth at break of day like two glittering suns.

Խաչին

Խաչն ի նախնումն երևեցաւ,
Ծաղկեալ ի դրախտն աստուածատունկ,
Մխիթարիչ եղև Սէթայ,
Նախագուշակ հօրն Ադամայ։
Մեք ի յայն փայտ եմք յուսացեալ՝
Զոր Տէր Յիսուս բեւեռեցաւ,
Եւ խոնարհեալ երկրպագեմք
Աստուածընկալ սուրբ նշանիս։

Վարագայ Խաչին

Այսօր ապդէ մարգարէն՝
Երգաբանեալ ի նուագէն՝
Տալ մեզ նշան ի լուսէն
Յերկոտասան Վարագէն։

Երեւման եւ Վերացման Խաչին

Այսօր յերեւումն մեծի ճառագայթի նշանի Տեառն Աստուծոյ մերոյ ի նաւակատիսն որ յԵրուսաղէմ, ժողովուրդք բարեբանեցէք զՔրիստոս ուրախութեամբ։

Holy Cross

The cross appeared in times primeval,
Blooming in the God-planted garden,
Which was a comfort to Seth,
And a presage to father Adam.
We have put our trust in that wood
To which our Lord Jesus was nailed
And with humility we adore
Before this God-accepted holy sign.

The Cross of Varag

The prophet announces to-day in poetic song: a luminous sign is given unto us in the twelve-fold shrine of Varag.

Feast of the Appearance and Exaltation of the Cross

This day on the anniversary of the appearance (and exaltation) of the great luminous sign of our Lord God during the dedication in Jerusalem, O ye people, praise Christ joyfully.

ԹԱՍԱՍՈՒԹԻՒՆ

Պահոց ԲԾ. ԴՇ. ԵՇ.

Որ ի Հօրէ առաքեցար Փրկիչ եւ մարմնացար ի սուրբ Կուսէն, որ վասն մեր ի յերկնից իջեր եւ լուսաւորեցեր զտիեզերս: Զխաղաղութիւն քո տուր մեզ Տէր, որ խաղաղութեանց ես թագաւոր. զխաղաղութիւն եւ զողորմութիւն՝ որ յամենայնի ես դու կարող մարդասէր:

Պահոց ԴՇ. ՈՒՐ.

Որ ըստ ամենայն միտս անցանես, զխաղաղութիւն քո, Աստուած, տո՛ր մեզ հանապազ, ղքեզ աղաչեմք:

Կիւրակէի

Միածին Որդի եւ Բանդ Աստուած եւ անմահ էութիւն, որ յանձն առեր մարմնանալ ի սրբուհւոյ Աստուածածնէն եւ ի միշտ Կուսէն. անփոփոխելիդ մարդ եղեալ, խաչեցար Քրիստոս Աստուած մեր. մահուամբ զմահ կոխեցեր, մինդ ի սրբոյ Երրորդութենէն, փառաւորակից ընդ Հօր եւ Սրբոյ Հոգւոյն. կեցո՛ զմեզ:

Ս. Ծննդեան եւ Աստուածածնի

Աստուածածին անհարսնացեալ՝ զԲանն անսկիզբն յըղացար եւ զԱստուածն անիմանալի ծնար. զանպարագրելին ի գիրկս քո բարձեր. նմա անդադար բարեխօսեա՛ վասն անձանց մերոց:

Ս. Ծննդեան

Աստուածածին զքեզ խոստովանեալ երկրպագէ եկեղեցի ուղղափառաց. քանզի ուր քերովբէքն բազմաչեայք եւ աթոռք հրանիւթք եւ վեցթեւեան սերովբէքն նայիլ ոչ իշխին, կրեցեր անսերմնապէս զանապատանումն ի յարգանդի քում որպէս աղախին զՏէր. եւ ծնար որպէս զմարդ զԱստուածն բոլորից՝ զմարմնացեալն առ ի քէն զանճառ զԲանն, ի փրկութիւն աշխարհի եւ կեանք անձանց մերոց:

INTROITS (ZHAMAMOUTK)

Fast Days

Monday, Tuesday, Thursday.

O thou who wast sent from the Father to be our Saviour, and wast made incarnate of the holy Virgin, who for us didst descend from heaven and enlighten the whole world, give us thy peace, O Lord, who art the king of all peace; grant us peace and mercy, for thou art in all things mighty and lover of man.

Wednesday and Friday.

O God, whose nature passeth all understanding, grant us always thy peace, we pray thee.

Sunday.

O thou, only-begotten Son, and Word of God, and immortal being, who didst condescend to become incarnate of the holy mother of God and evervirgin; thou, the unchangeable, didst become man, and wast crucified, O Christ our God, who by death didst overcome death; thou art one person of the holy Trinity, co-equal in glory with the Father and the Holy Ghost; preserve us.

Christmas and Feasts of B. V. Mary

O unespoused mother of God, who didst conceive the eternal Word, and gave birth to ineffable God; thou, who didst take up in thine arms the unbounded one, do intercede with him for us unceasingly.

Or

The orthodox church doth acknowledge thee as the mother of God, and bows down before thee; because him. upon whom many-eyed cherubim and fiery thrones and six-winged seraphim would not dare to look, thou, as the handmaid of the Lord, didst without seed immaculately bear in thy womb, and didst beget as man the God of all, the ineffable Word, who took flesh of thee for the salvation of the world and for the life of our souls.

Ս. Ծննդեան

Աղաչեմք զքեզ սուրբ կոյս Մարիամ Աստուածածին՝ բարձրելոյն զօրութեամբն հովանաւորեալ եւ Սուրբ Հոգւոյն եկաւորութեամբն լուսաւորեալ. որ զամենայն գոյութեանց ստեղծիչն յղացեալ ծնար անճառապէս: Մարմնացելոյն առ ի քէն բարեխօսեա՛ կեցուցանել զանձինս մեր:

Տեառնընդառաջի

Ծերունին այսօր Սիմէոն՝ Հոգւովն դայր ի տաճարն ելեալով քերովբէիցն վեհագոյն, զի որոց թեւօքն սաւառնեալ ոչ իշխէին հայիլ ի յահեղ փառացն, առ ի գիրկս իւր բարձեալ համբուրէր համարձակապէս եւ գրգուէր որպէս զմանուկ, եւ աղերսելով հայցէր արձակիլ ի խաղաղութիւն:

Տեառնընդառաջի

Անսկզբնական Բանդ Աստուած, ի վերջին աւուրս յանձն առեր լինել մարդ ի Կուսէն. եւ Արարիչդ յաւիտենից՝ փակեցար ընդ ժամանակաւ. սուրբ, Տէր սրբութեանց եւ անկարօտ մաքրութեանց, եկիր ի տաճարն քառասնօրեայ, զօրինացն կատարեցեր զարդարութիւն: Զոր բարձեալ Սիմէոնի զանպարագրելիդ ի գիրկս իւր հայցէր. որ արձակիչդ ես կապելոց՝ արձակեա՛ զիս ի խաղաղութիւն: Վասն որոյ՝ ընդ ծերունւոյն Սիմէոնի վերագոչեմք առ քեզ Տէր. սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր զօրութեանց. յի են երկինք եւ երկիր փառօք քովք ի փրկութիւն մեզ, Քրիստոս Աստուած, փառք քեզ:

Ղազարու Յարութեան

ԶՂազարու ննջումն՝ որպէս կանխագէտ յառաջ ասէիր. որ եւ ի Բեթանիա յառաջէիր՝ կի յարուցես զսիրելին քո: Արդ եւ մեք գոչելով ասեմք, Օրհնեալ որ գաս ի չարչարանս կամաւ Հօր՝ ի փրկութիւն անձանց մերոց:

Յորժամ եկեալ կենարարդ ի գերեզմանն Ղազարու. յորժամ եկեալ կենարարդ ի գերեզմանն Ղազարու. աւետաւոր ձայնիւդ աղաղակէիր ասելով՝ Ղազարէ, արի եկ արտաքս:

Or

We pray thee holy virgin Mary, mother of God, overshadowed by the power of the highest, enlightened by the visitation of the Holy Ghost, who didst inexpressibly conceive and bear the creator of all beings; intercede with him who became incarnate of thee for the preservation of our souls.

Feast of Purification

The venerable Simeon, being led by the Spirit into the temple, was dignified above the cherubim; because him, whom they, in angelic flight would not dare to gaze on, owing to the refulgent glory, he took up in his arms, and kissed him without fear, and fondled him as a babe, and then imploringly begged to depart in peace.

Or

Eternal Word of God, who didst in these latter days vouchsafe to become man from the holy Virgin, being creator of all eternity thou didst become encompassed by time; O holy, Lord of holiness, not needing purification, yet didst thou come into the temple on the fortieth day in order to fulfill the equity of the law. Thee, O Illimitable, did Simeon take up in his arms and pray saying, O thou liberator of prisoners, let me now depart in peace. We therefore with the venerable Simeon lift up our voices unto thee, O Lord, saying, Holy, Holy, Holy, Lord of sabaoth, heaven and earth are full of thy glory for our salvation. Glory be to thee, O Christ our God.

Resurrection of Lazarus

The sleeping of Lazarus thou, with fore-knowledge, didst declare, and didst proceed to Bethany in order to raise thy beloved one. Now we also cry unto thee, Blessed art thou who comest to suffer with the will of the Father for our salvation.

Or

When thou, O giver of life, camest to the grave of Lazarus, yea, when thou, as life-giver, camest to the grave of Lazarus, and in welcome voice didst cry saying, Lazarus come forth; forthwith the

Իսկ մեռեալն ի գերեզմանէն յարեաւ. և նոյն ինքեաւ զանմահութեան պարգեւսդ ետուր սիրելւոյդ, եւ աստուածային ձայնիւդ ի գերեզմանէն կոչեցեր: Վասն որոյ՝ եւ մանկունք եբրայեցւոց ոստովք օրհնէին զանմահ թագաւորութիւն քո: Ընդ նոսին եւ մեք ասեմք, Ովսաննայ՝ օրհնեալ է գալուստ քո. օրհնութիւն ի բարձունս, օրհնեալ որ գալոց ես անուամբ Տեառն:

Ծաղկազարդի

Ցնծա, Երուսաղէմ, եւ զարդարեա զառագաստ քո, Սիոն. քանզի ահա թագաւոր քո Քրիստոս նստեալ ի յաւանակի նորոյ՝ հեզութիւն ցուցանելով դայ մտանէ յառագաստ քո: Եւ մեք աղաչեմք. ովսաննայ օրհնեալ եկեալ ի յանուն Տեառն, որ ունի զմեծ զողորմութիւն:

Զատկի

Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց. մահուամբ զմահ կոխեաց, եւ յարութեամբն իւրով մեզ զկեանս պարգեւեաց. նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

Յինանց

Ահաւոր եւ սքանչելի է խորհուրդ փրկութեան մերոյ. որ անսկիզբն ի Հօրէ անճառաբար մարմնացաւ ի Կուսէն. խաչի համբերելով եւ կամաւոր մահուամբն իւրով զկենդանութեան մեզ պարգեւեաց շնորհս:

Յինանց

Քանզի յարեաւ ի մեռելոց Քրիստոս Աստուած յաւիտենից՝ արարիչ եւ յարութիւն աղգի մարդկան. զոր օրհնեն անդադար զինուորութիւնք հրեշտակաց եւ ամենայն զուարթունք երկնից: Ընդ որս գոչելով ասեմք, փառք սոսկալի յարութեան քո Տէր:

Համբարձման

Հիացան վերնական լսմութիւնքն տեսանելով զքեզ ի հրեղէն կառս բազմեալ՝ սարսեալ ասէին. ո՞վ է սա որ դիմեալ գայ յեղովմայ, եւ եկեալ մտանէ փառօք ի փառս. Տէր փառք քեզ:

dead arose from the grave, and thou thyself didst grant the gift of immortality unto thy beloved one, and by thy divine voice called him out of the grave. Hence the children of the Hebrews with tree-branches in their hands blessed thy unending kingdom. With them now we also say, Hosanna, blessed art thou that comest in the name of the Lord.

Palm Sunday

Rejoice, O Jerusalem, and adorn thy bride-chamber, O Zion, for behold thy King Christ, sitting on a new colt, enters into thy courts in humility, and we cry aloud, Hosanna, blessed is he that hath come in the name of the Lord, and hath great mercy.

Easter Day

Christ is risen from the dead! By his death he trampled death, and by his resurrection he granted us life; glory be to him for ever. Amen.

Eastertide

Sublime and wonderful is the mystery of our salvation. He, who was begotten of the Father before all time, ineffably took human body from the holy Virgin, endured the suffering of the cross, and by his death granted us the grace of life.

Or

Behold Christ, God of eternity, creator and resurrection of mankind, arose from the dead, whom the armies of angels and all the heavenly hosts ceaselessly praise! With them we sing aloud, Glory be to thy marvellous resurrection, O Lord.

Ascension Day

The heavenly multitudes were amazed, when they beheld thee sitting in a fiery chariot, and tremblingly exclaimed, Who is this that cometh from Edom, and coming, entereth into glory in splendor? Glory be to thee O Lord.

Համբարձման

Որ յանպատում աթոռ նստիս եւ յանմարմնոցն վերօրհ-նիս, անհասանելի Բանդ Աստուած, ի յերկրի երեւեցար ճըշ-մարիտ մարդ՝ զտնօրէնութեանն կատարեալ զխորհուրդ, խաչի եւ մահու համբերեցեր, եւ զհրաշալի յարութիւնդ քո ցուցեր հզօր զօրութեամբ. այսօր համբարձար փառօք ի յեր-կինս եւ զկուսածին մարմինդ քո հրաշափառապէս լուսա-զարդեցեր. զոր տեսեալ Եսայիաս՝ նախաձայնեալ ասէր, ո՞վ է սա որ դիմեալ գայ յերկրէ: Հիացեալ պետութեանց երկնից գոչէին առ միմեանս, համբարձէք իշխանք զդրունս ձեր ի վեր, եւ մտցէ թագաւոր փառաց: Արդ՝ որ յամենայնի կարողդ ես եւ հզօր, չնորհեա եւ մեզ հանդիպիլ քեզ ամպովք ի միւսանգամ քո գալստեանդ, որ միայնդ ես մարդասէր:

Հոգւոյ Գալստեան

Աստուած զքեզ խոստովանիմք զՍուրբ Հոգիդ եւ երկիր-պագանեմք, որ ես պատճառ կենդանութեան եղելոցս եւ խա-ղաղարար աշխարհի. որ զտգիտութիւն աշակերտացն բազում գիտութեամբ լցեր, եւ ի հրեղէն լեզուս բաժանեալ անճա-ռելեօք ցուցար նոցա. աղաղակեմք, Տէր, խնայեա եւ կեցո զմեզ:

Բ Շ.—Այսօր ի հրեղէն լեզուս բաժանեալ հանգեար յա-ռաքեալսն՝ լուսաւորելով զնոսա. եւ այժմ աղաչեմք զքեզ, Սուրբ Հոգիդ Աստուած, որ ես պատճառ կենդանութեան ե-ղելոց եւ խաղաղարար աշխարհի, խնայեա եւ կեցո զմեզ:

Գ Շ.—Վասն որոյ եւ մեք զՀոգիդ Սուրբ Աստուած ընդ Հօր եւ ընդ Որդւոյ միասնական խոստովանիմք. եւ հայցեմք մեզ ի վերնատուողէդ զհոգեւորական խաղաղութիւնդ, Տէր, փառք քեզ:

Վարդավառի

Երեւի Տէրդ այսօր աշակերտացն ի Թաբորական լե-ռինն. եւ աշակերտացդ զարհուրելք աղաղակէին ասելով, արասցուք երիս տաղաւարս՝ մի Տեառնդ, եւ մի Մովսիսի, և մի Եղիայի: Արդ՝ եւ մեք բանաւոր հօտքս երգեմք ընդ քո

Or

O thou incomprehensible Word of God, who sittest on an indescribable throne and art glorified by the incorporeals; who didst appear on earth as true man, having accomplished the mystery of the dispensation, and endured the cross and death, and didst display with great might thy marvellous resurrection, and on this day thou didst ascend into heaven in majesty, gloriously exalting thy virgin-born body, the which Isaiah seeing beforehand exclaimed, Who is this that cometh from the earth, and the heavenly cohorts in amazement cried to each other, Lift up your gates, O ye princes, and the King of glory shall enter. And now, O thou who in all things art powerful and mighty, grant that we may meet thee in the clouds at thy second coming, for thou alone art lover of man.

Pentecost

We acknowledge thee as God, O Holy Spirit, and we worship thee who art the cause of existence of all beings, and giver of peace to the world; who didst substitute great knowledge in place of the ignorance of the disciples, and didst mysteriously reveal thyself unto them by the fiery cloven tongues; we therefore cry unto thee, O Lord, spare us and preserve us.

Monday After Pentecost

On this day in fiery cloven tongues didst thou rest on the apostles and enlighten them. Now therefore we pray thee, O God Holy Ghost, who art the cause of the existence of all beings and giver of peace to the world, spare us and preserve us.

Tuesday After Pentecost

We therefore acknowledge thee as God, O Holy Spirit, together with the Father and the Son, and we beseech thee to send from on high peace to our souls. Glory be to thee, O Lord.

Feast of Transfiguration

On this day didst thou reveal thyself to thy disciples on mount Tabor, who in amazement cried out saying, Let us make three tabernacles, one for thee, O Lord, one for Moses and one for Elijah. And now we thy reasonable flocks do sing with thy true witnesses,

ճշմարիտ վկայիցդ, առաքեա ի մեզ զլոյս քո շնորհացդ ի քոյ միւսանգամ գալստեանդ եւ կեցո:

Խաչի

Առաջի պատուական ամենայաղթ խաչի քոյ անկանիմք երկրպագելով եւ խնդրեմք զթողութիւն յանցանաց մերոց. քանզի սովաւ բարձեր զդատապարտութիւն ազգի մարդկան: Եւ այժմ վասն սրբոյ աստուածային քոյ նշանի՝ շնորհեա զերկնային զխաղաղութիւնդ ամենայն աշխարհի:

Էջմիածնի

Տէր մեր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս, որ աղօթիւք եւ միջնորդութեամբ բազմաչարչար վկային քո եւ հօրն մերոյ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, մեծաւ փառօք եւ բազմութեամբ զօրացդ լուսեղինաց իջեր յերկնից ի դաշտն արարատեան, ի յայցելութիւն փոքու հօտիդ քոյ ազգիս Հայոց՝ եւ ի ցուցումն յատկականի սիրոյդ եւ մեծի ողորմութեանդ. եւ ոսկեուռամբ բաղխեցեր զխորս անդնդոց, եւ հալածեցեր զգունդս սանդարամետականաց. ուր եւ լուսաձեւ յօրինմամբ հրաշակերտեցեր զմայր աթոռն մեր զսուրբ Էջմիածին, եւ արարեր զնա չտեմարան անսպառելի շնորհացդ աստուածայնոց՝ ի լինել ծնող, դաստիարակ, եւ կատարելագործիչ ամենայն եկեղեցեացս Հայաստանեայց: Արդ՝ պահեա՛ զնա անարատ, հաստատուն եւ անաղօտ, ի պայծառազարդութիւն եկեղեցեացս մերոց եւ մանկանցս սոցին մինչեւ ի կատարած աշխարհի, յորոց միշտ փառաւորի ամենասուրբ անուն քո յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Եկեղեցւոյ

Զխաղաղութիւն շնորհեա եկեղեցւոյ քում սրբոյ, զխաղաղութիւն եւ զանշարժութիւն ի թշնամեաց պատերազմէ. և հաստատեա ի մի հաւատ զկաթուղիկէ եկեղեցի. զքեզ խոստովանիմք Տէր եւ Աստուած, կեցո զմեզ:

Յովհաննու Մկրտչին

Զյառաջընթացութիւն քո եւ զկարապետութիւն Աստուծոյ Բանին խափանել կարծելով՝ որ ի ձեռն կնոջն զնախաս-

Send us the light of thy grace at thy second coming, and preserve us.

Feast of Holy Cross

Before thy precious and victorious cross we fall down in worship, and beseech thee to grant us forgiveness of our sins, because through thy cross thou didst remove the condemnation of mankind, and now, for the sake of thy divine and holy ensign, grant unto this world thy heavenly peace.

Feast of Echmiatzine

Our Lord and Saviour Jesus Christ, who, through the prayers and mediation of thy much-tortured martyr and our father, Saint Gregory the Illuminator, with great glory and with a multitude of celestial hosts, didst descend from heaven into the Valley of Ararat to visit thy small flock of the Armenian nation, and as a mark of thy special love and great mercy, with the golden sledge, thou didst strike the earth to the depths of the infernal regions, thereby dispelling the hosts of the evil one; at which place also, in luminous formation, thou didst wonderfully construct our Mother throne, the holy Edchmiatzine, and didst make it the treasury of thine inexhaustible divine grace, in order that it may become the parent, the teacher, and perfector of all the churches of Armenia. Keep it, therefore, immaculate, firm, and radiant forever, to the adornment of our churches and the advancement of the children thereof, by whom thy all-holy name is glorified always, and unto unending times. Amen.

Feast of the Holy Church

Grant peace to thy holy Church, peace and stability against the attacks of the enemies, and establish in one faith the holy Catholic church. We confess thee, Lord and God, preserve us.

Feast of St. John the Baptist

Thinking to make void thy office of a fore-runner and announcer of the word of God, he who through the woman caused the first created man to be cast out of paradise, the same also

տեղծն ի դրախտէն արտաքս ընկէց. նաև այժմ զՀերովդիա-դայ անօրէնութեամբ բորբոքեալ, եւ բազմելոցն Հերով-դիայ՝ զկաքաւս ոտից աղջկանն հաճոյացոյց, զի զքոյդ հատցէ զգլուխ, որ զամենեցուն ձեռնադրեցեր զգլուխն զՔրիստոս: Այլ դու, որ յանապատէ բարբառոյ ձայն, գոչեա որում ձեռնադրեցեր՝ պարգեւել զխաղաղութիւն եւ զմեծ զողորմութիւն:

Սրբոյն Ստեփանոսի

Ցնծա այսօր, ցնծա, եւ զուարճացիր, կաթուղիկէ եկեղեցի սուրբ՝ յիշատակաւ սրբոյն Ստեփանոսի նախավկային Քրիստոսի՝ վկայեցելոյ Հօր. որ աղօթիւք բանայր զերկինս, զոր փակեաց Ադամ. եւ հրեշտակակերպ տեսլեամբ տեսանէր զկերպարանն Հօր ի կերպի Աղամայ նստեալ յաթոռս փառաց. որ զբազմութիւն քարանցն որպէս զծաղիկս հաւաքելով բոլորէր պսակս փոխանակ փշոցն եւ եղեգանն: Եւ զմարտիրոսական արիւնն խառնէր ընդ փրկական արեանն Քրիստոսի հոսեցելոյն ի կողէն: Վասն սրոյ գերազանցեալ ի փառս առաւել քան զամենայն սուրբս՝ հայցեա և մեզ ի վերնատուղէն զպարգեւս կենաց անվախճանից եւ զմեծ զողորմութիւն:

Ս. Ստեփանոս

Յորովայնէ ընտրեալ սուրբն Ստեփանոս, յորովայնէ ընտրեալ սուրբն Ստեփանոս, վկայ ճշմարիտ առաքելական քարոզութեանցն որ ի վերայ անօրէն քարաձգողացն աղօթէր առ Քրիստոս Աստուածդ ասելով, մի համարիր սոցա զայս մեղս: Արդ՝ ի սորին բարեխօսութեան չնորհեա մեզ Տէր զմեծ քո զողորմութիւնդ:

Սուրբ Լուսաւորչին

Ցնծա այսօր եւ զուարճանայ եկեղեցի սուրբ՝ տօնելով մեծաւ հանդիսիւ զհանրատենչ յիշատակս քո, ո՛վ զերազանցեալդ ի հարս սուրբ հայրապետ եւ լուսաւորիչ տանս Թորգոմայ՝ սուրբդ Գրիգոր: Որ քոյով անտանելի չարչարանօքդ զաշխարհս ամենայն հիացուցեր. անօրինակ ճգնու-

now maliciously incites Herodias and makes the dancing feet of the girl pleasing to the eyes of the guest-friends of Herod in order to cut off thy head, O holy Baptist, who didst lay consecrating hands on Christ, the head of all. But thou, who art the voice crying in the wilderness, cry out to him on whom thou didst lay thy hands, to grant unto us peace and great mercy.

Feast of St. Stephen

Rejoice and be of good cheer, thou holy Catholic Church, by the memory of St. Stephen the Proto-martyr of Christ, who was testified of the Father, and who with prayers opened the heavens which had been closed by Adam, and who with angelic appearance beheld the countenance of the Father in the form of Adam sitting on the throne of glory; who gathered up the stones heaped upon him as flowers for a garland, instead of the crown of thorns and reed, and who mixed his martyr-blood with the redeeming blood flowed from the side of Christ. Hence, surpassing all other saints in glory, he prayed also for us, that he who sitteth on high may grant us life eternal and great mercy.

Or

Stephen, chosen from the womb as a saint, Stephen chosen from the womb as a saint, a true witness of apostolic preaching, prayed for his lawless stoners, unto thee, O Christ our God, saying, Lay not this sin to their charge. And now through his mediation grant unto us, O Lord, thy great mercy.

Feast of the Illuminator

The holy Church rejoices, yea rejoices and is of good cheer in celebrating with great splendor thy universally-desired memory, O supreme among the fathers, holy patriarch and illuminator of the house of Togarmah, Saint Gregorius, who by thy intolerable sufferings didst amaze the whole world; by thine unexampled austerity, thou didst astonish the heavenly hosts, whose legions descending

թեամբ զհրեղէնսն զարմացուցեր, որք եւ դունդ դունդ յերկնից ի յերկիր խոնարհեալ ի տես հանդիսի նահատակութեանն. եւ անհամեմատ համբերութեամբ զզոռոզացեալ սրքայն իւրական զօրքն ընդ ոտիւք նուաճեցեր. եւ աստուածահաճոյ աղօթիւքդ զկուրացեալ միտս նոցին լուսաւորեցեր եւ Աւետարանին Քրիստոսի պաշտօնեայս արարեր. ընդ նմին եւ զազգս Հայոց նորոգ հոգեւոր ծննդեամբ ի լոյս աստուածգիտութեան ածեր: Վասն որոյ եւ յատկապէս լուսափայլեցար ի մէջ ամենայն սրբոց, եւ զառաքելականն ընկալար զաթոռ եւ զպատիւ, եւ ընդ նոսին պսակեցար ի Քրիստոսէ Աստուծոյ: Արդ՝ ո՛վ հայր մեր եւ լուսաւորիչ հոգւոց մերոց, աղաչեմք զքեզ միաբան ուխտիւք եկեղեցւոյ քոյ, զի յաւուրս հրաշալւոյ տօնի քոյ, յատկապէս բարեխօսեսցես առ Քրիստոս Աստուած մեր, զի զեկեղեցիս եւ զմնացորդս ժողովրդեան քոյ պահեսցէ ի խաղաղութեան, փրկելով ի հոգեւոր եւ մարմնաւոր թշնամեաց. զի եւ մեք միշտ գյիշատակս քո կատարելով՝ փառաւորեսցուք զՀայր և զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին յաւիտեանս. ամէն:

Ս. Լուսաւորչին

Գրիգոր սուրբ քահանայապետ, որ զհաւատս ուսուցեր եւ զբանակս դիւացն հալածեցեր. մարդկան ուսուցեր քարոզել զԵրրորդութիւնն, պսակեցար յարքայութեանն. արդ բարեխօս լեր առ Տէր վասն մեր:

Առաքելոց

Առաքեալք՝ եւ վկայք Քրիստոսի Աստուծոյ՝ ամենակալ Հոգւոյն զօրութեամբն զամենեսեան ընդհանուր յորդէգրութիւն կենաց կոչելով, միասնական սուրբ Երրորդութեանն յորդորեցին երգել զփառս ի յաւիտեանս. ամէն:

Որդւոցն Որոտման

Այսօր ահաւոր ձայնք որոտման հնչեցին յերկնից ի յերկիր՝ կոչելով յորդեգրութիւն զմեզ վերնոյն Սիոնի. հաստատութիւնքն հաւատոյ եւ պարծանք եկեղեցւոյ, որք ցօղով արեան իւրեանց մաքրեցին զտիեզերս յանօրէն կռապաշտու-

from heaven upon earth hastened to witness the display of thy heroism; and by thy matchless endurance thou didst subdue under thy feet the tyrannous king and his army; by thy God-pleasing prayers the blinded eyes of their minds thou didst illuminate, and made them ministers of the Gospel of Christ; and at the same time thou didst lead the Armenian nation by a new birth unto the light of divine knowledge. For this reason, thou didst eminently shine forth among all the saints, and didst inherit the Apostolic throne and honor, and wast crowned with them by Christ our God. Now, our father and illuminator of our souls, we pray thee with the whole community of thy church, that on this thy sublime festival most particularly thou wilt intercede for us with Christ our God, that he may preserve this church and the rest of the people in peace, delivering them from all spiritual and bodily enemies. So that we may always celebrate thy memory, and glorify the Father, the Son, and the Holy Ghost, forever. Amen.

Or

O Gregory, holy highpriest, who didst teach the faith, and dispel the armies of demons, who didst instruct men to preach the Trinity, and wast thyself crowned in the Kingdom of God; now, intercede for us with the Lord.

Feast of the Apostles

The apostles and witnesses of Christ our God, by the power of the omnipotent Spirit, called all mankind to the adoption of eternal life, and exhorted them to sing the praise of the united holy Trinity forever. Amen.

Feast of SS. James and John

This day was heard on earth the sonorous noise of thunder from above inviting us to the sonship of the heavenly Zion; they are the foundations of faith and the glory of the Church, who with the dew of their blood purged the universe from base idolatry, and now

թեանց. եւ միշտ հայցեն ի Քրիստոսէ զքաւութիւն տօնողացս անուանց իւրեանց: Արդ՝ մաղթանօք սոցա Տէր, խնայեա՛ ի փրկեալ քո ժողովուրդս որ միայնդ ես մարդասէր:

Մարգարէից

Տէր, որ հիմնեցուցեր զեկեղեցի քո ի վերայ վիմի հաւատոյ. եւ կարգեցեր ի սմա առաքեալս եւ մարգարէս, հովիւս եւ վարդապետս՝ առ ի հաստատութիւն սրբոց. և ճշգնութեամբ վկայից զթշնամին սորա վանեցեր. ի խաղաղութեան զսա պահեա՛, Աստուած, որպէս մարդասէր:

Հայրապետաց

Զհայրապետականն զարդարեցեր աթոռ ի յերկրի, առաքելական առեր զպատիւ յերկնուստ՝ ծառայ Քրիստոսի, ո՛վ երանելիդ ի հարս սուրբ Հայրապետ. քանզի քոյ վարդապետութեանդ սերմունք՝ բարեպաշտութեան բուսուցին հասկս, ուրախութեան պտուղ հատուցանելով, եւ հաւատացելոցս փրկութիւն շնորհելով. վասն որոյ բարեխօսեա՛ առ Տէր վասն անձանց մերոց:

Թագաւորաց

Որպէս յետ աստուածասէր թագաւորին Իսրայէլի եզեկեայ՝ յարոյց Աստուած զՅովսէ, որ զամենայն կռապաշտութիւնսն ի բաց ընկէց. որպէս՝ եւ զբարեպաշտն Կոստանդիանոս, որ զԱրիոսի զմոլորմն խափանեաց. եւ զմեծն Թէոդոս յարոյց աստուածային նախանձուն վառեալ՝ ընդդէմ այնոցիկ, որք զՍուրբ Հոգին հայհոյէին. արդ՝ ով աստուածարեալ եւ ուղղափառ սուրբ թագաւոր՝ աղաչեա՛ զՏէր ի փրկել զմեզ ի մարդապաշտ հայհոյութենէ. զի եւ մեք տօնեսցուք զյիշատակս քո խնդրելով ի Քրիստոսէ զհաշտութիւն եւ զմեծ զողորմութիւն:

Որպէս յետ աստուածասէր թագաւորին Իսրայէլի եզեկեայ՝ յարոյց Աստուած զՅովսէ՝ որ զամենայն կռապաշտութիւնսն հնոյ ժողովրդեանն ի բաց ընկէց, որպէս եւ ի նորումս յարոյց զանդրանիկն թագաւորաց զբարեպաշտն

unceasingly plead with Christ for forgiveness of our sins while we celebrate the anniversary of their names. Therefore, O Lord, through their prayers, spare thy chosen people, thou who alone art lover of man.

Feast of the Prophets

O Lord who hast established thy church upon the rock of faith, and hast appointed in it apostles and prophets, pastors and teachers for the confirmation of the saints, and hast through the labors of the martyrs repelled her enemies; preserve her in peace, O God, being as thou art lover of mankind.

Feast of Patriarchs

O servant of Christ, blessed and holy father, who didst adorn the patriarchal throne upon earth, and obtained apostolic honours from above; for the seeds of thy teaching have produced ears of piety and have brought forth fruit of joy, granting salvation to the faithful. Therefore, intercede for us with the Lord.

Feast of Kings

In as much as after Hezekiah the God-loving king of Israel, God raised Josiah who cast away all idolatry, as also in course of time the pious Constantine, who interdicted the error of Arius; and afterwards raised the great Theodosius, who was filled with divine zeal against those that blasphemed the Holy Ghost. Now, O godly and orthodox holy king (N. N.) pray to the Lord to deliver us from the man-worshipping blasphemy, so that we may worthily celebrate thy memory, beseeching Christ for conciliation and great mercy.

Or

In as much as after the reign of Hezekiah the God-loving King of Israel, God raised Josiah who cast away all the idolatry of the ancient people, as also in later ages he raised the first Christian King, the godly Abgarus, who from a distance acknowledged the

Աբգարիոս, որ ի հեռաստանէ ծանեաւ զերկնաւոր թագաւորն զՔրիստոս, եւ եղեւ քարոզ աստուածութեան նորա ընդ ծագս տիեզերաց։ Յետ նորին եւ զմեծն Տրդատիոս որ իսպառ հալածեաց զդիւամոլ կռապաշտութիւնն յաշխարհէս Հայաստանեայց, եւ զարդարեաց ճշմարիտ եւ ուղղափառ հաւատով։ Արդ՝ ո՛վ աստուածարեալ եւ բարեպաշտ սուրբ թագաւոր, աղաչեա՛ զՏէր ի փրկել զմեզ յանօրէն բռնաւորաց. զի եւ մեք տօնելով զյիշատակս քո՝ խնդրեսցուք ի Քրիստոսէ զխաղաղութիւն եւ զմեծ զողորմութիւն։

Մարտիրոսաց

Ի տաճարի սրբոց եւ յիշատակի սրբոց մարտիրոսաց՝ զձեռս համբառնալով աղաչեմք. բարեխօսութեամբ սոցա եւ աղօթիւք՝ զկենդանութիւնս մեր խաղաղացո՛ Աստուած որպէս մարդասէր։

Ճգնաւորաց

Ճգնաւորք Քրիստոսի, որք տանջանաց անօրինացն համբերեցիք եւ զմոլութիւն կռոցն խափանեցիք. դասաւորեալք ընդ հրեշտակս ի յերկինս ունիք զհամարձակութիւն ի Քրիստոսէ՝ բարեխօսեցէք կեցուցանել զանձինս մեր՝ զձեզ աղաչեմք։

Հռիփսիմեանց

Որք ծագեցան մեզ յարեւմտից որպէս զարեգակն. եւ լուսաւորեցին համանգամայն զաշխարհս Հայաստանեայց, փարատեցին զխաւարն անգիտութեան կռապաշտութեան, և լուսաւորեցին զամենայն հոգի հաւատով յաստուածգիտութեան. սոցա բարեխօսութեամբն Քրիստոս Աստուած, պարգեւեա՛ աշխարհի քում զխաղաղութիւն, եւ անձանց մերոց զմեղաց զթողութիւն որպէս մարդասէր Տէր։

Գայիանեանց

Զյաղթանակ ձեր զհանդէս զուարճացեալ տօնէ եկեղեցի սուրբ. քանզի սրբութեամբ ստացայք զկուսութիւն, եւ ի մարմնի զանմարմնոցն ցուցիք զհանդէս։

heavenly King Christ and became a preacher of his divinity throughout the world. After him arose the great Tiridates, who indeed exterminated the diabolical idolatry from our native Armenia, and adorned her instead with the true and orthodox faith. Now, do thou, our godly devout and holy King (N. N.) pray to the Lord that he may deliver us from lawless tyrants, so that we may, in celebrating thy memory, beseech Christ for peace and great mercy.

Feast of Martyrs

In this holy temple dedicated to the memory of the holy martyrs (N.N.) we lift up our hands in prayer; through their prayers and intercessions give peace to our lives, O God, who art lover of man.

Feast of Hermits

Hermits of Christ, who endured the torments of lawless men, and suppressed the errors of idols; being, as you are, numbered with the angels in heaven, you have boldness before Christ; intercede for the safety of our lives, we beesech you.

St. Rhipsime and Her Companions

The holy virgins arose from the west like the rising Sun and illumined the entire land of Armenia and dispelled the darkness of ignorance and idolatry, enlightening every soul with faith and knowledge of God. Through their prayers, O Christ our God, grant to the world thy peace and forgiveness of our sins, being as thou art a man-loving Lord.

St. Gaiane and Her Companions

On this day doth the holy Church celebrate the scene of your triumph; for through holiness ye acquired virginity, and in your bodies ye displayed the properties of the bodiless beings (i. e. angels).

Կուսանաց

Հարսնացեալք Քրիստոսի երկնաւոր փեսային՝ դստերք վերին Սիոնի. խնդրեցէք ի Քրիստոսէ զհաշտութիւն եւ զմեծ զողորմութիւն:

Վարդանանց

Յաշխարհական ի ճակատամարտին, յաշխարհական ի ճակատամարտին եւ ի մեծ պատերազմին ընդդիմամարտեալ լինէր անօրինացն պատերազմ: Իսկ երանելի նահատակքն զմոլութիւն անօրինացն խափանեցին եւ յաղթող գտան. քանզի որոց ստացեալ էր զաստուածային զօրութիւն, ոչ ժուժկալէր նոցա մարմնաւորական պատերազմ: Արդ Քրիստոս Աստուած, սոցա բարեխօսութեամբն խնայեա՛ ի մեզ և ողորմեա՛:

Զինուորաց

Զօրական եւ վկայ ճշմարիտ՝ քաջ նահատակդ Քրիստոսի սուրբդ (Թէոդորոս) որ փոխանակեցեր զմարմինդ ընդ հոգւոյդ քում փրկանս, և ոչ ածեր զմտաւ զսպառնալիսն անօրէն բռնաւորացն: Այլ վերին ազդեցութեամբն դիտելով զայրեցումն հոգւոց նոցա, վասն այնորիկ լուցեր զտաճար կռոցն եւ անարգեցեր զպաշտամունս նոցա: Արդ՝ ի յաղթող պատերազմի տօնողացս զօր նահատակութեան քոյ, բարեխօսեա՛ առ Տէր վասն անձանց մերոց:

Քառասուն Մանկանց

Գնալով փառաց քոց ի փառս՝ կաթուղիկէ եկեղեցի քո Քրիստոս՝ մեծապէս պայծառանայ. քանզի թագաւորեալքն ի քէն դիմեալք ի յերկինս, ի Սեբաստիա նահատակին՝ ի յամօթ եւ ի քարընկէց յերեսս բանսարկուին. որք եւ քաջալերէին զմիմեանս, զի մի՛ լուծեալ ոք բաղանեօք անցաւորիս պակասեսցի. այլ դողալով առաքինաբար՝ զինքն ըղերձեալ ի յանիւս աստուածային դանձուցն հոլովիցի աղաղակելով առ Քրիստոս: Արդ՝ սոցա բարեխօսութեամբն՝ ընկալ եւ զորդեգրութիւն ժողովոյս մերոյ ի յոյս սիրողաց քոց, Տէր փառք քեզ:

Feast of Virgins

Brides of Christ the celestial bridegroom, daughters of the heavenly Zion, pray for us to Christ for conciliation and great mercy.

For St. Vartan and His Companion

In the great earthly conflict, yea, in the great earthly conflict, the war against the impious armies was being waged, while the blessed heroes put an end to the fury of the enemy and proved themselves victorious; because, having acquired divine power, physical war could not endure their spiritual prowess. Now, O Christ our God, through their intercession spare us and have mercy upon us.

Feast of Warriors

O warrior and true witness, thou mighty hero of Christ, holy (N. N.) who didst offer thy body as a ransom for thy soul and did not consider the threats of the impious tyrant. Through divine inspiration having obtained knowledge of the burning of their souls, thon didst burn the temples of the idols, and abhor their worship. Now, on this commemorative day of your victory in that struggle, intercede for us with the Lord.

The Forty Martyrs of Sabaste

Passing from glory to glory, the Catholic Church, O Christ, is ever resplendent; for thy crowned martyrs on their way to heaven won the victory in Sebaste, putting to shame and utterly vanquishing the adversary, and likewise encouraging one another, so that none of them relaxed in view of the transitory hot-bath, but, valiantly trembling, offered themselves to be revolved on the wheels of divine treasures, calling on Christ. Now, through the intercession of these martyrs, accept us, who are gathered here, into adoption those that hope in thee, and love thee. Glory be to thee, O Lord.

Երից Մանկանց

Որ ի վերայ քերովբէիցն հանդիսիս եւ ի զօրացն հրեղինաց օրհնաբանիս, իջեր ի Բաբելոն եւ փրկեցեր զերիս մանկունսն ի հրոյն բռնութենէ. որք աղաղակելով գոչէին երգնոր, ամենայն գործք օրհնեցէք եւ բարձր արարէք: Թագաւոր փառաց Քրիստոս եւ արարիչ բոլորից, որ մարդասիրապէս գթացար ի սուրբ մանկունսն, փրկեցեր ի բորբոքեալ բոցոյն. որք անարդեցին զբռնութիւն թագաւորին, եւ չիջուցին զզօրութիւն հրոյն. ընդ նոսին եւ մեք քեզ վերագոչեմք, փրկեա զմեզ ի հրոյն յաւիտենից. զի դու միայն ես բազմագութ Տէր, քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:

Հրեշտակաց

Զոր օրհնեն անլռելի ձայնիւ իմանալի զօրութիւնք, երկնաւոր նահապետութիւնք, հրեշտակք եւ հրեշտակապետք, աթոռք եւ տէրութիւնք, իշխանութիւնք եւ պետութիւնք, սերովբէք եւ քերովբէք. եւ մեք օրհնեսցուք զնոյն ամենասուրբ Երրորդութիւն եւ զմի Աստուածութիւնն:

Հրեշտակապետաց

Այսօր երկրաւորս եկեղեցւոյ քահանայապետութիւն ցնծայ հրաշափառապէս՝ զերկնաւոր քահանայապետութեանցդ կատարելով զտօնախմբութեան տօնս, եւ ընդ անմարմնականաց եւ հոգեղինաց դասուցդ՝ եւ մեք մարմնականքս եւ հոգեղէնքս համաձայնեալ փառաւորեմք զփառաւորեալն ի ձէնջ: Արդ, ով սուրբ Գաբրիէլ եւ Միքայէլ մեծ հրեշտակապետք բարձրելոյն, եւ ամենայն զինուորութիւնք երկնից, որք կայք միշտ առաջի աթոռոյ Աստուածութեանն, անդադար բարեխօս լերուք վասն մեր առ Տէր, վերաբերեալ զմեզ զամենեսեան ընդ ձեզ յերկնից արքայութիւնն, եւ միաձայն բարբառով երգել զփառս:

Ամենայն Սրբոց

Բարեխօսութեամբ սրբուհւոյ Աստուածածնին, սրբոյն Յովհաննու Կարապետին, սրբոյն Ստեփանոսի նախավկային, եւ սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին, եւ սրբոց ա-

Feast of the Three Holy Children

Who restest on cherubims and art glorified by celestial hosts, thou didst descend into Babylon, and saved from the rigor of fire the three children who cried aloud and sang a new song; all ye works of the Lord, bless and exalt him. King of glory, O Christ, and creator of all things, who graciously pitied the holy children and saved them from the raging flames. They did, indeed, set at naught the tyranny of the king and quenched the fury of the fire. Therefore, in union with them, we also cry aloud unto thee, Save us from the eternal fire, for thou alone art compassionate Lord, and unto thee we ascribe glory for ever. Amen.

Feast of the Angels

Unto whom praise is offered in unceasing voice by spiritual powers, heavenly patriarchates, angels and archangels, thrones and dominions, rules and sovereignties, seraphim and cherubim, we also offer praise unto the same all-holy Trinity and one Godhead.

Feast of the Archangels

This day the hierarchy of the church on earth rejoices greatly in celebrating the feast of the heavenly hierarchy; and in company with incorporeal and spiritual ranks we also, corporeal and earthborn beings, unitedly glorify him who is glorified by you. Now, therefore, O holy Gabriel and Michael, great archangels of the Highest, and all hosts of heaven, who always stand before the throne of the Godhead, intercede for us continually with the Lord, in order to raise us all to yourselves into the kingdom of heaven, and to enable us to join you in singing (God's) glory.

Feast of All Saints

Through the intercession of the holy mother of God, of St. John the Baptist, of St. Stephen the Proto-martyr, of St. Gregory our Illuminator, of the holy apostles and prophets, prelates and doctors

ռաքելոց եւ մարգարէից, հայրապետաց եւ վարդապետաց, մարտիրոսաց եւ թագաւորաց, ճգնաւորաց եւ կուսանաց, նահապետաց եւ միանձանց, եւ ամենայն սրբոց քոց հնոց եւ նորոց, յայտից եւ անյայտից, որոց այսօր է յիշատակ, զխաղաղութիւն եւ զերկնային ողորմութիւն քո պարգեւեա մեզ մարդասէր Տէր:

ԱԼԷԼՈՒԻԱՅՔ ՃԱՇՈՒ

Որ երգեալ լինին ըստ պատշաճի աւուր նախ քան զընթերցումն Աւետարանին:

Ճրագալուցի Ծննդեան

Հոգին Սուրբ եկեսցէ ի քեզ. եւ զօրութիւն բարձրելոյն հովանի լիցի ի վերայ քո:

Եւ դու մանուկ, մարգարէ բարձրելոյն կոչեսցիր. գնասցես առաջի Տեառն պատրաստել զճանապարհս նորա:

Ծննդեան Աւուր

Այսօր ծնաւ որ ի Հօրէ յառաջ քան զյաւիտեանս Որդի, որ է օծեալ Տէր ի քաղաքի Դաւթի:

Ի վայելչութիւն սրբոց քոց յարգանդէ յառաջ քան զարուսեակ ծնայ զքեզ:

Տեառնընդառաջին

Տէր ի տաճար սուրբ իւրում. Տէր յերկինս յաթոռ իւրում:

Արդ՝ արձակեա զծառայս քո, Տէր, ըստ բանի քում ի խաղաղութիւն, զի տեսին աչք իմ զփրկութիւն քո, զոր պատրաստեցեր առաջի ամենայն ժողովրդոց:

Վարդանանց

Պարծեսցին սուրբքն փառօք եւ ցնծասցեն ի հանգիստ իւրեանց, եւ բարձր արասցեն զԱստուած բերանօք իւրեանց:

of the church, martyrs and kings, hermits and virgins, patriarchs and coenobites, and all thy saints, both old and new, those known as well as the unknown, thy peace and thy heavenly mercy grant unto us, O man-loving Lord.

JASHOU PSALMS

For special occasions, chanted before the Gospel Lesson.

Christmas and Epiphany Eve

The Holy Ghost shall come upon thee, and the power of the Highest shall overshadow thee.

And thou, child, shalt be called the prophet of the Highest: for thou shalt go before the face of the Lord to prepare his ways.

Christmas and Epiphany Day

This day was begotten of the Father before all worlds a son, who is anointed Lord in the city of David.

To the comeliness of thy saints the dew of thy birth is of the womb of the morning.

Purification Day

The Lord is in his holy temple, the Lord's throne is in heaven.

Lord, now lettest thou thy servant depart in peace, according to thy word, for mine eyes have seen thy salvation, which thou hast prepared before the face of all people.

SS. Vartans

Let thy saints rejoice in glory: let them sing aloud in their resting-place, and let the high praises of God be in their mouth.

Աղցից Կիրակէից

Աղաղակեցէք առ Տէր ամենայն երկիր եւայլն։
(երգեա լման, տես էջ 18)

Ծաղկազարդին

Տէր Աստուած մեր երեւեցաւ մեզ, արարէք տօնս ուրախութեան կանխաւ մինչև յանկիւնս սեղանոյ։

Մեծի Հինգշաբաթի

Պատրաստ արարեր առաջի իմ զսեղան՝ ակն յանդիման նեղչայ իմոց։

Լուսաւորչին

Քահանայք քո զգեցցին զարդարութիւն. եւ սուրբք քո ցնծալով ցնծասցեն։

Համբերելով համբերի Տեառն եւ նայեցաւ առ իս. եւ լուաւ աղօթից իմոց։

Տօն Կաթուղիկէին

Հիմունք նորա ի լեառն սուրբ նորա. սիրէ Տէր զդրունս Սիոնի առաւել քան զամենայն յարկսն Յակոբայ։

Վարդավառին

Ամպ լուսաւոր հովանի լինէր նոցա. ձայն եղև յամպոյն որ ասէ. դա է որդի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցայ։

Քո են երկինք եւ քո է երկիր, զաշխարհս լրիւ իւրով դու հաստատեցեր. զհիւսիս եւ զհարաւ դու արարեր. Թաբոր եւ Հերմոն յանուն քո ցնծասցեն։

Վերափոխման Աստուածածնին եւ Աւետման

Ա. Այսօր ծնաւ որ ի Հօրէ յառաջ քան զյաւիտեանս որդին, որ է օծեալ Տէր ի քաղաքի Դաւթի։ Ի վայելչութիւն սրբոց քոց՝ յարգանդէ յառաջ քան զարուսեակ ծնայ զքեզ։

Բ. Ուրախ լեր, բերկրեալդ, Տէր ընդ քեզ. օրհնեալ ես դու ի կանայս, և օրհնեալ է պտուղ որովայնի քոյ։

Գ. Արի Տէր ի հանգիստ քո, դու եւ տապանակ կտակի սրբութեան քոյ։

All Sundays in Lent

Make a joyful noise unto the Lord, etc. (See page 19.)

Palm Sunday

The Lord God hath shewed himself unto us: make a joyful feast, even unto the horns of the altar.

Maundy-Thursday

Thou preparest a table before me in the presence of mine enemies.

Feast of the Illuminator

Let thy priests be clothed with righteousness and let thy saints sing with joyfulness.

I waited patiently for the Lord: and he inclined unto me, and heard my calling.

Feast of Edchmialzine

Her foundations are upon the holy hills: the Lord loveth the gates of Sion more than all the dwellings of Jacob.

Transfiguration

A bright cloud overshadowed them; and behold a voice out of the cloud, which said, This is my beloved Son, in whom I am well pleased.

The heavens are thine, the earth also is thine; as for the world and the fulness thereof, thou hast founded them.

The north and the south thou hast created them; Tabor and Hermon shall rejoice in thy name.

Assumption of B. V. M. and Annunciation

For unto you is born this day in the city of David a Saviour, which is Christ the Lord, who was begotten of the Father before all the worlds. To the comeliness of thy saints the dew of thy birth is of the womb of the morning.

Hail, thou art highly favoured, the Lord is with thee; blessed art thou among women, and blessed is the fruit of thy womb.

Arise, O Lord, into thy rest; thou, and the ark of thy strength.

Զատկի եւ Ցինանց

Գովեա՛, Երուսաղէմ, զՏէր.

Եւ օրհնեա՛ զԱստուած քո, Սիոն:

Զի զօրացոյց զնիգս դրանց քոց, եւ օրհնեաց զորդիս քո ի քեզ:

Ո՛ եդ զսահմանս քո ի խաղաղութիւն. պարարտութեամբ ցորենոյ լցոյց զքեզ:

Առաքէ զբան իւր յերկիր. վազվաղ ընթանան պատգամք նորա:

Դնէ զձիւն որպէս զասր. եւ զմէգ որպէս փոշի ցանեաց:

Արկանէ զսառն որպէս պատառս. առաջի ցրտոյ նորա ո՛ կարէ կեալ:

Առաքէ զբան իւր եւ հալէ զնոսա. շնչեսցեն հողմք եւ գնասցեն ջուրք:

Պատմէ զբան իւր Յակոբայ. զարդարութիւն եւ զիրաւունս Իսրայելի:

Ոչ այսպէս արար ամենայն ազգաց Տէր. եւ զդատաստանս իւր ոչ յայտնեաց նոցա:

Համբարձման

Համբարձէք, իշխանք, զդրունս ձեր ի վեր. համբարձցին դրունք յաւիտենից՝ եւ մտցէ թագաւոր փառաց:

Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեան

Ողորմութեամբ Տեառն լի եղեւ երկիր, եւ բանիւ Տեառն երկինք հաստատեցան. եւ հոգւով բերանոյ նորա ամենայն զօրութիւնք նորա:

Խաչին

Տուր զօրութիւն ծառայի քոյ, կեցո զորդի աղախնոյ քոյ, եւ արա առ իս նշան բարութեան:

Նշանեցաւ առ մեզ լոյս երեսաց քոց. եւ ետուր ուրախութիւն սրտից մերոց:

Easter Day and all Sundays following till Ascension Day.

Praise the Lord, O Jerusalem, and bless thy God. O Zion.

For he hath strengthened the bars of thy gates; he hath blessed thy children within thee.

He maketh peace in thy borders, and filleth thee with the finest of the wheat.

He sendeth forth his commandment upon earth: his word runneth very swiftly.

He giveth snow like wool: he scattereth the hoarfrost like ashes.

He casteth forth his ice like morsels: who can stand before his cold?

He sendeth out his word, and melteth them: he causeth his wind to blow, and the waters flow.

He showeth his word unto Jacob, his statutes and his judgments unto Israel.

He hath not dealt so with any nation: and as for his judgments they have not known them.

Ascension Day

Lift up your gates, O ye princes; and be ye lift up, ye everlasting doors; and the king of glory shall come in.

Whit-Sunday, or Pentecost

The earth, O Lord, is full of thy mercy.

By the word of the Lord were the heavens made: and all the hosts of them by the breath of his mouth.

Feast of the Holy Cross

Give thy strength unto thy servant, and save the son of thine handmaid; shew me a token for good.

Lord, lift thou up the light of thy countenance upon us; thou hast put gladness in my heart.

Եկեղեցւոյ

Տէր, սիրեցի զվայելչութիւն տան քո, եւ զտեղի յարկի փառաց քոց:

Տէր, ո՞վ կացցէ ի խորանի քում, կամ ո՞վ բնակեսցէ ի լեառն սուրբ քո: Որ գնայ անբիծ՝ գործէ զարդարութիւն, խօսի զճշմարտութիւն ի սրտի իւրում:

Հասարակ Կիրակէի

Ցարեաւ Աստուած եւ ցրուեցան ամենայն թշնամիք նորա. փախեան ատելիք նորա յերեսաց նորա:

ՍՐԲԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆՔ

Ծննդեան, Աւետեաց, Վարդավառի եւ Աստուածածնի

Բազմութիւնք հրեշտակաց եւ զօրաց երկնաւորաց իջեալ ի յերկնից ընդ միածին թագաւորին. որք երգէին եւ ասէին, սա է Որդին Աստուծոյ: Ամենեքեան ասասցուք, ուրախ լերուք երկինք, եւ ցնծասցեն հիմունք աշխարհի. զի Աստուածն յաւիտենական ի յերկրի երեւեցաւ եւ ընդ մարդկան շրջեցաւ, զի կեցուսցէ զանձինս մեր:

Մեծի Հինգշաբաթի

Որ վերանստիս ի կառս հրանիւթս քառակերպեանս, անճառելի Բանդ Աստուած: Այսօր իջեալ ի յերկնայնոցն վասն քո արարածոցս՝ յանձն առեր բազմիլ ընդ աշակերտս: Եւ սերովբէքն եւ քերովբէքն հիացեալ զարմանային. եւ պետութիւնքն վերին զօրացն սքանչացեալ ապադակէին ասելով, սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր զօրութեանց:

Ցինանց եւ Խաչի

Ո՞վ է որպէս Տէր Աստուած մեր. խաչեցաւ վասն մեր, թաղեցաւ, եւ յարեաւ, հաւատարիմ եղև աշխարհի, և համ-

Holy Church Day

Lord, I have loved the habitation of thy house, and the place where thine honor dwelleth.

Lord, who shall abide in thy tabernacle? who shall dwell in thy holy hill? He that walketh uprightly, and worketh righteousness, and speaketh the truth in his heart.

For Ordinary Sundays

Let God arise, let his enemies be scattered: let them also that hate him flee before him.

THE HAGIOLOGIES

For the festivals of Christmas, Annunciation, Transfiguration and of the Holy Virgin.

Multitudes of angels and of heavenly hosts descended from heaven with the only-begotten King, singing and saying: This is the Son of God. Then let us all say, Rejoice heavens and let the foundations of the earth be glad, for God eternal hath appeared on earth and hath walked among men in order to save us.

For Maundy Thursday.

O thou ineffable Word of God, who, on this day sitting on four-faced chariots, didst descend from thy heavenly abode for the sake of thy creatures, and didst condescend to sit at supper with the disciples. Thereat the seraphim and cherubim were astonished and marvelled, and the legions of the heavenly hosts fell into ecstasies of joy crying aloud, Holy, Holy, Holy, Lord of sabaoth.

For festivals of the Resurrestion and of the Holy Cross.

Who is like the Lord our God? who, having been crucified for us, was buried and rose again, and was believed on in the world, and

բարձաւ փառօք։ Եկայք ժողովուրդք, զօրհնութիւն ընդ հրեշտակս երգեսցուք նմա ասելով՝ սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր Աստուած մեր։

Կիւրակէի, Եկեղեցւոյ, Ծաղկազարդի եւ Հրեշտակաց

Հրեշտակային կարգաւորութեամբ լցեր Աստուած զքո սուրբ զեկեղեցի։ Հազարք հազարաց հրեշտակապետք կան առաջի քո. եւ բիւրք բիւրոց հրեշտակք պաշտեն զքեզ Տէր, եւ ի մարդկանէ հաճեցար ընդունիլ զօրհնութիւն ձայնիւ խորհրդականաւ, սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր զօրութեանց։

Պահոց եւ Ննջեցելոց

Վասն յիշատակի հանգուցելոցն ընկալ Հայր սուրբ մարդասէր զպատարագս, եւ համարեա՛ զհոգիս նոցա ի թիւս սրբոց քոց յարքայութեանդ երկնից։ Մանաւանդ զի հաւատով մատուսցուք զպատարագս, հաշտեսցի աստուածութիւնդ, եւ հանգուսցէ զհոգիս նոցա։

Մարգարէից, Առաքելոց, Հայրապետաց

Ամենակալ ես Տէր զօրութեանց, որ թագաւոր ես յաւիտենից, որ նստիս յերկնից ի յերկինս, եւ լոյս ծագես յարարածս քո։

Որ խոնարհութեամբ իջեր ի յերկիր, քեզ պատարագս մատուցանեմք. և սուրբ զանունդ քո փառաւորեմք, Տէր, որ պսակիչդ ես քոց սրբոց (այս անուն). վասն զի սոքա են մեզ բարեխօս, Տէր ամենակալ, ի քում արքայութեանդ։

Հանդիսաւոր Վերաբերութեան

Որք զքերովբէիցն խորհրդաբար կերպարանիմք զխորհուրդս, եւ կենդանարար Երրորդութեանն զերեքսրբեան օրհնութիւնս մատուցանեմք, զամենայն կենցաղականս ի բաց դնելով զգործ, որպէսզի զթագաւորն ամենեցուն ընդունիցիմք, եւ հրեշտակացն հանդիսապէս ընծայեալ բեւեռեմք զկարդ. ալէլուիա։

ascended up with glory. Let us then, O people, sing praises unto him with the angels, saying, Holy, Holy, Holy, Lord our God.

For festivals of the Church, Palm Sunday, Pentecost, Feast of the Angels and for ordinary Sundays.

With angelic order, O God, hast thou filled thine holy Church. Thousand thousand archangels stand before thee and ten thousand times ten thousand angels minister unto thee, O Lord. Yet thou art pleased to accept praise from men in mystic song, Holy, Holy, Holy, Lord of hosts.

For Fast Days and for the Dead.

In memory of those that are fallen asleep in Christ, accept our oblations, O holy and man-loving Father, and number their souls among thy saints in thy heavenly kingdom, and especially we offer this oblation in faith for a reconciliation to thy Godhead, and for the rest of their souls.

For festivals of Prophets, Apostles and Patriarchs.

Thou art omnipotent, O Lord of hosts, being king eternal, who sittest in the highest heavens, and dost shine forth thy light upon thy creatures, and yet in humility thou didst descend on earth. To thee we offer this sacrifice, and glorify thy holy name, O Lord, who crownest thy saints (N. N.). Therefore these we hold for our intercessors in thy kingdom, O Lord omnipotent.

For Festal Great Entrance

As we mystically assume the likeness of the cherubim, we do offer unto the life-giving Trinity the angelic hymn of praise, laying aside all worldly doings, in order that we may receive the king of all creation, and taking the place of angels, we do solemnly present our gifts. Alleluia.

ԿԱՐԳ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ի հանդիսաւոր աւուրս, մանաւանդ յորժամ եպիսկոպոս կամ առաջնորդ վիճակին մատուցանէ զսուրբ խորհուրդն, վերաբերումն կատարի ըստ այսմ կարգի։

(Դպ.)—*Մարմին տէրունական եւ այլն։*

Եւ սարկաւագունք զան խնկարկելով ի խորհուրդն, եւ նախասարկաւագն առեալ զնուէրսն ի ձեռս ասասցէ բարձրաձայն.

(Սարկ.)—*Յարեւու. եհար զխորան իւր. եւ ինքն որպէս փեսայ զի ելանէ յառագաստէ իւրմէ։*

(Դպ.)—*Եւ ցնծայ նա որպէս հսկայ յընթանալ զճանապարհս իւր։*

(Սարկ.)—*Որք զքրովբէիցն։*

(Դպ.)—*Խորհրդաբար կերպարանիմք։*

Եւ զան յարեւելից կողմն։

(Սարկ.)—*Ճանապարհ արարէք այնմիկ, որ նստի յերկնից յերկինս ընդ արեւելս։*

(Դպ.)—*Եւ կենդանարար Երրորդութեանն զերեքսրբեան օրհնութիւնս մատուցանեմք։*

Եւ զան ի հարաւակողմն.

(Սարկ.)—*Աստուած ի հարաւոյ եկեսցէ. եւ սուրբն ի Փառան լեռնէ։*

(Դպ.)—*Զամենայն զկենցաղականս ի բաց դընելով զգործս։*

Եւ զան յաստիճան խորանին, եւ բարձօղ խորհրդոյն ասասցէ հանդարտութեամբ.

Համբարձէք իշխանք զդրունս ձեր ի վեր, համբարձցին դրունք յաւիտենից, եւ մտցէ թագաւոր փառաց։

THE GREAT ENTRANCE

On solemn occasions, particularly when the bishop of the diocese is the celebrant, the great entrance is performed in the following manner.

The deacon will come to the credence, and after incensing, he will take up the oblations, saying in a loud voice:

(Deacon:) In the sun hath he set his tabernacle, and he like a bridegroom that cometh forward out of his bridechamber.

(Choir:) He rejoiceth like a giant marching on his way.

(Deacon:) As we the likeness of the cherubim

(Choir:) mystically assume,

Then coming towards the east the deacon says aloud:

(Deacon:) Make way for him who is seated upon the heaven of heavens.

(Choir:) We do offer unto the life-giving Trinity the angelic hymn of praise,

Then coming towards the south the deacon says aloud:

(Deacon:) God shall come from the south and his Holy One from Mount Paran.

(Choir:) Laying aside all worldly doings.

Then coming to the steps of the altar, the bearer of the sacred mysteries will say calmly:

(Deacon:) Lift up your gates, O ye princes, and let the eternal gates be lifted up and the King of Glory shall enter.

Եւ պատարագողն խնկարկէ եւ հարցանէ.

Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց. Տէր հզօր զօրութեամբ իւրով, Տէր կարող ի պատերազմի:

(Դպ.)—*Որպէսզի զթագաւորն ամենեցուն ընդունիցիմք.*

(Սարկ.)—*Համբարձէք իշխանք զդրունս ձեր ի վեր. համբարձցին դրունք յաւիտենից եւ մտցէ թագաւոր փառաց:*

(Քահ.)—*Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց Տէր զօրութեանց:*

(Դպ.)—*Եւ զհրեշտակացն հանդիսապէս ընծայեալ բերեմք զկարգ:*

(Սարկ.)—*Սա ինքն է թագաւոր փառաց:*

Եւ պատարագողն առնու ի ձեռաց սարկաւագին՝ և խաչակընքէ ի վերայ ժողովրդեանն՝ ասելով.

Օրհնեալ եկեալ անուամբ Տեառն. օրհնեալ որ եկիր եւ գալոց ես:

(Դպ.)—*Ալէլուիա:*

Եւ ապա դարձցի եւ բազմեցուսցէ ի սեղանն. եւ լուսացէ զծայրս մատանց ձեռաց իւրոց՝ ասելով զմի տուն սաղմոս ի ծածուկ. *Լուացիցես սրբութեամբ զձեռս իմ, եւ չուրջ եղէց զսեղանով քով Տէր:*

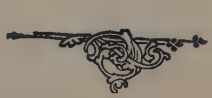

(Priest:) Who is this king of glory? The Lord strong and mighty, the Lord mighty in battle.

(Choir:) In order that we may receive the King of all creation.

(Deacon:) Lift up your gates O ye princes, and let the eternal gates be lifted up, and the king of glory shall enter.

(Priest:) Who is this king of glory and Lord of might?

(Choir:) and taking the place of angels we do solemnly present our gifts.

(Deacon:) He is himself the king of glory.

Then the celebrant, after incensing the oblations, receives them from the hands of the deacon and with them makes the sign of the cross towards the congregation saying:

(Priest:) Blessed is he that cometh in the name of the Lord. Blessed art thou that hast come and art to come.

(Choir:) Alleluia.

Then returning to the altar he places the oblations thereon and after incensing them, he washes his hands saying:

I will wash my hands in innocency, O Lord; and so will I go to thine altar.

ԿԱՐԳ ՊԵՆՏԷԿՈՍՏԷԻ

Ի տօնի Պենտէկոստէի, յորժամ պատարագիչն հասանի յայն տեղին, յորում ասէ. *Առէք կերէք*, եւ *Արբէք ի սմանէ*, դպիրքն նախ երգեսցեն շարական ԲՁ. *Սարսափելի հողմոյ նման*. (էջ 148) եւ ապա.

(Քահ.)—*Աղօթք հանդերձ ծունր դնելով զՏէր աղաչեսցուք (երեք անգամ)*:

(Դպ.)—*Տէր ողորմեա՛*:

(Սարկ.)—*Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք*:

(Քահ.)—*Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն*:

Եւ ապա ընթերցցին զերեսին Աղօթս սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի, զոր ասացեալ է ի դէմս սրբոյ Երրորդութեան ըստ այսմ կարգի. *Ամենակալ անարատդ Աստուած*: Եւ ի վերին.

(Դպ.)—*Ամէն. Հայր երկնաւոր*:

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ Տէր*.

(Քահ.)—*Եւ զքոյս ի քոյոց*.

(Դպ.)—*Յամենայնի օրհնեալ ես Տէր*:

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ Տէր*:

(Քահ.)—*Խաղաղութիւն ամենեցուն*:

(Դպ.)—*Եւ ընդ հոգւոյդ քում*:

(Սարկ.)—*Աստուծոյ երկրպագեսցուք*:

(Դպ.)—*Բկ. Այսօր երկնայինքն ուրախացան*. (էջ 148)

(Քահ.)—*Աղօթք հանդերձ ծունր դնելով զՏէր աղաչեսցուք*: (Դպ.)—*Տէր ողորմեա՛*, (*երիցս*):

(Սարկ.)—*Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք*:

PENTECOSTAL SERVICE

On the feast of Pentecost, after the words of the institution. Take eat, this is my body, *and* Drink ye all of this, *the choir will sing the hymn* "Like a Rushing Mighty Wind *(see page 149) and then the Priest will say:*

With prayer and worship let us beseech the Lord *(thrice repeated).*

(Choir:) Lord, have mercy.

(Deacon:) Let us beseech the Lord in peace.

(Priest:) Blessing and glory to the Father and to the Son and to the Holy Ghost; now and ever and unto unending times. Amen.

The Priest will then read from the lectionary the first part of the prayer of St. John Chrysostom on the Descent of the Holy Ghost: Almighty God, etc.

(Choir:) Amen. Heavenly Father, etc.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) Thine own, of thine own etc.

(Choir:) In all things, etc.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) † Peace be with you all.

(Choir:) And with thy spirit.

(Deacon:) Let us worship God.

(Choir:) This day the heavenly, etc. (See page 149.)

(Priest:) With prayer and worship let us beseech the Lord *(to be repeated thrice, as above, the choir responding each time:* Lord, have mercy.

(Deacon:) Let us beseech the Lord in peace.

(Քահ.)—*Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Դարձեալ աղօթք.—*Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս:* Եւ ի վճարելն դպիրքն երգեն. *Առաջի քոյ Տէր, Որդի Աստուծոյ:*

(Սարկ.)—*Օրհնեա՛ Տէր:*

(Քահ.)—*Որպէս զի եղիցի սա եւայլն:*

(Դպ.)—*Որ ի վերայ բղխեալ* (էջ 150):

(Քահ.)—*Աղօթք հանդերձ, եւայլն:*

Որ եսդ Տէր, եւայլն:

Եւ ի վճարելն.

(Դպ.)—*Հոգի Աստուծոյ. եւայլն ըստ կարգի:*

(Priest:) Blessing and glory be to the Father and to the Son and to the Goly Ghost; now and ever, and unto unending times. Amen.

(Priest:) Our Lord Jesus Christ, etc. *(second part of St. Chrisostom's Prayer as in the lectionary).*

(Choir:) Before thee, O Lord. Son of God, etc.

(Deacon:) Bless, Master.

(Priest:) So that this shall be, etc.

(Choir:) O Holy Ghost (see page 151.)

(Priest:) With prayer and worship, etc.

As above, to be followed by the third part of Chrysostom's Prayer: Thou who art Lord, etc.

(Choir:) Spirit of God, etc., *and the rest in order.*

ՊԱՇՏՕՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ

Ի խնդրոյ վասն հանգուցելոց որ կատարի զկնի *Հայր մերի* կամ յաւարտ պատարագի զկնի *Որ օրհնեա զայնոսիկ* աղօթից.

(Սարկ.)—*Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք:*

(Քահ.)—*Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Շարական Դկ.

Որ յանէից ստեղծող զոյից արարչակից Հօր Բանդ Աստուած. Թողութիւն շնորհեա նընջեցելոց քոց ծառայից յորժամ զաս դատել զոր անարատ ձեռօք ստեղծեր:

Որ ի Հօրէ առաքեցար եւ մարմնացար ի սուրբ Կուսէն. Թողութիւն շնորհեա նընջեցելոց քոց ծառայից յորժամ զաս դատել զոր անարատ ձեռօք ստեղծեր:

Որ ի խաչին անչընչացար զմահու լուծեր իշխանութիւն. Թողութիւն շնորհեա՛ նընջեցելոց քոց ծառայից յորժամ զաս դատել զոր անարատ ձեռօք ստեղծեր:

Որ պլսակիչդ ես քոց սրբոց եւ անվախճան բարեաց բաշխող. Թողութիւն շնորհեա՛ նընջեցելոց քոց ծառայից յորժամ զաս դատել զոր անարատ ձեռօք ստեղծեր:

Շարական ԴԶ.

ԴԶ.—Գրեթա Տէր ի հոգիս մեր նընջեցելոցն, եւ յիշեա՛ ողորմութեամբ, քանզի գինքք սուրբ արեան քո են. ի յորժամ հրաշալի ձայնիւ փողոյն յառնեն մեռեալքն եւ կան առաջի ահաւոր քո բեմին:

Զընկրղմեալքս յահագին մեղաց ծովուս ապրեցո ի գեհենոյն՝ ըզդաւանողքս սուրբ Երրորդութեանդ. ի յորժամ հրաշալի ձայնիւ փողոյն յառնեն մեռեալքն եւ կան առաջի ահաւոր քո բեմին:

REQUIEM

[*Office for the repose of the souls of the dead, performed by request either after the Lord's prayer, or at the conclusion of the Mass after the prayer* O Lord that blessest those that bless thee.]

(Deacon:) And again in peace let us beseech the Lord.

(Priest:) Blessing and glory to the Father and to the Son and to the Holy Ghost; now and ever and unto unending times. Amen.

Hymn (Fourth Mode)

O Word of God, who art co-creator with the Father and maker of all beings out of nothing, grant forgiveness to thy departed servants when thou shalt come to judge all those whom thou didst create with immaculate hands.

O thou who wast sent from the Father and wast made incarnate of the holy Virgin, grant forgiveness to thy departed servants when thou shalt come to judge all those whom thou didst create with immaculate hands.

O thou who didst give up the ghost on the cross and dissolved the power of death withal; grant forgiveness to thy departed servants when thou shalt come to judge all those whom thou didst create with immaculate hands.

O thou who crownest thy saints and dispensest imperishable goods, grant forgiveness to thy departed servants when thou shalt come to judge all those whom thou didst create with immaculate hands.

Hymn (Fourth Tone)

O Lord, have compassion upon the souls of our departed ones who have been purchased with thy holy blood; and mercifully remember them when at the marvellous sound of the trumpet the dead shall arise and shall stand before thine awful tribunal.

We believers in thy holy Trinity have fallen into fearful depths of sin, save us from gehenna when at the marvellous sound of the trumpet the dead shall arise and shall stand before thine awful tribunal.

Զլուսաւորեալքըս ծընընդեամբ սուրբ աւազանին՝ մի բարկութեամբ խրատեր և մի սրբամբտութեամբըդ քո յանդիմաններ. ի յորժամ հրաշալի ձայնիւ փողոյն յառնեն մեռեալքն եւ կան առաջի =հաւոր քո լեմին:

Երգ Դ.

Անսկիզբն Աստուած, սկիզբն արարչութեան,
Ի հողոյ ստեղծեր ըզմարդն առաջին.
Գործել եւ պահել յանպատում ի կեանս.
Իսկ ի ստունգանել հրամանի քոյ ՏԷր,
Ըզվըճիռ մահու ի վերայ եղեալ.
Հող էիր անդրէն եւ ի հող դարձցիս.
Եւ այժմ աղաչեմք, ստեղծողդ ամենից,
Ընկալ եւ հանգո՛ զհրաժարեալ հոգիս,
Յեօթնաստեղեան լուսեղէն խորանս,
Ուր ժողովքն են սրբոց ի խաղաղութեան,
Հոգւով հեզութեամբ յերկնից բարութիւնս:

Ոսկի եղեալս անպիտանացայ,
Գեղեցկայարմար չինուածոյս քակտումն,
Իմաստունըս յիմարացայ,
Ի յալեաց մեղաց յոր ընկըղմեցայ.
Եւ այժմ աղաչեմք, ստեղծողդ ամենից,
Ընկալ եւ հանգո՛ զհրաժարեալ հոգիս,
Յեօթնաստեղեան լուսեղէն խորանս,
Ուր ժողովքն են սրբոց ի խաղաղութեան,
Հոգւով հեզութեամբ յերկնից բարութիւնս:

Կոչողըն եհաս վերին կոչողին,
Կոչնատէրն ահեղ, կոչողն ահաւոր.
Դատաւորն անաչառ, դատաստան արդար,
Հրեշտակք անողորմ դատին զմեղաւորս.

Do not with wrath chastise us, who have been enlightened by the re-birth of the holy font, and do not rebuke us with thy displeasure when, at the marvellous sound of the trumpet, the dead shall arise and shall stand before thine awful tribunal.

Hymn (Fourth Mode)

O eternal God, thou source of creation, who didst create out of the dust the first man, to work and to watch in a life ineffable; but when he disobeyed thy command, O Lord, thou didst pass upon him the sentence of death, Dust thou wast and unto dust shalt thou return. And now we pray thee, creator of all beings, receive and repose the soul of our departed one in thy seven-starred luminous temple, where the saints have assembled in peace, enjoying the delights of heaven in meekness of spirit.

Gold that I was, I have become worthless by the ruin of my comely frame; having been wise, I have become foolish through the billows of sin in which I have sunk. And now we pray thee, creator of all beings, receive and repose the soul of our departed one in thy seven-starred luminous temple, where the saints have assembled in peace, enjoying the delights of heaven in meekness of spirit.

The herald of the heavenly host has arrived, awe-inspiring is the inviter, terrible is the messenger, impartial the judge, merciless angels to judge the sinner. And now we pray thee, creator of all

Եւ այժմ աղաչեմք, ստեղծողդ ամենից,
Ընկալ եւ հանգո՛ դհրաժարեալ հոգիս,
Յեսթնասստեղեան լուսեղէն խորանս,
Ուր ժողովքն են սրբոց ի խաղաղութեան,
Հոգւով հեզութեամբ յերկնից բարութիւնս:

(Դպ.)—*Ալէլուիա, ալէլուիա.*

Տէր լուր աղօթից իմոց՝ աղաղակ իմ առ քեզ եկեսցէ, եւ մի դարձուցաներ զերեսս քո յինէն:

Յաւուր նեղութեան իմոյ խոնարհեցո՛ առ իս զունկն քո. յորում աւուր կարդամ առ քեզ՝ վաղվաղակի լուր ինձ:

(Սարկ.)—*Ալէլուիա Օրթի.*

(Քահ.)—*Խաղաղութիւն ամենեցուն:*

(Դպ.)—*Եւ ընդ հոգւոյդ քում:*

(Սարկ.)—*Երկիւղածութեամբ լուարուք:*

(Քահ.)—*Սրբոյ Աւետարանիս Յիսուսի Քրիստոսի որ ըստ...*

(Դպ2)—*Փառք քեզ Տէր Աստուած մեր:*

(Սարկ.)—*Պռօսխումէ:*

(Դպ.)—*Ասէ Աստուած:*

(Քահ.)—*Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս ասէ.*

Եւ ապա ընթերցեալ լինի Աւետարան ըստ պատշաճի ի ձայնէն, եւ զկնի Աւետարանին ասի փոխ մի *յԱստուածանեղէն*, եւ տուն մի *յԱրարիչէն*:

Աստուած անեղ անժամանակ Հայր անըսկիզբն եւ անքանակ, Որդւոյ պատճառ ծնընդեամբ անճառ, Հոգւոյն բըղխմամբ անքննաբար. աղաչեմք ըզքեզ դըթած՝ երկայնամիտ եւ ողորմած, ողորմեա քո ստեղծուածոյս՝ ի քեզ յուսով նընջեցելոյս:

beings, receive and repose the soul of our departed one in thy seven-starred luminous temple, where the saints have assembled in peace, enjoying the delights of heaven in meekness of spirit.

(Choir:) Alleluia, Alleluia.

Hear my prayer, O Lord: and let my crying come unto thee, and hide not thy face from me.

In the time of my trouble incline thine ear unto me when I call; O hear me, and that right.

(Deacon:) Alleluia Orthi (arise.)

(Priest:) Peace † be to all.

(Choir:) And with thy spirit.

(Deacon:) Hearken ye in fear.

(Priest:) To the holy Gospel of Jesus Christ according to St. ----------

(Choir:) Glory be to thee O Lord, our God.

(Deacon:) Pros-Khoume (let us attend).

(Choir:) God speaks.

(Priest:) Thus saith our Lord Jesus Christ.

[*A portion of the Gospel having been read by the Priest the choir will sing verses of the following hymn.*]

O God uncreate, without beginning, Father eternal and infinite, begetter of the Son by birth ineffable, inscrutable source of the Spirit; we beseech thee, O thou who art compassionate, long-suffering, and merciful, have mercy upon this thy creature who has departed this life hoping in thee.

Բանդ որ ի ծոց Հօր միածին եւ կերպարան սկզբնատրպին, որով երկինքք գոյացան, աշխարհք լրիւ հաստատեցան. հայցեմք ի քէն Տէր եւ Փրկիչ ամենողորմ եւ կեցուցիչ. ողորմեա՛ քո ստեղծուածոյս ի քեզ յուսով նընջեցելոյս:

Գերագոյն չնորհաց բաշխող երկնաւորաց եւ երկրայնոց. կեանք եւ կենաց տըւող հոգի, Հօր եւ Որդւոյ արարչակից. խընդրեմք ի քէն աղրիւր բարեաց՝ արբուցանողդ ծարաւեաց. ողորմեա՛ քո ստեղծուածոյս ի քեզ յուսով նընջեցելոյս:

Արարիչ եւ մարդասէր անոխակալ եւ բարեգութ, որ զովիսդ ի սրովբէից Տէր դատաւոր արդարութեան. ընդ սըրբոց առաքելոց Տէր պըսակեա զմեր նընջեցեալսն. ողորմած Տէր ողորմեա՛ հոգւոցդն մեր նընջեցելոց:

Ի վերինն Երուսաղէմ ի բնակարանըս հրեշտակաց, ուր ենովք եւ Եղիաս կան ծերացեալ աղաւնակերպ ի դրախտին Եդեմական պայծառացեալ արժանապէս. ողորմած Տէր ողորմեա՛ հոգւոցդն մեր նընջեցելոց:

Մաղթանք

Հոգւոցն հանգուցելոց Քրիստոս Աստուած՝ արա հանգիստ եւ ողորմութիւն. եւ մեզ մեղաւորացըս չնորհեա՛ զթողութիւն յանցանաց:

Քարոզ

Եւ եւս խաղաղութեան ըզՏէր աղաչեսցուք. վասն հանգուցեալ հոգւոցն աղաչեսցուք զՓրկիչն մեր Քրիստոս, զի զնոսա ընդ արդարսըն դասեսցէ, եւ զմեզ կեցուսցէ չնորհիւ ողորմութեան իւրոյ. Ամենակալ Տէր Աստուած մեր. կեցո՛ եւ ողորմեա՛:

Աղօթք

Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛: Քրիստոս Որդի Աստուծոյ անոխակալ եւ բա-

O only-begotten Word that dwellest in the bosom of the Father, who art the likeness of thy prototype, by whom the heavens came into existence, and the whole world was established; we beseech thee, Lord and Saviour, all-merciful and preserver, have mercy upon this thy creature who has departed this life hoping in thee.

O dispenser of supreme gifts, both heavenly and earthly, who art life and giver of life, Spirit of the Father and co-creator with the Son; we beseech thee, who art the source of all good things and quencher of the thirsty, have mercy upon this thy creature who has departed this life hoping in thee.

[*Then is sung one of the following verses:*]

O thou creator and lover of man, forgiving and compassionate, who art extolled by the seraphim, and art Lord and judge of righteousness, do thou reward our departed one with the holy apostles; O merciful Lord, have mercy upon the souls of our departed brethren.

In the heavenly Jerusalem, in the abode of angels, where Enoch and Elijah live dove-like in old age, being worthily resplendent in the garden of Eden; O merciful Lord, have mercy upon the souls of our departed brethren.

Ejaculation (Priest:) To the souls of the departed, O Christ God, grant rest and mercy, and to us sinners vouchsafe forgiveness of sins.

Exhortation (Deacon:) For the souls of the departed let us beseech Christ our Saviour, that he may number them with the righteous, and that he may preserve us through the grace of his mercy. Almighty Lord our God, preserve and have mercy.

Prayer (Priest:) Lord, have mercy; Lord, have mercy; Lord, have mercy.

O Christ and Son of God, forgiving and compassionate,

րեգութ, զթա՛ քո արարչական սիրովդ ի հոգիս հանգուցեալ ծառայիդ քոց (մանաւանդ . . . . . որոյ վասն զպաշտօնս եւ զպաղատանս մատուցաք.) յիշեա յաւուր մեծի գալստեան արքայութեան քո: Արա՛ արժանի ողորմութեան, քաւութեան, եւ թողութեան մեղաց: Դասաւորեալ պայծառացո՛ ընդ սուրբսս քո յաջակողման դասուն: Զի դու ես Տէր և արարիչ ամենեցուն, դատաւոր կենդանեաց եւ մեռելոց: Եւ քեզ վայելէ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն:

Օրհնեալ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս. ամէն:

Հայր մեր:

Մաղթանք Վասն Համօրէն Ննջեցելոց

Յիշեսցէ բարեգութ եւ մարդասէրն Աստուած՝ զհոգիս համօրէն հաւատացեալ ննջեցելոցն, մանաւանդ զհոգի հանգուցելոյս մերոյ (այս անուն) ծառայի իւրոյ, որոյ վասն զպաշտօնս եւ զպաղատանս մատուցաք: Թողցէ Տէր Աստուած զմեղս նորա զամենայն՝ զկամայն եւ զակամայն, զգիտութեան եւ զանգիտութեան, զմահացուն եւ զներելին: Խաչին լուսոյն, Գաբրիէլեան փողոյն, երանաւէտ ձայնին, աստուածային տեսոյն, անթառամ պսակին, անմատոյց խորանին, լուսեղէն առագաստին արժանիս արասցէ: Եւ զամենայն հաւատացեալս անուան իւրոյ՝ խաղաղ կենօք պահելով, երկնից արքայութեան արժանացուսցէ. ամէն:

have pity, as a loving creator, upon the souls of thy departed servants; remember them on the great day of thy coming in thy kingdom; make them worthy of thy mercy, expiation, and forgiveness of sins; number them and glorify them among thy saints who will be assembled at thy right hand. For thou art Lord and creator of all beings, and judge of the living and the dead. And to thee are due glory, power and honor, now and ever, and unto unending times. Amen.

Blessed be our Lord Jesus Christ.

Our Father, etc.

Benediction

May God, the compassionte and lover of man, remember the souls of all the faithful departed, particularly the soul of our deceased brother or sister (N. N.) his servant, in whose behalf we offered these prayers and supplications. May the Lord God forgive all his (or her) sins, committed willingly or unwillingly, knowingly or ignorantly, both deadly and venial. May he (or she) be made worthy to see the light of the cross, to hear the trumpet of Gabriel and the blessed call, and to behold the divine vision, to wear the incorruptible crown, to enter the inapproachable sanctuary and the bride-chamber of the light; and all believers in his name may he preserve in peace, and grant them the kingdom of heaven. Amen.

ԿԱՐԳ ԽԱՂՈՂՈՅ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ
կամ ԳՈՀԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀՆՁՈՅ

Որ կատարի զկնի Ս. Պատարագի ի տօնի Վերափոխման Ս. Աստուածածնի։

(Սարկ.)—*Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք։*

(Քահ.)—*Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Բկ.—Խաչի քո Քրիստոս երկիրպագանեմք եւ զսուրբ խաչելութիւնդ քո մեծացուցանեմք, եւ զսուրբ յարութիւնդ քո փառաւորեմք։ Եկայք, հաւատացեալք, երկրպագեսցուք Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։ Վասն զի եկն ի ձեռն խաչին իւրոյ՝ շնորհեաց պարգեւս աշխարհի, սուրբ Աստուած, սուրբ եւ հզօր, սուրբ եւ անմահ որ յարեար ի մեռելոց, ողորմեա՛ մեզ։

(Երիցս կրկնեա)

Փառք սուրբ խաչիդ. ալէլուիա։
Խաչելութեանդ. ալէլուիա։
Սուրբ յարութեանդ. ալէլուիա։
Սուրբ գալստեանդ. ալէլուիա։

Նշանեցաւ առ մեզ լոյս երեսաց քոց եւ ետուր ուրախութիւն սրտից մերոց. ի պտղոյ ցորենոյ, գինւոյ եւ ձիթոյ իւրեանց լցուցեր զնոսա։

(Երիցս կրկնեա)

Փառք եւ երկրպագութիւն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

Խաչն կենարար որ եղեւ ըմեզ փրկութիւն, սովաւ ամենեքեան զքեզ բարեբանեմք։

ORDER OF BLESSING THE GRAPES

or

HARVEST THANKSGIVING

To be conducted after celebration of Holy Eucharist on the feast of the assumption of the Blessed Virgin Mary.

(Deacon:) And again in peace let us beseech the Lord.

(Priest:) Blessing and glory to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost. Now, and ever, and unto unending times. Amen.

(Choir:) We venerate thy cross, O Christ, we magnify thy holy crucifixion, and we glorify thy holy resurrection. Come ye faithful, let us worship Christ our God. For he has come through his cross and has granted a blessing to the world. Holy God, holy and mighty, holy and immortal, who didst rise from the dead, have mercy upon us.

(Repeat Thrice)

Glory be to thy holy cross, Alleluia.
To thy crucifixion, Alleluia.
To thy holy resurrection, Alleluia.
To thy second coming. Alleluia.

The light of thy countenance has been lifted upon us, and thou hast given joy to our hearts; thou hast filled them with the fruit of their corn and wine and oil. *(Repeat thrice.)*

Glory and worship to the Father, and to the Son and to the Holy Ghost; now, and ever, and unto unending times. Amen.

Lo, the life-giving cross which afforded us salvation; through this token we with one accord glorify thee.

Որ ի Հօրէ լուսոյ լոյս ճառագայթեալ ի յերկրի, եւ գաւազան զօրութեան հաւատացելոց, սովաւ ամենեքեան զքեզ բարեբանեմք։

Որ լուսափայլ ծագմամբ հրաշափառապէս ըմեզ ցուցաւ ի յօգնութիւն ընդդէմ թշնամւոյն, սովաւ ամենեքեան զքեզ բարեբանեմք։ Ընթերցուածս յԱռակաց Գ. 9-10. Պատուեա զՏէր..... առաւել եւս բերդխեսցեն։

Ընթերցուածս յԵսայեայ մարգարէէ. Կե. 8-10. Այսպէս ասէ Տէր...որ խնդրիցեն զիս։

Պօղոսի առաքելոյն յԵբրայեցւոց թղթոյն Զ. 18—Է.7. Եղբարք, որք ապաստան եղաք...ի լաւէ անտի օրհնեսցի։

Ալէլուիա, ալէլուիա։

Աստուած ողորմեա՛ մեզ եւ օրհնեա զմեզ. երեւեցո՛ զերեսս քո ի մեզ եւ ողորմեա՛ մեզ։

Երկիր ետ զպտուղ իւր, եւ օրհնեաց զմեզ Աստուած Աստուած մեր։

Աւետարան ըստ Յովհաննու. ԺԵ. 1-8։ Ես եմ որթն ճշմարիտ...եւ եղիջիք իմ աշակերտք։

(Սարկ.)—Եւ եւս խաղաղութեան զՏէր աղաչեսցուք. Գոհացարուք զբարերարէն Աստուծոյ յաղագս պարգեւելոյ մեզ առատապէս զպտղաբերութիւն բուսոց եւ տնկոց արարածոց իւրոց։ Աղաչեսցուք եւ վասն երախայրեացս առաջի եղեալ ողկուզաց խաղողոյս, որպէս զի օրհնութեամբն որով օրհնեաց զարարածս իւր՝ չնորհեսցէ զսա մեզ ի կերակուր եւ յարբումն ուրախութեան, եւ յառողջութիւն հոգւոյ եւ մարմնոյ ի ձեռն միածնի Որդւոյ իւրոյ, եւ կենդանարար խաչի եւ թաղման եւ յարութեան նորա. բարեխօսութեամբ սրբուհւոյ Աստուածածնի, ուստի՝ տուաւ մեզ պտուղ կենաց

It is the light from the Father of light radiating upon earth, and is a staff of power to the faithful; therefore, through this token with one accord we glorify thee.

By luminous rising it was marvellously exhibited to us as a sign of victory against the enemy; therefore, through this token we with one accord glorify thee.

Lections from

Proverbs III 9, 10. Honor the Lord with thy substance . . . with new wine.

Isaiah LXV 8, 10. Thus saith the Lord . . . that have sought me.

Hebrews VI, 18,—VII 7. That we who have fled for refuge . . . the less is blessed of the better.

Alleluia, alleluia.

O God, have mercy upon us and bless us; let thy countenance shine upon us and pity us.

Then shall the earth yield her increase; and God, even our own God, shall bless us.

Gospel according to John XV, 1-8. I am the true vine . . . so shall ye be my disciples.

(Deacon:) And again in peace let us beseech the Lord. Let us offer thanks unto our gracious God who has bounteously granted us fruitfulness of plants and trees for the use of his creatures. Let us pray also for the first fruits of clusters of grapes offered unto him in this holy place, in order that, with the blessing with which he blessed his creatures, they may be unto us for food and drink of joyfulness, and to impart health to our souls and bodies through his only-begotten Son, and his life-giving cross and burial and resurrection, through the intercession of the holy Mother of God, from whom was given unto us the fruit of life and immortality,

եւ անմահութեան՝ Յիսուս Քրիստոս. Տէրն ամենակալ կեցուսցէ եւ ողորմեսցի։

Տէր ողորմեա (երկոտասան անգամ).

Եւ ապա ընթեռնու քահանայն զաղօթս Սրբոյն Ներսիսի Հայրապետին վասն օրհնութեան խաղողոյ. *Տէր Աստուած, Հայր անսկիզբն։*

Ամէն. Ալէլուիա, ալէլուիա, ալէլուիա։

Օրհնեսցի եւ սրբեսցի ողկոյզս խաղողոյ եւ պտղաբերութիւն տարուոյս այս նշանաւ սուրբ խաչիս եւ սուրբ Աւետարանաւս եւ աւուրս շնորհիւ, անուամբ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ և միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, (երիցս կրկնեա)

Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

Սուրբ խաչիս։ Պահպանեա։ Տես էջ 112, յաւելմամբ «օրհնեա եւ զառաջի եղեալ ողկոյզս խաղողոյ եւ զպտղաբերութիւն տարուոյս։

Հայր մեր, Օրհնեալ եղերուք։

namely, Jesus Christ. May the almighty God preserve us and have mercy upon us.

(Priest:) Lord, have mercy (12 times).

Then will he read the prayer of St. Nerses the Catholicos for the blessing of the grapes:

Lord God, Father infinite, etc.

(Choir:) Amen, Alleluia, Alleluia, Alleluia, Blessed and sanctified be these clusters of grapes and the fruitfulness of this year by the sign of the holy cross, and by the holy Gospel, and by the grace of this solemn day, in the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost; now, and ever, and unto unending times. Amen.

----*(To be repeated thrice and followed by* Glory to the Father, etc.)

Benediction and dismissal as on page 113, adding thereto the words: Bless these first fruits of grapes and the fruitfulness of this year.

Our Father.

Be ye blessed, etc.

ԿԱՐԳ ՋՐՕՐՀՆԵԱՑ

Որ կատարի յաւուր տօնի Աստուածայայտնութեան ի յիշատակ մկրտութեան Տեառն մերոյ ի Յորդանան գետ։

Զկնի պատարագին՝ երթիցեն ի ջուրն խաչիւ եւ Աւետարանաւ, խնկօք եւ մոմեղինօք եւ ամենայն զարդուք՝ երգելով զշարականս.

ԴՀ.—Լոյս ի լուսոյ ի Հօրէ առաքեցար եւ մարմնացար ի սուրբ Կուսէն, զի վերստին նորոգեսցես զապականեալն Ադամ։

Դու Աստուած ի յերկրի երեւեցար եւ ընդ մարդկան շրջեցար, եւ փրկեցեր զտիեզերս յանիծիցն Ադամայ։

Քեզ ի յերկնից վըկայեալ Հօր քո ձայն. ասէ դա է իմ Որդի, և Սուրբ Հոգին զքեզ յայտնեաց աղաւնակերպ երեւմամբ։

Մըկըրտի Քրիստոս եւ սրբին արարածք ամենա՛յն. եւ տայ մեզ թողութիւն մեղաց, ջրով եւ Հոգւով վերասըրբելով ըզմեզ։

Զկնի Սաղմոս ԻԸ. զոր կարդասցեն եպիսկոպոսն եւ նախասարկաւագն ի թիւ կցորդ.

Ձայն Տեառն ի վերայ ջուրց, եւ Աստուած փառաց որոտաց, եւ Տէր ինքն ի վերայ ջուրց բազմաց։

Փոխ.—1. Մատուցէք Տեառն, որդիք Աստուծոյ, մատուցէք Տեառն զորդիս խոյսց։

2. Մատուցէք Տեառն զփառս եւ զպատիւ, մատուցէք Տեառն ըզփառս անուան նորա. եւ երկիրպագէք Տեառն ի սրահ սրբութեան նորա։

3. Ձայն Տեառն ի վերայ ջուրց, եւ Աստուած փառաց որոտաց, եւ Տէր ինքն ի վերայ ջուրց բազմաց։

4. Ձայն Տեառն զօրութեանց, եւ ձայն Տեառն մեծվայելչութեանց։

ORDER OF BLESSING THE WATER

Performed on the Festival of Epiphany in memory of the baptism of our Lord in the river Jordan.

At the conclusion of the holy Mass the clergy and choir will proceed to the water with cross and gospel, incense and lighted candles, and all ornaments, singing the following hymn:

O Light of light, who wast sent by the Father, and wast made incarnate of the holy Virgin, that thou mightst renew again the corrupted nature of Adam.

Thou, O God, didst appear on earth and walk among men, redeeming the universe from the curse of Adam.

Unto thee did thy Father's voice testify from heaven saying, He is my Son; and the Holy Ghost manifested thee by dove-like appearance.

Christ is baptized and creation is thereby sanctified, and forgiveness of sins is granted unto us, and we are purified again by water and the Spirit.

Psalm XXIX

To be recited in antiphon by the officiating dignitary and the deacon.

The voice of the Lord is upon the waters, and the God of glory that maketh the thunder, and the Lord himself is upon great waters.

1. Bring unto the Lord, O ye mighty, bring young rams unto the Lord.

2. Ascribe unto the Lord worship and strength; give the Lord the honor due unto his name; worship the Lord with holy worship.

3. It is the Lord, that commandeth the waters: it is the glorious God, that maketh the thunder.

4. It is the Lord that ruleth the sea; the voice of the Lord is mighty in operation; the voice of the Lord is a glorious voice.

5. Զայն Տեառն փշրէ զմայրս, եւ մանրէ Տէր զմայրսն Լիբանանու:

6. Մանրեսցէ զնոսա որպէս զմատաղատունկն Լիբանանու, որ սիրելին է որպէս զորդիս միեղջերուի:

7. Զայն Տեառն հատանէ զբոց հրոյ. ձայն Տեառն շարժէ զանապատն. և խռովեցուցանէ Տէր զանապատն Կադէս:

8. Զայն Տեառն հաստատէ զեղջերուս, եւ յայտնի առնէ զանտառս:

9. Ի տաճարի նորա ամենեքեան ասասցեն զփառս նորա:

10. Տէր զջրհեղեղս նստուցանէ եւ ցածուցանէ. թագաւորեսցէ Տէր յաւիտեան:

11. Տէր զօրութիւն ժողովրդեան իւրոյ տացէ, եւ օրհնեսցէ զժողովուրդ իւր ի խաղաղութիւն:

Ալէլուիա, ալէլուիա:

Եսայ. ԺԲ. 3-6—Այսպէս ասէ Տէր. եւ առէք...

Յեսուայ որդւոյ Նաւեայ. Գ. 14-17—Եւ եղեւ իբրեւ չուեաց...անցին ընդ ցամաք:

Ելից, ԺԵ. 22-26—Եւ խաղացոյց...եւ փոքձեաց զնա:

Դ. Թագ. Բ. 19-22—Եւ ասեն արք քաղաքին...

Եղեկիէլ. ԽԷ. 1-12—Եւ եմոյծ զիս...և ելք նոցա ի բըժշկութիւն:

Ա. Կորնթ. Ժ. 1-4—Ոչ կամիմ եթէ..

(Դպ. ի ձայն) Ալէլուիա, ալէլուիա.

Ուրախ եղիցին երկինք եւ ցնծասցէ երկիր, զուարճասցի ծով լրիւ իւրով, ցնծասցեն դաշտք եւ ամենայն որ է ի նոսա:

Ալէլուիա Օրթի.

Սրբոյ Աւետարանիս որ ըստ Մատթէոսի

Վասն մկրտութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի.

Գ. 1. Յաւուրսն յայնոսիկ գայ Յովհաննէս Մկրտիչ.—17.

(Սարկ.)—Վասն ի վերուստ խաղաղութեան եւ փրկութեան անձանց մերոց զՏէր աղաչեսցուք:

5. The voice of the Lord breaketh the cedar-trees; yea, the Lord breaketh the cedars of Libanus.

6. He maketh them also to skip like a calf; Libanus also, and Sirion, like a young unicorn.

7. The voice of the Lord divideth the flames of fire; the voice of the Lord shaketh the wilderness; yea, the Lord shaketh the wilderness of Cades.

8. The voice of the Lord maketh the hinds to bring forth young, and discovereth the thick bushes.

9. In his temple doth every man speak of his honor.

10. The Lord sitteth above the water-flood; and the Lord remaineth a king forever.

11. The Lord shall give strength unto his people; the Lord shall give his people the blessing of peace.

Alleluia, Alleluia.

Lection from the prophet Isaiah XII, 3-6.

Lection from Joshua the son of Nun III, 14-17.

Lection from Exodus XV, 22-27.

Lection from 2 Kings II. 19-22.

Lection from the prophet Ezekiel XLVII, 1-12.

Lection from 1 Corinthians, X, 1-4.

(Choir:) Alleluia, Alleluia.

Let the heavens rejoice, and let the earth be glad; let the sea make a noise, and all that therein is.

Alleluia, Orthi (arise) etc., as on page 213.

Gospel according to St. Matthew III, 1-17.

Concerning the baptism of our Lord Jesus Christ.

In those days came John the Baptist, etc.

(Deacon:) For peace from above and for the salvation of our souls, let us beseech the Lord.

Վասն խաղաղութեան ամենայն աշխարհի եւ հաստատութեան սրբոյ եկեղեցւոյ զՏէր աղաչեսցուք:

Վասն առաջիկայ ջրոյս՝ եւ որ հանդերձեալ են հաւատովք ընդունիլ զօրհնութիւն ի սմանէ՝ զՏէր աղաչեսցուք:

Վասն իջանելոյ Հոգւոյն Սրբոյ ի ջուրս յայս եւ վերածընելոյ որք մկրտին եւ լինին որդիք լուսոյ եւ ճշմարտութեան՝ զՏէր աղաչեսցուք:

Վասն լինելոյ սմա ի բժշկութիւն հոգւոց եւ մարմնոց՝ զՏէր աղաչեսցուք:

Յիշելով զԱստուածածին սուրբ Կոյսն Մարիամ և զմըկըրտիչն Յովհաննէս եւ զամենայն սուրբս եւ նոքօք՝ զՏէր աղաչեսցուք:

Եւ եւս միաբան վասն ճշմարիտ եւ սուրբ հաւատոյս մերոյ՝ զՏէր աղաչեսցուք:

Զանձինս մեր եւ զմիմեանս Տեառն Աստուծոյ ամենակալին յանձն արասցուք:

Ողորմեաց մեզ, Տէր Աստուած մեր, ըստ մեծի ողորմութեան քում. ասասցուք ամենեքեան միաբանութեամբ:

Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա:

Ապա եպիսկոպոսն կամ պատարագողն ընթեռնու զաղօթքս օրհնութեան ջրոյ Սրբոյն Բարսեղի Կեսարացւոյն. Օրհնեալ ես Տէր Աստուած:

Զկնի ասի քարոզս այս ձայնիւ ի վերայ ջրոյն զոր ասացեալ է Յովհաննէս Պլուզ Վարդապետ Ծործորեցի:

Յամենայն ժամ օրհնեմք զօրհնեալ Փրկիչդ Էմմանուէլ. ծընար ի Կուսէն եւ վերստին ծննդեամբ մկրտեցար այսօր ի Յորդանան ի Յովհաննէ. նորի՛ն բարեխօսութեամբ ընկալ զաղաչանքս քոց պաշտօնէից. աղաչեմք:

(Դպ.)—Լուր Տէր եւ ողորմեա:

Որ սրբեցեր ըզջուրսն Յորդանանու՝ սրբիչդ աշխարհի, տալով ըզկնիք նորոգման որդւոց Սիոնի. տուր մաքրութի՛ւն սուրբ եկեղեցւոյ եւ ազատութիւն քում ժողովրդեան. աղաչեմք:

For the peace of the whole world and the establishment of the holy church, let us beseech the Lord.

For this water here before us and for those who are about to receive in faith the blessing therefrom, let us beseech the Lord.

For the descent of the holy Spirit into this water, and for the regeneration of those who will be baptized herein and will become children of light and truth, let us beseech the Lord.

That it may be the means of the healing of our souls and bodies, let us beseech the Lord.

Remembering the mother of God, the holy virgin Mary, and John the Baptist and all the saints, and through them, let us beseech the Lord.

And again with one accord for our true and holy faith, let us beseech the Lord.

Let us commit ourselves and one another unto the Lord God almighty.

Have mercy upon us, O Lord our God, according to thy great mercy; let us all say with one accord:

Lord, have mercy; Lord, have mercy; Lord, have mercy.

The bishop or celebrant will now read the prayer of blessing written for the occasion by St. Basil of Caesarea, Blessed art thou, O Lord God.

Then the following litany is chanted upon the water, which has been composed by John Plouz Vardabed Dsordsoretzi.

At all times we praise thee, O blessed Saviour Emmanuel, who wast born of the Virgin, and by regeneration wast baptized this day in the Jordan by John the Baptist. Through his intercession accept the supplication of thy ministers, we pray.

(Choir:) Hear us, O Lord, and have mercy.

Who didst sanctify the waters of Jordan, thou sanctifier of the world, giving the seal of renewal to the sons of Zion; grant purification to thy church and liberty to thy people, we pray.

Հեղցես Տէր ի մեզ ըզչնորհս Հոգւոյդ՝ զոր ընկալար տնօրէնութեամբ ի Յորդանան, զհոգի իմաստութեան գիտութեան եւ զօրութեան, զհոգի հանճարոյ եւ խորհրդոյ աստուածպաշտութեան. լըցո՛ զմեզ հոգւով երկիւղի քոյ. աղաչեմք։

Անուն կոչեցար իւղ թափեալ, եւ իւղով Հոգւոյն օծեալ կնքեցար, եւ հայրական ձայնիւ յերկնից սիրելի Որդի Հօր վըկայեցար. շնորհեա՛ յորդեգրութիւն ծնելոցս ժամանել փառաց Որդւոյդ Աստուծոյ. աղաչեմք։

Նորագործ տաճար կազմեցեր զՅորդանան քան զարփին բարձրագոյն, որով ցուցար ստեղծիչ աշխարհի եւ ամենայն երկնից գերագոյն. արա՛ զմեզ լինիլ տաճար ամենասուրբ Երրորդութեանդ. աղաչեմք։

Նիւթեղէն մարմնովդ առ ի մէնջ ի Յովհաննէ եղեր ձեռնադրեալ. եւ զձուլեալ մարմինդ՝ հրոյ աստուածութեանդ Ջրով այսօր մըխեցեր. ամրացո՛ զմարմին քո սուրբ զեկեղեցի ի դրանց դըժոխոց լինիլ անվանելի. աղաչեմք։

Ի փորձութիւն մտեր յանապատին ընդդէմ փորձողին, եւ մերով բնութեամբդ յաղթեցեր հակառակողին յերիս տեսակս մարտին. կարողացո՛ զհոգի՝ զմիտս եւ զմարմինս լինիլ յաղթող ի փորձանս չարասիրին. աղաչեմք։

Սաւառնացեալ հրեշտակք անմարմինք՝ մատեան պաշտել զքեզ յանապատին. որք են բանակք Աստուծոյդ՝ և բանակեալ շուրջ զԱստուծովդ պարէին. տուր մե՛զ զնոսա պահապան ի յելս եւ ի մուտս ընդդէմ բանակաց խաւարին. աղաչեմք։

Ի հաղբից թըշնամւոյն պարըսպեալ ամրացո՛ սուրբ զեկեղեցի. եւ յանուն քո ժողովելոցս շնորհեա զքաւութիւն եւ զթողութիւն, միածին Որդի Աստուծոյ. յիշեա՛ զհոգիս նընջեցելոց մերոց եւ այց արա ի քում դալըստեանդ. աղաչեմք։

Եւ եւս առաւել զյորդորումըն սիրոյ եւ ըզգործըս բարեաց պարգեւել մեզ խնդրեմք։

Pour out on us, O Lord, the grace of thy Spirit, whom thou didst receive through divine dispensation in the river Jordan, the spirit of wisdom, of knowledge, of power, the spirit of understanding and of counsel and devotion, and fill us with the spirit of thy holy fear, we pray.

Thou wast called by the name of the Anointed, and with the oil of the Spirit thou wast anointed and sealed, and wast testified by paternal voice from heaven as the beloved Son of the Father. Grant unto us, who are born unto adoption, to attain thy glory, O Son of God, we pray.

Thou didst convert the Jordan into a magnificent temple, higher than the sun, by which thou didst manifest thyself as the creator of the earth and the supreme author of all the heavens. Make us therefore worthy temples of the all-holy Trinity, we pray.

With thy material body akin to ours thou wast this day ordained by John, and thy molten body thou didst temper in the liquid of thy divine fire. Strengthen thou therefore thy holy body the church, that the gates of hell shall not prevail against her, we pray.

Unto temptation thou didst enter the wilderness against the tempter, and with our (human) nature thou didst conquer the adversary in three encounters; enable thou our souls, minds, and bodies to overcome the temptations of the evil one, we pray.

Many-winged bodiless angels came nigh to minister unto thee in the wilderness; they are the armies of God, and had encamped around thee, O God; let them, therefore, guard over us in our coming in and going out against the hosts of darkness, we pray.

From the snares of the enemy protect and fortify thy holy church, and to us, who are gathered in thy name, grant remission and forgiveness of sin, thou only-begotten Son of God; remember the souls of our departed brethren and visit us at thy second coming, we pray.

And more particularly for the increase of love and for zeal in good works, we pray.

Բամեա՛ զցերուեալսն ի մի միաբանութիւն յուսոյ հաւատոյ եւ սիրոյ, ի հնազանդութիւն քոյոյ աստուածայնոյ պատուիրանաց. ի վայելումն երկնայնոց հայրականաց քոյոց օթեւանաց. աղաչեմք:

Գոչմամբ Տիրուհւոյ իսկապէս մօր քոյ եւ կուսի Մարիամու Աստուածածնին. եւ հուպ եղելոյ քեզ՝ հողանիւթ հրեշտակին՝ ի Յորդանան այսօր զքեզ ձեռնադրողին, կրկին բացողին զերկինս՝ սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկային, եւ հօրն մերոյ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, եւ ամենայն սրբոց քոց, Տէր, որք յաւիտենից քեզ հաճոյացան. աղաչեմք:

Յորդորակ

Ով զարմանալի խորհուրդս այս մեծ յայտնեալ. արարիչն Աստուած ի Յորդանան եկեալ:

Կամէր մկրտիլ ի ծառայէն իւրմէ. չառնոյր կարապետն զմկրտիլն ի յանձն:

Յորդանան լուեալ փախստական դառնայր. վրտակ առ վտակ պատգամաւոր լինէր:

Գետ մի զարհուրիր քո արարիչն եմ ես. եկեալ մկրտիմ եւ լուանամ զմեղս:

Յիսուս յառաջեաց աստուածութեամբն ի ջուրն. հանդերձ Յովհաննու Յիսուս ի գետն եմուտ:

Երկինք պատառեալ ձայն ի յերկնից իջեալ. ձայն Հօր ի բարձանց Որդւոյն իւր վրկայեալ:

Դա է իմ Որդի ընդ որ հաճեցայ ասէր. դրմա լուարուք որդիք աւազանին:

Սուրբ Հոգին իջեալ աղաւնակերպ տեսլեամբ. յայտնեալ ցուցանէր Հօր փառակից զՈրդիդ:

Արդ օրհնեալ է Հայր եւ համագոյ Որդին. Հոգւոյն ճշմարտի փառք յաւիտեանս. ամէն:

Այլ Տաղ

Այսօր ձայնքն հայրական յերկնից իջեալ հաճոյակա՜ն. սիրեցելոյ Որդւոյ վրկայն. ա՜յ յորդորէ, դեռ յորդորէ, դեռ

To gather us, thy scattered children into one union of hope, faith, and love, in obedience to thy divine commandments, and with the hope of the fruition of thy Father's heavenly mansions, we pray.

Through the prayers of our lady, thy true birth-giver and virgin Mary, the mother of God, and of the earth-born angel who touched thee and laid hands on thee in the river Jordan, and of St. Stephen the proto-martyr, who caused the heaven to open again, and of our father St. Gregory the Illuminator, and of all the saints, O Lord, that have ever pleased thee, we pray.

Oav Zarmanali

Carol

How marvellous is the great mystery which has been revealed: God the creator cometh to the river Jordan.

He desired to be baptized by his servant; but the forerunner declined to baptize.

Jordan heard and fled in awe, the currents imparting the tidings one to another.

O river, fear not, I am thy creator; I am come to baptism in order to wash away the sins of men.

Jesus the divine went down to the water; together with John, Jesus entered the river.

The heavens were rent and a voice came down from above; the voice of the Father from on high bearing witness to his Son.

He is my Son in whom I am pleased, he said, hearken unto him, O ye sons of the holy font.

The Holy Ghost, dove-like descending, revealed thee, the Son as equal in glory to the Father.

Now blessed is the Father with his co-existent Son, and glory be ascribed to the true Spirit for ever. Amen.

Aisor Dsain

Today the voice of the well-pleased Father resounds from heaven in testimony of the beloved Son; behold, it moves, the river moves,

Յորդանան. յորդորական ձայնիւ երգէր մեծ կարապետըն Յովհաննէս:

Այսօր երկիրս երկինք եղեն երեւելով Աստուածորդւոյն՝ սիրով եկեալ ի մկրտիլ. ա՛յ յորդորէ, զետ յորդորէ, զետ Յորդանան. յորդորական ձայնիւ երգէր մեծ կարապետըն Յովհաննէս:

Այսօր եկեալ Աստուածորդին ի Յորդանան խոնարհութեամբ՝ ջրով մկրտիլ ի Յովհաննէ. ա՛յ յորդորէ:

Այսօր բացեալ փակեալ երկինք զոր յանցանօք փակեաց Ադամ, եւ Հայր Որդի զնա կարդալով. ա՛յ յորդորէ:

Այսօր Հոգին աղաւնակերպ իջեալ յերկնից ի Յորդանան, իւր փառակցին վրկայելով. ա՛յ յորդորէ:

Այսօր հրեշտակք անդրէն պարեն ժողովք ամէն օրհնաբանեն, ըմբրկրտեալն Աստուած գովեն. ա՛յ յորդորէ:

Եւ ապա Եպիսկոպոսն առնու ի ձեռն զուրբ խաչն եւ զուրբ Միւռոնն. եւ քահանայքն առնքեր կացցեն. եւ ընկեսցէ զխաչն ի ջուրն. եւ տեառնագրեսցէ ասելով.

Օրհնեսցի եւ սրբրեսցի ջուրս այս նշանաւ սուրբ խաչիս եւ սուրբ Աւետարանաւս, եւ սրբալոյս Միւռոնաւս, եւ աւուրբս չնորհիւ անուամբ Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից.

(Դպ.)—Ամէն. ալէլուիա, ալէլուիա, ալէլուիա:

Օրհնեսցի. երիցս կրկնեա եւ ապա.

Օրհնութիւն եւ փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Եւ յետ տեառնագրութեանն հեղու զՄիւռոնն ի ջուրն խաչանիշ. եւ ասեն.

Շարական ԴԶ.

Առաքելոյ աղաւնոյ. իջանելով մեծաձայն հընչմամբ ի բարձանց. ի նմանութիւն լուսոյ փայլման հրազինեաց ան-

Jordan moves; thus sang in moving tones John the great forerunner.

Today the earth is converted into heaven by the appearance of the Son of God, who in love comes to baptism; behold, it moves, the river moves, Jordan moves; thus sang in moving tones John the great forerunner.

Today the Son of God comes to the Jordan in humility to be baptized by John with water; behold it moves, the river moves, Jordan moves; thus sang in moving tones John the great forerunner.

Today were opened the heavens which Adam had closed through his disobedience; and the Father called him his Son; behold it moves, etc.

Today the Spirit, in the form of a dove, descended from heaven at the Jordan in testimony of him who is his co-equal in glory; behold it moves, etc.

Today the angels in concourse with the multitudes glorify the baptized (Jesus) and praise him as God; behold, it moves, etc.

Then the Bishop takes the cross and the holy chrism in his hands, and placing the cross in the water, makes the sign of the Lord thereon, saying:

Let this water be blessed and hallowed with the sign of the cross, and with this Gospel, and with this holy chrism and by the grace of this solemn day, in the name of the Father, of the Son, and of the Holy Ghost; now and ever and unto unending times.

(Choir:) Amen. Alleluia, Alleluia, Alleluia. *(To be repeated thrice.)*

Blessing and glory to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost, now, and ever, and unto unending times. Amen.

After this benediction, a few drops of the holy chrism will be poured into the water during the singing of the following hymn:

The missive Dove, descending from above with a mighty sound,

կիզելի զաշակերտսն. մինչդեռ նըստէին ի սուրբ վերնատանն:

Աննիւթական աղաւնի. անքննելի որ քննել ըզխորս Աստուծոյ. զոր առեալ ի Հօրէ պատմէ զահաւոր եւ ըզմիւսանգամ գալուստն, զոր քարոզեցին համադոյական:

Օրհնութիւն ի բարձունս. ելողին ի Հօրէ Հոգւոյն Սըրբոյ, որով առաքեալքն արբեցան անմահական բաժակաւն, եւ հրաւիրեցին զերկիրս ի յերկինս:

(Սարկ.)—Սուրբ խաչիւս աղաչեսցուք զՏէր, զի սովաւ փրկեսցէ զմեզ ի մեղաց եւ կեցուսցէ չնորհիւ ողորմութեան իւրոյ. Ամենակալ Տէր Աստուած մեր կեցո եւ ողորմեա:

(Քահ.)—Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա, Տէր ողորմեա. Պահպանիչ և յոյս հաւատացելոց՝ Քրիստոս Աստուած մեր, պահեա, պահպանեա զհաւատացեալ ժողովուրդս քո ընդ հովանեաւ սուրբ եւ պատուական խաչի քո ի խաղաղութեան. փրկեա յերևելի եւ յաներևոյթ թշնամւոյն. արժանաւորեա դոհութեամբ փառաւորել զքեզ ընդ Հօր եւ ընդ Սրբոյ Հոգւոյդ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Օրհնեալ Տէր մեր. Հայր մեր. Օրհնեալ եղերուք:

in the form of a resplendent light, inflamed without consuming the assembled disciples in the holy upper-chamber.

Dove immaterial, who, being himself unsearchable, yet searches the inmost secrets of God, and, with knowledge obtained from the Father, relates the majestic second coming, concerning which the disciples preached throughout the world.

Blessing in the highest to the Holy Ghost, who proceedeth from the Father, through whom the apostles themselves, being filled with the immortal cup, invited the earth into heaven.

(Deacon:) By the holy cross let us beseech the Lord that he may thereby save us from sin and preserve us by the grace of his mercy.

Almighty Lord our God, preserve and have mercy.

(Priest:) Lord have mercy, Lord have mercy, Lord have mercy. Protector and hope of the faithful, O Christ our God, protect and keep thy faithful people in peace under the shadow of thy holy and precious cross; save us from enemies visible and invisible; make us worthy with thanksgiving to glorify thee with the Father and the Holy Ghost, now and ever, and unto unending times. Amen.

Blessed is our Lord Jesus Christ. Amen. Our Father, etc.

ԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆ

Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

Հայր մեր որ յերկինս ես. սուրբ եղիցի անուն քո: Եկեսցէ արքայութիւն քո. եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ՝ տուր մեզ այսօր: Եւ թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտապանաց: Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէ: Զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն:

Մեղայ ամենասուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. մեղուցեալ եմ Աստուծոյ:

(Քահ.)—Աստուած թողութիւն շնորհեսցէ:

Խոստովանիմ առաջի Աստուծոյ, եւ սրբուհւոյ Աստուածածնին, եւ առաջի ամենայն սրբոց, եւ առաջի քո հայր սուրբ՝ զամենայն մեղս զոր գործեալ եմ: Քանզի մեղայ խորհրդով, բանիւ եւ գործով, կամայ եւ ակամայ, գիտութեամբ եւ անգիտութեամբ. մեղայ Աստուծոյ:

(Քահ.)—Աստուած թողութիւն շնորհեսցէ:

Այլ եւ մեղայ եօթնիցս յանցանօք՝ մահացու մեղօք. հըպարտութեամբ եւ մասամբք նորին, նախանձու եւ մասամբք նորին, բարկութեամբ եւ մասամբք նորին, ծուլութեամբ և մասամբք նորին, ագահութեամբ եւ մասամբք նորին, որկրամոլութեամբ եւ մասամբք նորին, բղջախոհութեամբ եւ մասամբք նորին. մեղայ Աստուծոյ:

Այլ եւ մեղայ ամենայն պատուիրանացն Աստուծոյ յանձնառելեացն եւ հրաժարելեացն. զի ոչ զյանձնառականսըն կատարեցի, եւ ոչ ի հրաժարելեացն հեռացայ. ի կարգս քրիստոնէութեան հրաւիրեցայ՝ եւ գործովս անարժան գտայ. գիտելով զչարն՝ կամաւ կորացայ՝ եւ ի բարեաց գործոց ես ինձէն հեռացայ. վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ. զո՞րն ասեմ, կամ զո՞րն խոստովանիմ. զի անթիւ են յանցանք իմ, անասելի են անօրէնութիւնք իմ, աններելի են ցաւք իմ, եւ անբժշկելի են վէրք իմ. մեղայ Աստուծոյ:

GENERAL FORM OF CONFESSION OF SINS

In the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost. Amen.

Our Father who art in heaven, hallowed be thy name. Thy kingdom come, thy will be done on earth as it is in heaven. Give us this day our daily bread. And forgive us our traspasses, as we forgive them that trespass against us. And lead us not into temptation, but deliver us from evil. For thine is the kingdom, the power, and the glory, for ever and ever. Amen.

I have sinned against the all-holy Trinity, the Father, the Son, and the Holy Ghost; yea, I have sinned against God.

(Priest:) May God grant thee forgiveness.

I confess before God, and before the holy mother God, and before all the saints, and before thee, holy Father, all the sins which I have committed. For I have sinned in thought, word, and deed, willingly and unwillingly, knowingly and ignorantly, I have sinned against God.

(Priest:) May God grant thee forgiveness.

I have also sinned by the sevenfold transgressions of the deadly sins, namely, by pride and all its forms, by envy and all its forms, by anger and all its forms, by sloth and all its forms, by covetousness and all its forms, by gluttony and all its forms, by lust and all its forms.

I have sinned against God.

I have also sinned against all the commandments of God, both positive and prohibitive; for I have neither performed the positive commands, nor abstained from those things that are prohibited. I accepted the laws, but was slothful in keeping them, I was called to the profession of Christianity, but was found unworthy of it by my works; while knowing the evil, yet I willingly gave way to it, and from good works I purposely kept away; woe to me, woe to me, woe to me; which of my misdeeds shall I recount? Which shall I confess? For my sins are innumerable, my iniquities are unspeakable, my afflictions are intolerable, and my wounds are incurable:

I have sinned against God.

(Քահ.)—*Աստուած թողութիւն շնորհեսցէ :*

[Ծանօթ.—Քահանայի առջև կատարուած խոստովանութեան առթիւ՝ խոստովանորդին պարտաւոր է աստ մասնաւոր կերպով յիշել իր խղճի վրայ ծանրացող իր գործած մեղքերը եւ անոնց բոլոր պարագաները :]

Հայր սուրբ, զքեզ ունիմ միջնորդ հաշտութեան եւ բարեխօս առ միածին Որդին Աստուծոյ. զի իշխանութեամբդ որ տուեալ է քեզ արձակեսցես զիս ի կապից մեղաց իմոց, աղաչեմ զքեզ :

ԱՐՁԱԿՈՒՄՆ

(Զոր Քահանայն տայ)

Ողորմեսցի քեզ մարդասէրն Աստուած եւ թողութիւն շնորհեսցէ ամենայն յանցանաց քոց՝ խոստովանեցելոցն եւ մոռացելոցն : Եւ ես կարգաւս քահանայական իշխանութեան եւ հրամանաւն աստուածային թէ՝ զոր արձակեցէք յերկրի, եղիցի արձակեալ յերկինս. նովին բանիւն արձակեմ զքեզ յամենայն մասնակցութենէ մեղաց քոց, ի խորհրդոց, ի բանից եւ ի գործոց, յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ : Եւ դարձեալ տամ զքեզ ի խորհուրդս սուրբ եկեղեցւոյ. զի զոր ինչ գործեսցես բարիս, եղիցի քեզ ի բարեգործութիւն եւ ի փառս հանդերձեալ կենացն. ամէն :

[Զերմապէս կը յանձնարարուի՝ զկնի խոստովանութեան հետեւեալ ապաշխարանաց սաղմոսն եւ աղօթքներն մասնակի կամ ամբողջովին մտառութեամբ աղօթել եւ կամ ուրիշ սրտաբուխ աղօթքներ մատուցանել Ս. Հաղորդութեան մերձենալէ յառաջ :]

Սաղմոս Ծ

1. *Ողորմեա ինձ, Աստուած, ըստ մեծի ողորմութեան քում, ըստ բազում գթութեան քում քաւեա՛ զանօրէնութիւնս իմ :*

(Priest:) May God grant thee forgiveness.

(When making a confession before a priest, call to mind your sins, enumerate them singly, distinctly and fully all the sins which weigh on your conscience, telling their number and character.)

Reverend Father, I hold thee as my reconciler and intercessor with the only-begotten Son of God, that by the power given thee, thou wilt release me of the bond of my sins, I pray thee.

Absolution

(To be pronounced by the priest alone.)

May God the lover of man have mercy upon thee, and grant thee forgiveness of all thy sins, both those which thou hast confessed, as well as those which thou hast forgotten. Therefore, with the priestly authority committed to me, and by divine command that whatsoever ye loose on earth, shall be loosed in heaven, I absolve thee of all participation in sin, in thought, in word, and in deed, in the name of the Father, of the Son, and of the Holy Ghost, and re-instate thee in the sacraments of the holy church, that whatsoever good thou mayest do, may be accounted to thee for good and for the glory of the life to come. Amen.

It is suggested that the penitent, after confession, use some or all of the following penitential psalms and prayers before going to communion.

Psalm L (LI)

1. Have mercy upon me, O Lord, after thy great goodness; according to the multitude of thy mercies do away mine offenses.

2. Առաւել լուա՛ զիս յանօրէնութենէ իմմէ, եւ ի մեղաց իմոց սուրբ արա՛ զիս:

3. Զանօրէնութիւնս եմ ես ինձէն գիտեմ, եւ մեղք իմ առաջի իմ են յամենայն ժամ:

4. Քեզ միա՛յն մեղայ, Տէր, եւ չար առաջի քո արարի:

5. Որպէս արդար եղիցիս ի բանս քո, եւ յաղթող ի դատել դաս:

6. Անօրէնութեամբ յղացաւ եւ ի մեղս ծնաւ զիս մայր իմ:

7. Դու, Տէր, զճշմարտութիւն սիրեցեր, զանյայտս եւ զծածկեալս իմաստութեամբ քով յայտնեցեր ինձ:

8. Ցօղեա յիս մշտկաւ եւ սուրբ եղէց, լուա՛ եւ քան զձիւն սպիտակ եղէց:

9. Լսելի արա ինձ, Տէր, զցնծութիւն եւ զուրախութիւն, եւ ցնծասցեն ոսկերք իմ տառապեալք:

10. Դարձո՛ զերեսս քո ի մեղաց իմոց, եւ զամենայն անօրէնութիւնս իմ քաւեա՛ յինէն:

11. Սիրտ սուրբ հաստատեա՛ յիս, Աստուած, եւ հոգի ուղիղ նորոգեա՛ ի փորի իմում:

12. Մի՛ ընկենուր զիս, Տէր, յերեսաց քոց, եւ զՀոգի քո սուրբ մի՛ հաներ յինէն:

13. Տուր ինձ ցնծութիւն փրկութեան քոյ, եւ հոգւով պետութեան քոյ հաստատեա՛ զիս:

14. Ուսուցից անօրինաց զճանապարհս քո, եւ ամբարիշտք առ քեզ դարձցին:

15. Փրկեա՛ զիս յարենէ, Աստուած, Աստուած փրկութեան իմոյ, ցնծասցէ լեզու իմ յարդարութեան քում:

16. Տէր եթէ զչրթունս իմ բանաս, բերան իմ երգեսցէ զօրհնութիւնս քո:

17. Թէ կամեցեալ էիր պատարագս մատուցանէաք, բայց դու ընդ ողջակէզս իսկ ո՛չ հաճեցար:

18. Պատարագ Աստուծոյ՝ հոգի խոնարհ, զսիրտ սուրբ եւ զհոգի խոնարհ՝ Աստուած ոչ արհամարհէ:

2. Wash me thoroughly from my wickedness; and cleanse me from my sin.

3. For I acknowledge my faults; and my sin is ever before me.

4. Against thee only have I sinned; and done this evil in thy sight.

5. That thou mightest be justified in thy saying, and clear when thou judgest.

6. Behold, I was shapen in wickedness; and in sin hath my mother conceived me.

7. But lo, thou requirest truth in the inward parts; and shalt make me to understand wisdom secretly.

8. Thou shalt purge me with hyssop, and I shall be clean; thou shalt wash me, and I shall be whiter than snow.

9. Thou shalt make me hear of joy and gladness; that the bones which thou hast broken may rejoice.

10. Turn thy face from my sins; and put out all my misdeeds.

11. Make me a clean heart, O God, and renew a right spirit within me.

12. Cast me not away from thy presence; and take not thy holy Spirit from me.

13. O give me the comfort of thy help again; and stablish me with thy free Spirit.

14. Then shall I teach thy ways unto the wicked; and sinners shall be converted unto thee.

15. Deliver me from bloodguiltiness, O God, thou that art the God of my health; and my tongue shall sing of thy righteousness.

16. Thou shalt open my lips, O Lord, and my mouth shall shew forth thy praise.

17. For thou desirest no sacrifice, else would I give thee; but thou delightest not in burnt-offerings.

18. The sacrifice of God is a troubled spirit; a broken and contrite heart, O God, shalt thou not despise.

19. Բարի արա՛, Տէր, կամօք քովք Սիովնի, եւ շինեսցին պարիսպքն Երուսաղէմի:

20. Յայնժամ հաճեսցիս ընդ պատարագս արդարութեան, յորժամ ուխտից պատարագս հանցեն ի սեղան քո զուարակս:

Փառք Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ և միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Աղօթք Մանասէի Թագաւորին

Տէր ամենակալ, Աստուած Աբրահամու, Իսահակայ, Յակովբայ՝ եւ զաւակի նոցա արդարոց. Ամենակալ Տէր, թող զմեղս իմ:

Որ արարեր զերկինս եւ զերկիր, եւ զամենայն զարդ նոցա. Ամենակալ Տէր, թող զմեղս իմ:

Որ կապեցեր զծով բանիւ հրամանի քոյ. փակեցեր զխորս, կնքեցեր ահաւոր եւ փառաւորեալ անուամբ քով սրբով. Ամենակալ Տէր, թող զմեղս իմ:

Որ ամենայն ինչ սարսի եւ դողայ յերեսաց ահի զօրութեան քոյ, Ամենակալ Տէր, թող զմեղս իմ:

Անբաւ է մեծվայելչութիւն փառաց սրբութեան քոյ. սաստիկ է բարկութիւն սպառնալեաց քոց ի վերայ մեղաւորաց. անչափ եւ անքնին են ողորմութիւնք աւետեաց քոց. Ամենակալ Տէր, թող զմեղս իմ:

Դու, Տէր, բարձրեալ, զթած, երկայնամիտ, բազումողորմ, եւ զղջանաս ի վերայ չարեաց մարդկան. Ամենակալ Տէր, թող զմեղս իմ:

Դու, Աստուած, ո՛չ եդեր ապաշխարութիւն վասն արդարոցն Աբրահամու, Իսահակայ եւ Յակովբայ, որք ոչ մեղան քեզ. Ամենակալ Տէր, թող զմեղս իմ:

Այլ եդեր ապաշխարութիւն վասն իմ մեղաւորիս, զի մեղայ աւելի քան զաւազ ծովու, եւ բազմացան անօրէնութիւնք իմ. Ամենակալ Տէր, թող զմեղս իմ:

19. O be favourable and gracious unto Sion; build thou the walls of Jerusalem.

20. Then shalt thou be pleased with the sacrifice of righteousness, with the burnt-offerings and oblations; then shall they offer young bullocks upon thine altar.

Glory be to the Father, and to the Son, and to the Holy Ghost; now and ever and unto unending times. Amen.

The Prayer of King Manasses

1. O Lord, Almighty God of our fathers, Abraham, Isaac, and Jacob,, and of their righteous seed; Almighty Lord, forgive my sins.

2. Who hast made heaven and earth, with all the ornament thereof; Almighty Lord, forgive my sins.

3. Who hast bound the sea by the word of thy commandment; who hast shut up the deep, and sealed it by thy terrible and glorious name; Almighty Lord, forgive my sins.

4. Whom all men fear, and tremble before thy power; Almighty Lord, forgive my sins.

5. For the majesty of thy glory cannot be borne, and thine angry threatening toward sinners is importable; but thy merciful promise is unmeasurable and unsearchable; Almighty Lord, forgive my sins.

6. For thou art the most high Lord, of great compassion, long-suffering, very merciful, and repentest of the evils of men; Almighty Lord, forgive my sins.

7. O Lord, thou has not appointed repentance to the just, as to Abraham, and Isaac, and Jacob, which have not sinned against thee; Almighty Lord, forgive my sins.

8. But thou hast appointed repentance unto me that am a sinner; for I have sinned above the number of the sands of the sea; and my transgressions are multiplied; Almighty Lord, forgive my sins.

Զեմ արժանի հայել եւ տեսանել զբարձրութիւնս երկնից ի բազմութենէ անօրէնութեան իմոյ. Ամենակալ Տէր, Թող զմեղս իմ:

Կորացեալ եմ ես ի բռնութենէ կապանաց երկաթից, եւ ոչ գոյ ինձ հանդիստ. Ամենակալ Տէր, Թող զմեղս իմ:

Բարկացուցի զսրտմտութիւն եւ չար առաջի քոյ արարի. կանգնեցի պատկեր եւ բազմացուցի զցասումն. Ամենակալ Տէր, Թող զմեղս իմ:

Եւ արդ, Տէր, խոնարհեցուցանեմ զծունր սրտի իմոյ, և հայցեմ ի քաղցրութենէ քումմէ. Ամենակալ Տէր, Թող զմեղս իմ:

Մեղայ, Տէր, մեղայ, եւ զանօրէնութիւնս եմ ես ինձէն գիտեմ. Ամենակալ Տէր, Թող զմեղս իմ:

Աղաչեմ եւ խնդրեմ ի քէն՝ Թող ինձ, Տէր, Թող ինձ. և մի՛ կորուսաներ զիս ըստ անօրէնութեան իմոյ. Ամենակալ Տէր, Թող զմեղս իմ:

Մի յաւիտեան բարկանար ինձ, Տէր, եւ մի յիշեր զչարիսն իմ, և մի՛ պարտաւորեր զիս ընդ իջեալսն ի ներքոյ երկրի չարեօք. Ամենակալ Տէր, Թող զմեղս իմ:

Զի դու, Աստուած, Աստուած ապաշխարողաց ես. եւ յիս ցոյց զբարերարութիւնդ քո՝ որ անարժան եմ. Ամենակալ Տէր, Թող զմեղս իմ:

Կեցուսցես զիս ըստ բազում ողորմութեան քում, եւ ես օրհնեցից զքեզ զամենայն աւուրս կենաց իմոց. Ամենակալ Տէր, Թող զմեղս իմ:

Զքեզ, Տէր, օրհնեն ամենայն զուարթունք երկնից. եւ քո են փառք յաւիտեանս. ամէն:

Աղաչեմ եւ խնդրեմ ի քէն, Տէր, Թող ինձ զմեղս իմ:

Բազումողորմ Տէր, ողորմեա՛ ինձ:

Աստուած, քաւեա զիս զմեղաւորս ի մեղաց, և կեցո՛:

Արարիչ իմ եւ յոյս, Աստուած, զթա յիս ի մեղուցեալ ծառայս, եւ ողորմեա ինձ բազմամեղիս:

9. I am not worthy to behold and see the height of heaven for the multitude of mine iniquities; Almighty Lord, forgive my sins.

10. I am bowed down with many iron bands, that I cannot have any release; Almighty Lord, forgive my sins.

11. For I have provoked thy wrath, and done evil before thee; I have set up abominations, and have multiplied offenses; Almighty Lord, forgive my sins.

12. Now therefore I bow the knee of mine heart, beseeching thee of grace; Almighty Lord, forgive my sins.

13. I have sinned, O Lord, I have sinned, and I acknowledge mine iniquities; Almighty Lord, forgive my sins.

14. Wherefore, I humbly beseech thee, forgive me, O Lord, forgive me, and destroy me not with mine iniquities; Almighty Lord, forgive my sins.

15. Be not angry with me for ever, by reserving evil for me; neither condemn me into the lower parts of the earth; Almighty Lord, forgive my sins.

16. For thou art the God, even the God of them that repent; and thou wilt shew all thy goodness in me that am unworthy; Almighty Lord, forgive my sins.

17. For thou wilt save me according to thy great mercy; and I will praise thee for ever all the days of my life; Almighty Lord, forgive my sins.

18. For all the powers of the heavens do praise thee, and thine is the glory for ever and ever. Amen.

I implore and beseech thee, O Lord, forgive my sins.

Most merciful Lord, have mercy upon me.

O God, purge me of my sins, and save me.

My creator and my hope, O God, have compassion upon me, thy sinful servant, and have mercy upon me, who am a great sinner.

Ամենօրհնեալ սրբուհի եւ միշտ կոյս Աստուածածին Մարիամ, բարեխօսեա առ Տէր վասն իմ մեղաւորիս:

Ամենայն սուրբք Աստուծոյ, բարեխօսեցէք առ Հայր ի յերկինս վասն մեր մեղաւորացս:

Քրիստոս Որդի Աստուծոյ անոխակալ, ընկալ զաղաչանս մեր, զի ի քեզ են ապաւինեալ անձինք մեր:

Յաղթող զօրութեամբ, սուրբ եւ կենդանարար եւ պատուական խաչիւ քով, Տէր, պահպանեա զմեզ:

Առաքեա, Տէր, զհրեշտակ խաղաղութեան քոյ, որ եկեալ պահեսցէ զմեզ անխռովս ի տուէ եւ ի գիշերի:

Եւ մարգասիրութեամբ քով յիշեա զմեզ, Տէր, յիշեա զմեզ, յորժամ դաս արքայութեամբ քով, եւ ողորմեա մեզ:

Քարոզ

Եկեալքս ի խոստովանութիւն ապաշխարութեան՝ հաւատով զյոյս միածնի Որդւոյն Աստուծոյ դիցուք ի սիրտս մեր, խնդրելով ի նմանէ զքաւութիւն եւ զթողութիւն յանցանաց մերոց: Վասն զի նա ինքն է նախախնամողն Աստուած յաւիտենական, որ եկն կամաւ Հօր ի փրկել զարարածս, եւ ասաց՝ զինքն լինել քաւիչ մեղաւորաց, յոյս ապաշխարողաց, չնորհելով զհանգիստ աշխատելոց, ընդունելով զծանրաբեռնեալքս եւ զտաժանեալքս մեղօք յապաշխարութիւն քաւութեան: Արդ՝ եկայք ամենեքեան խոնարհեալ անձամբք՝ բեկեալ սրտիւք՝ անկցուք եւ լացցուք առաջի Տեառն արարչին մերոյ, զի անցուսցէ ի մէնջ զցասումն պատուհասի յանցանաց մերոց բարերարութեամբն իւրով: Ամենակալ Տէր Աստուած մեր, կեցո՛ եւ ողորմեա՛:

O most-blessed and holy ever-virgin Mary, mother of God, intercede with the Lord for me a sinner.

All saints of God, intercede with the Father in heaven for us sinners.

O Christ, the Son of God, who art ever ready to forgive, accept our supplications, for in thee have we taken our refuge.

With thine ever-powerful holy life-giving and precious cross, O Lord, protect us.

Send, O Lord, thine angel of peace to shield us from harm by day and by night.

And graciously remember us, O Lord, remember us when thou shalt come in thy kingdom, and have mercy upon us.

Exhortation

As we have come to confession and repentance, let us put our trust in the only-begotten Son of God, beseeching him for remission and forgiveness of our sins, for he is provident, eternal God, who came with the Father's consent to save us, his creatures, and declared himself to be the propitiation of sinners and the hope of repentants, granting rest to those that labor, receiving us, who are heavy-laden and oppressed with sins, into repentance and expiation. Now, therefore, let us all humble ourselves with broken hearts, fall down and weep before the Lord our creator, that he may in his goodness remit the just punishment of our sins. Almighty Lord our God, preserve and have mercy.

Աղօթք

Տէր Աստուած փրկութեան մերոյ, որ ողորմածդ ես եւ գթած, երկայնամիտ բազումողորմ. եւ զըղջանաս ի վերայ չարեաց մարդկան, որ ոչ կամիս զմահ մեղաւորին, այլ դդառնալ նորա ի չար ճանապարհէն եւ զկեալն: Դու Տէր, ա-ռատ ողորմութեամբդ քո մխիթարեա՛ զծառայս քո, եւ տուր սոցա (մեզ կամ ինձ) տեղի ապաշխարութեան: Հաշտեա՛ մարդասիրութեամբ քով, եւ արա զսոսա (զմեզ կամ զիս) անդամս եկեղեցւոյ քում սրբոյ: Որպէս զի առողջացեալք հոգւով՝ խոստովանութեամբ եւ ապաշխարութեամբ մտցեն (մտցուք կամ մտցեմ) յեկեղեցի քո սուրբ: Եւ ընդ ժողո-վըրդեան քում, քեզ հանցեն (հանցուք կամ հանցեմ) զօրհ-նութիւն եւ զփառս Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Prayer

O Lord, God of our salvation, who art merciful and compassionate, longsuffering and full of pity and repentest of the sufferings of mankind, who desirest not the death of the sinner but rather that he may turn from his wicked ways, and live.

Do thou, O Lord, by thy bountiful mercy, comfort thy servants and grant them opportunity for repentance; be thou propitious unto them by thy grace and make them members of thy holy church, in order that their souls may be made whole, and that they may be enabled through confession and repentance to enter thy holy church, and with thy flock bless and glorify the Father, the Son, and the Holy Ghost, now and ever, and unto unending times. Amen.

ՀԱՒԱՏՈՎ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻՄ

ԱՂՕԹՔ ԻԻՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԱՆՁԻՆ ՀԱՒԱՏԱՑԵԼՈՑ Ի ՔՐԻՍՏՈՍ

1

Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիրպագանեմ քեզ, Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի, անեղ եւ անմահ բնութիւն, արարիչ հրեշտակաց եւ մարդկան եւ ամենայն եղելոց. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս:

2

Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիրպագանեմ քեզ, անբաժանելի լոյս, միասնական սուրբ Երրորդութիւն եւ մի աստուածութիւն, արարիչ լուսոյ եւ հալածիչ խաւարի, հալածեա ի հոգւոյ իմմէ զխաւար մեղաց եւ անգիտութեան, եւ լուսաւորեա զմիտս իմ ի ժամուս յայսմիկ աղօթել քեզ ի հաճոյս, եւ ընդունել ի քէն զինդրուածս իմ. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս:

3

Հայր երկնաւոր Աստուած ճշմարիտ, որ առաքեցեր զՈրդիդ քո սիրելի ի խնդիր մոլորեալ ոչխարին, մեղայ յերկինս եւ առաջի քո. ընկալ զիս որպէս զանառակ որդին, եւ զգեցո ինձ զպատմուճանն զառաջին զոր մերկացայ մեղօք. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս:

4

Որդի Աստուծոյ՝ Աստուած ճշմարիտ, որ խոնարհեցար ի հայրական ծոցոյ, եւ առեր մարմին ի սրբոյ կուսէն Մարիամայ վասն մերոյ փրկութեան. խաչեցար, թաղեցար եւ յարեար ի մեռելոց, եւ համբարձար փառօք առ Հայր. մեղայ

PRAYERS OF ST. NERSES THE GRACEFUL

(Private Devotion for the use of each Believer in Christ)

1

With faith I confess and worship Thee, Father, and Son, and Holy Spirit, uncreated and immortal nature, creator of angels and of men and of all beings; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

2

With faith I confess and worship Thee, indivisible Light, the united holy Trinity and one Godhead, creator of light and dispeller of darkness, drive away from my soul the darkness of sin and ignorance, and enlighten my mind at this hour, that I may offer unto Thee acceptable prayers, and obtain of Thee the fulfilment of my desires; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

3

Heavenly Father, true God, who didst send Thy beloved Son to seek after the wandering sheep, I have sinned against heaven and in Thy sight; receive me as the prodigal son and clothe me again with the former garment which I have put off through sin; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

4

Son of God, true God, who descendedst from the bosom of the Father and tookest flesh from the holy Virgin Mary for our salvation; who wast crucified and buried, and didst arise from the dead and ascend with glory to the Father; I have

յերկինս եւ առաջի քո, յիշեա զիս որպէս զաւազակն յորժամ գաս արքայութեամբ քով, ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

5

Հոգի Աստուծոյ՝ Աստուած ճշմարիտ, որ իջեր ի Յորդանան եւ ի վերնատունն, եւ լուսաւորեցեր զիս մկրտութեամբ սուրբ աւազանին. մեղայ յերկինս եւ առաջի քո, մաքրեա զիս վերստին աստուածային հրով քո՝ որպէս հրեղէն լեզուօք սուրբ զառաքեալսն. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

6

Անեղ բնութիւն, մեղայ քեզ մտօք իմովք, հոգւով եւ մարմնով իմով. մի՛ յիշեր զմեղս իմ զառաջինս վասն անուանեալդ քում սրբոյ. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

7

Տեսող ամենայնի, մեղայ քեզ խորհրդով բանիւ եւ գործով. ջնջեա զձեռագիր յանցանաց իմոց, եւ գրեա զանուն իմ ի դպրութեան կենաց. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

8

Քննող զաղտնեաց, մեղայ քեզ կամաւ եւ ակամայ, գիտութեամբ եւ անգիտութեամբ, թողութիւն շնորհեա մեղաւորիս, զի ի ծննդենէ սուրբ աւազանին մինչեւ ցայսօր մեղուցեալ եմ առաջի աստուածութեանդ քո զգայարանօք իմովք, եւ ամենայն անդամօք մարմնոյս. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

sinned against heaven and in Thy sight, remember me as Thou didst the malefactor, when Thou shalt come in Thy kingdom; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

5

Spirit of God, true God, who descendedst in the river Jordan and in the Upper chamber, and didst illumine me by the baptism of the holy Font; I have sinned against heaven and in Thy sight, cleanse me again with Thy divine fire, as Thou didst purify with fiery tongues the holy Apostles; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

6

Nature uncreate, I have sinned against Thee with my mind, with my soul and body; remember not my former transgressions for the sake of Thy holy name; have mercy upon Thy creatures and upen me a great sinner.

7

Seer of all things, I have sinned against Thee in thought, word and deed; wipe the record of my misdeeds, and write my name in the book of life; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

8

Searcher of secrets, I have sinned against Thee wilfully and unintentionally, knowingly and ignorantly; grant forgiveness to me a sinner, for, from my baptismal birth till this day I have continually sinned before Thy divine majesty by my senses and by all the members of my body; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

9

Ամենախնամ Տէր, դիր պահապան աչաց իմոց զերկիւղ քո սուրբ ոչ եւս հայել յարատ, եւ ականջաց իմոց՝ ոչ խորժել լսել զբանս չարութեան, եւ բերանոյ իմոյ՝ ոչ խօսել զստութիւն, եւ սրտի իմոյ՝ ոչ խորհիլ զչարութիւն, եւ ձեռաց իմոց՝ ոչ գործել զանիրաւութիւն, եւ ոտից իմոց՝ ոչ գնալ ի ճանապարհս անօրէնութեան. այլ ուղղեա զշարժումն սոցա լինել միշտ ըստ պատուիրանաց քոց յամենայնի. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

10

Հուր կենդանի՝ Քրիստոս, զհուր սիրոյ քո զոր արկեր յերկիր, բորբոքեա յանձն իմ, զի այրեսցէ զաղտ հոգւոյ իմոյ, եւ սրբեսցէ զխիղճ մտաց իմոց, եւ մաքրեսցէ զմեղս մարմնոյ իմոյ, եւ վառեսցէ զլոյս գիտութեան քո ի սրտի իմում. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

11

Իմաստութիւն Հօր՝ Յիսուս, տուր ինձ իմաստութիւն զբարիս խորհել եւ խօսել եւ գործել առաջի քո յամենայն ժամ. ի չար խորհրդոց, ի բանից եւ ի գործոց փրկեա զիս. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

12

Կամեցող բարեաց՝ Տէր կամարար, մի՛ թողուր զիս ի կամս անձին իմոյ գնալ, այլ առաջնորդեա ինձ լինել միշտ ըստ կամաց քոց բարեսիրաց. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

13

Սրբայ երկնաւոր, տուր ինձ զարքայութիւն քո զոր խոստացար սիրելեաց քոց, եւ զօրացո զսիրտ իմ ատել զմեղս, եւ սիրել զքեզ միայն, եւ առնել զկամս քո. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բաղմամեղիս:

9

All-provident Lord, place Thy holy fear as a watch before mine eyes, so as not to cast an evil glance; and before mine ears, so as not to desire to hear evil words; and before my mouth, so as not to speak a lie; and before my heart, so as not to think evil; and before my hands, so as not to commit an unjust act; and before my feet, so as not to walk in the paths of lawlessness; but do Thou direct the movements of my body to be in every respect according to Thy commands; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

10

O Christ, Thou living fire, stir up in my soul the fire of Thy love which Thou didst shed upon the earth, that it may burn the impurities of my soul and cleanse my conscience and purge the sins of my body, and kindle the light of Thy knowledge in my heart; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

11

Wisdom of the Father, O Jesus, give me wisdom always to think, speak and do that which is good in Thy sight; save me from evil thoughts, words and deeds; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

12

Benevolent Lord, who fulfillest all desires, do not let me go astray after mine own longings, but guide me always to walk according to Thy holy will; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

13

Heavenly King, grant me Thy kinghom which Thou didst promise to Thy beloved ones, and strengthen my heart to despise sin and to love Thee alone, and to do Thy will; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

14

Խնամող արարածոց, պահեա նշանաւ խաչի քո զհոգի եւ զմարմին իմ ի պատրանաց մեղաց, ի փորձութեանց դիւաց, և ի մարդոց անիրաւաց, եւ յամենայն վտանգից հոգւոյ եւ մարմնոյ. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս:

15

Պահապան ամենայնի՝ Քրիստոս, աջ քո հովանի լիցի ի վերայ իմ ի տուէ եւ ի գիշերի, ի նստիլ ի տան, ի գնալ ի ճանապարհ, ի ննջել եւ ի յառնել, զի մի երբէք սասանեցայց. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս:

16

Աստուած իմ, որ բանաս զձեռն քո, եւ լնուս զամենայն արարածս ողորմութեամբ քով. քեզ յանձն առնեմ զանձն իմ, դու հոգա եւ պատրաստեա զպէտս հոգւոյ եւ մարմնոյ իմոյ յայսմհետէ մինչև յաւիտեան. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս:

17

Դարձուցիչ մոլորելոց, դարձո զիս ի չար սովորութեանց իմոց ի բարի սովորութիւն, եւ բեւեռեա ի հոգի իմ զսոսկալի օր մահուն, եւ զերկիւղ գեհենոյն, եւ զսէր արքայութեան, զի զղջացայց ի մեղաց, եւ գործեցից զարդարութիւն. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս:

18

Աղբիւր անմահութեան, աղբերացո ի սրտէ իմմէ դարտասուս ապաշխարութեան որպէս պոռնկին, զի լուացից զմեղս անձին իմոյ յառաջ քան զելանելն իմ յաշխարհէս. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս:

19

Պարգեւիչ ողորմութեան, պարգեւեա ինձ ուղղափառ հաւատով, եւ բարի գործով, եւ սուրբ մարմնոյ եւ արեան

14

Protector of Thy creatures, protect with the sign of Thy cross my soul and my body from the wiles of sin, from the temptations of the devil and from unjust men, and shield me from all perils of the soul and body; have mercy upon Thy creatures and upen me a great sinner.

15

Guardian of all mankind, O Christ, let Thy right hand overshadow me by day and by night, while sitting at home and while going on my way, in sleep and in waking, that I may never be dismayed; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

16

O my God, who openest Thy hand and fillest all Thy creatures with Thy mercy, I surrender myself unto Thee; do Thou care for me and provide the necessities of my body and soul henceforth and evermore; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

17

Guide of the wanderer, turn me from my evil habits unto good ways, and clench to my soul the recollection of the awful day of my death, the fear of hell, and the love of Thy kingdom, that I may repent of my sins and do that which is righteous; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

18

Fountain of immortality, let my heart gush forth tears of repentance like those of the adulteress, that I may wash my sins before I depart from this world; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

19

Bestower of mercy, grant unto me with orthodox faith and good works, and by the communion of Thy holy Body

քո հաղորդութեամբ գալ առ քեզ. ողորմեա քո արարածոց և ինձ բազմամեղիս։

20

Բարերար Տէր, հրեշտակի բարւոյ յանձն արասցես դիս քաղցրութեամբ աւանդել զհոգի իմ, եւ անխռով անցուցանել ընդ չարութիւն այսոցն որ են ի ներքոյ երկնից. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս։

21

Լոյս ճշմարիտ Քրիստոս, արժանաւորեա զհոգի իմ ուրախութեամբ տեսանել զլոյս փառաց քոց ի կոչման աւուրն, եւ հանդէպ յուսով բարեաց յօթեւանս արդարոց մինչև յօր մեծի գալստեան քո. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս։

22

Դատաւոր արդար, յորժամ գաս փառօք Հօր դատել զկենդանիս եւ զմեռեալս, մի՛ մտաներ ի դատաստան ընդ ծառայի քում. այլ փրկեա զիս ի յաւիտենական հրոյն, և լըսելի արա ինձ զերանաւէտ կոչումն արդարոց յերկնից արքայութիւնդ. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս։

23

Ամենողորմ Տէր, ողորմեա ամենայն հաւատացելոց ի քեզ, իմոց եւ օտարաց, ծանօթից եւ անծանօթից, կենդանեաց եւ մեռելոց. չնորհեա եւ թշնամեաց իմոց եւ ատելեաց զթողութիւն որ առ իս յանցանացն, եւ դարձո զնոսա ի չարեացն զոր ունին վասն իմ, զի ողորմութեան քում արժանի եղիցին. ողորմեա քո արարածոց եւ ինձ բազմամեղիս։

24

Փառաւորեալ Տէր, ընկալ զաղաչանս ծառայիս քո, եւ կատարեա ի բարի զինդրուածս իմ, բարեխօսութեամբ սըր-

and Blood, to approach Thee; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

20

Beneficent God, put me in the keeping of the good angel, so as cheerfully to commit my soul unto him, and pass without fear through the gloom of the evil ones that are under the heavens; have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

21

True Light, O Christ, do Thou make my soul worthy joyfully to see the light of Thy glory on the day of my calling, and to rest with the hope of good things in the abode of the righteous until the day of Thy glorious coming; have mercy upon Thy creaures and upon me a great sinner.

22

Righteous Judge, when Thou comest in the glory of the Father to judge the living and the dead, enter not into judgment with Thy servant, but save me from the eternal fire, and make me worthy to hear the blessed call of the righteous to the kingdom of heaven;have mercy upon Thy creatures and upon me a great sinner.

43

All-merciful Lord, have mercy upon all those that believe in Thee, my neighbours and strangers, my acquaintances and those unknown to me, the living and the dead; grant also to my enemies and to those that despise me, forgiveness of the wrongs they have committed against me, and turn them from the evil thoughts which they cherish against me, in order that they may become worthy of Thy compassion; have mercy upon Thy creatures and upen me a great sinner.

24

Glorified Lord, accept the supplications of Thy servant and fulfill for good my prayers through the intercession of the

բուհեոյ Աստուածածնին, եւ Յովհաննու Մկրտչին, եւ սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկային, եւ սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին, եւ սրբոց առաքելոց, մարգարէից, վարդապետաց, մարտիրոսաց, հայրապետաց, ճգնաւորաց, կուսանաց, եւ ամենայն սրբոց քոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց: Եւ քեզ փառք եւ երկրպագութիւն անբաժանելի սուրբ Երրորդութեանդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

holy Mother of God, of St. John the Baptist, of St. Stephen the Protomartyr, of St. Gregory the Illuminator, and of the holy Apostles, Prophets, Doctors of the Church, Martyrs, Patriarchs, hermits, virgins, anchorites, and of all Thy saints in heaven and on earth. And to Thee, the indivisible Holy Trinity, be ascribed glory and worship, for ever and ever. Amen.

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

Եղանակք Երգոց Ս. Պատարագի

Զայնագրեալ Հանդերձ Ներդաշնակութեամբ

ԶԵՌԱՄԲ Մ. ԵԿՄԱԼԵԱՆ

Արտատպեալ Լուսատիպ Դրութեամբ

PART III

Melodies of Hymns and Chants Sung at the Divine Litergy

Arranged and Harmonized by

M. EKMALIAN

Reproduced by the Photo Engraving Process

NOTE

The following rules of transliteration should be strictly observed by the singer in reading the Armenian words in English characters:—

VOWELS

ա—a, as in far; ե and է—e, as in pen;
ի—i, as in sin; ո and օ—o, as in only;
ու—oo, as in tool; ը—u, as in cut.

CONSONANTS

պ and փ—p; ք and կ—k; դ and թ—t;
զ—z; ժ—zh; լ—l; խ—kh; ծ—dz;
գ—g; հ and յ—h; ձ and ց—tz; ղ—gh;
ջ and չ—j; ռ—rh; ս—s; վ—v;
մ—d; ր—r; մ—m; ն—n; շ—sh;
ո (initial)—v; չ and ջ—ch; պ—b.

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԽՈՐԻՆ (Վասն հասարակ աւուրց)

KHORHOORT KHORIN (For common days)

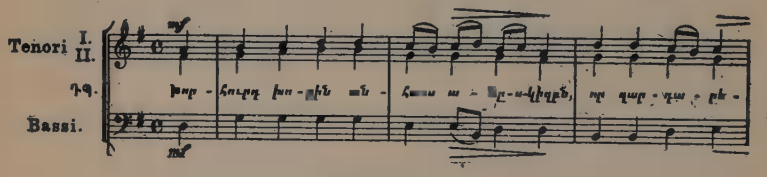

Khor - hoort kho - in an - has a - nes - gisbn, vor zar - ta - e -

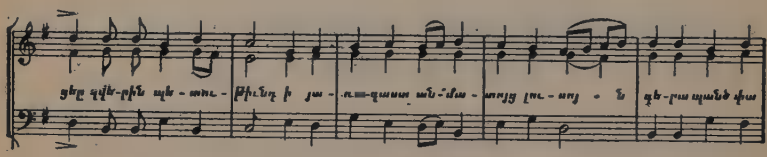

tzer zve-rin be-doo - tiunt, i ha - rha-kasd an-ma - duytz loo-suy - n ke-ra-bandz pa

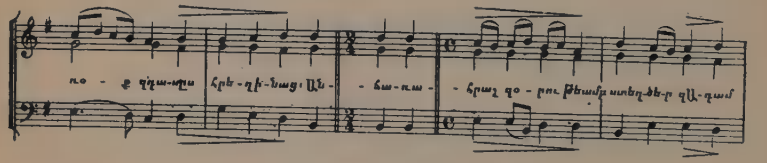

rho – k zta-sus hre-ghi-natz. An -ja-rha - hrash zo-rootiamp sdegh-dzer za-tam

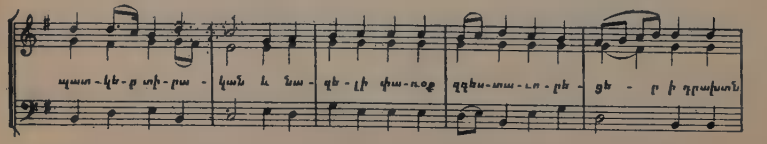

bad-ger di - ra - gan, yev na - ze - li pa- rhok zkes - da-vo -re - tzer i trakhdn

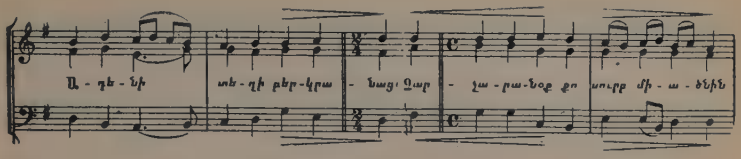

A - te - ni de-ghi perg-ra - natz. Char -cha-ra-nok ko soorp mi-adz-nin

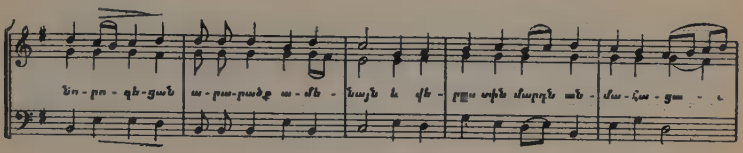

no-ro - ke-tzan a-ra-radzk a-me - nain yev ve - rus-din martn an-ma-ha-tzav

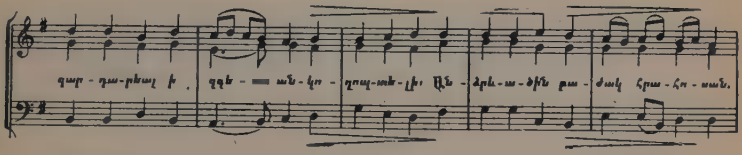

zar - ta - rial i zkesd an - go - ghob-de-li. Antz-re-va-dzin pa-zhag hra-ho -san

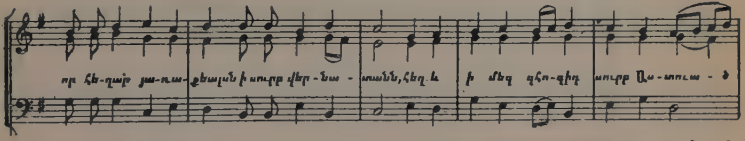

vor he-ghar ha-rha-kialsn i soorp ver-na-dann, hegh yev i mez zho-kit soorp Asd-vadz

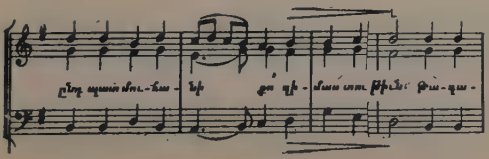

unt bad-moo-ja-ni ko zi - mas-doo-tiun. Ta-ka-

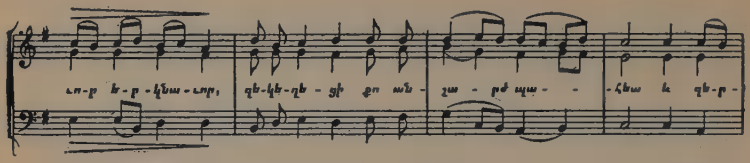

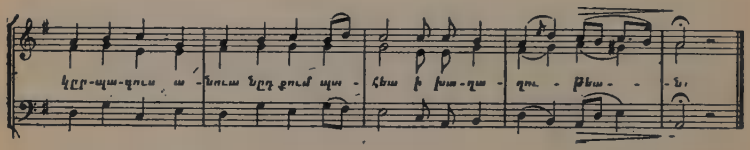

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԽՈՐԻՆ (Վասն հանդիսաւոր աւուրց)

KHORHOORT KHORIN (For Festivals)

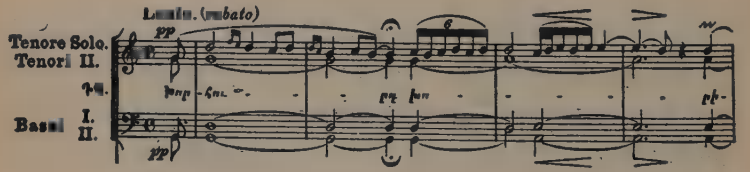

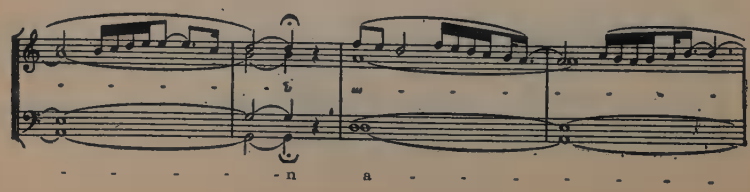

- n - ha - - - - - - - s a - - - - -

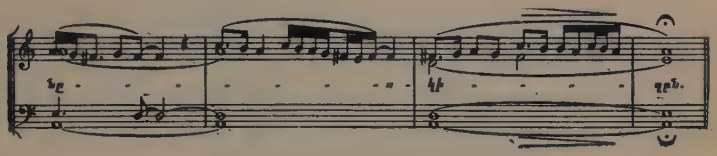

nu - - - - - - - - s - gi - - - - zpn

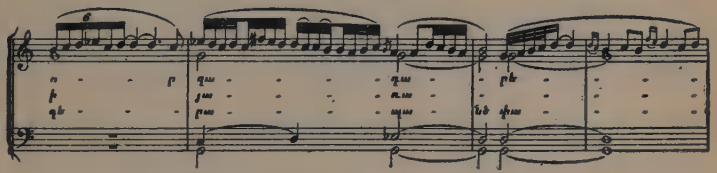

vo - - r za - - r - - ta - - re - - - -
i ha - - - - - rha - - - - - - -
ke - - - ra - - - - - ba - ndz pa - - - -

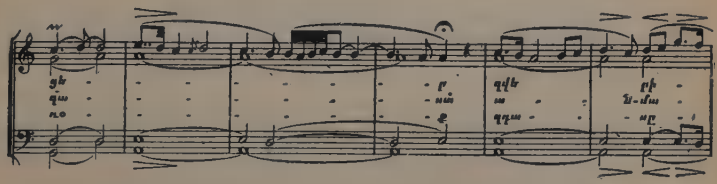

tze - - - - - - - - - - r zve ri -
ka - - - - - - - - - - sd a - - n - ma -
rho - - - - - - - - - k zta - - - su -

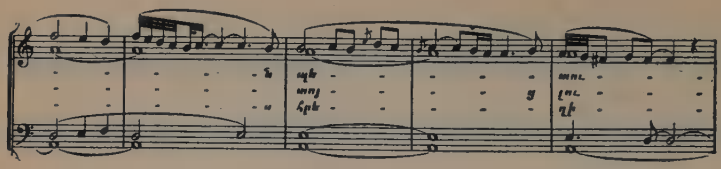

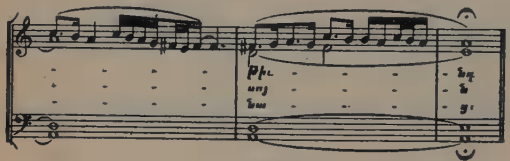

ՅԱՅՍ ՅԱՐԿ

HAIS HARG

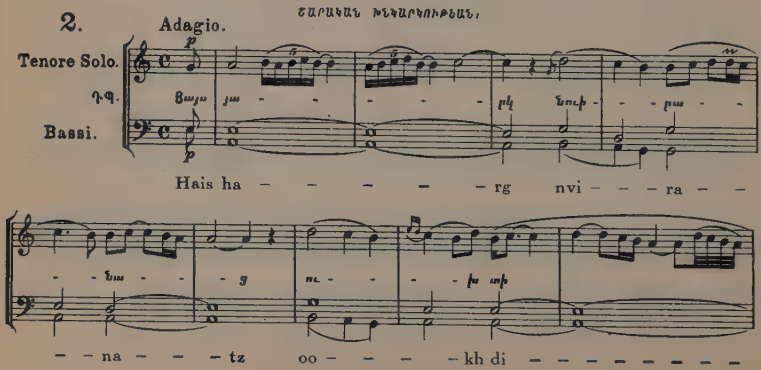

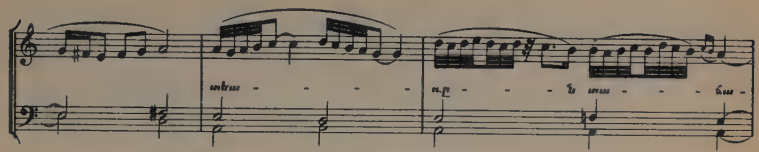
dia - - - - rhu - - - n da - - - ja -

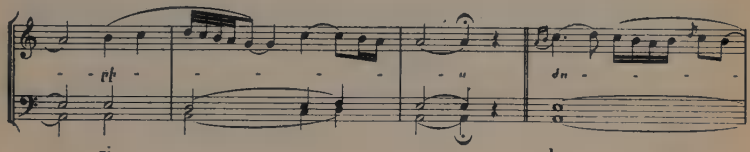
- - ri - - - - - - s zho - - - -

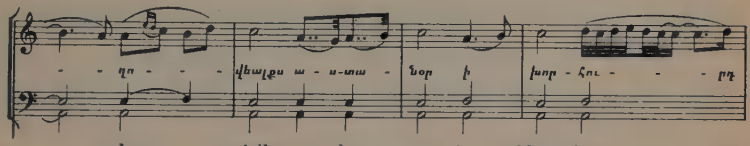
- - gho - - - vialks as - da - nor i khor - hoo - - - rt

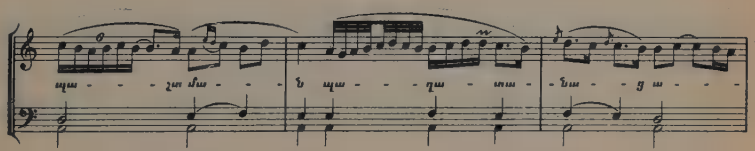
ba - - - shd ma - - - n ba - - - gha - da - - na - - tz a - - -

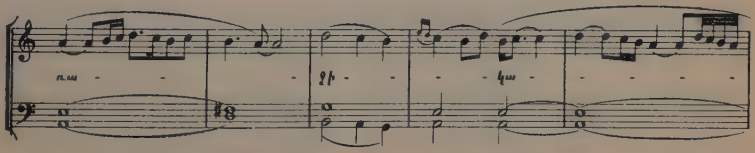
rha - - - chi - - - - ga - - - - -

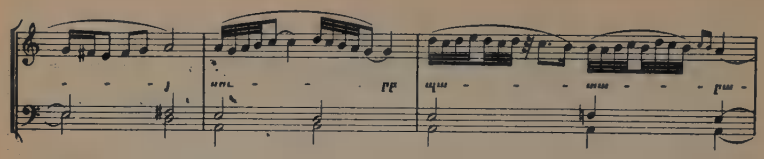
soo – – – rp da – – – ba –ra

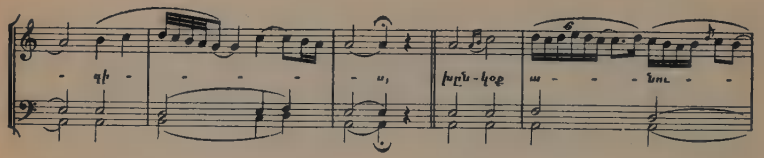
– ki – – – – – s, khun–gok – – –noo – –

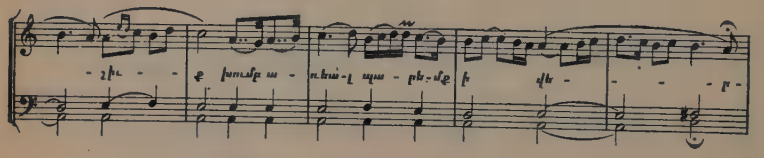
–shiu – – k khoomp a – rhial ba –re–mk i ve – – – – r–

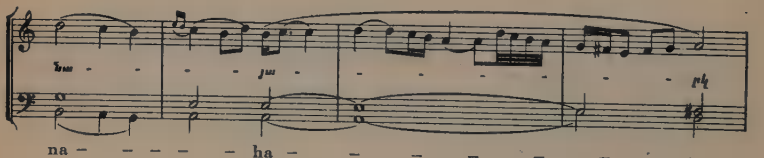
na – – – – – ha – – – – – – – rg

sra – – – – hu – – – s kho – – – ra – – ni –

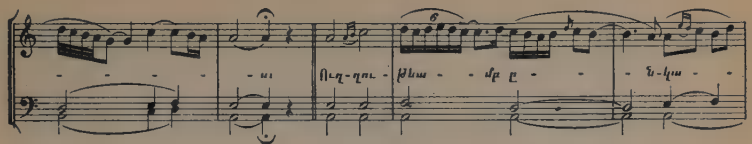
- - - -

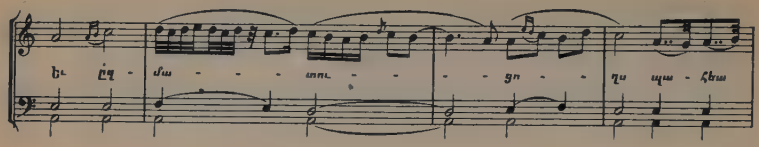

Yev uz – ma – – – doo – – – – tzo – – ghs ba – hia

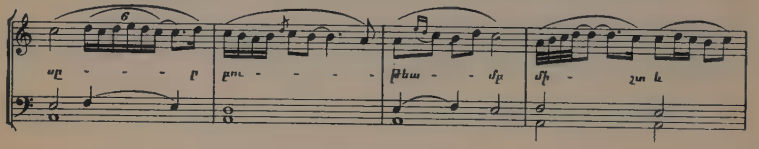

su– – – – r –poo – – – – tia – – mp mi – – sht yev – –

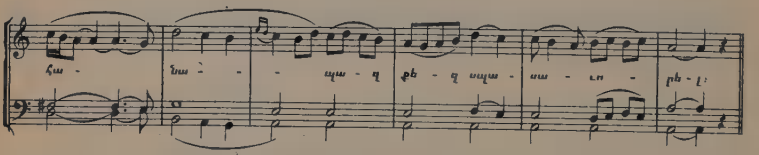

ha – – – na – – – ba – z ke – z sba – sa – vo – re –!

ԲԱՐԵԽՕՍՈՒԹԵԱՄԲ

PAREKHOSOUTIAMP

Moderato non troppo.

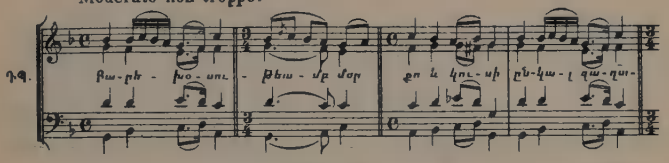

Pa-re - kho-soo - tia - mp mor ko yev goo-si un-gal za-gha-

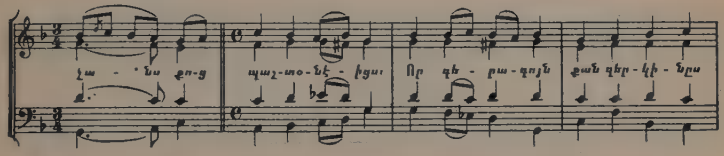

cha - ns kots bash-do-ne- itzs. Vor ke - ra-kuyn kan zer - gi - nus

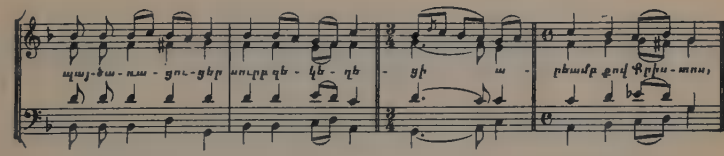

bai-dza-rha-tzoo-tzer soorp ze-ge-ghe - tzi a - riamp kov Chris-dos

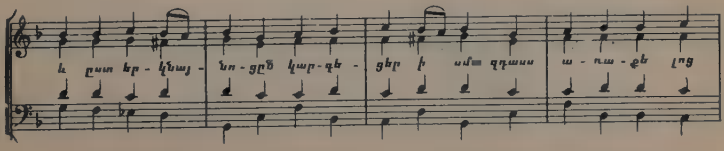

yev usd yerg-nai - no-tzun gar-ke - tzer i sma ztass a - rha -ke - lotz

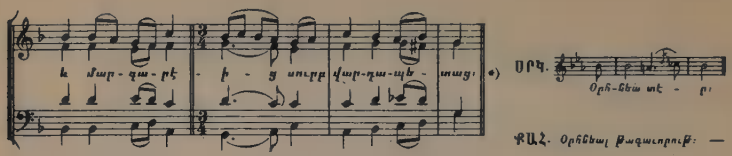

yev mar-ka-re - i - tz soorp var-ta-be - datz.

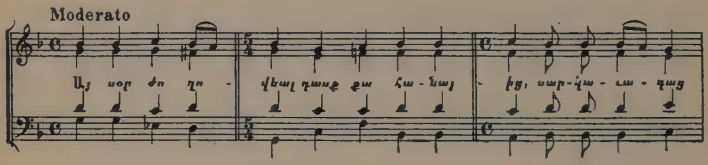

Ai - sor zho - gho - vial task ka - ha - na - itz, sar - ga - va - katz

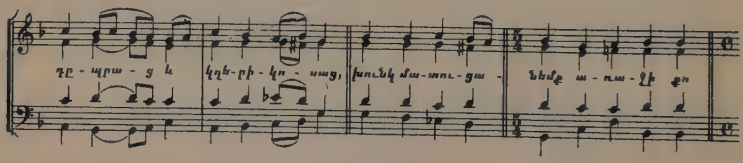

tub - ratz yev gughe-ri-go - satz, khoong ma-doo-tza-nemk a - rha - chi ko

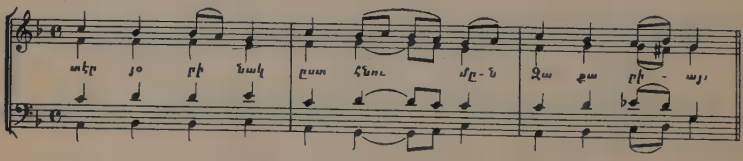

der ho ri nag usd hnoo mu-n za ka ri - ah

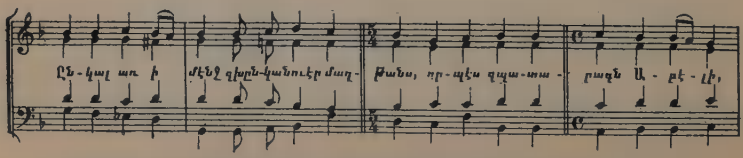

Un-gal arh i mench zkhun-gan-ver magh-tans vor-bes zba-da - rakn A - pe - li,

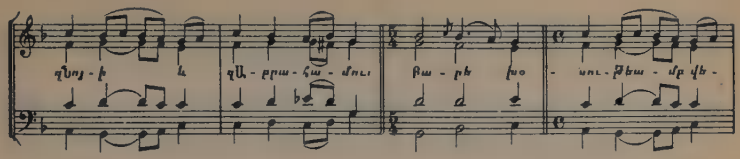

zNoy-i yev zA - pra - ha - moo. Pa - re kho - soo - tia - mp ve-

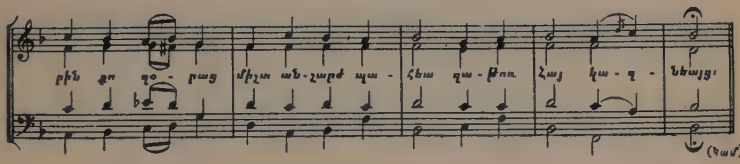

rin ko zo - ratz mishd an-sharzh ba - hia za • torh Ha i- ga - z - niaytz

ՄԵՂԵԴԻ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

MEGHETI or ANTHEMN (for Resurrection Sundays)

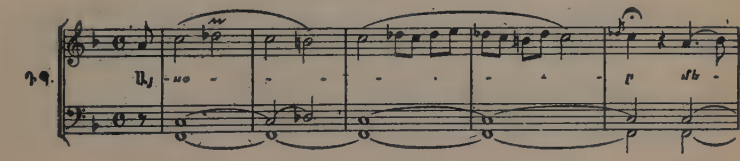
Դպ. Այ - սո - - -

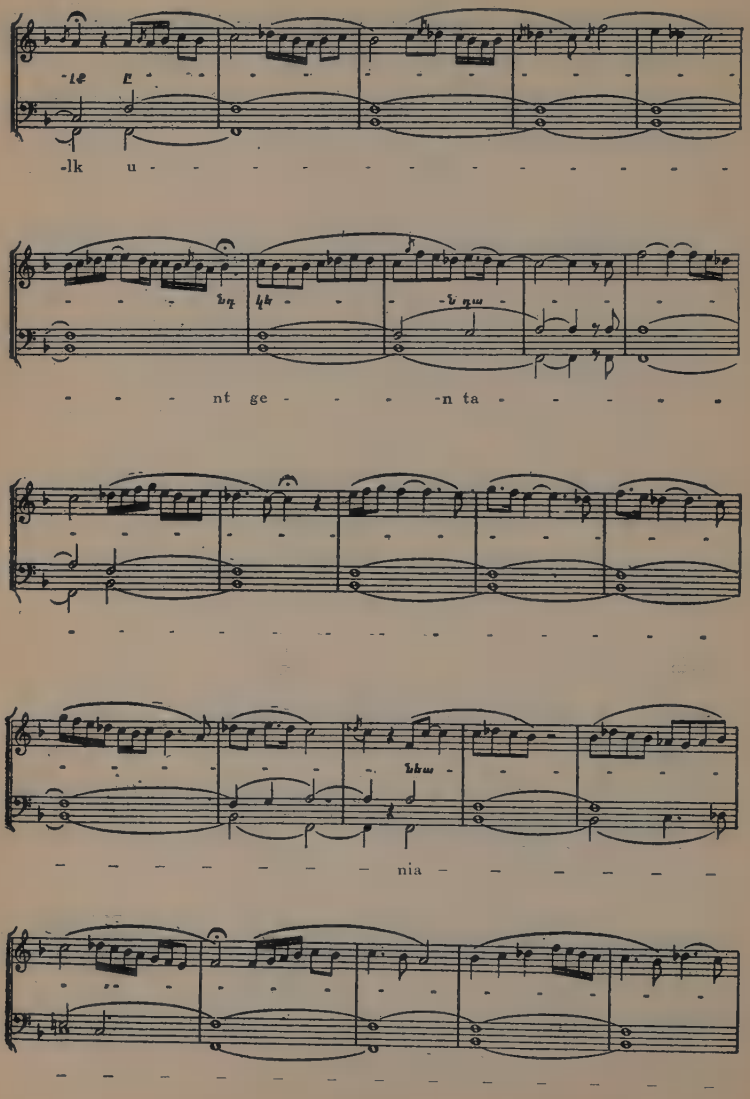
-lk u
nt ge -n ta
nia

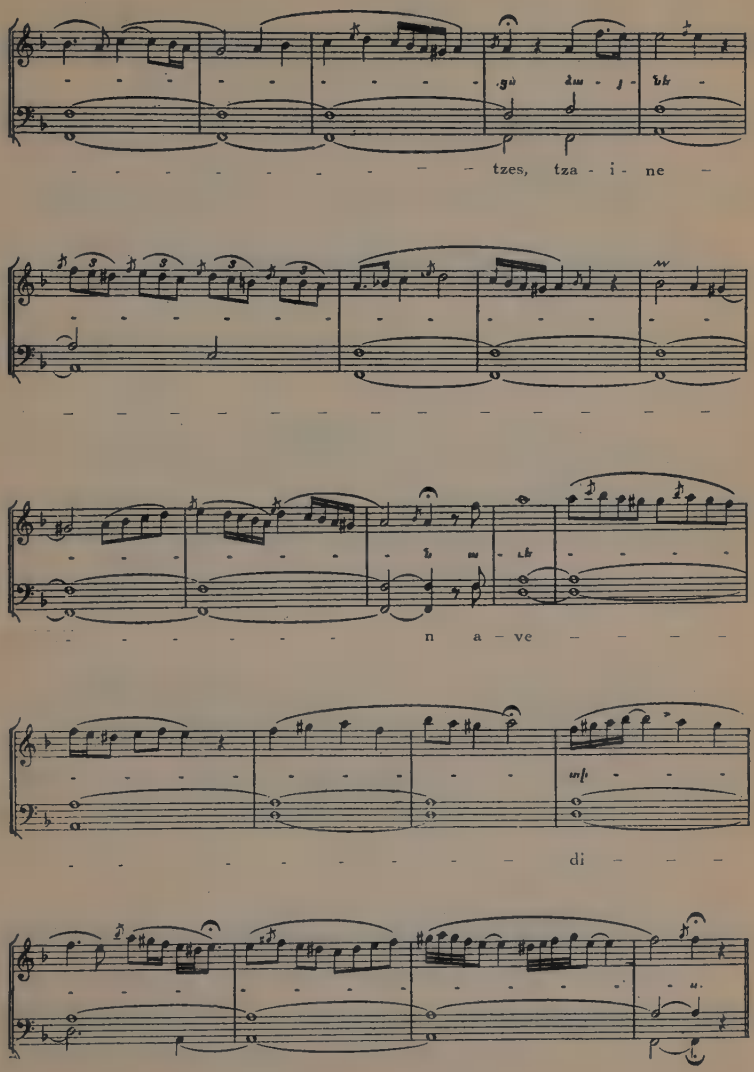
tzes, tza - i - ne
n a - ve
di
s,

ՄԵՂԵԹԻ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

MEGHETI OF THE BLESSED VIRGIN

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ, ԾՆՆԴԵԱՆ ԵՒ ԱՒԵՏԵՒՍ.

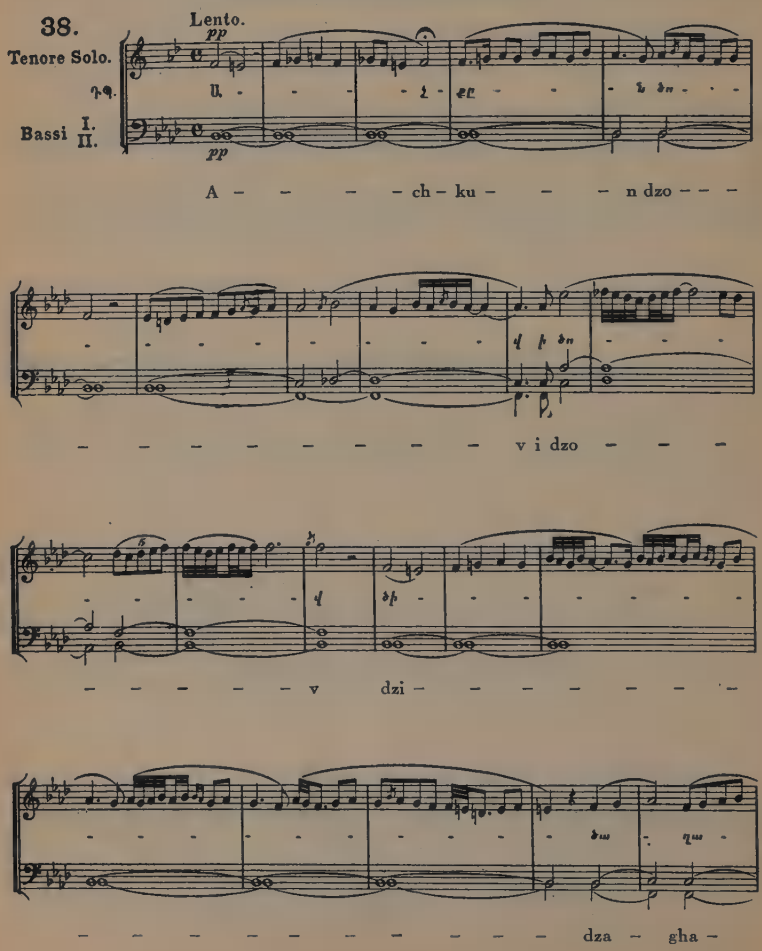

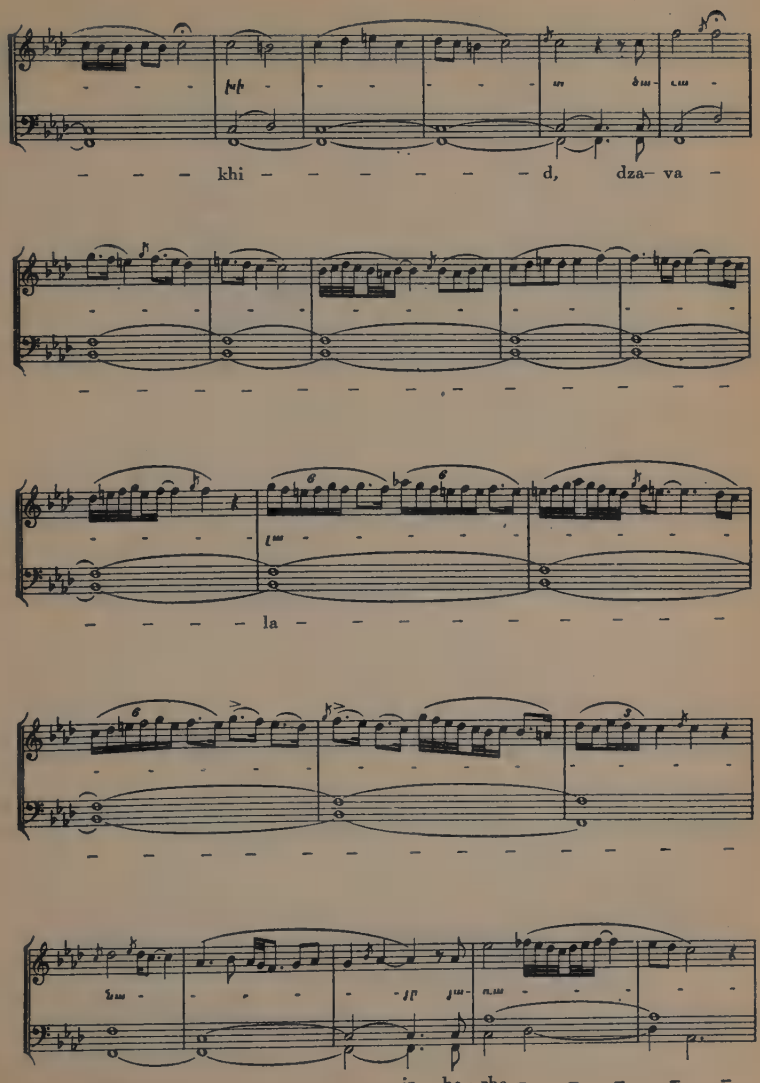
khi d, dza- va
la
na ir ha- rha

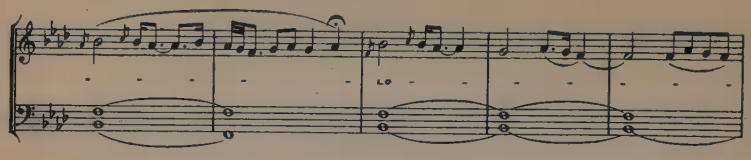
vo

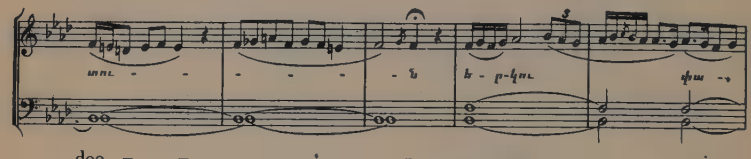
doo n ye-r-goo pai -

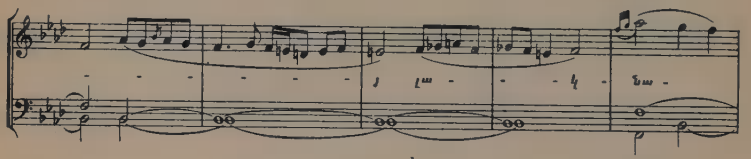
la g na

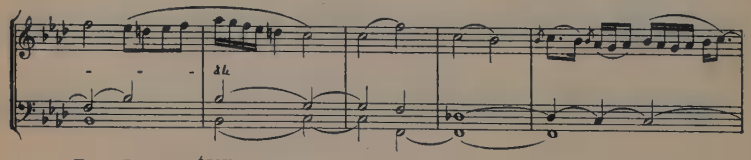
tzev

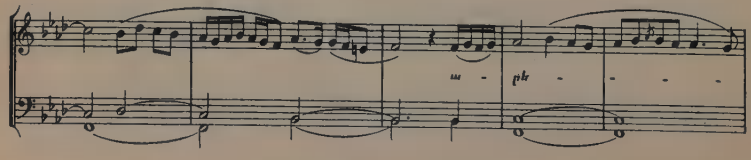
a re

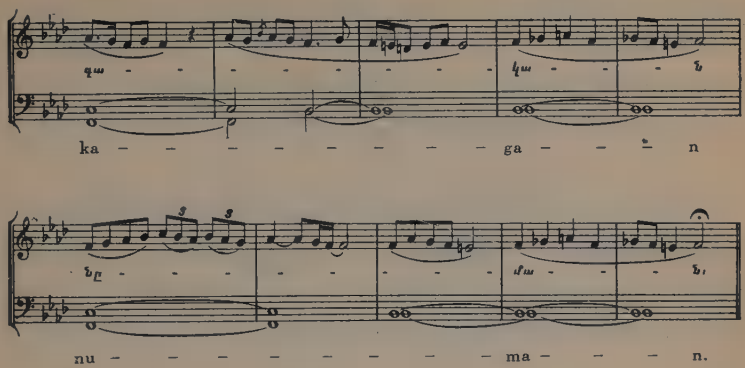

ԸՆԴՐԵԱԼ

UNDRIAL

ԵՐԳ ՆԱԽ ՔԱՆ ՀՄԵՂԵՐԻՆ.

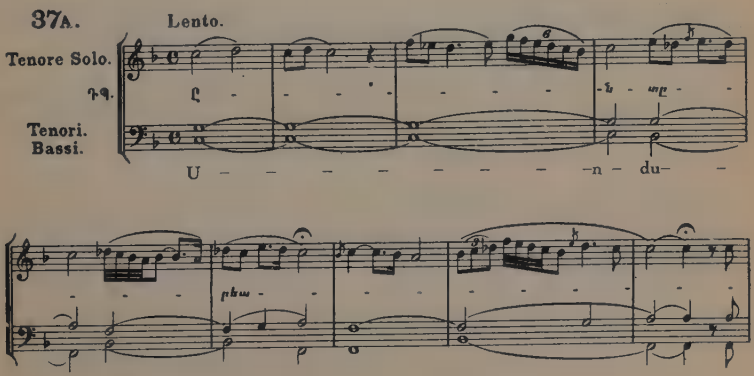
37A.
Lento.
Tenore Solo.
ԴՊ.
Tenori.
Bassi.
Ը - - - - - - - - ն - ա - - - - - - - - -

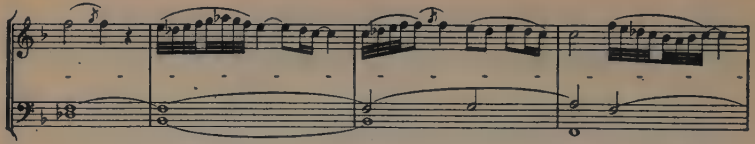

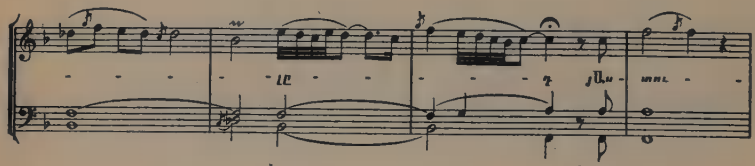
-lu t has- doo

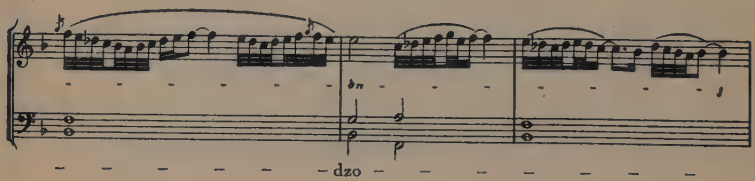
dzo

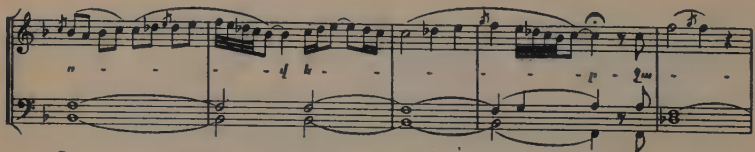
O v ye r ja

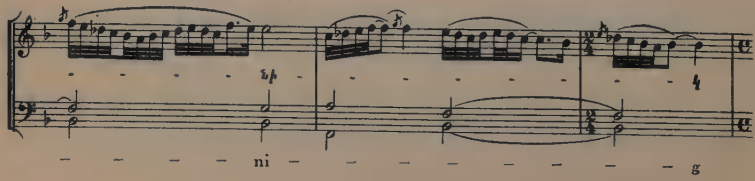
ni g

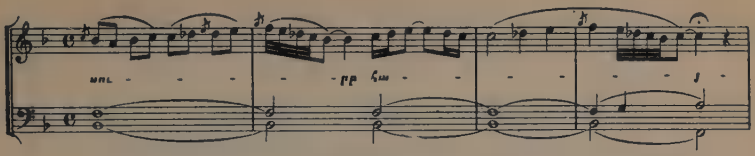
soo – – – – rp hai – – – – – – –

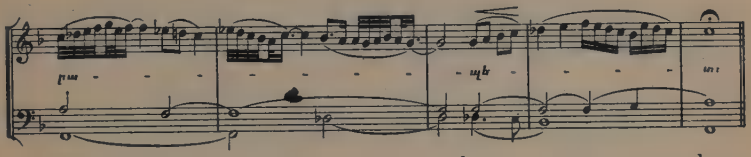
ra – – – – – – – – be – – – – d

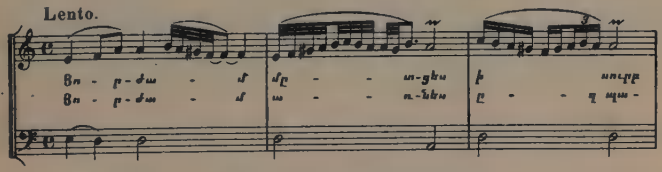
Lento.
Դպ.
Ho – r –zha – m mu – – d–tzes i – – soorp
Ho – r –zha – m a – – rh–nes u – – ba –

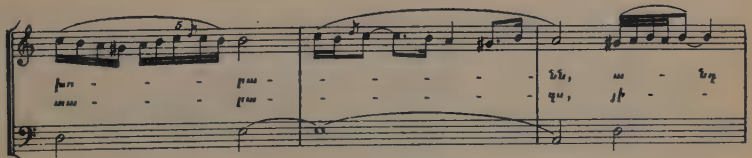
kho – – – ra – – – – – – nn a – nt
da – – – ra – – – – – – ks, hi – –

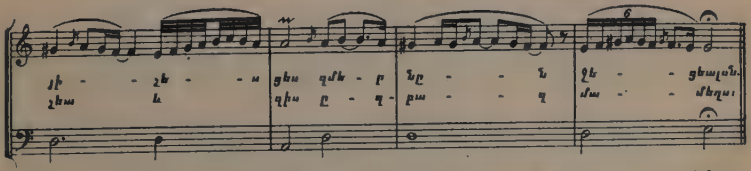
hi – – she – – s tzes zme – r nu – – n je – – tzialsn
hia – – yev zis u – z – pa – – z – ma – – meghs

ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾ

SOORP ASDVADZ

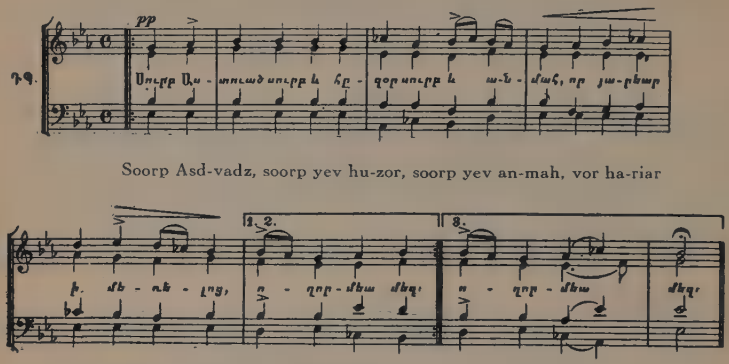

Soorp Asd-vadz, soorp yev hu-zor, soorp yev an-mah, vor ha-riar

i me - rhe - lotz vo - ghor-mia mez. vo - ghor - mia mez.

ՎԱՍՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

VASEN KHAGHAGHOOTIAN

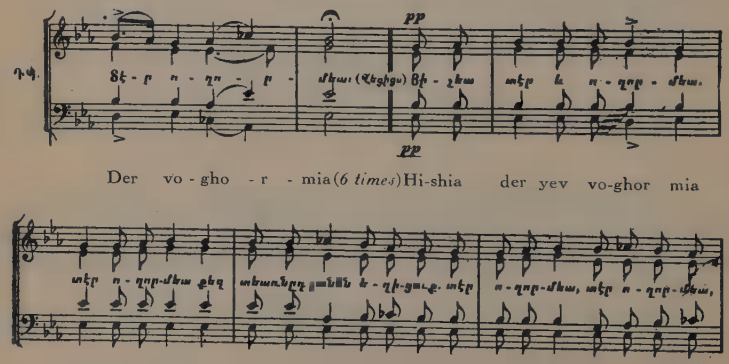

Der vo - gho - r - mia (*6 times*) Hi-shia der yev vo-ghor mia

der voghormia. Kez diarhnut hantzen yeghi-tzook, der voghor-mia, der vo-ghor-mia

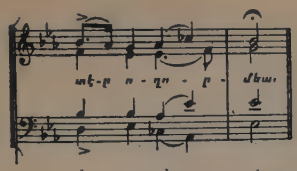

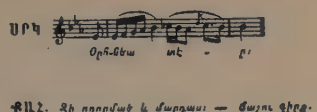

ՓԱՌՔ ՔԵԶ ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԵՐ

PARHK KEZ DER ASDVADZ MER

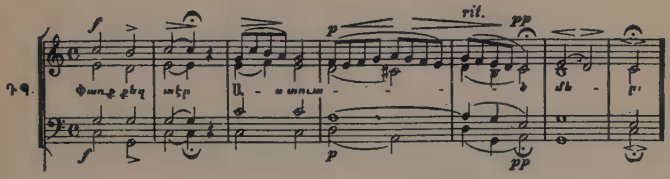

ՄԻ ՈՔ

MI VOK

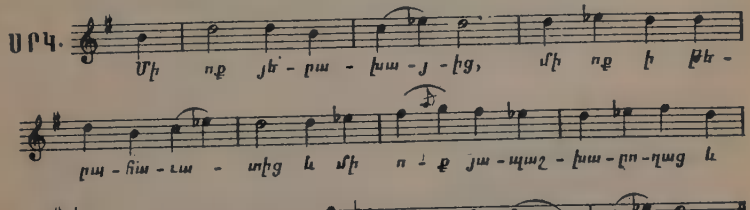

ՄԱՐՄԻՆ

MARMIN (First tune)

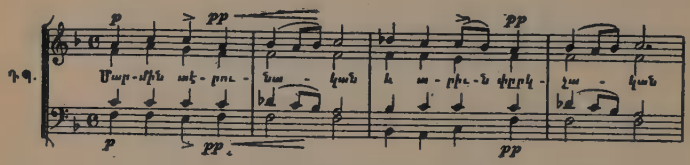

Mar-min de-roo - na - gan yev a-riun purg - cha - gan

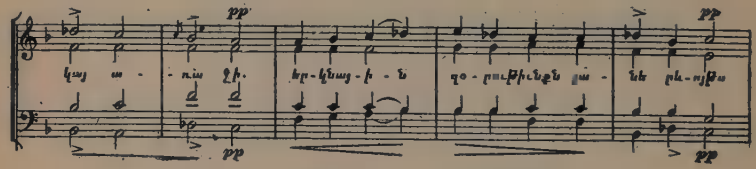

g a rha - chi; yerg- na - i n zo-roo-tiunkn ha - ne - re - vuiths

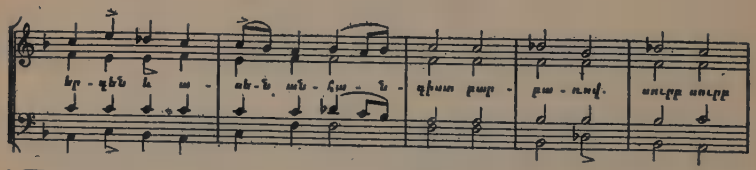

yer - ken yev a - sen an - ha n - kisd par - pa - rhov: soorp, soorp

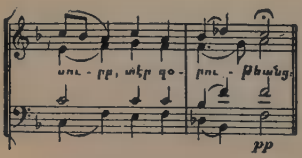

soorp der zo - roo - tiantz

ՄԱՐՄԻՆ

MARMIN (Second tune)

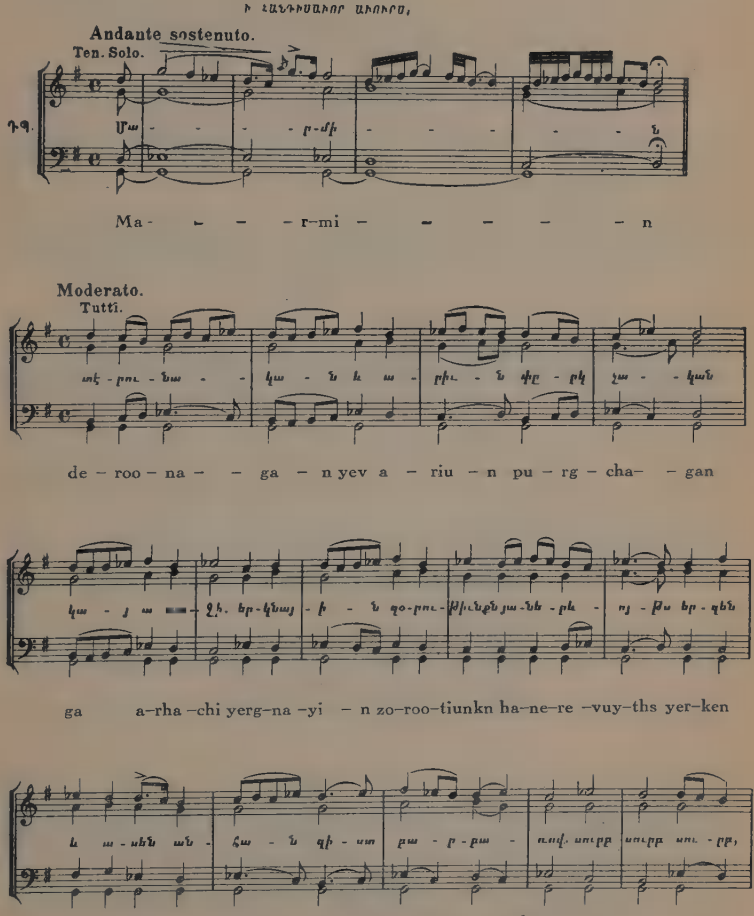

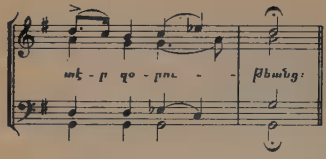

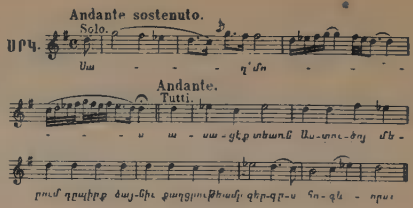

ՍԱՂՄՈՍ

SAGHMOS

Andante sostenuto.

Solo.

ՍՐԿ.

Սա - - - ղ մո - -

Andante.

Tutti.

- - - ս ա - սա - ցէք տեառն Աս-տու-ծոյ մե -

րում դըպիրք ծայ-նիւ քաղցրութեամբ զեր-գը-ս հո-գև որս։

ՀՐԵՇՏԱԿԱՑԻՆ

HURESHDAGAYIN

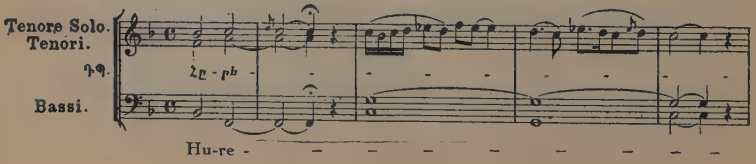

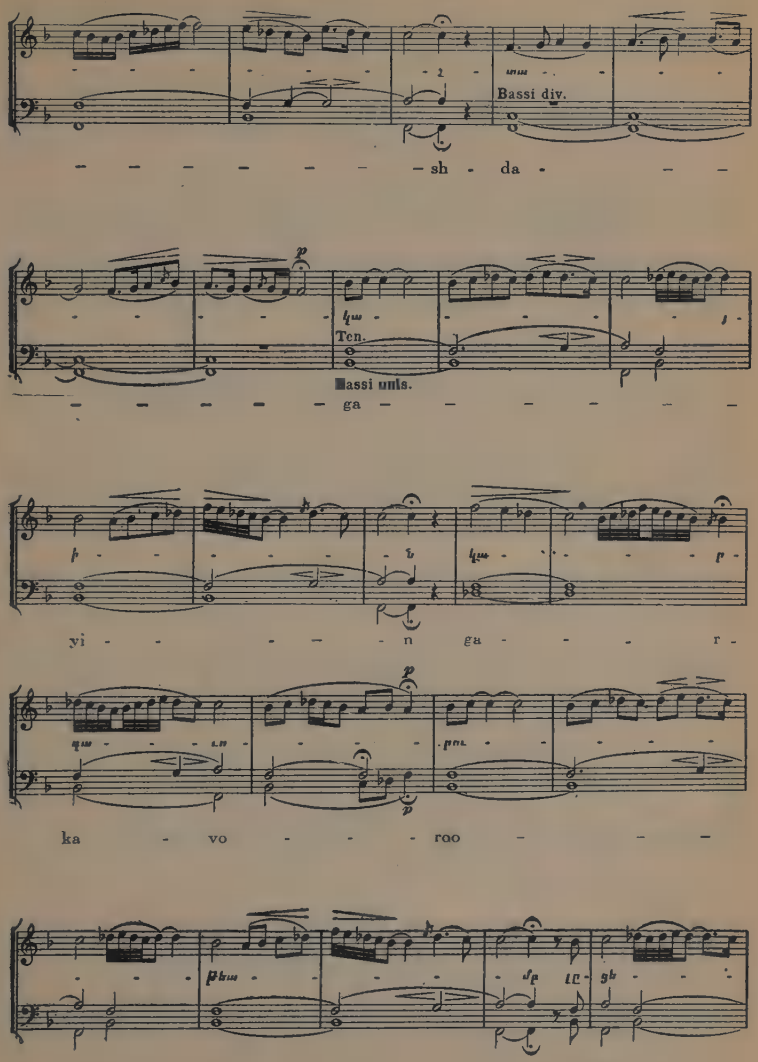
Bassi div.
sh da
Ten.
Bassi unis.
ga
vi n ga r
ka vo roo
tia mp lu tze

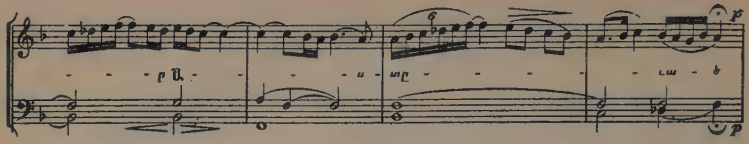
- - - - Ր Ա - - - - ս - դ ս - - - -

ՈՎ Է ՈՐՊԷՍ

OV E VORBES

ՍՐԲԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆՔ.

ՑԻՆԱՆՑ ԵՒ ԽԱՉԻ.

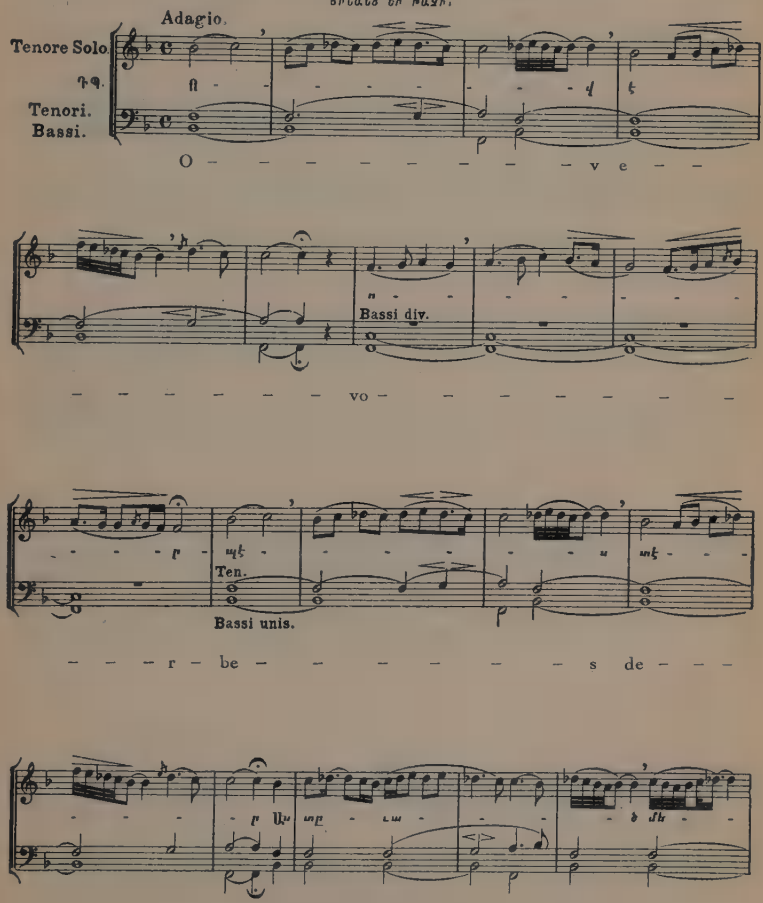
Adagio.
Tenore Solo.
Դպ.
Tenori.
Bassi.
Ո - - - - - - - - - վ է
O - - - - - - - - - - v e - -
- - - - - - vo - - - - - - -
Bassi div.
- - - - r - պէ - - - - - - - - - ս - - - - - - - - - -

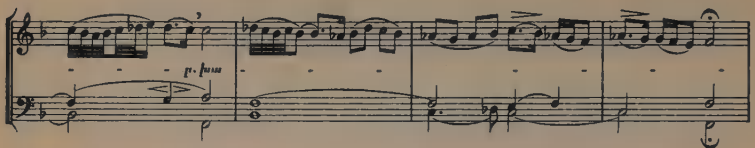
r kha

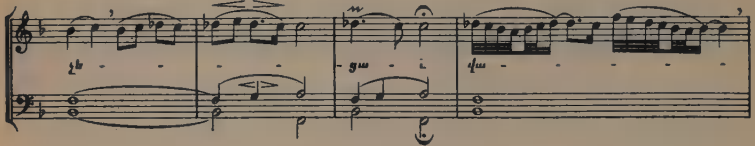
che tza v va

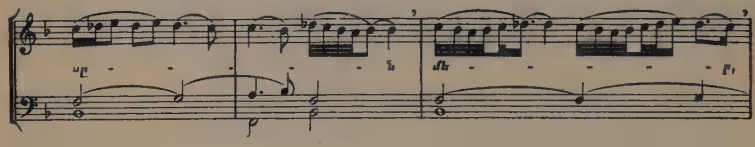
su n me r

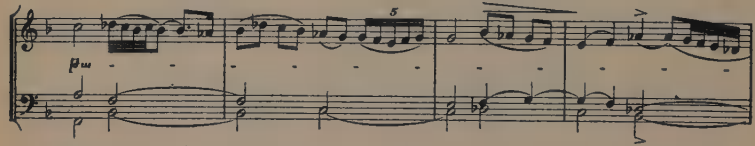
tha

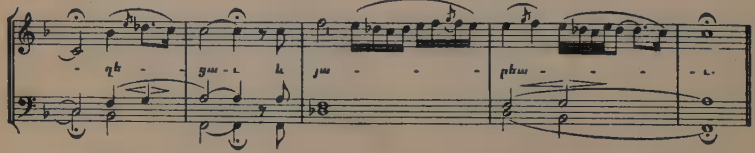
ghe tza v yev ha ria v

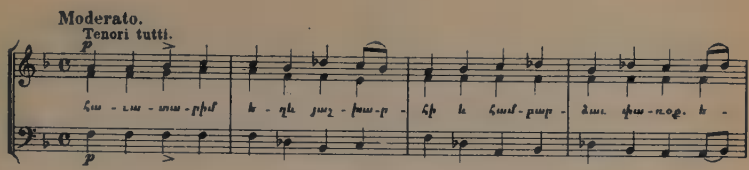

ha – va–da –rim ye–ghev hash–kha–r– hi yev ham–par–tzav pa–rhok ye –

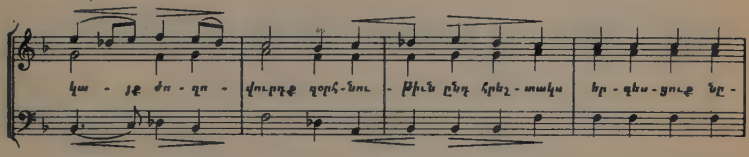

ga – ik zho–gho–voortk zorh–noo – tiun unt hresh–dags yer–ges–tzook nu–

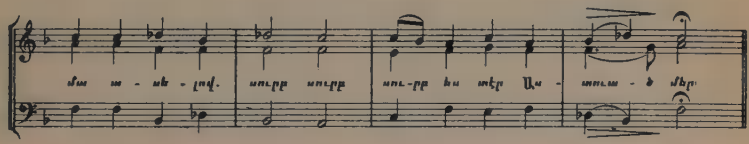

ma ■ – se–lov, soorp, soorp, soorp yes der As – dva – dz mer.

ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆՔ

PAZMOOTIUNK

ՄՆՆԴԵԱՆ, ԱՒԵՏԵԱՑ, ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՉԻ.

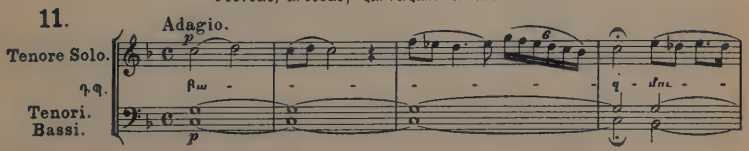
11.
Adagio.
Tenore Solo.
Դպ.
Tenori.
Bassi.
Բա - - -

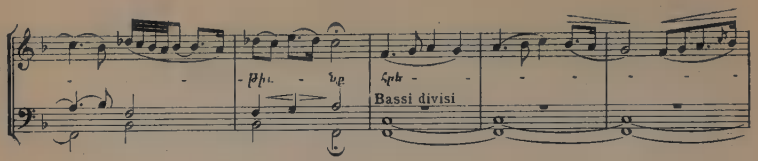

– – – tiu – – nk hre – – – – – – – –

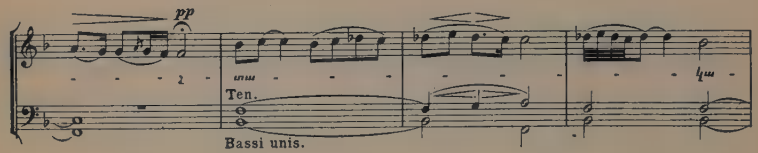

– – – sh – da – – – – – – – – – go –

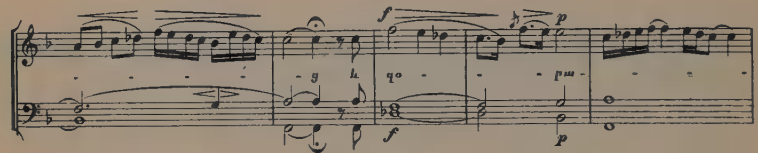

– – – – – – tz yev zo – – – ra– – – –

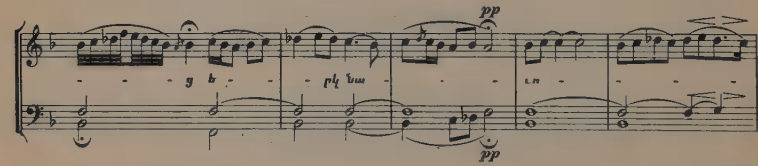

– – – tz ye– – – rg na – – – vo – – – –

– ra – – – tz i – chia – – – – – li – – – – – –

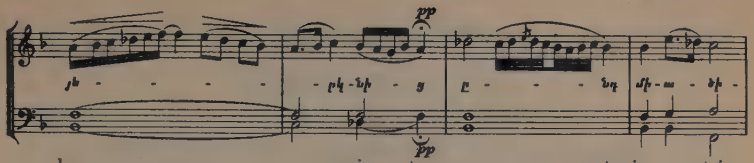
pp
յե - - -

ՔՐԻՍՏՈՍ Ի ՄԷՋ

CHRISDOS I MECH

Ի հանդիսի տօնի աստ երգեա *Որք հաւատով* (տես էջ 62)

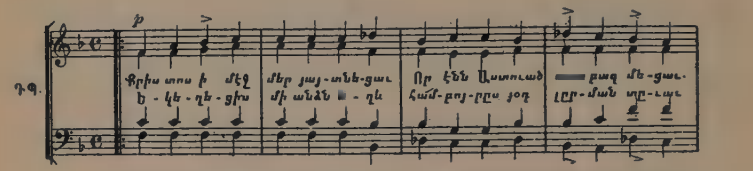

Chris-dos i mech mer haid-ne-tzav, vor enn Asd-vadz asd paz-me-tzav;
Ye-ge-ghe-tzis mi antzn ye-ghev ham-puy-rus hot lur-man du-vav,

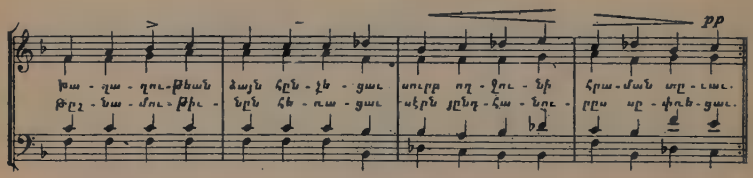

Kha-gha-ghoo-tian tzain hun-che-tzav scorp vogh-choo-ni hra-man du-vav,
Thush-na-moo-tiu - nun he-rha-tzav, sern hunt-ha-noo - rus su-prhe-tzav

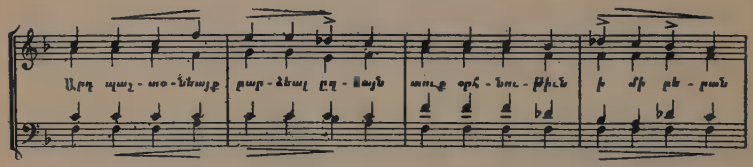

Art bash-do-niaik par-tzial uz-tzain dook orh-noo-tiun i mi pe-ran,

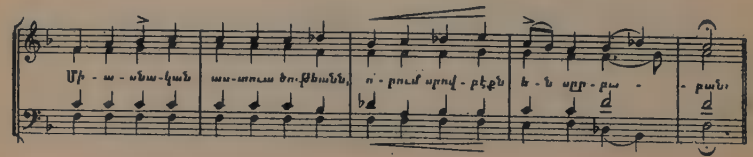

Mi - a - sna - gan as-dva-dzootiann, vo-room srov-pekn ye-n sur-pa - - pan.

ԱՌ ՔԵԶ ԱՍՏՈՒԱԾ

ARH KEZ ASDVADZ

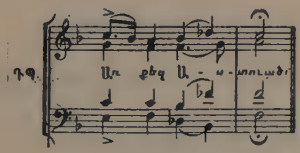

Arh – kez Asd – vadz

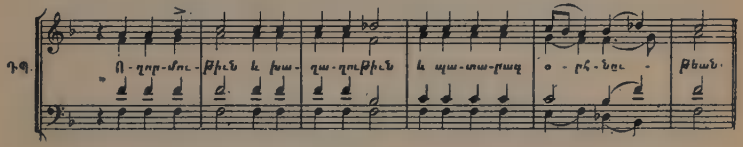

Vo-ghor-moo-tiun yev kha-gha-ghoo-tiun yev ba-da-rak o-rh-noo - tian

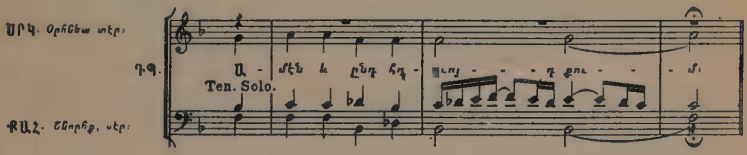

A - men yev unt ho - kuy - - - - t koo - - - m

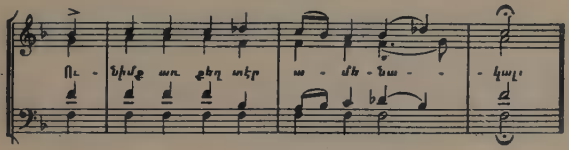

Co - nimk arh kez der a - me - na - - - gal

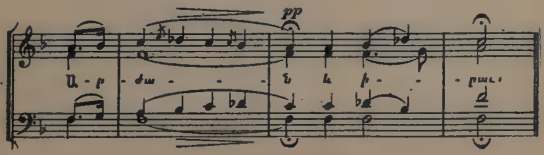

A - r - zha - - - n yev i - - - rav.

ԵՒ ԶԸՍՏՈՅԳ

YEV ZUSDUYK

Ի ՀԱՅԴԻՍԱՒՈՐ ԱՒՈՒՐՍ.

Solo.

ՍԲԿ. Եւ զը - ս - տոյ - - - - - - - - - - գ փը - - -

Tutti.

- - - - ը - կու - - թեա - ն որ միշտ ընդ ս - մե - նայն տե - ղիս

զո - հու - թիւն մա - տու - ցա - նեմք քե - զ Զրի - ս տո - - - - - ս։

Andante sostenuto.

18.

Tenore Solo.
Tenori II.
ԴՊ.
Bassi I.
II.

Ո - - - - ը - - - - - - - - - -

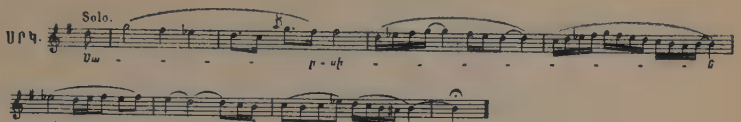
Solo.
ՍՐԿ.
Սա - - -

ՍՈՒՐԲ, ՍՈՒՐԲ

SOORP SOORP

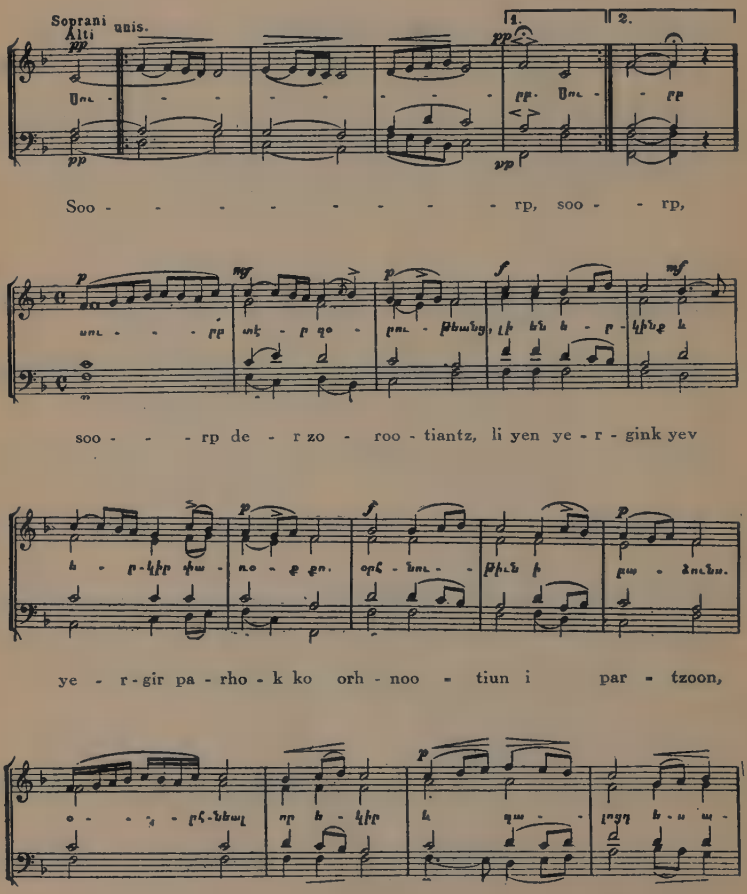
Soprani
Alti
unis.
pp
1.
2.
Սու - - -

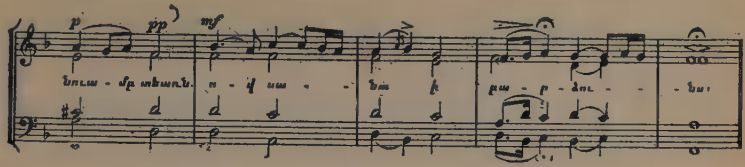

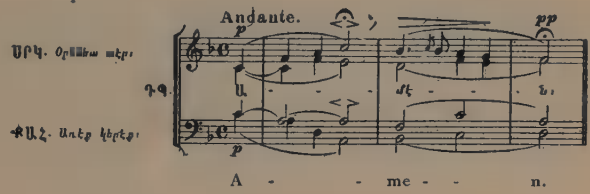

ԱՄԷՆ ՀԱՅՐ ԵՐԿՆԱՒՈՐ

AMEN HAIR YERGNAVOR

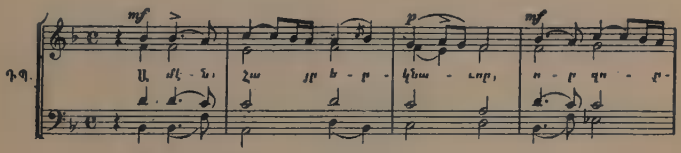

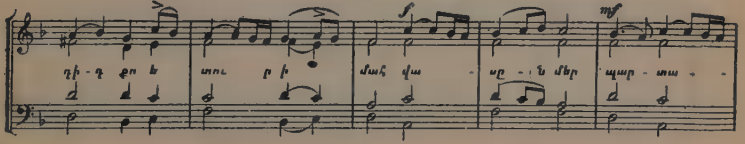

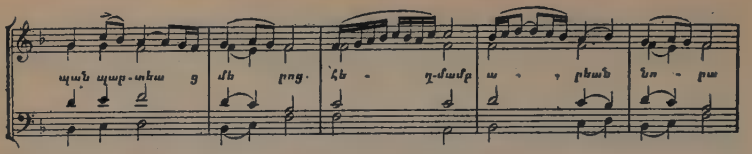

ban bar - dia - tz me - rotz, he gh-mamp a - rian no - ra

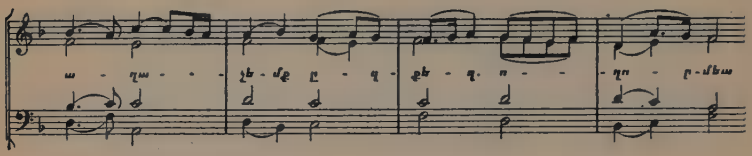

a - gha - - - che-mk u - z - ke - z vo - - -gho - r-mia

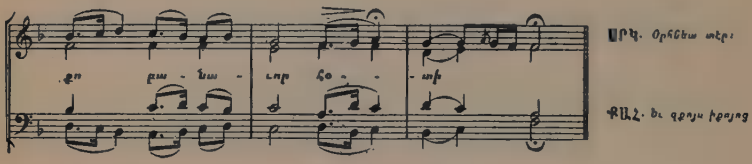

ko pa - na - vor ho - - - di

ՅԱՄԵՆԱՅՆԻ

HAMENAINI

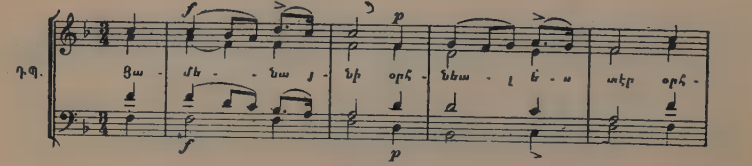

Ha - me - - na i - ni orh - nia - l ye - s der, orh -

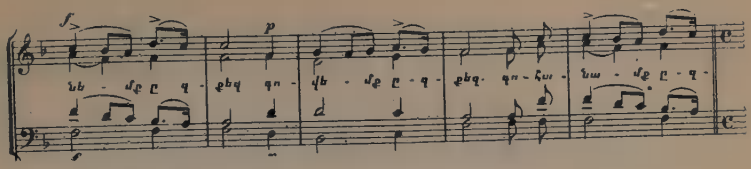

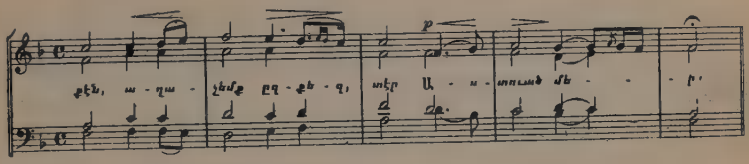

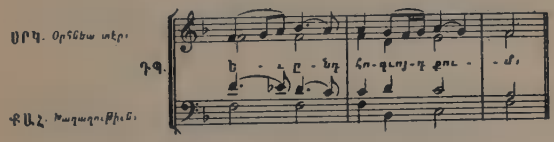

ՈՐԴԻ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

VORTI ASDOODZO

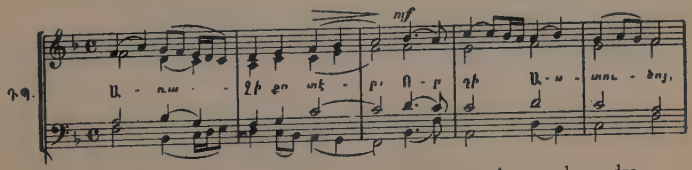

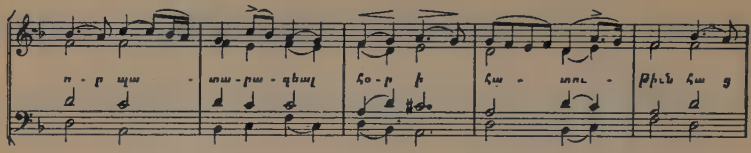

vo - r ba - - da - ra - kial ho - r i hash - doo - tiun, ha tz

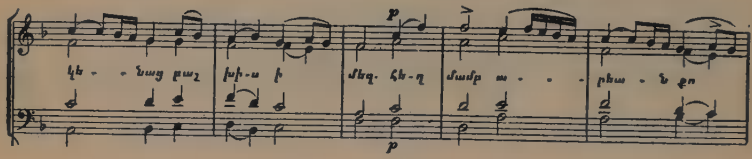

ge - - natz pash khi-s i mez, he-gh mamp a - - - ria - n ko

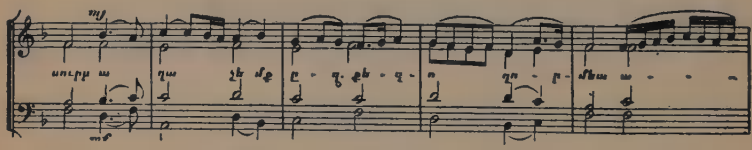

soorp, - gha - chemk u - z - ke - z vo - gho - r - mia a - - -

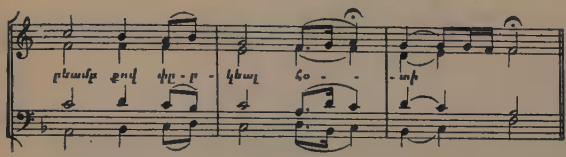

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր.

ՔԱՀ. Որպէս զի եղիցի.

riamp kov pu - r - gial ho - - - di.

ՀՈԳԻ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

HOKI ASDOODZO

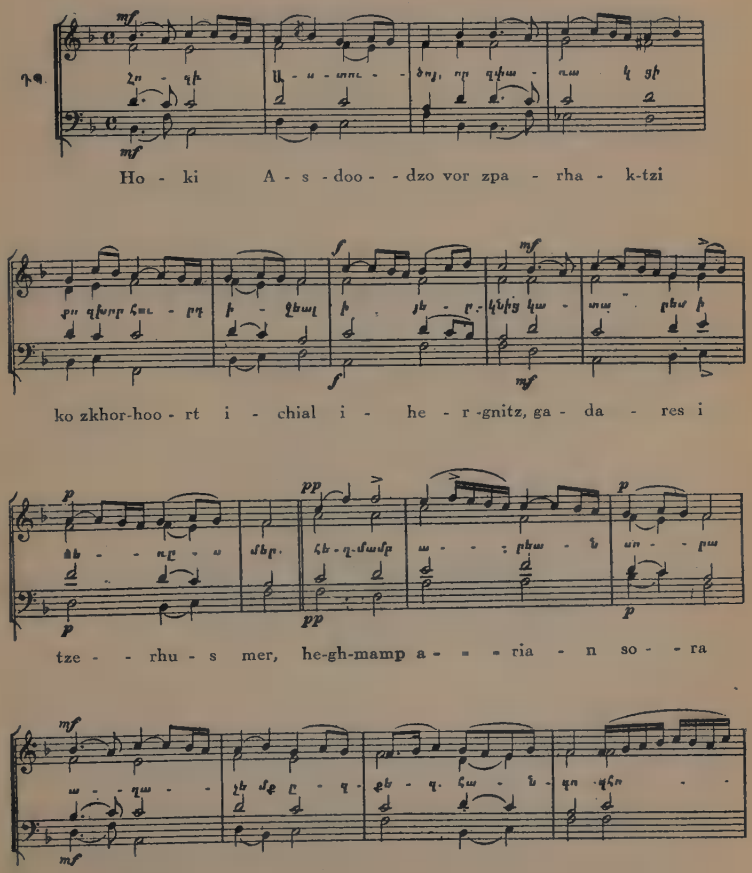

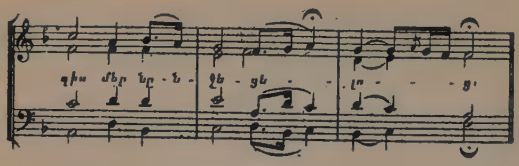

ՍՐԿ. Օրհնեա մեր։

ՔԱՀԵՂ որս ի մեզ։

ԱՌԱՔԵԼՈՑ

ARAKELOTZ

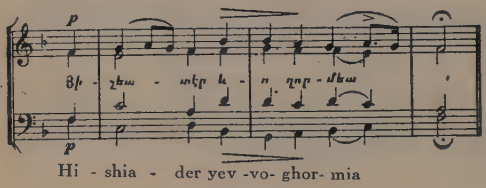

ՔԱՀ. Աստուածածնին սրբոյ

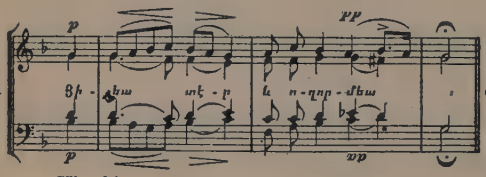

ՍՐԿ. Առաքելոց սրբոց։

(Երկիցս)։

ՍՐԿ. Օրհնեալ գովեալ։

(*repeat twice*)

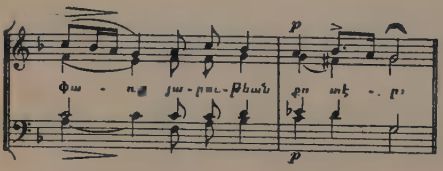

ՍՐԿ. (Սուրբ և աստուածահաճոյ)։ —

Առաքելորդացն մերոց։ —

Միաձեռնացելոց սրբոց։ —

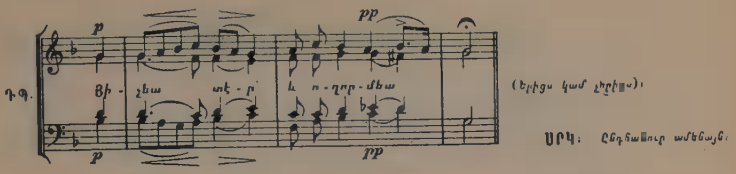

Hi - shia de - r yev vo-ghor-mia (*repeat 3 or 4 times*)

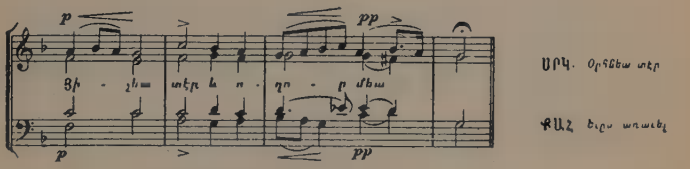

Hi - shia der yev vo -gho - r mia

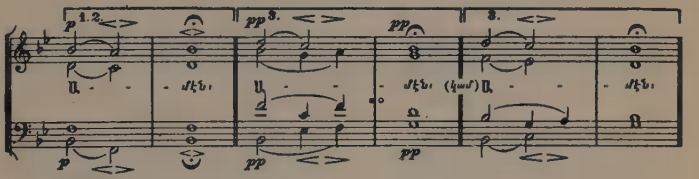

A - - - men, A - - - men (or) A - - - men.

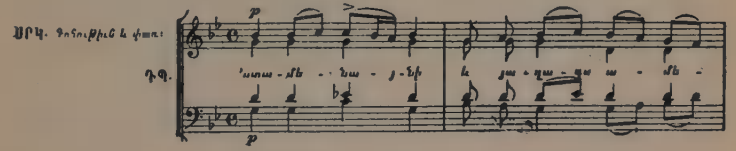

Sta -me - na - i - ni yev ha -gha- ks a - me -

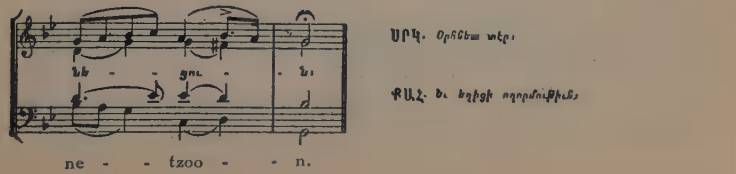

ne - - tzoo - - n.

ԱՄԷՆ ԵՒ ԸՆԴ ՀՈԳԻՈՅԴ ՔՈՒՄ

AMEN YEV UNT HOKUYT KOOM

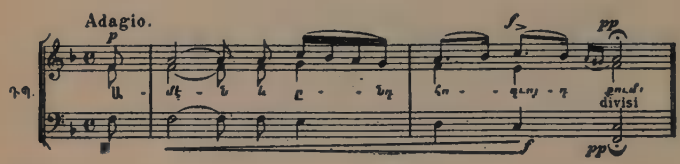

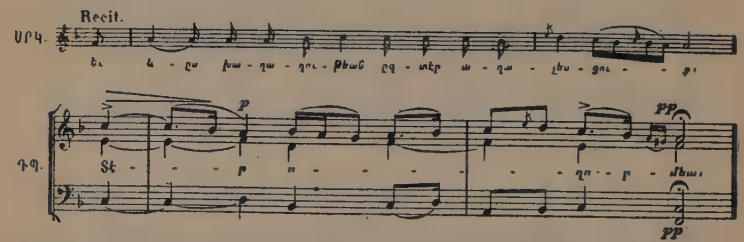

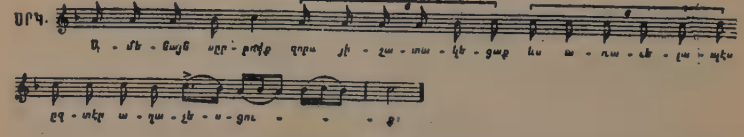

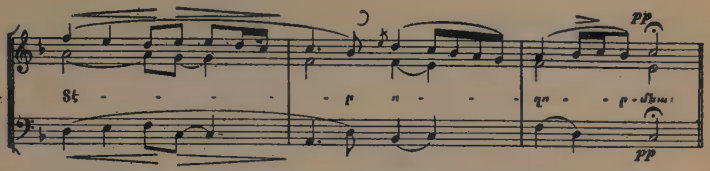
ԴՊ.
Տէ - - -

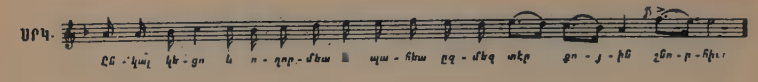

(Deacon) Un-gal ge-tzo yev vo-ghor-mia yev bahia uz-mez der ko-y-in shnor-hiv

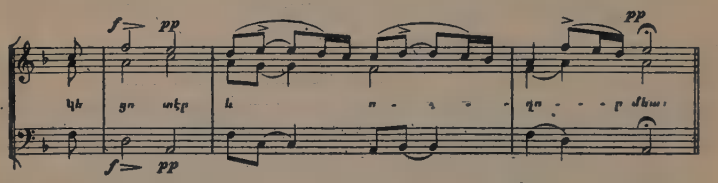

Choir) Ge-tzo der yev vo-gho-r mia.

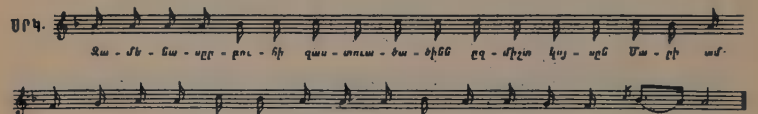

(Deacon) Za-me-na-sur-poo-hi zas-tva-dza-dzin uz-mishd guy-sen ma-ri am
han-tertz a-me-nain sur-povk uz-der a-gha-che-s-tzook

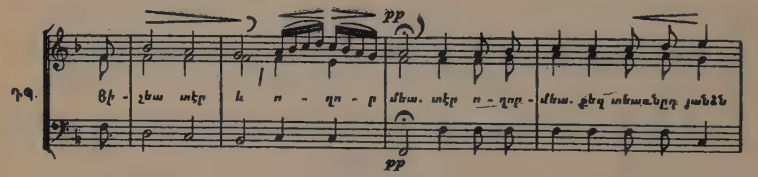

(Choir) Hi-shia der yev vo-gho-r-mia, der vo-ghor-mia, kez diar-nut hantzn

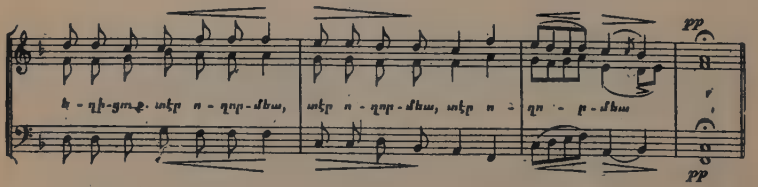

ye-ghi-tzook, der vo-ghor-mia, der vo-ghormia, der vo-gho-r-mia.

ՀԱՅՐ ՄԵՐ

HAIR MER (First tune)

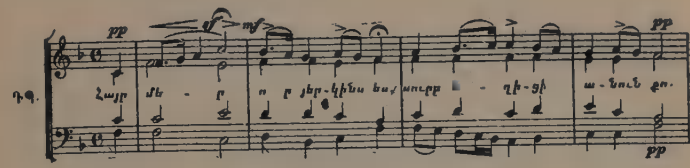

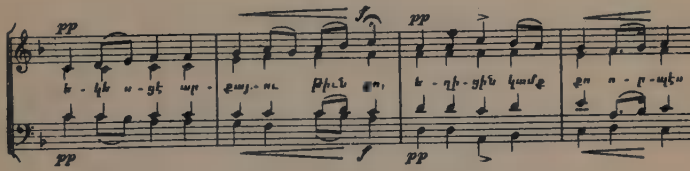

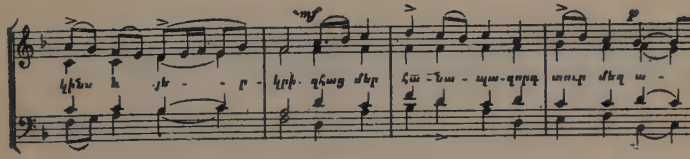

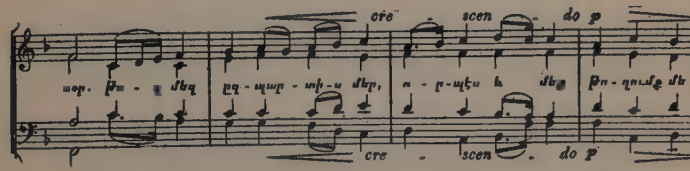

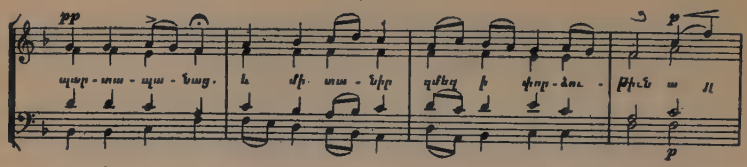

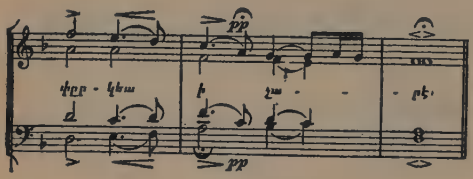

ՐԳ. Օրհնեա տէր։

ԱՀ. Զի քո է արքայութիւն։

ՀԱՅՐ ՄԵՐ

HAIR MER (Second Tune)

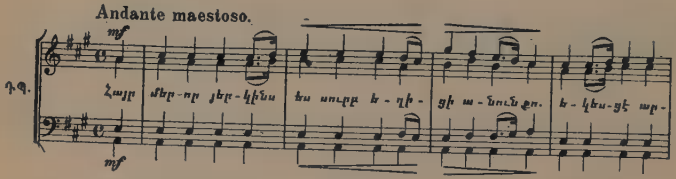

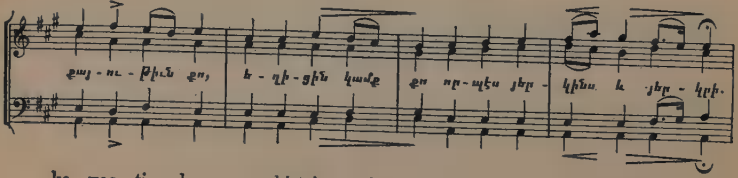

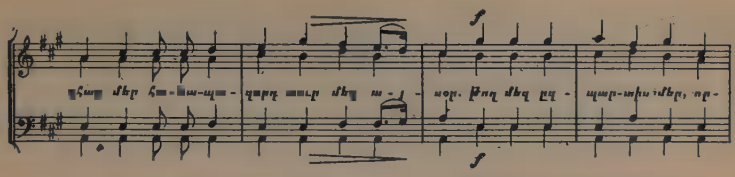

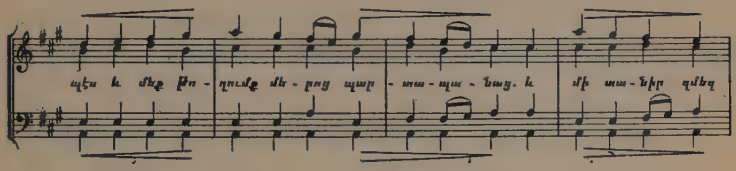

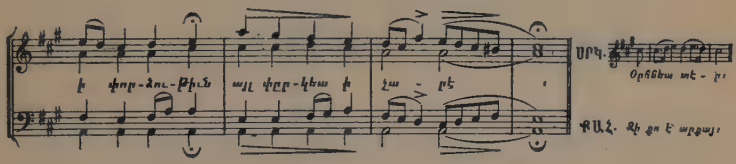

ՄԻԱՅՆ ՍՈՒՐԲ

MIAIN SOORP

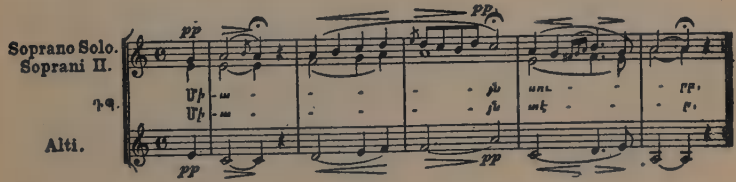

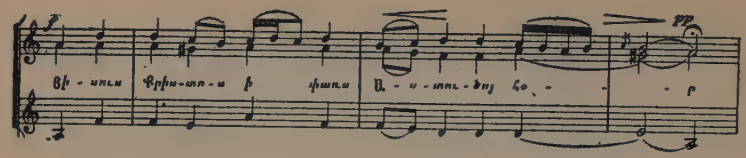

Hi - soos Chris-do-s i parhs A - s - doo-dzo ho - - - - r,

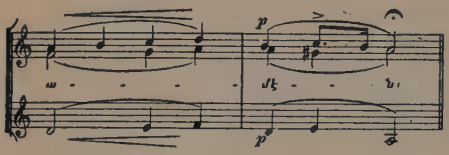

A - - - - me - - n.

- ՍՐԿ. Օրհնեա տէր։ (երիցս)։

ՔԱՀ. Օրհնեալ Հայր սուրբ։ —

Օրհնեալ Որդիդ սուրբ։ —

Օրհնեալ Հոգիդ սուրբ։ —

ԱՄԷՆ ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲ

AMEN HAIR SOORP (First tune)

ՍՐԿ. Օրհնեա տէր։ — ՔԱՀ. Օրհնութիւն և փառք

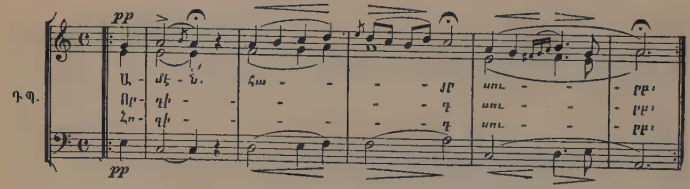

A- me - n Ha - - - - - ir Soo - - - rp
Vor-ti - - - - - - - - t soo - - - rp
Ho-ki - - - - - - - - t soo - - - rp

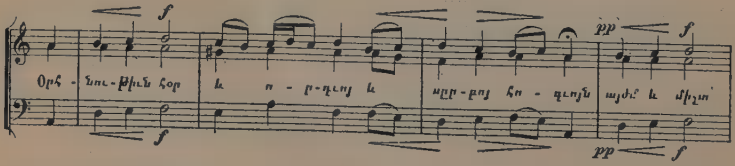

Orh - noo-tiun Hor yev vo - r-to yev sur-po ho - kuyn aizhm yev mishd

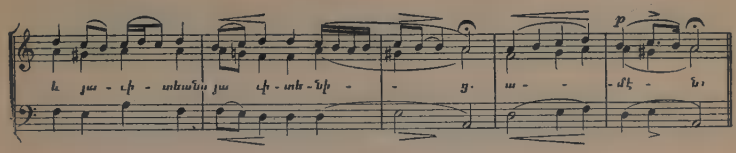

ԱՄԷՆ ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲ

AMEN HAIR SOORP (Second tune)

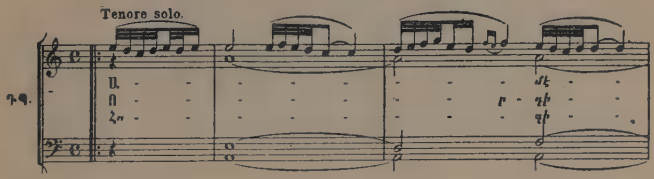
Tenore solo.
դգ.
Ա - - -

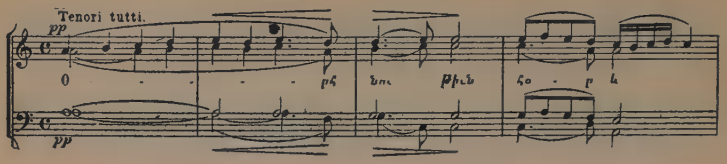
Tenori tutti.
pp
pp
O - - - - - - rh - noo - tiun ho - r yev

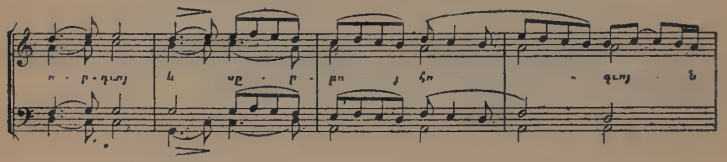
vo - r - to yev su - r - po - ho - - - kvuy - n,

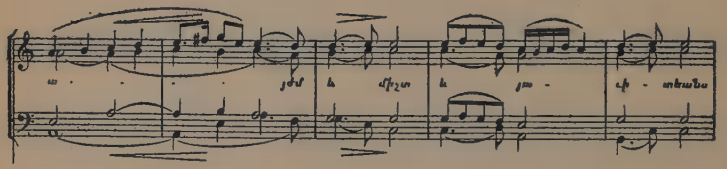
a - - - - izhm yev mishd yev ha - - vi - dians

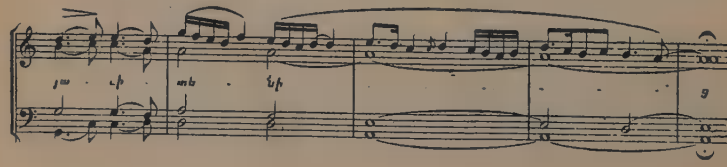
ha - vi - de - ni - - - - - - tz

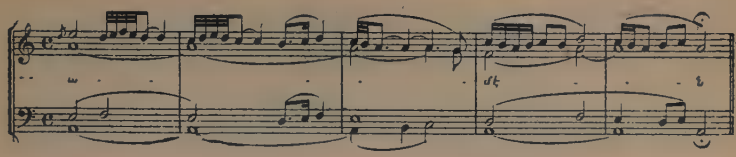

– a – – – – – me – – – – n.

ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ

DER VOGHORMIA (First Tune)

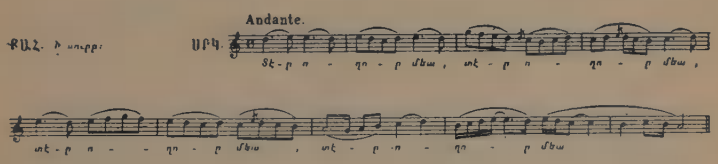

(Deacon) De-r vo - gho - r mia, de - r vo - gho - r mia,

de–r vo - – gho - mia, de - r vo - gho - r mia.

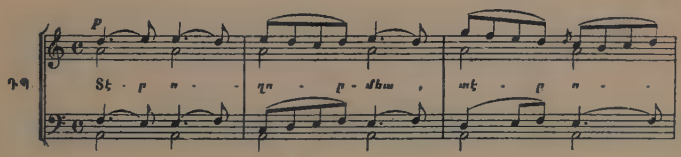

(Choir) De – r vo- – gho - r, - mia - de - r vo - -

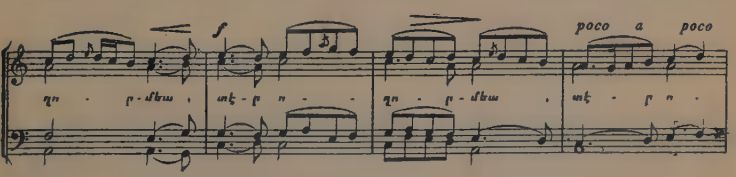

gho – r-mia, de – r vo - – gho – r - mia, de r vo -

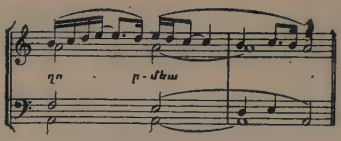

gho – r - mia

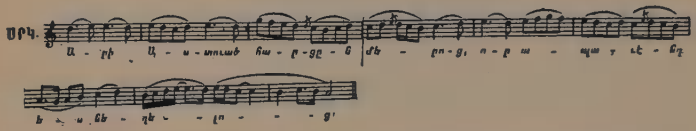

Deacon) A- ri A - s - vadz ha - r-tzu - n me - ro-tz, vo-r a - ba - ve - nt
ye – s ne - ghe- - lo – – – tz

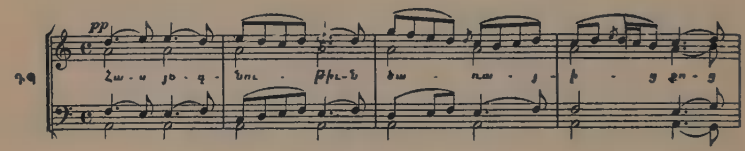

(Choir) Ha – s ho - k - noo - tiu- n dza rha - y - i - tz ko -tz,

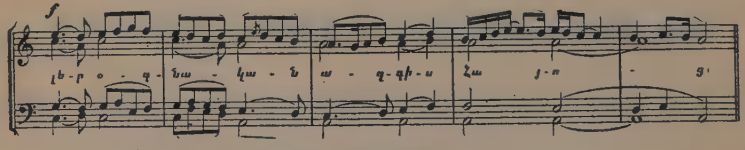

le - r o – k - na - ga – n a – z- ki– s ha - y–o – tz.

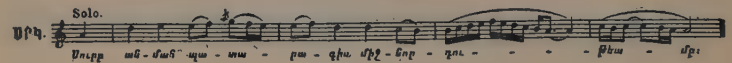

(Dc.) Soorp an-mah ba - da - ra- kis mich-nor-too - – – – tia – mp

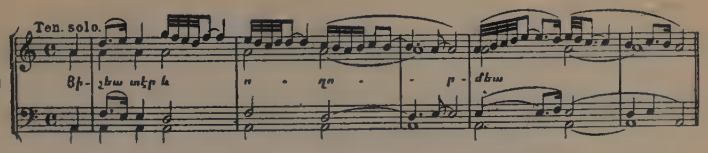

(Choir) Hi- shia der yev vo - gho – – r - mia.

ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ

DER VOGHORMIA (Second Tune)

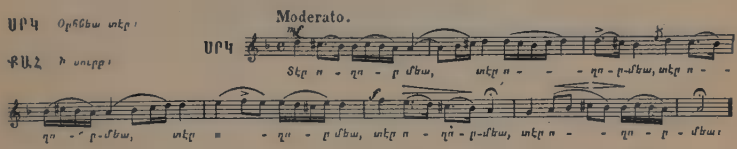

Der vo-gho- r mia, der vo - - -gho-r-mia, der vo - gho - r-mia, der vo - -gho - rmia, der vo-gho -r-mia, der vo- -gho - r - mia.

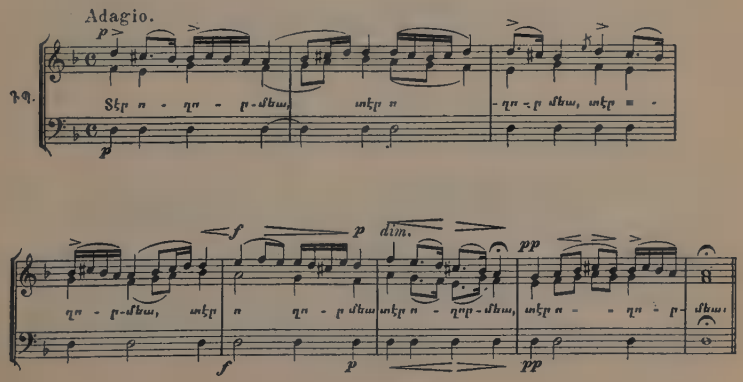

Moderato

ՍՐԿ.

Ա - յր Ա - ստուա - ծ հար - ցը Ց մե - ր ըոց, որ - պա ւէ՛ Ն դ ես Ն ե - - զ ի լոց հաս յօ - գ - նու - թիւ - Ն ե - ռա - յ - ի ց քոց, լեր օ գ - նա կաց ազ գի ա - ՀԱ - - յ - - ոց:

Adagio.

ԴՊ.

Միչ-նոր-դու - թի - մբ սրբբո - խա-չիկ և ա - նա - - ա ռուրբ

Mich-nor-too- tia - mp sur - po Kha-chit yev a - na - ra - t soorp

dim.

ծը - - նո - ղիդ, յի - շեա զհե - ղու - մն ա - բեա - ն փը - ր-չիգ, ել ի

dzu - - no - ghit, hi - shia zhe - ghoo - mn a - ria - n purg - chit yel i

pp

խը-ն-դիր փո - քու հո - տիդ:

khun-tir po-koo ho - tit

ՍՐԿ.

տեր ո - ղո - ր - մեա ,տեր ո - - ղո-ր-մեա, տեր ո - ղո - ր մեա ,տեր ո ղո - ր-մեա:

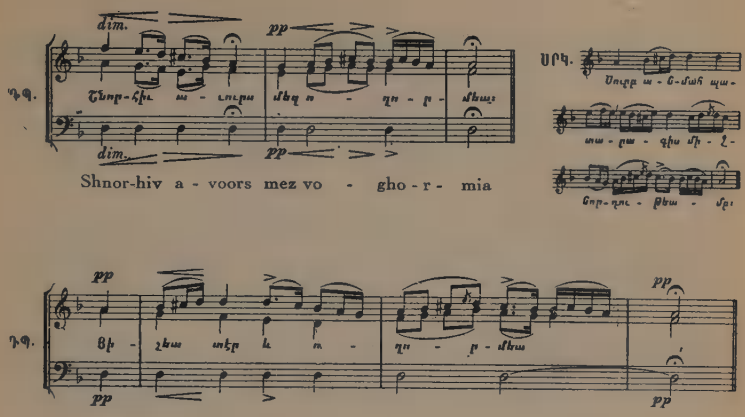

ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ

DER VOGHORMIA (Third tune)

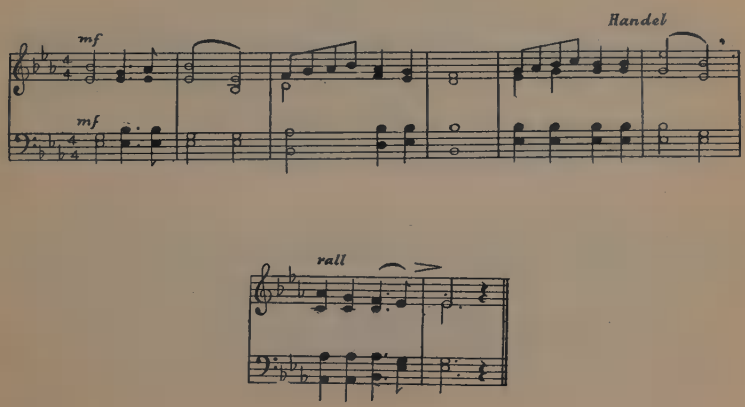

ՕՐՀՆԵԱԼ Է ԱՍՏՈՒԱԾ

ORNIAL E ASDVADZ

Moderato.

Դ.Գ. Օրհ-նեալ է Աս-տուա - ծ, Քրիս-տոս պա - տա - ր - գեալ

Or - nial e As - dva - dz, Chris-dos ba - da - ra - kial

բաշ-խի ի մի - չի մե - ր - ում. ա - լէ - լու - - - ա։ Զմար-մին իւր տայ

pash-khi i mi - chi {meroom a - lle - lu - - ia. Zmar-min yiur da

մեզ կե - ր - գոր - կուր և սուրբ զա - ր - իւնն իւր ցո - ղէ ի մեզ. ա - լէ - լու - - ա։

mez ge - ra-goor yev soorp za-riunn yiur tzo-ghe i mez a – lle - lu - ia

Մա - տիք առ. տէր և ա - ռէք ը - զ - լոյս. ա - լէ - լու - - - ա։

ma - dik arh der yev a – rhek u – z - luys a – lle - lu - ia.

ծա չա կե - ցէք և տե - սէք զի քաղցր է տէր. ա - լէ - լու - - - ա։

Ja- sha-ge – tzek yev de - sek zi kagh-tzr e der a – lle - lu - ia.

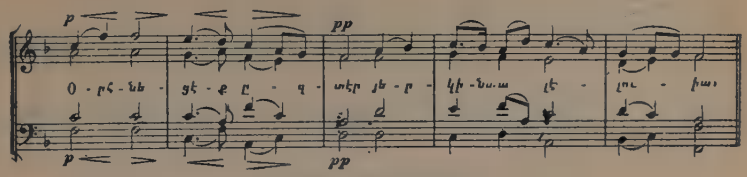
p
pp
Օ - րհ - նե - ցէ - ք զ - տէր յե - ր - կի - նս.ա լե - լու - իայ։
O – rh -ne - tze – k u – z - der he - r - gi - ns al - le – lu – ia.

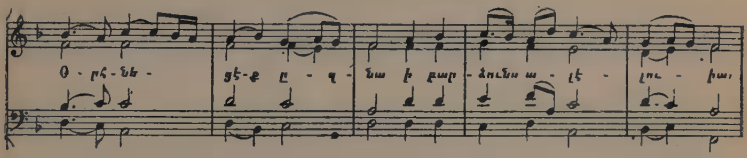
Օ - րհ - նե - ցէ - ք զ - նա ի քար - ձուն.ա - լե - լու - իայ։
O - rh - ne - tze-k u - z - na i par -tzoons al– le – lu – ia.

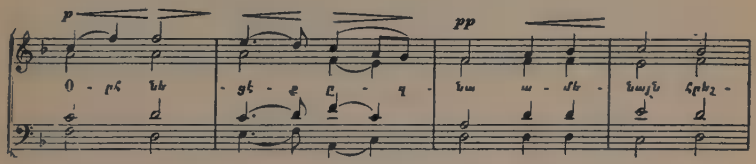
p
pp
Օ - րհ նե - ցէ - ք զ - նա ա - մէ - նայն հրեշ -
O - rh - ne - tze - k u - z – na a – me – nain hresh -

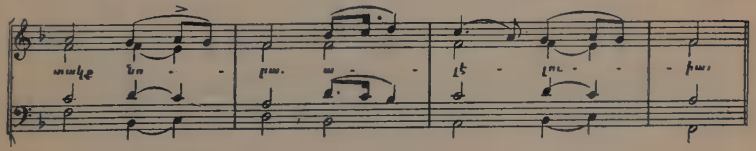
տակք նո - - րա. ա - - լէ - լու - - - իայ։
dagk no - – ra, al - – le - lu - – – ia,

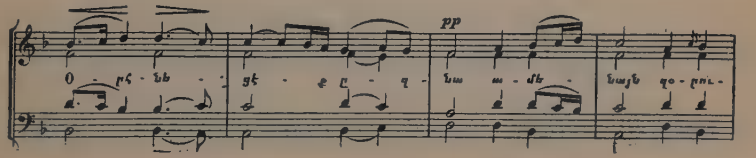
pp
Օ - րհ - նե - ցէ - ք զ - նա ա - մէ - նայն զօ - ր.ու -
O - rh – ne - tze - k u - z - na a - me - nain zo – roo –

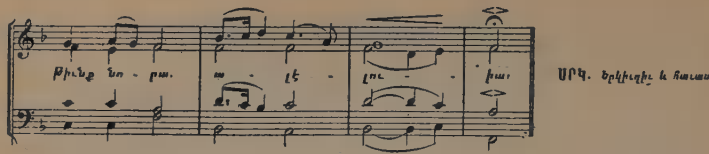
Թիւնք նո - բա. ա - լէ - լու - - -

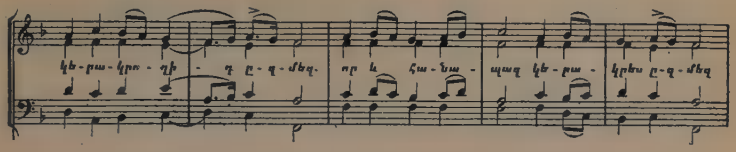

ge- ra- gro - ghi – t u– z-mez, vor yev ha- na - baz ge - ra - gres uz-mez,

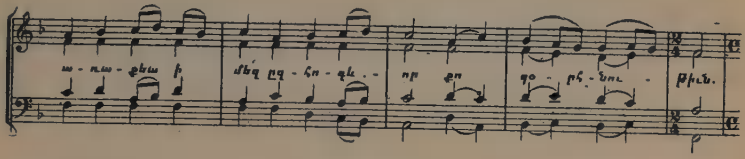

a - rha- kia i mez uz -ho - ke - vor ko zo - rh -noo - tiun,

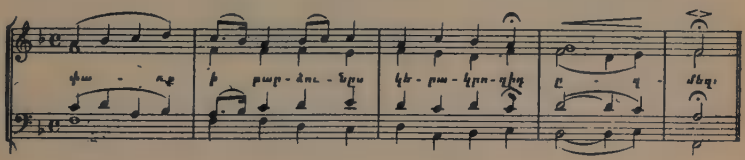

pa - rhk i par - tzoo-nus ge - ra- gro- ghit u - z - mez.

ԳՈՀԱՆԱՄՔ

KOHANAMK

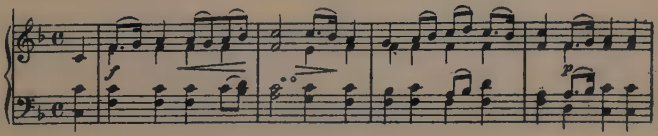

Ko-ha-namk uz-ken der vor ge-rag-re-tzer uz-mez han-ma-ha-

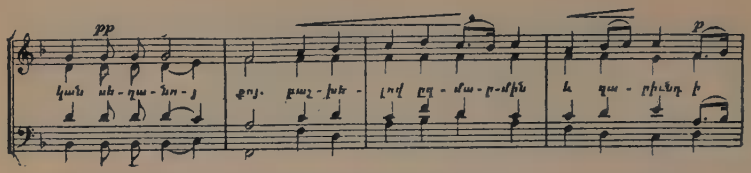

gan se-gha- no ko, pash-khe- lov uz-ma-r-min yev za- riunt i

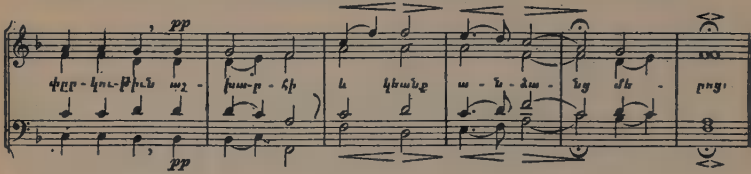

pur-goo-tiun ash- kha-r- hi yev giank a-n-tza- ntz me- rotz.

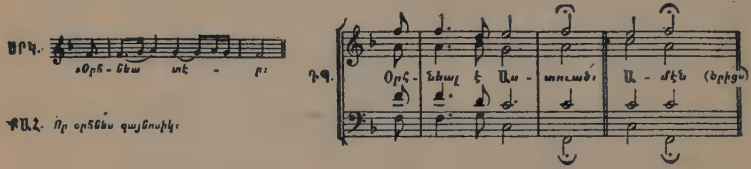

Orh- nial e As- dvadz. A-men (3times

ԱՄԷՆ ԵՂԻՑԻ

AMEN YEGHITZI

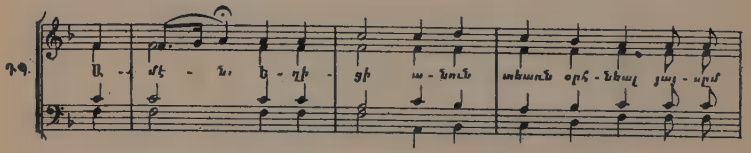

A - me - n, ye-ghi- tzi a-noon diarhn orh- nial hai-sum

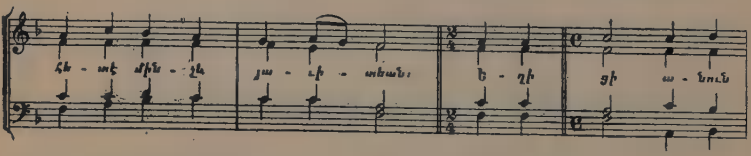

hie-de min-chev ha- vi- dian. Ye-ghi- tzi a-noon

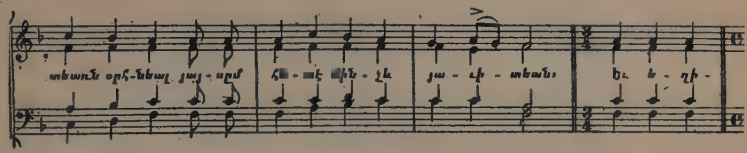

diarhn orh-nial hai - sum hie-de min-chev ha - vi - dian. Yev Ye-ghi -

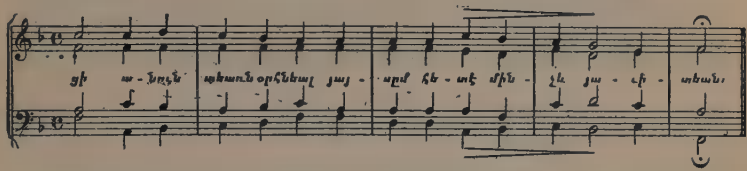

tzi a - noon diarhn or-hnial hai - sum hie-de min -chev ha - vi - dian.

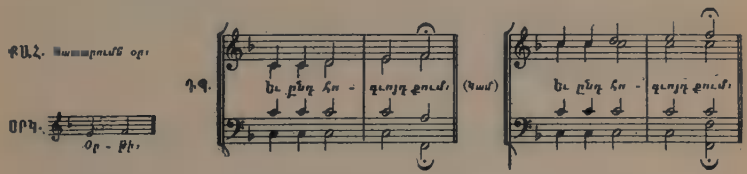

Or-thi. Yev unt ho - kuyt koom (or) Yev unt ho- kuyt koom.

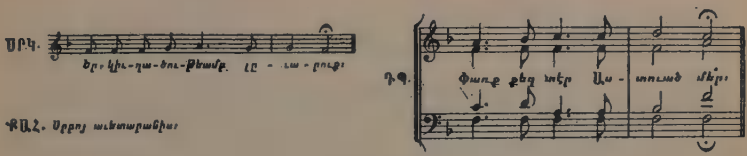

(Deac,) Yer-giu-gha-dzoo-tiamp lu-va-rook. (Choir) Parhk kez der As - dvadz mer.

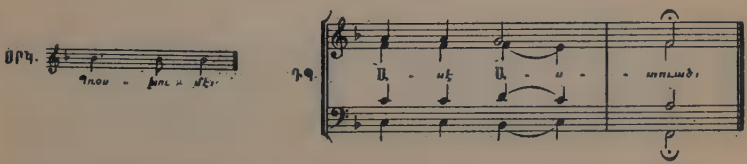

(Deacon) Bros- khoo-me. (Choir) A - seh A - s - - dvadz.

ԶԱՆՃԱՌԵԼԻ (Ճրագալուցի Ծննդեան)

ZANJARHELI (Christmas Eve)

ԺՐԱԳԱԼՈՒՑԻ ԾՆՆԴԵԱՆ.

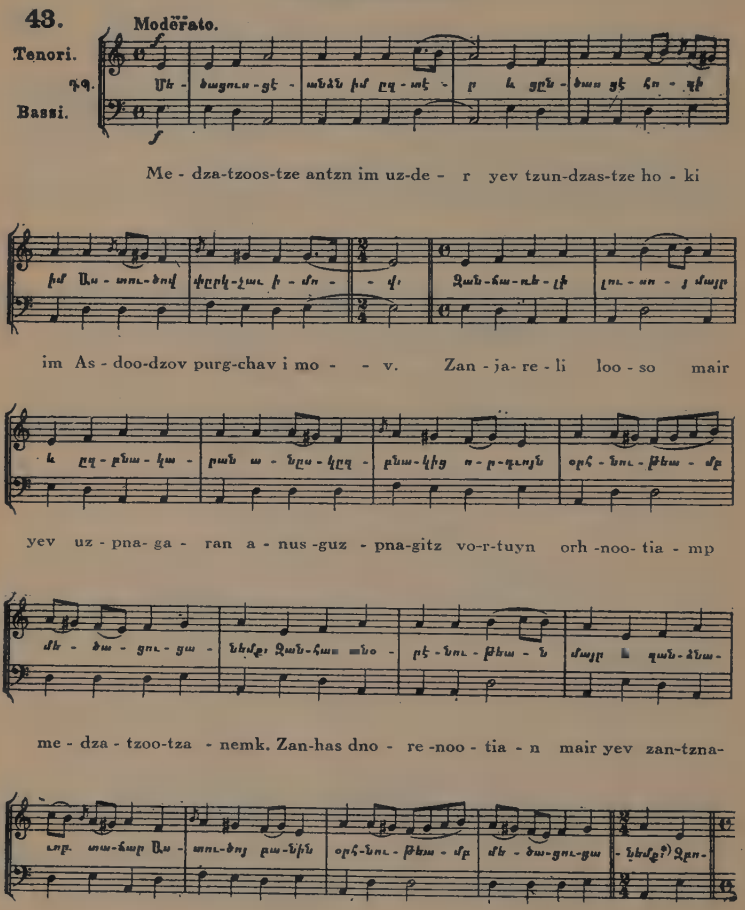

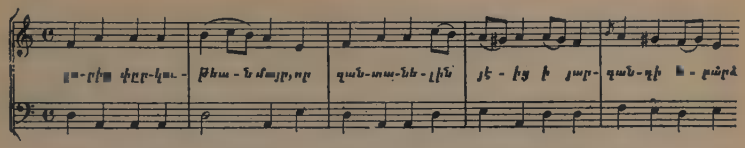

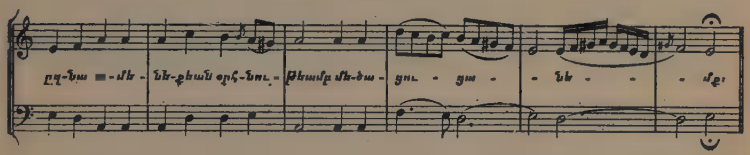

Parhk as in the following hymn.

ՍՈՒՐԲ ԶԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ (ԾՆՆԴԵԱՆ)

SOORP ZASDVADZADZIN (**Christmas Day**)

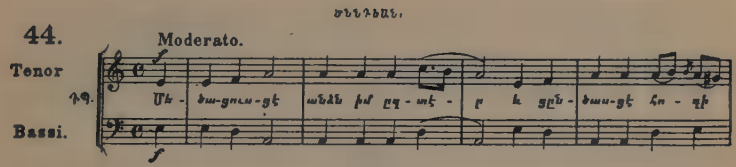

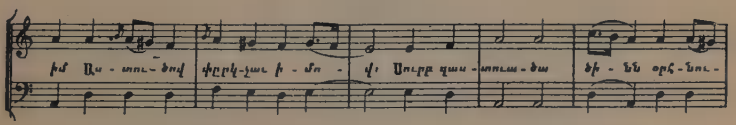

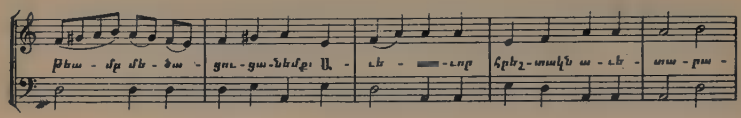

tia - mp me-dza -tzoo-tza-nemk. A- ve - da-vor hresh-dagn a -ve - da - ra -

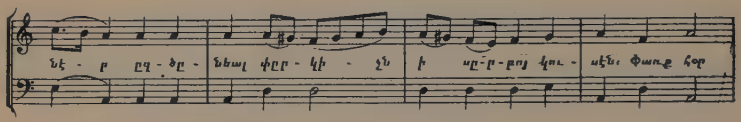

ne - r [uz - dzu- nial pur - gi chn i su-r - po goo - sen Parhk hor

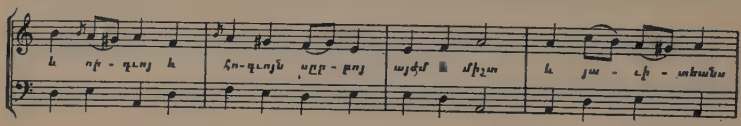

yev vor - to yev ho-kuyn sur-po; aizhm yev mishd yev ha - vi - dians

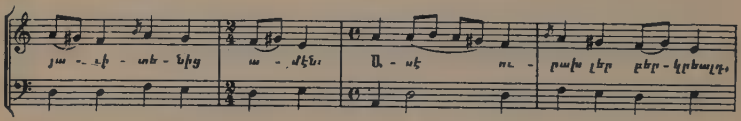

ha - vi - de - niz a - men. A - seh oo- rakh ler per - grialt,

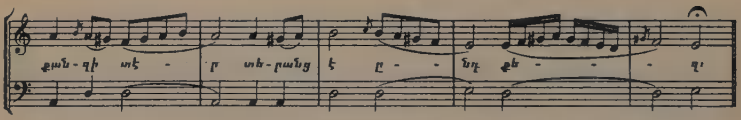

kan-zi de - r de-rantz e u - - nt ke - - - - z.

ԳՈՎԵԱ (Զատկի)

KOVIA (Easter)

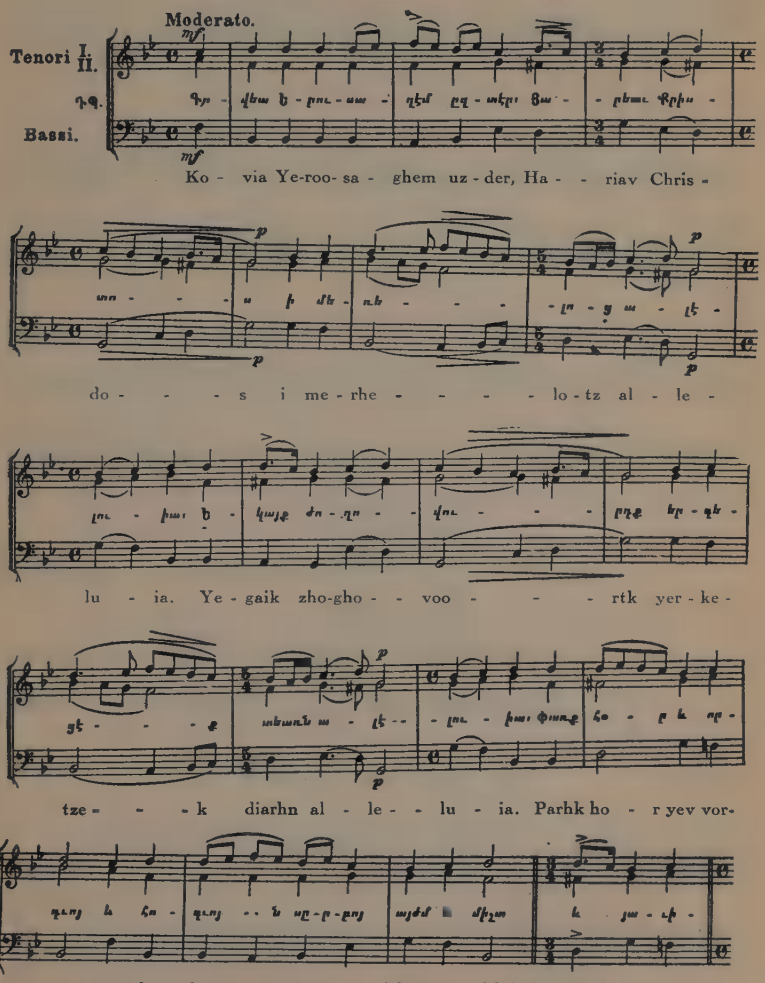

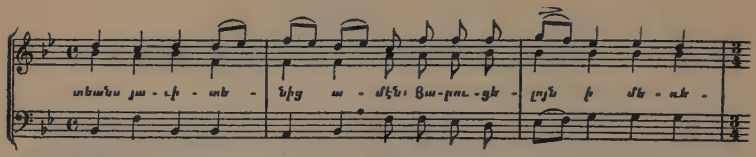

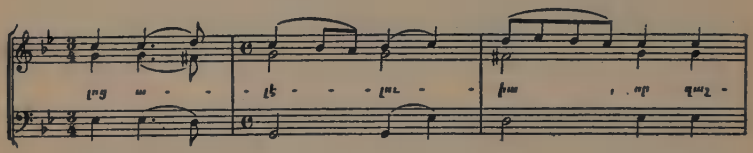

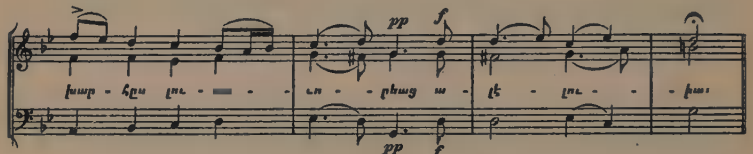

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՑ ՄԱՆԿԱՆՑ

ORNOOTIUN YERITZ MANGANTZ

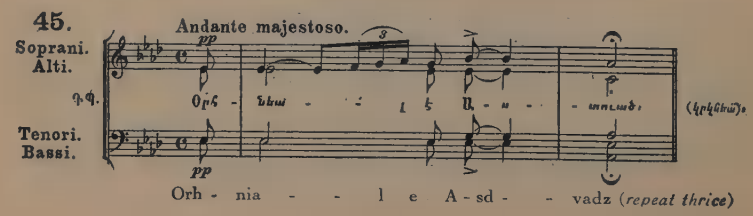

Andante majestoso.

Tenori I. II.

Դպ.

Bassi I. II.

Or - ne - tze - - k ko - ve - tzek yev

par - tzr a - ra - re - k u - z - na ha - vi - dia - - n (*repeat thrice*)

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
CALIFORNIA

440771

BX
127
A4
1932

Armenian Church. Liturgy and ritual.
The missal; or, The divine liturgy
to the rite of the Church of Armenia.
and translated into English, togethe
music of the melodies sung at mass, b
Isaac ... Fresno, 1832.
xxix, 335p. port. 19cm.

440771

Added t.p. in Armenian.
Armenian and English.

I. Armenian Church in America. II. Isaac, Th
Title. IV. Title: The divine liturgy a
the rite of the Church of Armenia.